

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΛΙΚΟ:
ΤΥΠΙΚΗ, ΑΤΥΠΗ ΚΑΙ ΑΠΟ ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (ΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ
ΚΑΙ e-MΟΡΦΕΣ)

Η δυναμική μιας μικρής πολιτικής:
Το μέτρο πολιτικής της «προσθήκης προσωνυμίας» στα σχολεία,
ως εργαλείο ανίχνευσης της ταυτότητας του σχολείου και των
εκπαιδευτικών στην Ελλάδα

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Αγγελική Ηλία

Τριμελής εξεταστική επιτροπή
Α. Τσατσαρώνη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, επιβλέπουσα
Κ. Δημόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Δ. Τσακίρη, Επίκουρη Καθηγήτρια

Κόρινθος, 2009

*Στη μνήμη της μητέρας μου
που δεν μ' αφήνει να αλλάζω
«τη διαθήκη σε συμβόλαιο»*

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕΙ	Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
ΑΠΘ	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
ΓΕΛ	Γενικό Λύκειο
ΓΣΕΕ	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας
ΔΑΚΕ	Δημοκρατική Ανεξάρτητη Κίνηση Εργαζομένων
ΔΔΕ	Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
ΔΟΕ	Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας
Ε.Ε	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΔΜΕ	Ένωση Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης
ΕΜΕ	Ελληνική Μαθηματική Εταιρεία
ΕΝΑΕ	Ένωση Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδος
ΕΠΑΛ	Επαγγελματικό Λύκειο
ΕΠΑ	Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο
ΕΠΑΣ	Επαγγελματική Σχολή
ΕΣΥΠ	Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας
ΙΔΕΚΕ	Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων
ΙΕΚ	Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΚΕΔΚΕ	Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας
ΚΕΕ	Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας
ΚΕΚ	Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΚΕ.ΜΕ.ΤΕ	Κέντρο Μελέτης και Τεκμηρίωσης
Κ.Κ.Ε	Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας
ΚΠΣ	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΛΑ.Ο.Σ	Λαϊκός Ορθόδοξος Συναγερμός
Ν.Δ	Νέα Δημοκρατία
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
Ο.Ε.Ε.Κ	Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης
ΟΛΜΕ	Ομοσπονδία Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης
ΟΟΣΑ	Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη
ΟΣΚ	Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων
ΟΤΑ	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΑΜΕ	Πανεργατικό Αγωνιστικό Μέτωπο
ΠΑ.ΣΟ.Κ	Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα
ΠΓΔΜ	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
Π.Δ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΔΕ	Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης
Π.Ε	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση
Π.Ε.Κ	Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα
ΠΥΣΔΕ	Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
ΠΥΣΠΕ	Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
ΣΔΙΤ	Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα
ΣΕΒ	Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών
ΣΕΠ	Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός
ΣΥ.ΡΙΖ.Α	Συνασπισμός της Ριζοσπαστικής Αριστεράς
ΤΕΔΚ	Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων
ΤΕΕ	Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια
ΤΕΙ	Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
ΥΠΕΠΘ	Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
CEDEFOP	Centre Européen pour le Développement de la Formation Professionnelle.
FFII	Foundation for a Free Information Infrastructure

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θέλω να ευχαριστήσω πρώτα απ' όλα την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου Άννα Τσατσαρώνη, αναπληρώτρια καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, για την ακούραστη, συνεχή και ουσιαστική υποστήριξη που μου πρόσφερε σε όλη τη διάρκεια της ερευνητικής δουλειάς και της συγγραφής. Η στήριξή της ήταν πέρα από τα τυπικά και τα οφειλόμενα. Με ώθησε να ερευνήσω σε διάφορες κατευθύνσεις με τόσο υπαινικτικούς τρόπους, ώστε πολλές σκέψεις της έγιναν «δικές μου». Με οδήγησε να περιπλανηθώ στις θεωρίες, δέχτηκε τις ιδέες μου, με αντιμετώπισε με κατανόηση, με εκτίμηση, με σεβασμό.

Άννα σ' ευχαριστώ για τα τηλεφωνήματα και τα νυχτερινά e-mails, για τις διακριτικές διορθώσεις, τα (μη) γεύματα εργασίας, την ψυχολογική στήριξη. Σ' ευχαριστώ όχι μόνο για τις ώρες που μου αφιέρωσες στην καθοδήγηση της διπλωματικής εργασίας, αλλά και για τη βαθιά ανθρώπινη εμπλοκή και συμμετοχή.

Ευχαριστώ ιδιαίτερα και εκ των προτέρων τους καθηγητές της τριμελούς εξεταστικής επιτροπής για τον χρόνο που θα αφιερώσουν για να διαβάσουν αυτή την εργασία: την επίκουρη καθηγήτρια κα. Δ. Τσακίρη και τον αναπληρωτή καθηγητή κ. Κ. Δημόπουλο. Ευχαριστώ επίσης όλους τους καθηγητές του ΜΠΣ «Εκπαιδευτικά Προγράμματα και Υλικό» του τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής για όσα πρόσφεραν σε όλους μας με τα σεμινάρια και τη φιλική και οικεία ατμόσφαιρα στα μαθήματα και τις εξετάσεις.

Οφείλω πολλές ευχαριστίες στους αξιόλογους ανθρώπους που δέχτηκαν να μιλήσουν μαζί μου βοηθώντας με ουσιαστικά στη συλλογή του υλικού και στην κατανόησή του, μέσω των άτυπων συνεντεύξεων που μου παραχώρησαν:

-τον ιστορικό της εκπαίδευσης κ. Αλέξη Δημαρά, για το χρόνο που μου αφιέρωσε επιτρέποντάς μου να ωφεληθώ από την πείρα και τη βαθιά γνώση του της ιστορίας της εκπαίδευσης.

-τον βουλευτή του ΣΥ.ΡΙΖ.Α κ. Νίκο Τσούκαλη για την πολύ ουσιαστική συζήτηση και την προθυμία του να μου παραχωρήσει τόσες πληροφορίες.

-την κα Ευαγγελία Καπετάνου, επίτιμη διευθύντρια του Λυκείου Νέας Φιλαδέλφειας «Μίλτος Κουντουράς» για τη μεγάλη, ουσιαστική, φιλική συζήτηση και τη διάθεση τόσων ντοκουμέντων. Την ευχαριστώ επίσης για τα δώρα που μου χάρισε: το σήμα του σχολείου, τα προγράμματα των σχολικών εκδηλώσεων και το βιβλίο του Μ. Κουντουρά.

-το σχολικό σύμβουλο των φιλολόγων νομού Κορινθίας κ. Τσατσάνη για τις πληροφορίες σχετικά με την υλοποίηση της διαδικασίας στο νομό Κορινθίας.

-τον πρόεδρο του ΚΕ.ΜΕ.ΤΕ της ΟΛΜΕ Παύλο Χαραμή για τη συζήτηση και τις πληροφορίες που με βοήθησαν να «αναπλάσω διαφορετικά» το κλίμα του '95.

Πολλές ευχαριστίες χρωστάω στον Δημήτρη Πανούση για τη συνεχή και πολύτιμη βοήθεια με το αρχείο της Βουλής και στη φίλη μου Νίκη Παϊσοπούλου για τη βοήθεια στην ηλεκτρονική αναζήτηση των ΦΕΚ στο Εθνικό Τυπογραφείο. Κατά την αναζήτηση της νομοθεσίας με τον «Επαφο», πολύτιμη βοήθεια μου πρόσφεραν η γραμματέας του 2^{ου} ΓΕΛ Κορίνθου κα. Δέσποινα Κλάδη καθώς και ο Τάσος Αποστολόπουλος, καθηγητής του 1^{ου} ΕΠΑΛ Κορίνθου. Ουσιαστική υπήρξε επίσης η ευγενική παραχώρηση των fax των σχολείων από τον διευθυντή του Γυμνασίου Χιλιομοδίου κ. Π. Δελή και τη διευθύντρια του Λυκείου Χιλιομοδίου κα Α. Μπράβου. Τους ευχαριστώ και πάλι.

Υπάρχουν βέβαια και οι δικοί μου άνθρωποι που υπέμειναν όλο αυτό τον καιρό την «απούσα παρουσία» μου στο σπίτι... τις εμμονές, την αφηρημάδα, την παραμέληση, τις συναισθηματικές μεταπτώσεις. Γι αυτούς όμως πιστεύω ότι δεν αρκούν και ίσως δεν ωφελούν οι δημόσιες ευχαριστίες. Μακάρι να μπορώ να τους ευχαριστώ με ουσιαστικότερους τρόπους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΙΝΑΚΕΣ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Εισαγωγή	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Θεωρητικό πλαίσιο	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Η μεθοδολογία της έρευνας	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Ανάλυση των επίσημων κειμένων	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 Αναζήτηση και ανάλυση της νομοθεσίας	66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 Εισαγωγή στα κείμενα	88
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 Τα συνδικαλιστικά κείμενα	94
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 Τα κείμενα του τοπικού τύπου	142
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 Τα κείμενα του τύπου εθνικής εμβέλειας	197
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 Συμπεράσματα-Ερμηνείες	224
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	237
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	241

Η ανάλυση του λόγου για την εκπαίδευση μας οδηγεί σε σκέψεις για τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους μπορεί να αλλάξει το σχολείο, ακόμα κι αν δεν επιχειρούνται ριζικές και μεγάλες εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις. Υποδεικνύεται ότι ίσως το σχολείο είναι δυνατόν να αλλάζει βαθμιαία, με μικρές πολιτικές, με εγκυκλίους. Υποδεικνύεται επίσης μία κατεύθυνση αλλαγής του σχολείου που προέρχεται από το εξωτερικό του. Καθώς το κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον του σχολείου αλλάζει, αλλάζουν οι αναφορές του, μεταβάλλονται οι αντιλήψεις για το τι είναι (καλό) σχολείο, τι είναι (καλός και κακός) εκπαιδευτικός, ποια είναι τα κατάλληλα «εφόδια» για τους μαθητές, τι είναι κατάλληλη σχολική γνώση. Ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά το ελληνικό δημόσιο σχολείο, η θεωρούμενη απουσία εκπαιδευτικής πολιτικής, αλλάζει το σχολείο με έναν ιδιαίτερο τρόπο: αν, όπως πιστεύεται, το δημόσιο σχολείο «παραμένει ίδιο» σ' ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον, αλλάζει η σχετική θέση του ως τόπου παροχής εκπαίδευσης, μικραίνει το ειδικό του βάρος, μειώνεται η αξία του, «απαξιώνεται».

Τα παραπάνω ζητήματα θεωρούμε ότι είναι σημαντικά και άξια μελέτης. Η χρήση της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας ως ερευνητικού εργαλείου θίγει τα ζητήματα που προαναφέραμε και η παρούσα έρευνα ελπίζουμε να είναι μια μικρή, ελάχιστη, συμβολή σ' έναν βαθύτερο προβληματισμό πάνω στο ελληνικό δημόσιο σχολείο από την πλευρά της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης.

Στη συνέχεια δίνουμε συνοπτικά τη Δομή σε Κεφάλαια της παρούσας εργασίας.

Στο Κεφάλαιο 2, αναπτύσσεται το θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας και οι έννοιες που χρησιμοποιήθηκαν στην κατανόηση και ερμηνεία του εμπειρικού υλικού. Το θεωρητικό μας πλαίσιο αντλεί από το έργο των *Bourdieu*, *Ball*, *Bernstein* και *Foucault*.

Στο Κεφάλαιο 3, εκτίθεται η μεθοδολογία της έρευνας. Κύρια μεθοδολογική επιλογή αποτέλεσε η ανάλυση των κειμένων, λόγω όμως του εύρους του θέματος, χρησιμοποιήθηκαν παράλληλα και άλλες μεθοδολογικές προσεγγίσεις: άτυπες συζητήσεις, επισκέψεις για συλλογή πληροφοριών, αναζήτηση νομοθεσίας και πρακτικών από το αρχείο της Βουλής, αποστολή αιτημάτων πρόσβασης σε στοιχεία.

Στο Κεφάλαιο 4, αναλύεται ο επίσημος λόγος για την εκπαίδευση κυρίως μέσα από την ανάλυση της ομιλίας του τότε υπουργού Παιδείας κατά την οποία εξαγγέλθηκε η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας.

Στο Κεφάλαιο 5, εκτίθεται η νομοθεσία στην οποία βασίζεται η σχετική με την προσθήκη προσωνυμίας εγκύκλιος και, με κύριο στόχο την ανάλυση και σύγκριση των νομοθετικών

κειμένων που αφορούν την ονοματοδοσία, δίνονται τα κύρια στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον επίσημο παιδαγωγικό λόγο της κάθε εποχής για την περίοδο 1985-2008.

Στο Κεφάλαιο 6, παρουσιάζονται εισαγωγικά, συγκεντρωτικά στοιχεία για τα κείμενα που αποτελούν το κύριο εμπειρικό υλικό της έρευνας, δίνονται πίνακες κατανομής των συντακτών ανά μέσο δημοσίευσης, αναφέρονται στοιχεία για τη διάρκεια δημοσίευσης σχετικών κειμένων και δίνεται μια πρώτη εντύπωση της αντιμετώπισης της πολιτικής μέσα απ' αυτά.

Στο Κεφάλαιο 7, αναλύονται τα κείμενα συνδικαλιστικών φορέων των εκπαιδευτικών και μεμονωμένων συνδικαλιστών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Στο Κεφάλαιο 8, αναλύονται τα κείμενα που έχουν δημοσιευτεί στον τοπικό τύπο. Μέσω των κειμένων αναδεικνύονται οι απόψεις και η τοποθέτηση απέναντι στην πολιτική των επαγγελματιών της εκπαίδευσης (μεμονωμένων εκπαιδευτικών και συλλόγων διδασκόντων, στελεχών της εκπαίδευσης, πανεπιστημιακών). Αναλύονται τα κείμενα συλλόγων και ενώσεων/ομοσπονδιών γονέων και κηδεμόνων, καθώς και κείμενα κατοίκων και απλών πολιτών συγκεκριμένων περιοχών. Στο κεφάλαιο αυτό ερευνώνται οι αντιδράσεις της τοπικής και νομαρχιακής αυτοδιοίκησης και καταγράφονται κάποιες αντιδράσεις πολιτικών. Μελετάται επίσης ο ρόλος του τοπικού τύπου. Επιπλέον, στο κεφάλαιο αυτό γίνεται η ανάλυση προγενέστερων περιπτώσεων ονοματοδοσίας.

Στο Κεφάλαιο 9, αναλύονται τα κείμενα που έχουν δημοσιευτεί στον τύπο εθνικής εμβέλειας και επιχειρείται η αναλογική παρουσίασή τους σε σχέση με τα κείμενα του τοπικού τύπου. Αναδεικνύονται οι διαφορές στις κατηγορίες των ομιλητών και γενικότερα ο διαφορετικός ρόλος του τύπου εθνικής εμβέλειας.

Τέλος, στο Κεφάλαιο 10, εκτίθενται τα συμπεράσματα της έρευνας και οι ερμηνείες που προέκυψαν με βάση το θεωρητικό πλαίσιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Θεωρητικό πλαίσιο

2.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Το θεωρητικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινήθηκε η έρευνα αντλεί τις έννοιες και τα εργαλεία από το έργο των B.Bernstein, M.Foucault και P.Bourdieu. Ιδιαίτερα οι συνεισφορές του Foucault χρησιμοποιούνται και όπως αναπλαισιώνονται/μεταφράζονται μέσα στο σύγχρονο θεωρητικό πλαίσιο του S.Ball που είναι στοχευμένο στην κριτική ανάλυση της σύγχρονης εκπαιδευτικής πολιτικής. Η συνεισφορά του ίδιου του έργου του Ball είναι σημαντική θεωρητικά και κυρίως μεθοδολογικά.

Όπως φάνηκε από την Εισαγωγή, το θέμα προσεγγίστηκε μέσα από την ανάλυση του λόγου διαφορετικών κατηγοριών δρώντων που σχετίζονται με την εκπαίδευση και το σχολείο: του υπουργού Παιδείας, των εκπαιδευτικών, των στελεχών της εκπαίδευσης, των γονέων, των μαθητών, των παραγόντων της τοπικής αυτοδιοίκησης, των κατοίκων και άλλων φορέων της τοπικής κοινωνίας, των δημοσιογράφων αλλά και των τοπικών και των αθηναϊκών εντύπων, τα οποία αφενός φιλοξενούν τις ιδέες των υπόλοιπων δρώντων, αφετέρου δε τα ίδια λειτουργούν ως δρώντες.

Το σχολείο τοποθετήθηκε μέσα στον κοινωνικό του περίγυρο, έγινε προσπάθεια να διατηρηθεί η αίσθηση του τόπου και του χρόνου. Αυτή η επιλογή ήταν ταυτόχρονα μεθοδολογική αλλά κυρίως θεωρητική. Θεωρήσαμε ότι για να κατανοήσουμε την πολιτική αλλά και το ίδιο το σχολείο είναι απαραίτητο να «ακολουθήσουμε την κοινωνικο-ιστορική προσέγγιση στην έρευνα [η οποία] μπορεί να φωτίσει τους πολιτισμικούς και ιδεολογικούς αγώνες μέσα στους οποίους τοποθετείται η εκπαίδευση» (Grace, 1995, στο Ball, 1997). Η πολυπλοκότητα του εμπειρικού υλικού και η ποικιλία των φορέων που ενεπλάκησαν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στη διαμόρφωση ενός λόγου, στο πλαίσιο του οποίου νοηματοδοτήθηκε αυτό το μέτρο πολιτικής, υποδείκνυε ως γονιμότερο το συνδυασμό περισσότερων του ενός θεωρητικών πλαισίων μάλλον, παρά την καταφυγή και εξαντλητική χρήση ενός. Για να διατηρηθεί και να αναδειχθεί η πολυπλοκότητα του ζητήματος και να μην αποσιωπηθούν όψεις του, θεωρήθηκε προτιμότερο να αποτελέσει το εμπειρικό υλικό τον χώρο για την *αλληλεπίδραση εννοιών και θεωριών* (Ball, 1997). Θεωρούμε θετικό ότι μέσα από το εμπειρικό υλικό αναδεικνύονται οι εντάσεις ανάμεσα σε έννοιες όπως ο λόγος και η

δομή (Ball, 1997). Θεωρούμε, ωστόσο, ότι παρά τις εντάσεις και κάποιες αποχρώσεις, οι θεωρίες που χρησιμοποιήθηκαν δεν έρχονται σε αντίφαση.

2.2 P. Bourdieu: Ονομασία, πεδίο, κεφάλαιο

Η σπουδαιότητα μιας *πράξης ονομασίας* καλύπτεται θεωρητικά από τον Bourdieu. Η ονομασία, σύμφωνα με τον Bourdieu, είναι η έκφραση μιας εξουσίας στο συμβολικό επίπεδο. Η διατήρηση ή η μεταβολή του κοινωνικού κόσμου, περνάει μέσα απ' τη διατήρηση ή τη μεταβολή των κατηγοριών αντίληψης αυτού του κόσμου. Στο κοινωνικό πεδίο διεξάγεται η συμβολική πάλη για την παραγωγή του κοινού νοήματος, δηλαδή «για το μονοπώλιο της νόμιμης ονομασίας ως επίσημης επιβολής της νόμιμης θεώρησης του κοινωνικού κόσμου» (Bourdieu, 1999, σελ. 347). Η *επίσημη ονομασία* είναι μια «συμβολική πράξη επιβολής η οποία έχει μαζί της όλη τη δύναμη του συλλογικού, της συναίνεσης, του κοινού νου, επειδή διενεργείται από έναν εντολοδόχο του κράτους, που κατέχει το *μονοπώλιο της νόμιμης συμβολικής βίας*» (Bourdieu, 1999, σελ. 348). Η επίσημη ονομασία, αποτελεί «τον επίσημο ορισμό της επίσημης ταυτότητας» (Bourdieu, 1999, σελ. 348).

Η ονομασία ενός σχολείου, επομένως, θα μπορούσε να εκληφθεί ως το αποτέλεσμα του αγώνα για τον καθορισμό όχι μόνο του νόμιμου προτύπου (για τη σχολική κοινότητα) αλλά και για τον ορισμό της ίδιας της ταυτότητας του σχολείου. Όταν επιπλέον η ονοματοδοσία είναι υποχρεωτική, όπως παρουσιάστηκε στη διαδικασία που ακολουθήθηκε, μπορεί να θεωρηθεί ότι η κρατική εξουσία επιχειρεί να επιβάλει ένα «τέλος» στον αγώνα αυτό και επικαλούμενη τη συναίνεση και το συλλογικό, να οριστικοποιήσει την ταυτότητα, το νόημα και το ρόλο του σχολείου, καθώς η πράξη της ονομασίας εκφράζει επίσης μία όψη της πάλης που διεξάγεται στο πολιτικό πεδίο για την επικράτηση ιδεολογιών σχετικά με το τι είναι σχολείο, τι είναι εκπαίδευση, τι είναι επίσημη ή νόμιμη γνώση.

Η έννοια του *πεδίου* χρησιμοποιήθηκε με την έννοια του *κοινωνικού πεδίου* σε διάφορες περιπτώσεις όπως στην περιγραφή της αλληλεπίδρασης του σχολείου με την τοπική κοινωνία και κυρίως με την τοπική αυτοδιοίκηση, στην παρουσία εκπροσώπων του *πολιτικού πεδίου* στον αθηναϊκό τύπο και αλλού. Σύμφωνα με τον Bourdieu, ο κοινωνικός χώρος μπορεί να παρασταθεί ως ένας πολυδιάστατος χώρος κατασκευασμένος βάσει αρχών διαφοροποίησης ή κατανομής που έχουν συγκροτηθεί από το σύνολο των ιδιοτήτων που είναι ικανές να χορηγήσουν στον κάτοχό τους δύναμη και εξουσία μέσα στο κοινωνικό αυτό σύμπαν. Οι δρώντες, ως άτομα ή ως ομάδες, ορίζονται από τις σχετικές *θέσεις* τους σ' αυτό το χώρο (Bourdieu, 1999). Η γνώση της θέσης που καταλαμβάνουν στον κοινωνικό χώρο οι δρώντες

εμπεριέχει πληροφορίες για τις ιδιότητές τους τις ενδογενείς (κατάσταση) και τις σχεσιακές (θέση) (Bourdieu, 1999).

Η έννοια του *κεφαλαίου* είναι σύμφυτη στον Bourdieu με την έννοια του κοινωνικού πεδίου. Τα *είδη κεφαλαίου* (οικονομικό, πολιτισμικό, κοινωνικό, συμβολικό) αποτελούν τις κατασκευαστικές αρχές του κοινωνικού χώρου. Το κεφάλαιο αντιπροσωπεύει μια εξουσία σ' ένα πεδίο. Σε κάθε πεδίο ή υποπεδίο αντιστοιχεί ένα ιδιαίτερο είδος κεφαλαίου, το οποίο ως εξουσία και ως διακύβευμα είναι σε χρήση στο πεδίο αυτό.

Στην εργασία μας, η έννοια του κοινωνικού πεδίου χρησιμοποιήθηκε κυρίως για να περιγράψει τη γειτνίαση διαφορετικών πεδίων σε σχέση με το πεδίο της εκπαίδευσης ιδιαίτερα ως προς τις κινήσεις των δρώντων, κινήσεις που είχαν στόχο τη μεταβολή των *συνόρων* του πεδίου της εκπαίδευσης στην επαφή και τη σχέση του με άλλα πεδία. Στην έννοια του συνόρου θα αναφερθούμε πιο κάτω. Διαπιστώνοντας, για παράδειγμα, την έντονη αντίδραση των εκπαιδευτικών απέναντι στο ενδεχόμενο αποκέντρωσης, με μεταβίβαση περισσότερων αρμοδιοτήτων στην τοπική αυτοδιοίκηση, η έννοια του πεδίου βοήθησε να κατανοήσουμε την αντίδραση αυτή. Είδαμε αυτό το είδος αποκέντρωσης ως μία έκθεση του σχολείου στην *άμεση επαφή του πολιτικού πεδίου*, που φοβίζει τους εκπαιδευτικούς πολύ περισσότερο από ότι η επαφή με το πολιτικό πεδίο που εκπροσωπεί η ηγεσία του ΥΠΕΠΘ, η οποία είναι, στο παρόν διοικητικό σύστημα, πάντα διαμεσολαβημένη από τις ενδιάμεσες βαθμίδες της διοικητικής ιεραρχίας.

Αν και η έννοια του πεδίου αφορά επίσης το πεδίο της εκπαίδευσης, εντούτοις η χρήση των εννοιών των *σχετικών θέσεων* στο εσωτερικό του πεδίου της εκπαίδευσης και του κεφαλαίου των αντίστοιχων δρώντων δεν χρησιμοποιήθηκαν ιδιαίτερα. Για παράδειγμα, μικρό μέρος της έντονης διαφοροποίησης που διαπιστώθηκε στο ρόλο των διευθυντών μπορεί να ερμηνευθεί αποδίδοντάς τους *ενδιάμεση θέση* σε ένα θεωρούμενο ενιαίο πεδίο της εκπαίδευσης, ή θεωρώντας ότι ο ρόλος τους βρίσκεται στην τομή των υποπεδίων της διοίκησης της εκπαίδευσης και του σχολείου (Hardy & Lingard, 2008). Η διάκρισή τους ανάλογα με το αν είναι περισσότερο «διοικητικοί» ή «εκπαιδευτικοί» δεν αποδίδει το εύρος του διαφοροποιημένου λόγου τους. Για το εσωτερικό του πεδίου της εκπαίδευσης, οι πιο εκλεπτυσμένες και εξειδικευμένες κατηγορίες του Bernstein φάνηκαν περισσότερο διεισδυτικές.

Χρησιμοποιήσαμε όμως τις έννοιες του κεφαλαίου, πολιτισμικού και κοινωνικού, σε σχέση με τους γονείς (Bourdieu, 1986) καθώς και τις έννοιες του κοινωνικού και πολιτικού κεφαλαίου για την κατανόηση συμπεριφορών στελεχών της εκπαίδευσης. Υπήρξαν επίσης περιπτώσεις όπου διαφάνηκε η διαπάλη μέσα στο πεδίο του πολιτισμού και αναδείχθηκαν οι

διαφορές ως προς το συμβολικό κεφάλαιο που φέρουν τα διαφορετικά ονόματα που επέλεξαν να προτείνουν τα σχολεία.

2.3 B. Bernstein: Σύνορο, παιδαγωγικός λόγος, παιδαγωγικές ταυτότητες

Από το θεωρητικό πλαίσιο που μας παρέχει το έργο του Bernstein χρησιμοποιήσαμε τη γενική έννοια του συνόρου, την έννοια της παιδαγωγικής ταυτότητας και την τυπολογία των παιδαγωγικών ταυτοτήτων, καθώς και τις έννοιες του διδακτικού και ρυθμιστικού λόγου και το εννοιολογικό ζεύγος της ταξινόμησης και της περιχάραξης.

Η έννοια του *συνόρου*, η *ισχύς* και ο *βαθμός μόνωσης* που δημιουργεί, είναι κεντρικές στη θεωρία του Bernstein. Τα σύνορα είναι κοινωνικές συμβάσεις και πρακτικές που κρατούν χωρισμένες στο χώρο και στο χρόνο τις κοινωνικές ομάδες, τις περιοχές γνώσης, τα στάδια των διαδικασιών (Σολομών, 1991, σελ. 25-26). Η έννοια του συνόρου, η ισχύς, ο βαθμός μόνωσης και η φύλαξή του χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνά μας κυρίως σε ό,τι αφορά το σύνορο μεταξύ του σχολείου και του περιβάλλοντός του και σε ό,τι αφορά τη διάκριση σχολικής/εξωσχολικής γνώσης. Η διάκριση τού τι θεωρείται σχολικό και τι όχι, είτε αφορά κάποιες αρμοδιότητες, είτε κάποιες μαθητικές δραστηριότητες, είτε την ίδια τη γνώση που μεταδίδεται μέσα στο σχολικό πλαίσιο, έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς οι διακρίσεις και οι διαχωρισμοί αυτοί, σύμφωνα με τον Bernstein, είναι αρχές ρύθμισης, προσλαμβάνονται σιωπηρά από τα παιδαγωγικά υποκείμενα (μαθητές, εκπαιδευτικούς), ρυθμίζουν τη συνείδηση και επομένως διαμορφώνουν την (παιδαγωγική) ταυτότητα και τοποθετούν το υποκείμενο στο πλέγμα των σχέσεων εξουσίας. Η έννοια του συνόρου και της μεταβολής της ισχύος του, μας βοήθησε να διακρίνουμε τη δυναμική που έχει η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας, μέσω κυρίως των δραστηριοτήτων που προβλέπεται να τη συνοδεύσουν, να αλλάξει τα σχολικά σύνορα, να «ανοίξει» το σχολείο σε άλλους χώρους, να εισαγάγει στο σχολείο πρακτικές που προέρχονται από άλλα πεδία και με αυτόν τον τρόπο να μεταβάλλει, να διαμορφώσει διαφορετικά τις *παιδαγωγικές ταυτότητες* μαθητών και εκπαιδευτικών.

Σύμφωνα με τον Bernstein,

μια παιδαγωγική ταυτότητα είναι το αποτέλεσμα της ένταξης μιας σταδιοδρομίας σε μια συλλογική βάση...Η συλλογική βάση αυτής της σταδιοδρομίας παρέχεται από την αρχή της κοινωνικής τάξης...που αναμένεται να μεταδίδεται στα σχολεία και θεσπίζεται από το κράτος. (Bernstein, 2000, σελ. 66).

Ο Bernstein μας παρέχει μια τυπολογία τεσσάρων παιδαγωγικών ταυτοτήτων που αποτελούν τέσσερις θέσεις στην *επίσημη αρένα*, όπως αυτή διαμορφώνεται από τις αλλαγές που έχουν συντελεστεί διεθνώς και έχουν επηρεάσει τόσο το παγκόσμιο και το ευρωπαϊκό, όσο και το εθνικό πλαίσιο, σε ό,τι αφορά την οικονομία, την εκπαίδευση αλλά και τον πολιτισμό. Η

μεταρρύθμιση των αναλυτικών προγραμμάτων, σύμφωνα με τον Bernstein, προκύπτει ως αποτέλεσμα των απαιτήσεων της πολιτισμικής, οικονομικής και τεχνολογικής αλλαγής. Μέσα στο πλαίσιο των σημερινών τάσεων της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, οι τέσσερις τύποι παιδαγωγικών ταυτοτήτων αντιπροσωπεύουν διαφορετικές προσεγγίσεις για τη ρύθμιση και τη διαχείριση της αλλαγής - οικονομικής, πολιτισμικής και ηθικής. Όπως το διατυπώνει ο Bernstein, η προσέγγιση που θα επιλεγεί για τη διαχείριση της αλλαγής αναμένεται να γίνει «η βιωμένη εμπειρία εκπαιδευτικών και μαθητών μέσω της διαμόρφωσης της παιδαγωγικής τους ταυτότητας» (Bernstein, 2000, σελ. 66). Έτσι λοιπόν «κάθε εκπαιδευτική μεταρρύθμιση μπορεί να θεωρηθεί ως η έκβαση του αγώνα για την παραγωγή και τη θέσπιση ιδιαίτερων ταυτοτήτων» (Bernstein, 2000, σελ. 66).

Η μία παράμετρος που εξετάζεται στην παραγωγή της τυπολογίας των παιδαγωγικών ταυτοτήτων είναι το είδος της παρέμβασης του κράτους πάνω στο εκπαιδευτικό σύστημα. Οι ταυτότητες χαρακτηρίζονται *συγκεντρωτικές* όταν υπάρχει κρατική διαχείριση και έλεγχος των πόρων. Οι πόροι των συγκεντρωτικών ταυτοτήτων αντλούνται από κάποιο κεντρικό, συχνά θεωρούμενο εθνικό λόγο. Οι ταυτότητες χαρακτηρίζονται *αποκεντρωμένες* όταν οι πόροι αντλούνται από τοπικά πλαίσια ή τοπικούς λόγους και τα ιδρύματα έχουν κάποια αυτονομία πάνω στους πόρους τους. Οι συγκεντρωτικές ταυτότητες εστιάζουν στο παρελθόν, ενώ οι αποκεντρωμένες στο παρόν.

Οι συγκεντρωτικές ταυτότητες περιλαμβάνουν τις *Αναδρομικές* και τις *Προοπτικές*. Η διαφοροποίησή τους συνίσταται στο είδος του παρελθόντος που επικαλούνται και στο αν ο λόγος έρχεται σε σχέση ανταλλαγής με την οικονομία.

Οι *Αναδρομικές παιδαγωγικές ταυτότητες (Α.Π.Τ)*, τις οποίες ο Bernstein χαρακτηρίζει επίσης *περιορισμένες* και *παλαιές συντηρητικές*, διαμορφώνονται από εθνικές, θρησκευτικές και πολιτισμικές «μεγάλες αφηγήσεις του παρελθόντος» οι οποίες αναπλαισιώνονται κατάλληλα για να σταθεροποιήσουν το παρελθόν και να το προβάλλουν στο μέλλον. Ο λόγος δεν υπεισέρχεται σε σχέση ανταλλαγής με την οικονομία. Υπάρχει ισχυρός έλεγχος των εισόδων αλλά όχι των εξόδων. Προβάλλεται η συλλογική κοινωνική βάση ενώ οι ατομικές σταδιοδρομίες δεν ενδιαφέρουν ιδιαίτερα. Οι λόγοι -και οι πρακτικές- είναι ιεραρχημένοι, οριοθετημένοι, στρωματοποιημένοι και τοποθετημένοι διαδοχικά (Bernstein, 2000).

Οι *Προοπτικές παιδαγωγικές ταυτότητες (Π.Π.Τ)*, τις οποίες ο Bernstein χαρακτηρίζει επίσης *επιλεγμένες* και *νέο-συντηρητικές*, είναι επίσης συγκεντρωτικές και στρέφονται προς το παρελθόν, το οποίο όμως χρησιμοποιούν με διαφορετικό τρόπο από τις Αναδρομικές λόγω της διαφορετικής τους στόχευσης. Η *Π.Π.Τ* κατασκευάζεται για να ανταποκριθεί στην πολιτισμική, οικονομική και τεχνολογική αλλαγή και για να εξασφαλίσει ή να αυξήσει την

οικονομική επιτέλεση. Γι αυτό το λόγο, αναπλαισιώνει επιλεγμένα στοιχεία του παρελθόντος με στόχο τη σταθεροποίηση του μέλλοντος μέσω της ενασχόλησης με τη σύγχρονη αλλαγή. Στην *Π.Π.Τ* προβάλλονται οι ατομικές σταδιοδρομίες και ενσωματώνονται σ' ένα ειδικά επιλεγμένο παρελθόν. Το κράτος απαιτείται να ασκεί έλεγχο και στις εισόδους και στις εξόδους του συστήματος (Bernstein, 2000, σελ. 68).

Οι αποκεντρωμένες παιδαγωγικές ταυτότητες περιλαμβάνουν τις *Αποκεντρωμένες παιδαγωγικές ταυτότητες της Αγοράς (Α.Π.Τ.Α)* και τις *Αποκεντρωμένες Θεραπευτικές παιδαγωγικές ταυτότητες (Α.Θ.Π.Τ)*.

Οι *Αποκεντρωμένες παιδαγωγικές ταυτότητες της Αγοράς* χαρακτηρίζονται επίσης από τον Bernstein *διαφοροποιημένες* και *νέο-φιλελεύθερες*. Η αυτονομία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που κατασκευάζουν την Αποκεντρωμένη παιδαγωγική ταυτότητα της Αγοράς είναι απαραίτητη ώστε τα ιδρύματα να μπορούν να παράγουν ανταγωνιστικά προϊόντα. Ένα τέτοιο εκπαιδευτικό ίδρυμα θα έχει σημαντική αυτονομία στη διαχείριση του προϋπολογισμού, την οργάνωση του λόγου, στο προσωπικό και στα μαθήματα. Οι προϋποθέσεις για τη λειτουργία του ιδρύματος είναι να μπορεί να ελκύει μαθητές που έχουν επιλογή ιδρύματος, να μπορεί να επιτυγχάνει εξωτερικά κριτήρια επιτέλεσης και να μπορεί να βελτιστοποιεί τη θέση του σε σχέση με παρόμοια ιδρύματα. Η βασική μονάδα, ένα τμήμα του ιδρύματος, θα έχει επίσης αυτονομία πάνω στη θέση του στην αγορά, θα μπορεί δηλαδή να βελτιστοποιεί τη θέση του σε σχέση με την ανταλλακτική αξία των προϊόντων του, δηλαδή των μαθητών και των δεξιοτήτων τους. Με αυτόν τον τρόπο η παιδαγωγική πρακτική θα εξαρτάται από την αγορά. Το σύστημα διοίκησης θα συνίσταται από ιεραρχικές, μικρές επιτροπές, μη αιρετές, οι οποίες θα κατανέμουν τους πόρους ανάλογα με την αποτελεσματικότητα και σύμφωνα με διαδικασίες λογοδοσίας, με ένα σύστημα αμοιβών και ποινών. Εστιάζονται οι εισοδοί που βελτιστοποιούν την ανταλλακτική αξία του προϊόντος. Η κουλτούρα του ιδρύματος δίνει έμφαση στο βραχυπρόθεσμο, το εξωτερικό, στις τεχνικές εφαρμογές και όχι στην αναζήτηση της γνώσης. Η γνώση θεωρείται χρήμα.

Και ως χρήμα θα πρέπει να ρέει με ευκολία προς τα εκεί που η ζήτηση την καλεί. Δεν πρέπει να υπάρχουν εμπόδια σ' αυτή τη ροή. (Bernstein, 2000, σελ. 69)

Οι προσωπικές δεσμεύσεις, η αφοσίωση του προσωπικού και των μαθητών θεωρούνται αντιστάσεις και αντιστοιχούν σε ό,τι αντιπροσωπεύει το μονοπώλιο για την αγορά. «*Το συμβόλαιο αντικαθιστά τη διαθήκη*» (Bernstein, 2000, σελ. 69). Η Αποκεντρωμένη παιδαγωγική ταυτότητα της αγοράς είναι προβαλλόμενη εξωτερικά. Στη διάκριση εξωστρεφούς και εσωστρεφούς προβολής θα αναφερθούμε πιο κάτω.

Οι *Αποκεντρωμένες Θεραπευτικές παιδαγωγικές ταυτότητες* χαρακτηρίζονται επίσης από τον Bernstein ως *ολοκληρωμένες* και *επαγγελματικές*. Τα χαρακτηριστικά αυτής της ταυτότητας είναι η συγχωνευμένη τροπή της γνώσης και η συμμετοχική, συνεργατική τροπή της κοινωνικής σχέσης. Η ταυτότητα αυτή παράγεται από σύνθετες θεωρίες προσωπικής, γνωστικής και κοινωνικής ανάπτυξης, που συχνά χαρακτηρίζονται προοδευτικές. Οι θεωρίες αυτές, κατά τον Bernstein, είναι τα μέσα για μια αόρατη μορφή ελέγχου του εκπαιδευόμενου. Η ταυτότητα προσανατολίζεται σε μη εξειδικευμένη γνώση και είναι εναντίον της στρωματοποίησης των μαθητών. Αναφέρεται σε περιοχές γνώσης και περιοχές εμπειρίας. Το είδος της διαχείρισης είναι ήπιο, οι ιεραρχίες καλυμμένες και η εξουσία μεταμφιέζεται από επικοινωνιακά δίκτυα και διαπροσωπικές σχέσεις. Η ταυτότητα που παράγεται είναι σταθερή, ολοκληρωμένη, με ευπροσάρμοστες συνεργατικές πρακτικές. Η παραγωγή αυτής της ταυτότητας είναι πολύ δαπανηρή και το αποτέλεσμά της δεν είναι εύκολα μετρήσιμο. Ο Bernstein θεωρεί ότι η θέση αυτής της ταυτότητας είναι πολύ αδύναμη σε όλες τις σύγχρονες εκπαιδευτικές αρένες και επομένως η κοινωνική ομάδα που την στηρίζει έχει πολύ μικρή εξουσία.

Χρησιμοποιήσαμε την πιο πάνω τυπολογία παιδαγωγικών ταυτοτήτων για να απαντήσουμε στο ερώτημα «ποια παιδαγωγική ταυτότητα θεωρούν οι εκπαιδευτικοί ότι προβάλλει το ΥΠΕΠΘ, μέσω της προσθήκης προσωνομίας» ώστε να κατανοήσουμε την αντίδρασή τους απέναντι στην πολιτική. Οι «ερωτήσεις» που τέθηκαν στα κείμενα για την ταξινόμησή τους σύμφωνα με την τυπολογία του Bernstein αναφέρονται στο κεφάλαιο 7 της ανάλυσης των συνδικαλιστικών κειμένων.

Μια γενικότερη διάκριση που εισάγει ο Bernstein είναι μεταξύ παιδαγωγικών ταυτοτήτων που δημιουργούνται από μηχανισμούς εσωστρεφούς ή εξωστρεφούς προβολής (Σαρακινιώτη & Τσατσαρώνη, υπό δημοσίευση). Μια παιδαγωγική ταυτότητα που δημιουργείται από *εσωστρεφή προβολή* «βρίσκει τον πυρήνα της στην τοποθέτησή της μέσα σ' ένα πλαίσιο οργανωμένης γνώσης και πρακτικής» (Bernstein, 2000, σελ. 70). Η ταυτότητα αυτή συγκροτείται, σύμφωνα με τον Bernstein, κατά τη διάρκεια μιας πορείας κοινωνικοποίησης σε μια πίστη προς έναν γνωστικό τομέα, όπως ακολουθείται, για παράδειγμα, μέσα σε ένα πανεπιστημιακό τμήμα όπου διδάσκεται μια «καθαρή» επιστήμη, το οποίο ο Bernstein ονομάζει *μονάδα*. Η συγκεκριμένη επιστήμη γίνεται με αυτόν τον τρόπο ο άξονας της ταυτότητας. Η ταυτότητα αυτή είναι ιεραρχική, ναρκισσιστική και ελιτίστικη. Χαρακτηρίζεται από εσωτερική δέσμευση και αφοσίωση. Είναι μια ισχυρή ταυτότητα, με σταθερότητα στο χρόνο και στηρίζεται σε μια συλλογική βάση «ομοίων» με τους οποίους μοιράζεται κοινές αξίες και αντιλήψεις.

Στον αντίποδα βρίσκεται η παιδαγωγική ταυτότητα που κατασκευάζεται με εξωστρεφή προβολή. Η ταυτότητα αυτή είναι «αντανάκλαση εξωτερικών ενδεχομενικοτήτων» (Bernstein, 2000, σελ. 70). Η διατήρησή της εξαρτάται από την ευκολία προβολής πρακτικών και οργάνωσης λόγου που καθοδηγούνται από εξωτερικές συγκυρίες. Είναι μια ταυτότητα ρευστή, η οποία προσαρμόζεται και ανταποκρίνεται σε απαιτήσεις εξωτερικές του πεδίου της γνώσης. Ο Bernstein διαπιστώνει στην εποχή μας μια αυξανόμενη μετατόπιση των επίσημων παιδαγωγικών ταυτοτήτων προς τις τροπές εξωστρεφούς προβολής. Οι νέες μορφές εξωστρεφούς προβολής διαβρώνουν τη συλλογική βάση και αντικαθιστούν τις εσωτερικές δεσμεύσεις με βραχυπρόθεσμες, εργαλειακού τύπου.

Οι έννοιες της εσωστρεφούς και εξωστρεφούς προβολής σχετίζονται με την έννοια και την ισχύ του συνόρου μεταξύ της επιστημονικής γνώσης (*μονάδες, κάθετος λόγος*) και της εργαλειακής, χρηστικής, πρακτικής γνώσης και των δεξιοτήτων της καθημερινής ζωής και της αγοράς (*γενικισμός, οριζόντιος λόγος*).

Οι δύο γενικοί και αντιθετικοί τύποι ταυτοτήτων μπορούν να βρουν εφαρμογή στην ανάλυση του διακριτά διαφοροποιημένου, όπως υποδείχθηκε από τα αντίστοιχα κείμενα, λόγου των διευθυντών σχολείων. Στους διευθυντές σχολείων διακρίθηκαν οι δύο μεγάλες κατηγορίες παιδαγωγικών ταυτοτήτων εσωστρεφούς και εξωστρεφούς προβολής. Κάθε κατηγορία διαφοροποιείται περαιτέρω. Στην εξωστρεφή προβολή η διαφοροποίηση γίνεται ανάλογα με το αν το πεδίο από και προς το οποίο γίνεται η προβολή είναι το εσωτερικό γραφειοκρατικό πεδίο της εκπαίδευσης, που χαρακτηρίζει το συγκεντρωτικό σύστημα, ή τα εξωτερικά, προς την εκπαίδευση, πεδία στα οποία κυριαρχούν οι λόγοι και οι πρακτικές της αγοράς. Η εσωτερική αυτή κατηγοριοποίηση υποδεικνύει και τη δυναμική της μεταλλαγής του ρόλου των γραφειοκρατικά συγκροτημένων ταυτοτήτων σε διαχειριστικές.

Οι Beck και Young (2005) εντοπίζοντας τις εσωτερικές διαφοροποιήσεις των επαγγελματικών κατηγοριών που διαμορφώθηκαν μέσω της εκπαίδευσης, τις οποίες επέφερε «η εμπορευματοποίηση και η εξωτερική ρύθμιση», σημειώνουν ότι σε πολλούς επαγγελματικούς τομείς «ένα ποσοστό επαγγελματιών ασπάστηκαν με ενθουσιασμό τις νέες διαχειριστικές ευκαιρίες» και ότι είναι ακριβώς «από τις τάξεις των επαγγελματιών αυτών που στρατολογήθηκαν οι νέοι μάνατζερς». Μεταφέρουν δε την άποψη των Newman και Clarke σύμφωνα με τους οποίους «ευρέως μετασχηματίστηκαν οι γραφειοκράτες σε μάνατζερς μέσα στο πλαίσιο της ανάπτυξης ή αποκέντρωσης των συστημάτων διοίκησης» (Beck & Young, 2005, σελ. 194).

Στην εσωστρεφή προβολή η διαφοροποίηση περιγράφεται ανάλογα με το αν στο λόγο των διευθυντών κυριαρχεί η εσωτερική δέσμευση και αφοσίωση στη διδακτική ή την

παιδαγωγική λειτουργία και αποστολή του σχολείου. Η διαπίστωση αυτή υπενθυμίζει τη διάκριση διδακτικού και ρυθμιστικού λόγου.

Σύμφωνα με τον Bernstein (2000), ο *παιδαγωγικός λόγος* είναι ένας κανόνας που ενσωματώνει δύο λόγους: ένα λόγο δεξιοτήτων διαφόρων ειδών και τις μεταξύ τους σχέσεις και έναν λόγο κοινωνικής τάξης. Ο *διδακτικός λόγος* είναι ο λόγος που δημιουργεί εξειδικευμένες δεξιότητες και τις σχέσεις τους. Ο *ρυθμιστικός λόγος* είναι ο ηθικός λόγος που δημιουργεί σχέσεις, τάξη και ταυτότητα. Ο διδακτικός λόγος είναι ενσωματωμένος στον ρυθμιστικό λόγο. Ο ρυθμιστικός λόγος είναι ο κυρίαρχος λόγος, επειδή ο ηθικός λόγος είναι αυτός που έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία του χαρακτήρα, των τρόπων, της συμπεριφοράς. Για τον Bernstein, η ενσωμάτωση του διδακτικού στον ρυθμιστικό λόγο είναι θεμελιώδες γνώρισμα του παιδαγωγικού λόγου. Ο παιδαγωγικός λόγος παρέχει τις αρχές επιλογής και αποτελεί τον κανόνα για την ενσωμάτωση του ενός λόγου μέσα στον άλλον, ώστε «να δημιουργηθεί ένα κείμενο, ένας λόγος» (Bernstein, 2000, σελ. 32).

Οι έννοιες της *ταξινόμησης* και της *περιχάραξης* μεταφράζουν στο θεωρητικό σύστημα του Bernstein τις γενικότερες και μακροσκοπικές έννοιες της εξουσίας και του ελέγχου οι οποίες διακρίνονται επίσης αναλυτικά. Οι σχέσεις εξουσίας, σύμφωνα με τον Bernstein, δημιουργούν, νομιμοποιούν και αναπαράγουν σύνορα μεταξύ κατηγοριών. Οι κατηγορίες μπορεί να αφορούν ομάδες, λόγους, φορείς. Η εξουσία πάντα λειτουργεί πάνω στις *σχέσεις μεταξύ* κατηγοριών και παράγει εξαρθρώσεις και στίξεις στον κοινωνικό χώρο. Ο έλεγχος εγκαθιστά *νόμιμες μορφές επικοινωνίας*, κατάλληλες για τις διαφορετικές κατηγορίες. Ο έλεγχος μεταφέρει τις συνοριακές σχέσεις εξουσίας και κοινωνικοποιεί τα άτομα μέσα στις σχέσεις αυτές. Ενώ η εξουσία κατασκευάζει σχέσεις *μεταξύ*, ο έλεγχος κατασκευάζει σχέσεις *μέσα* σε δεδομένες μορφές αλληλεπίδρασης (Bernstein, 2000, σελ. 5).

Μεταφέροντας τις έννοιες της εξουσίας και του ελέγχου στο επίπεδο του παιδαγωγικού λόγου και της παιδαγωγικής πρακτικής, ο Bernstein δημιουργεί τις αντίστοιχες έννοιες της ταξινόμησης και της περιχάραξης.

Η ταξινόμηση εξετάζει τις σχέσεις μεταξύ κατηγοριών: υπηρεσιών, φορέων, λόγων, πρακτικών. Για να αναπτύξει κάθε κατηγορία τη μοναδική της ταυτότητα, με τους δικούς της εσωτερικούς κανόνες και τη δική της ιδιαίτερη φωνή, απαιτείται ένας χώρος, μια απόσταση, ένα κενό διάστημα ανάμεσα σ' αυτήν και την άλλη διακριτή κατηγορία. Μία κατηγορία μπορεί να υπάρξει ως εξειδικευμένη και ιδιαίτερη, μόνο αν μπορεί να μονώσει τον εαυτό της από μια άλλη (Bernstein, 2000). Έτσι η ταξινόμηση είναι η ισχύς του συνόρου μεταξύ διαφόρων κατηγοριών, καθορίζει τι μπορεί να τεθεί μαζί συγκροτώντας μια κατηγορία και πόσο ισχυρή είναι η διάκριση της μιας κατηγορίας απ' την άλλη (Σολομών, 1991, σελ. 25).

Αν αλλάξει η ισχύς της μόνωσης, η ταξινόμηση αλλάζει (Bernstein, 2000). Οι βασικοί κανόνες της ταξινόμησης είναι: όταν η ταξινόμηση είναι ισχυρή, τα πράγματα πρέπει να κρατιούνται χωρισμένα. Όταν η ταξινόμηση είναι ασθενής, τα πράγματα πρέπει να είναι ενωμένα. Καθώς οι ταξινομητικές αρχές καθορίζουν «τι μπορεί να τεθεί με τι» δημιουργούν στρωματοποιήσεις, κατανομές και τοποθετήσεις: εξωτερικά, κατασκευάζουν την κοινωνική τάξη και εσωτερικά, συγκροτούν τις ταυτότητες των (παιδαγωγικών, σε ό, τι μας αφορά) υποκειμένων. Σύμφωνα με τον Bernstein, οι αλλαγές ή οι απόπειρες αλλαγής της μόνωσης των συνόρων αποκαλύπτουν τις σχέσεις εξουσίας στις οποίες βασίζεται και τις οποίες αναπαράγει η ταξινόμηση (Bernstein, 2000).

Η έννοια της περιχάραξης εισάγεται από τον Bernstein στην προσπάθειά του να περιγράψει την παιδαγωγική πρακτική. Όπως η ταξινόμηση αντιστοιχεί στις σχέσεις εξουσίας, η περιχάραξη αντιστοιχεί στις σχέσεις ελέγχου πάνω στις διαφορετικές μορφές της νόμιμης επικοινωνίας που πραγματώνεται σε κάθε παιδαγωγική πρακτική. Η περιχάραξη αναφέρεται στο *ποιος ελέγχει τι* και συνιστά την *εσωτερική λογική* της παιδαγωγικής πρακτικής. Όταν η περιχάραξη είναι ισχυρή, ο μεταδότης έχει ρητό και σαφή έλεγχο πάνω στα στοιχεία της παιδαγωγικής πρακτικής δηλαδή την επιλογή, τη διαδοχή, το βηματισμό, τα κριτήρια και την κοινωνική βάση. Όταν η περιχάραξη είναι ασθενής ο διδασκόμενος *φαινομενικά*, σύμφωνα με τον Bernstein, έχει μεγαλύτερο έλεγχο πάνω στα στοιχεία της παιδαγωγικής πρακτικής. Να σημειωθεί ότι όχι μόνο οι τιμές της ταξινόμησης και της περιχάραξης μπορούν να μεταβάλλονται ανεξάρτητα, αλλά και οι τιμές της περιχάραξης μπορούν να διαφέρουν σε σχέση με κάθε στοιχείο της παιδαγωγικής πρακτικής.

Η περιχάραξη ρυθμίζει τα δύο συστήματα κανόνων στα οποία έχουμε ήδη αναφερθεί: τους κανόνες κοινωνικής τάξης (ρυθμιστικός λόγος) και τους κανόνες τάξης λόγου (διδακτικός λόγος). Η περιχάραξη μπορεί επίσης να μεταβάλλεται ανεξάρτητα στα δύο αυτά συστήματα κανόνων.

Η εφαρμογή των εννοιών της ταξινόμησης και της περιχάραξης στην έρευνά μας δείχνουν ότι τόσο η ομιλία του υπουργού Παιδείας κατά την οποία εξήγγειλε την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας, όσο και η διαδικασία που ακολουθήθηκε, χαρακτηρίζονται από ισχυρή περιχάραξη. Ο λόγος του υπουργού εξαγγέλλει την έναρξη εντονότερου ελέγχου πάνω στη λειτουργία της διοικητικής πυραμίδας της εκπαίδευσης. Οι ιεραρχικές σχέσεις ενισχύονται και ο ρόλος του κάθε στελέχους περιχαρακώνεται στενότερα. Γίνεται προσπάθεια να αποσαφηνιστεί «ποιος ελέγχει τι», να μην υπάρχει αλληλοεπικάλυψη αρμοδιοτήτων και να καταστεί ευχερέστερη η απόδοση ευθυνών. Η πολιτική ωστόσο, όπως υποδεικνύει η εγκύκλιος, στοχεύει στην αλλαγή του σχολείου. Όπως φάνηκε από την

ανάλυση της εγκυκλίου (βλ. Κεφάλαιο 5), οι δραστηριότητες που προβλέπεται να συνοδεύσουν την ονοματοδοσία έχουν τη δυναμική να εξασθενίσουν τα σύνορα μεταξύ του σχολείου και του κοινωνικού του περιβάλλοντος, να μειώσουν την ισχύ των ταξινομήσεων μεταξύ σχολικού-εξωσχολικού αλλά και μεταξύ των γνωστικών αντικειμένων. Επιπλέον, οι παιδαγωγικές δραστηριότητες, όπως περιγράφονται, αντιστοιχούν σε ασθενέστερες περιχαράξεις, αποδίδοντας ενεργότερο ρόλο στους μαθητές, σε περισσότερο συνεργατικά πρότυπα. Η αύξηση της ισχύος της περιχάραξης αφορά μάλλον τους εκπαιδευτικούς και τα στελέχη της εκπαίδευσης. Η φωνή των εκπαιδευτικών εξασθενεί. Με την παράλληλη εξασθένιση των συνόρων του σχολείου, μένει να φανεί ποιόν η φωνή θα ισχυροποιηθεί.

Η αύξηση της ισχύος της περιχάραξης στη διαδικασία και στις ιεραρχικές σχέσεις φαίνεται στους εκπαιδευτικούς αλλά και σε μερίδα στελεχών (βλ. αντίδραση σχολικών συμβούλων, Κεφάλαιο 7) αντιφατική σε σχέση με το διακηρυγμένο στόχο ενός σχολείου «απελευθερωμένου» από τις ισχυρές ταξινομήσεις και περιχαράξεις και για τον λόγο αυτό προκαλεί αντιδράσεις που υπονομεύουν τον στόχο.

2.4 S. Ball: Πολιτικές τεχνολογίες-επιτελεστικότητα, διαχειριστικότητα, οιονεί αγορές

Για το τι σημαίνει στις μέρες μας εκσυγχρονισμός, ανταπόκριση στην «παγκόσμια μεταρρύθμιση της εκπαίδευσης», ποια είναι η ρητορική του εκσυγχρονισμού, από ποια στοιχεία του λόγου αναγνωρίζεται, χρησιμοποιήσαμε τις αναλύσεις του Stephen Ball. Οι έννοιές του δανείζονται λέξεις από την ίδια τη ρητορική της επίσημης πολιτικής και ή τις διατηρούν ή τις παραλλάσσουν δημιουργώντας στη γλώσσα μας νεολογισμούς (επιτελεστικότητα, διαχειριστικότητα). Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες δανείζεται λέξεις που ήδη χρησιμοποιούνται στην εκπαιδευτική πολιτική, αποδομεί το νόημά τους και δίνει νέες διαστάσεις στις πολιτικές και τις συνέπειές τους. Ως παράδειγμα δίνουμε τη διευρυμένη έννοια της ιδιωτικοποίησης στην οποία διακρίνει δύο διαφορετικές μορφές: την ενδογενή και την εξωγενή. Ονομάζει *ενδογενή ιδιωτικοποίηση* την εισαγωγή μεθόδων του ιδιωτικού μέσα στον δημόσιο τομέα. Ο Ball χρησιμοποιεί τη φουκωική έννοια της *τεχνολογίας* για να περιγράψει τους τρόπους με τους οποίους «οι οργανισμοί του δημόσιου τομέα υιοθετούν τις μεθόδους, την κουλτούρα και την ηθική του ιδιωτικού τομέα» (Ball, 2003). Παράλληλα καλύπτει τη συμμετοχή και σύμπραξη του ιδιωτικού τομέα στη δημόσια εκπαίδευση με τον όρο *εξωγενής ιδιωτικοποίηση* στον οποίο εντάσσει ένα εύρος δραστηριοτήτων, όπως την ιδιωτικοποίηση προγραμμάτων πολιτικής ή την ιδιωτικοποίηση της ίδιας της πολιτικής μέσω συμβουλών, γνωμοδοτήσεων, αξιολογήσεων και έρευνας, διατύπωσης και παραγωγής

πολιτικής (Ball & Youdell, 2008, σελ. 14). Το ζήτημα της ιδιωτικοποίησης εξετάζεται διεξοδικότερα στο Κεφάλαιο 7 κατά την ανάλυση των συνδικαλιστικών κειμένων και συγκεκριμένα στην υποενότητα «Η εκπαιδευτική πολιτική».

Η διευρυμένη έννοια της ιδιωτικοποίησης έτσι όπως ορίζεται από τον Ball, ανέδειξε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ελληνικής εκπαίδευσης. Ιδιωτικοποίηση με ενδογενή μορφή δεν εντοπίζεται στο ελληνικό σχολείο. Η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας είναι δυνατόν να εκληφθεί ως μια πρώτη απόπειρα. Αυτό υποδεικνύουν οι κατευθύνσεις στις οποίες εντάσσει η εγκύκλιος τις αλλαγές στο σχολείο όπως και οι περιπτώσεις στελεχών της εκπαίδευσης που, με αφορμή την ονοματοδοσία, φάνηκε να υιοθετούν διαχειριστικά πρότυπα. Η συγκεντρωτική δομή της διοίκησης της εκπαίδευσης, πάντως, δείχνει να έρχεται σε αντίφαση και να εμποδίζει προς το παρόν τέτοιες αλλαγές. Η εξωγενής μορφή ιδιωτικοποίησης είναι τόσο συνηθισμένη στην Ελλάδα, ώστε σχεδόν θεωρείται αυτονόητη, ενώ παράλληλα νέες μορφές της εμφανίζονται, χωρίς να γίνεται όμως αντιληπτή η σύνδεσή τους με την εκπαίδευση και την εκπαιδευτική πολιτική (βλ. Κεφάλαιο 7).

Η γλώσσα περιγραφής του Ball μοιάζει να ταυτίζεται με το εμπειρικό υλικό που περιγράφει. Ωστόσο, όπως ο ίδιος αναφέρει, οι έννοιες χρησιμοποιούνται ως ευρετικοί μηχανισμοί, ως ερευνητικά εργαλεία, με στόχο να υποδείξουν «πώς θα μπορούσαν να είναι τα πράγματα» και όχι ως τελικές αιτίες (Ball, 2008, σελ. 4). Και πράγματι ως ευρετικοί μηχανισμοί λειτουργούν δημιουργικά για την περιγραφή και κατανόηση της σύγχρονης εκπαιδευτικής πραγματικότητας. Ως ευρετικοί μηχανισμοί χρησιμοποιήθηκαν και στην έρευνά μας κατά την ανάλυση των κειμένων, για να εντοπιστεί ο «εκσυγχρονιστικός» λόγος και η αντανάκλαση των παγκόσμιων και ειδικότερα των ευρωπαϊκών τάσεων στην εκπαιδευτική πολιτική.

Για τον Ball αυτό που κυρίως χαρακτηρίζει τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις διεθνώς είναι η σύνδεση της εκπαίδευσης με την οικονομία και η κατανόηση της εκπαίδευσης ως «κρίσιμου παράγοντα για τη διασφάλιση της οικονομικής παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας στο πλαίσιο του καπιταλισμού της πληροφορίας» (Ball, 2008, σελ. 1).

Ο Ball θεωρεί κομβικές έννοιες για την κατανόηση της σύγχρονης εκπαιδευτικής πραγματικότητας την *οικονομία της γνώσης*, την *παγκοσμιοποίηση* και τις *τεχνολογίες* της πολιτικής. Η ανάλυση των *λόγων* της μεταρρύθμισης έχει σημασία διότι οι *λόγοι* συμβάλλουν στην *κατασκευή* της ανάγκης για μεταρρύθμιση και παρέχουν, καθιστώντας προφανείς, «κατάλληλες» απαντήσεις και λύσεις. Οι πολιτικές θεωρούνται «αξιακά και συμβολικά συστήματα» (Ball, 2008).

Στην εργασία μας η χρήση της ανάλυσης του Ball για την παγκόσμια εκπαιδευτική πολιτική εξισορροπεί την, από μέρους μας, έλλειψη γραπτής ανάλυσης ευρωπαϊκών κειμένων εκπαιδευτικής πολιτικής, η οποία δεν ήταν δυνατόν να πραγματοποιηθεί στα χρονικά περιθώρια που ήταν διαθέσιμα.

Ο ασαφής και πολυχρησιμοποιημένος όρος «οικονομία της γνώσης» απηχεί την ιδέα ότι η γνώση και η εκπαίδευση μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως προϊόντα και οδηγεί στην αντίληψη ότι οι εκπαιδευτικές υπηρεσίες και τα καινοτόμα πνευματικά προϊόντα είναι παραγωγικά κεφάλαια που μπορούν να εξαχθούν με υψηλή απόδοση (Ball, 2008, σελ. 19).

Η *παγκοσμιοποίηση*, σύμφωνα με τον Ball, μπορεί να ιδωθεί με δύο τρόπους: ως νέος τρόπος άρθρωσης των προβλημάτων της πολιτικής και ως ένα χωρικό πλαίσιο μέσα στο οποίο τοποθετούνται οι λόγοι και η διαμόρφωση της πολιτικής. Αφενός, ως τρόπος άρθρωσης των προβλημάτων, παράγει ένα σύνολο επιταγών και έναν ιδιαίτερο τρόπο σκέψης σχετικά με την εκπαίδευση, τους σκοπούς και τα προβλήματά της. Αφετέρου, το εθνικό κράτος δεν είναι πλέον ο κατάλληλος και επαρκής χώρος μέσα στον οποίο μπορεί κανείς να σκεφτεί την εκπαιδευτική πολιτική. Οι πολιτικές δημιουργούνται πλέον ως «απόκριση» στην παγκοσμιοποίηση (Ball, 2008, σελ. 25). Η παγκοσμιοποίηση μειώνει την οικονομική, πολιτική και πολιτισμική αυτονομία και ιδιομορφία του εθνικού και του τοπικού, ταυτόχρονα όμως η υποδοχή και η ερμηνεία των ιδεών της πολιτικής της παγκοσμιοποίησης είναι διαφορετική ανάλογα με τις εθνικές υποδομές και τις εθνικές ιδεολογίες (Ball, 2008, σελ. 30). Μια άλλη όψη των συνεπειών της παγκοσμιοποίησης είναι η αλλαγή που έχει επιφέρει στον τρόπο που οι άνθρωποι όχι απλώς σκέφτονται, αλλά και βιώνουν τον κόσμο, τον εαυτό τους και τη σχέση τους με τους άλλους.

Το ζήτημα της διαμόρφωσης/αναμόρφωσης της υποκειμενικότητας είναι κεντρικό στην προβληματική του Ball. Αντλώντας από τον Foucault, ο Ball θεωρεί τις πολιτικές, *τεχνολογίες*:

Οι τεχνολογίες της πολιτικής περιλαμβάνουν την υπολογισμένη ανάπτυξη τεχνικών και τεχνουργημάτων για την οργάνωση ανθρώπινων δυνάμεων και ικανοτήτων σε λειτουργικά δίκτυα εξουσίας. Μέσα σ' αυτές τις τεχνολογίες συσχετίζονται διάφορα ανόμοια στοιχεία όπως αρχιτεκτονικές μορφές, σχέσεις ιεραρχίας, διαδικασίες κινητροδότησης και μηχανισμοί αναμόρφωσης ή θεραπείας. (Ball, 2005, σελ. 6)

Οι τεχνολογίες της εκπαιδευτικής πολιτικής είναι μηχανισμοί για την αλλαγή του νοήματος της πρακτικής και των κοινωνικών σχέσεων. Παρέχουν μια νέα γλώσσα και ένα νέο σύνολο ρόλων, τοποθετήσεων και ταυτοτήτων. Μέσα σ' αυτό, με κυρίαρχο το ρόλο της γλώσσας, αλλάζει το τι σημαίνει να είσαι δάσκαλος, μαθητής/εκπαιδευόμενος, γονέας. Η νέα γλώσσα της μεταρρύθμισης περιλαμβάνει: στόχους, λογοδοσία, ανταγωνισμό και επιλογή, ηγεσία και

επιχειρηματικότητα και μας οδηγεί να σκεφτούμε την εκπαίδευση ως «εμπόρευμα» και όχι πλέον ως δημόσιο αγαθό (Ball, 2008, σελ. 42, 43).

Οι τρεις βασικές τεχνολογίες της πολιτικής που χρησιμοποιούνται για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση είναι, σύμφωνα με τον Ball, οι *οιονεί αγορές* (quasi-markets), η *επιτελεστικότητα* (performativity) και η *διαχειριστικότητα* (managerialism).

Με τον όρο *οιονεί αγορές*, εννοείται η δημιουργία εκπαιδευτικών αγορών η οποία επιτυγχάνεται με την εισαγωγή του ανταγωνισμού μεταξύ των δημόσιων σχολείων, τα οποία αποτελούν πλέον κατατεμαχισμένες επιχειρηματικές μονάδες-παρόχους εκπαίδευσης. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των σχολείων διευκολύνεται με τη χαλάρωση ή κατάργηση των περιορισμών των εγγραφών στα σχολεία και την επιλογή σχολείου από τους γονείς, τη διαφοροποίηση των σχολείων, τη μεταβίβαση της διαχείρισης των οικονομικών και του προσωπικού, τη δημοσίευση προϊόντων «επιτέλεσης» και πινάκων κατάταξης, ως μορφή πληροφορίας χρήσιμη για την επιλογή από τους γονείς-καταναλωτές (Ball, 2008· Ball & Youdell, 2008).

Η *επιτελεστικότητα* είναι μια τεχνολογία, κουλτούρα και τρόπος ρύθμισης που χρησιμοποιεί κρίσεις, συγκρίσεις και επιδείξεις ως μέσα ελέγχου, φθοράς και αλλαγής. Οι επιτελέσεις ατόμων ή οργανισμών χρησιμεύουν ως μέτρα παραγωγικότητας ή ως προϊόντα ή ως επιδείξεις ποιότητας ή ως σημασίες προαγωγής ή επιτήρησης. Οι επιτελέσεις συμβολίζουν ή αντιπροσωπεύουν την αξία ενός ατόμου ή ενός οργανισμού μέσα στο πεδίο της κρίσης. Το ζήτημα του ελέγχου του πεδίου της κρίσης είναι κομβικό καθώς και το τι ελέγχεται, ποια κριτήρια μέτρησης ή αναφοράς χρησιμοποιούνται, ποιος και τι στόχους καθορίζει. (Ball 2003· Ball, 2005· Ball, 2008)

Η *διαχειριστικότητα* είναι ένας νέος τρόπος διοίκησης που εισάγεται στον δημόσιο τομέα και στηρίζεται στην ανταγωνιστικότητα και το επιχειρηματικό πνεύμα. Αναδεικνύεται ένας νέος ρόλος για τον διευθυντή του σχολείου, ο οποίος δεν είναι απαραίτητο να είναι εκπαιδευτικός. Η «χαρισματική» ηγεσία αποτελεί το κλειδί για την επιτυχία των μεταρρυθμίσεων.

Συνοψίζοντας, η συνεισφορά του έργου του Ball στην παρούσα εργασία, συνίσταται στην επαφή και κριτική κατανόηση των βασικών κατευθύνσεων και προτύπων της παγκόσμιας και ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής, η οποία είναι απαραίτητη για την αναγνώριση και τον εντοπισμό στοιχείων της στην ελληνική πραγματικότητα. Οι έννοιες χρησιμοποιούνται ως εργαλεία για την πληρέστερη περιγραφή του εμπειρικού υλικού. Η βοήθεια φαίνεται να είναι περισσότερο μεθοδολογική: περιλαμβάνει την αναγνώριση στοιχείων του εθνικού ως ανταποκρίσεις στο υπερεθνικό, αλλά και τη διεύρυνση του ερευνητικού πεδίου της

εκπαιδευτικής πολιτικής με ένταξη σ' αυτό πολιτικών που, με μια πιο περιορισμένη θεώρηση, θα κατατάσσονταν στην οικονομία, τον πολιτισμό, την κοινωνική πολιτική. Το τελευταίο, θεωρούμε ότι είναι κρίσιμο για την κατανόηση της ελληνικής εκπαιδευτικής πραγματικότητας: η ενασχόληση και καταγραφή πολιτικών έξω απ' το σχολείο μπορεί να ανατρέψει την εικόνα που σχηματίζει κανείς αν απλώς παρακολουθεί τη νομοθετική παραγωγή που αφορά τις δύο πρώτες βαθμίδες της εκπαίδευσης. Η προτροπή ωστόσο για μια τέτοια ερευνητική κατεύθυνση δεν μπορεί να θεωρηθεί απλώς μεθοδολογική- προϋποθέτει μια διαφορετική αντίληψη για το τι είναι πολιτική και βαθύτερα, μια διαφορετική θεώρηση των σχέσεων εξουσίας και της συγκρότησης των υποκειμένων μέσα σ' αυτές. Εκτός των άλλων, η έμφαση του Ball στα ζητήματα που αφορούν την υποκειμενικότητα των εκπαιδευτικών προέρχεται απ' αυτή τη θεώρηση και αντλεί από το έργο του Foucault.

2.5 M. Foucault: Λόγος, εξουσία-κυριαρχία, αντικειμενοποίηση, αντίσταση

Το έργο του Foucault είναι ένα είδος θεωρητικού υποβάθρου που υπάρχει πίσω από την παρούσα εργασία και παρέχει τις έννοιες του λόγου, της εξουσίας και της κυριαρχίας, της υποκειμενικότητας, των τεχνολογιών της εξουσίας και της αντίστασης. Όπως έχει ήδη αναφερθεί βρίσκεται πίσω από τις περισσότερο περιγραφικές έννοιες του Ball. Η έννοια του *λόγου* στηρίζει επίσης την έννοια του παιδαγωγικού λόγου του Bernstein (Σολομών, 1994) και η *αντικειμενοποίηση* και υποκειμενικοποίηση του Foucault δίνει στην περισσότερο δομιστική έννοια της παιδαγωγικής ταυτότητας άλλες διαστάσεις και στα παιδαγωγικά υποκείμενα μεγαλύτερες δυνατότητες αντίστασης.

Οι μελετητές του Foucault διακρίνουν δύο περιόδους (αρχαιολογία, γενεαλογία) στη θεωρητική παραγωγή του και αντιστοίχως δύο εκδοχές της έννοιας του λόγου (Howarth, 2008). Στα αρχαιολογικά γραπτά του ο Foucault θεωρεί ότι «οι λόγοι αποτελούν αυτόνομα συστήματα κανόνων που συγκροτούν αντικείμενα, έννοιες, υποκείμενα και στρατηγικές και με αυτόν τον τρόπο ρυθμίζουν την παραγωγή επιστημονικών αποφάνσεων» (Howarth, 2008, σελ. 75, 76). Στα γενεαλογικά γραπτά του υπάρχει μια εννοιολογική μετάβαση και οι λόγοι αντιμετωπίζονται ως «προϊόντα των σχέσεων εξουσίας και των δυνάμεων που τα διαμορφώνουν» (Howarth, 2008, σελ. 99). Λόγω της σπουδαιότητας και της συχνής χρήσης της έννοιας του λόγου μεταφέρουμε εκτενές απόσπασμα για το λόγο, όπως το διατυπώνει ο Foucault στη γενεαλογική του περίοδο:

Η εξουσία και η γνώση σπονδυλώνονται μέσα στο λόγο...πρέπει να νοήσουμε το λόγο σαν μια σειρά από ασύνδετα τμήματα, που η τακτική λειτουργία τους δεν είναι ούτε ομοιόμορφη ούτε σταθερή...δεν πρέπει να φανταζόμαστε έναν κόσμο του λόγου μοιρασμένο ανάμεσα στον αποδεκτό λόγο και τον αποκλεισμένο λόγο ή ανάμεσα στον δυναστευτικό λόγο και σ' εκείνον που δυναστεύεται αλλά σαν μια

πολλαπλότητα στοιχείων λόγου που μπορούν να λειτουργήσουν μέσα σε διάφορες στρατηγικές. Αυτήν την κατανομή πρέπει να αποκαταστήσουμε... με ό,τι προϋποθέτει από παραλλαγές κι από διαφορετικά αποτελέσματα, ανάλογα με το ποιος μιλάει, με τη θέση του στην εξουσία, με το θεσμικό πλαίσιο όπου βρίσκεται τοποθετημένος... Οι λόγοι όπως και οι σιωπές δεν υποτάσσονται στην εξουσία ούτε ορθώνονται ενάντια της τελεσιδικίας... υπάρχει μια ασταθής αλληλεπίδραση πολύπλοκη όπου ο λόγος μπορεί να είναι ταυτόχρονα όργανο και αποτέλεσμα της εξουσίας αλλά και εμπόδιο, αντιστήριγμα, σημείο αντίστασης και ξεκίνημα για μια αντίθετη στρατηγική. Ο λόγος μεταφέρει και παράγει εξουσία: την ενισχύει αλλά και την υπονομεύει, την εκθέτει, την κάνει εύθραυστη κι επιτρέπει τον περιορισμό της. (Foucault, 1982, σελ. 125)

Ο Foucault διακρίνει την εξουσία από την κυριαρχία:

...η εξουσία δεν πρέπει να θεωρείται ένα φαινόμενο συμπαγούς και ομοιογενούς κυριαρχίας ενός ατόμου πάνω σε άλλα, ή μιας ομάδας ή τάξης πάνω σε άλλες... Η εξουσία πρέπει να αναλυθεί ως κάτι που κυκλοφορεί ή μάλλον ως κάτι που λειτουργεί με τη μορφή μιας αλυσίδας. Δεν εντοπίζεται ποτέ... στα χέρια κάποιου κανένας δεν την ιδιοποιείται ποτέ ως εμπόρευμα ή ένα κομμάτι πλούτου. (Foucault, 1991, σελ. 107)

Η αντίληψή του αυτή για τη σχέση εξουσίας-κυριαρχίας τον οδηγεί να διεξαγάγει μια «ανοδική ανάλυση» της εξουσίας. Μας προτείνει

[Να] ξεκινήσουμε απ' τους απειροελάχιστους μηχανισμούς της [εξουσίας] που ο καθένας τους έχει τη δική του ιστορία, τη δική του τροχιά, τις δικές του τεχνικές και τακτικές και μετά να δούμε πώς αυτοί οι μηχανισμοί της εξουσίας είναι επενδυμένοι... χρησιμοποιημένοι... από ολόένα και πιο γενικούς μηχανισμούς και από μορφές σφαιρικής κυριαρχίας... πρέπει να καταδειχτεί... ο πιο λεπτός τρόπος με τον οποίο πιο γενικές εξουσίες ή οικονομικά συμφέροντα είναι σε θέση να συνδεθούν μ' αυτές τις τεχνολογίες που είναι σχετικά αυτόνομες από την εξουσία και συγχρόνως ενεργούν σαν τα απειροελάχιστα στοιχεία της. (Foucault, 1991, σελ. 108)

Μονάδα ανάλυσης για τον Foucault είναι οι σχέσεις εξουσίας και όχι *μία* εξουσία. Η άσκηση της εξουσίας χρησιμοποιεί τόσο τη βία, όσο και τη *συγκατάθεση*. Είναι «ένα σύνολο δράσεων πάνω σε δυνατές δράσεις: ενεργεί στο πεδίο δυνατότητας όπου έρχεται να εγγραφεί η συμπεριφορά των δρώντων υποκειμένων.» Συνίσταται στην «καθοδήγηση των διαγωγών» και στη «διευθέτηση της πιθανότητας» (Foucault, 1991, σελ. 92).

Μέσα στο δίκτυο των σχέσεων εξουσίας, συγκροτούνται τα άτομα, τα οποία δεν είναι απλώς αδρανείς και συναινούντες στόχοι της εξουσίας αλλά στοιχεία άρθρωσης και φορείς της (Foucault, 1991, σελ. 107). Όπως γράφει ο ίδιος ο Foucault, κύριος στόχος του ήταν να ασχοληθεί όχι με τις σχέσεις εξουσίας, αλλά με τους τρόπους υποκειμενικοποίησης του ανθρώπινου όντος, τρόπους *αντικειμενοποίησης* οι οποίοι μετασχηματίζουν τα ανθρώπινα όντα σε υποκείμενα. (Foucault, 1991, σελ. 75).

Ο Foucault επισημαίνει τρεις τρόπους αντικειμενικοποίησης. Ο πρώτος τρόπος σχετίζεται με την αντικειμενοποίηση του υποκειμένου μέσα στα συστήματα γνώσης/πειθαρχίας που αποτελούν οι επιστήμες ή λόγοι, όπως διαμορφώθηκαν ιστορικά και κοινωνικά. Τα υποκείμενα μέσα σ' έναν συγκεκριμένο λόγο, δεν είναι παρά μόνον «τρόποι ομιλίας» (Howarth, 2008, σελ. 116). Ο δεύτερος τρόπος αντικειμενοποίησης των υποκειμένων είναι μέσω των «διαιρετικών πρακτικών»: «Το υποκείμενο είτε είναι διαιρεμένο μέσα στον ίδιο

του τον εαυτό είτε από τους άλλους. Αυτή η διαδικασία το καθιστά αντικείμενο» (Foucault, 1991, σελ. 75,76). Ο τρίτος τρόπος υποκειμενοποίησης είναι «ο τρόπος με τον οποίο ο άνθρωπος έμαθε να αναγνωρίζει τον εαυτό του ως υποκείμενο» (Foucault, 1991), ο τρόπος με τον οποίο «τα ανθρώπινα όντα μετασχηματίζονται σε υποκείμενα μέσω διαδικασιών αναγνώρισης, κυριαρχίας πάνω στον εαυτό τους και παράβασης», ο τρόπος με τον οποίο «το υποκείμενο συγκροτεί τον εαυτό του ενεργητικά, με τις πρακτικές του εαυτού». (Howarth, 2008, σελ. 117). Σύμφωνα με τον Howarth, ο Foucault στα τελευταία γραπτά του προσφέρει μια αντίληψη της υποκειμενικότητας, η οποία «μπορεί να μεσολαβήσει μεταξύ της υποταγής...στη λογική μιας πειθαρχικής εξουσίας που διαπερνά τα πάντα και μιας συστατικής έννοιας του υποκειμένου...».

Η διαφορά κυριαρχίας και ελέγχου, σύμφωνα με τον Howarth (2008, σελ. 117), «καθιστά δυνατό κάποιον βαθμό ελευθερίας για τους κοινωνικούς δρώντες, προκειμένου να διατηρήσουν συστήματα κυριαρχίας αλλά και να προβάλουν αντίθετες στρατηγικές αντίστασης». Το ενδιαφέρον μας γι αυτόν «τον κάποιο βαθμό ελευθερίας» και για τη διερεύνηση και κατανόηση των δυνατοτήτων και των μορφών αντίστασης των παιδαγωγικών υποκειμένων, είναι ένας από τους λόγους που επικαλούμαστε τον Foucault και ιδιαίτερα στο κεφάλαιο ανάλυσης των συνδικαλιστικών κειμένων (Κεφάλαιο 7), καθώς και κατά την ανάλυση των κειμένων μαθητών και μεμονωμένων εκπαιδευτικών. Παραθέτουμε σχετικό με την αντίσταση απόσπασμα, όπως διατυπώνεται από τον Foucault:

...όπου υπάρχει εξουσία, υπάρχει αντίσταση κι ωστόσο...η αντίσταση αυτή δεν βρίσκεται σε θέση εξωτερική προς την εξουσία...Τα σημεία αντίστασης είναι παρόντα παντού μέσα στο δίκτυο της εξουσίας. Δεν υπάρχει επομένως, σε σχέση με την εξουσία, ένας τόπος της μεγάλης Άρνησης...Αλλά απλά, *αντιστάσεις* που αποτελούν περιπτώσεις σε επίπεδο είδους: δυνατές, αναγκαίες, απίθανες, αυθόρμητες, άγριες, μοναχικές, προσχεδιασμένες, χαμερπείς, βίαιες, αδιάλλακτες, πρόθυμες για συνδιαλλαγή, ιδιοτελείς ή γεμάτες αυταπάρανηση εξ ορισμού δεν μπορούν να υπάρχουν παρά μόνο μέσα στο στρατηγικό πεδίο των σχέσεων εξουσίας...Αποτελούν τον άλλο όρο στις σχέσεις εξουσίας εγγράφονται μέσα τους σαν το απαραίτητο αντίκρισμα...Όπως ακριβώς το δίκτυο των σχέσεων εξουσίας τελικά σχηματίζει έναν πυκνό ιστό που διασχίζει τους μηχανισμούς και τους θεσμούς χωρίς να εντοπίζεται με ακρίβεια πάνω τους, με τον ίδιο τρόπο και η διασπορά των σημείων αντίστασης διασχίζει τις κοινωνικές στρωματώσεις και τις ατομικές μονάδες. (Foucault, 1982, σελ. 119)

Η ιδιαίτερη αντίληψη του Foucault για τις σχέσεις εξουσίας και η παραγωγική αντίληψή του για την αντίσταση, μας βοήθησε να ερμηνεύσουμε ως αντιστάσεις πολλές όψεις της στάσης των εκπαιδευτικών. Κομβική επίσης αναδείχθηκε η έννοια της πολιτικής τεχνολογίας για την ίδια την ερμηνεία της ονοματοδοσίας των σχολείων.

2.6 Σύνοψη

Ο συνδυασμός των θεωριών που εκτέθηκαν στο παρόν κεφάλαιο υπήρξε γόνιμος για την πληρέστερη ανάλυση και κατανόηση του εμπειρικού υλικού. Χρησιμοποιήθηκε όλο το εύρος

του θεωρητικού πλαισίου και οι έννοιες συνδυάστηκαν για την όσο το δυνατό μεγαλύτερη αξιοποίηση του υλικού. Σημαντικές αναδείχθηκαν οι έννοιες του Bernstein της ισχύος της μόνωσης του συνόρου με τη σχετική έννοια της ταξινόμησης ιδιαίτερα μεταξύ σχολικού/εξωσχολικού, καθώς και η έννοια του ελέγχου με τη συναφή έννοια της περιχάραξης. Στη διαμόρφωση επαγγελματικών ταυτοτήτων χρησιμοποιήθηκε ιδιαίτερα η έννοια της προβολής, σε συνδυασμό όμως με την παραγωγική έννοια της αντίστασης του Foucault. Οι έννοιες του πολιτισμικού και κοινωνικού κεφαλαίου του Bourdieu ανέδειξαν όψεις της σχέσης των γονέων με το σχολείο, ενώ η ερμηνεία της επιλογής του ονόματος του σχολείου ως πολιτικό, κοινωνικό ή συμβολικό κεφάλαιο υπήρξε κρίσιμη στη διατύπωση μιας τελικής ερμηνείας της ονοματοδοσίας. Κομβική επίσης για την ερμηνεία της ονοματοδοσίας των σχολείων αναδείχθηκε η έννοια της πολιτικής τεχνολογίας, όπως διατυπώνεται από τον Ball. Τέλος, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στον λόγο, στην πολλαπλότητα των στοιχείων που μπορεί να εμπεριέχει και στα αποτελέσματά του στη συγκρότηση των υποκειμένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η μεθοδολογία της έρευνας

3.1 Εισαγωγή

Όπως αναφέρθηκε ήδη στο Κεφάλαιο της Εισαγωγής, στόχος της παρούσας εργασίας είναι η κατανόηση όψεων του παρόντος της εκπαίδευσης, του σχολείου και των ελλήνων εκπαιδευτικών. Για να αποτυπωθούν αυτές οι όψεις χρησιμοποιήσαμε το πρόσφατο μέτρο πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία, ως εργαλείο ανίχνευσης τόσο της προωθούμενης επίσημης πολιτικής όσο και της ταυτότητας του σχολείου και των επαγγελματιών της εκπαίδευσης. Σημειώνουμε εδώ ότι το σχολείο προσεγγίζεται ως «σχολική κοινότητα» και ως τμήμα της «τοπικής κοινωνίας» ή της γειτονιάς. Με αυτήν την έννοια και σε σχέση πάντα με την προσθήκη προσωνυμίας, ενδιαφερθήκαμε επίσης, εκτός από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές, για τους γονείς, την τοπική αυτοδιοίκηση, τους τοπικούς φορείς, τον τύπο, πολιτικούς, κινήσεις πολιτών, κατοίκους και απλούς πολίτες. Η εξαγγελία της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας και η διαδικασία υλοποίησής της προκάλεσε την ενεργοποίηση/αντίδραση των πιο πάνω κοινωνικών δρώντων και τα «κείμενά» τους την κατέστησαν ορατή. Επομένως, η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία χρησιμοποιήθηκε ως εργαλείο, με δύο γενικές στοχεύσεις: αφενός, να αποσαφηνίσει την σύγχρονη εκπαιδευτική πολιτική, όπως ασκείται από το ΥΠΕΠΘ, στο ευρωπαϊκό πλαίσιο και στην παρούσα συγκυρία, αφετέρου να διερευνήσει τη θέση του σχολείου και την ταυτότητα των επαγγελματιών της εκπαίδευσης σήμερα.

3.2 Η μεθοδολογική επιλογή του μέτρου πολιτικής της «προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία»

Η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία μπορεί να χαρακτηριστεί «μικρή πολιτική». Δεν συνιστά εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, ούτε αποτελεί μέρος της. Για κάποιους πέρασε απαρατήρητη, άλλοι τη θεώρησαν επουσιώδη. Σε ό,τι αφορά τη συμβολική σημασία μιας πράξης ονομασίας αναφερθήκαμε αναλυτικότερα στο Κεφάλαιο 2 επικαλούμενοι τον Bourdieu. Ειδικότερα, η σημασία της ονομασίας ενός δημόσιου κτιρίου και πιο συγκεκριμένα ενός σχολείου, έχει απασχολήσει τη διεθνή βιβλιογραφία:

περίοδο του 1995 κατά την οποία είχε επίσης εκδοθεί εγκύκλιος που διευκόλυνε την ονοματοδοσία των σχολείων και για να μας υποδείξει κατευθύνσεις έρευνας στην ιστορία της ονοματοδοσίας. Η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας θεωρήθηκε από τον Α. Δημαρά ανούσιο μέτρο, μέσα στο συνολικά αυταρχικό και συγκεντρωτικό περιβάλλον της ελληνικής εκπαίδευσης. Η τοποθέτηση αυτή ενός από τους κύριους συντελεστές της σχεδιαζόμενης εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης της περιόδου 1994-96, η οποία δεν πραγματοποιήθηκε (βλ. Κεφ.5), υπήρξε ένα καθοδηγητικό νήμα για να κατανοήσουμε τη σύνδεση της πρακτικής της ονοματοδοσίας την εποχή της πρώτης εγκυκλίου (1995) με το ζήτημα της διαμόρφωσης σχολικής ταυτότητας. Στη συζήτηση αυτή δεν καταγράφονται ερωτήσεις μόνο τα λεγόμενα του κ. Δημαρά. Η συζήτηση εκτίθεται στο Παράρτημα 1.

- Η συζήτηση με τον πρόεδρο της τριμελούς επιτροπής, η οποία συστάθηκε για να χειριστεί το ζήτημα της ονοματοδοσίας των σχολείων στο νομό Κορινθίας, πραγματοποιήθηκε (Κόρινθος, 1-12-2008) με σκοπό να αποσαφηνιστεί η διαδικασία που ακολουθήθηκε κατά την υλοποίηση της πολιτικής. Οι πληροφορίες που συλλέχθηκαν μας βοήθησαν να κατανοήσουμε τη διαδικασία που ακολουθήθηκε στο νομό Κορινθίας και στη συνέχεια, κατά την ανάλυση των κειμένων, μας βοήθησαν να την αντιπαραβάλουμε με τη διαδικασία που ακολουθήθηκε σε άλλες περιοχές. Η συζήτηση με τον πρόεδρο της τριμελούς επιτροπής ονοματοδοσίας Κορινθίας για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση εκτίθεται στο Παράρτημα 1.

- Η συζήτηση με την κα. Ευαγγελία Καπετάνου επιδιώχθηκε ύστερα από παρέμβαση-επιστολή της στον τύπο, με την οποία τοποθετούνταν αρνητικά απέναντι στην προβλεφθείσα από το ΥΠΕΠΘ διαδικασία. Η επιστολή είχε συλλεχθεί στα πλαίσια της συλλογής κειμένων σχετικών με την ονοματοδοσία. Η κα Καπετάνου υπήρξε διευθύντρια ενός από τα πρώτα σχολεία που ονοματοδοτήθηκαν, κατόπιν δικών της ενεργειών και προσπαθειών. Η συζήτηση πραγματοποιήθηκε στις 4-12-2008, στο σπίτι της κας Καπετάνου στη Νέα Φιλαδέλφεια και είχε μεγάλη διάρκεια, όπως φαίνεται και από την έκτασή της. Μας δόθηκαν πολύτιμες πληροφορίες για τη διαδικασία που ακολουθήθηκε, κυρίως όμως μας βοήθησε να κατανοήσουμε πώς διαμορφώνεται η επιθυμία απόκτησης ονόματος από το σχολείο, με τι συνδέεται και τι εκφράζει. Κατά τη διάρκεια της ανάλυσης των κειμένων, ανατρέξαμε συχνά στη συνέντευξη αυτή, η συμβολή της οποίας υπήρξε σημαντική στην κατανόηση παλαιότερων περιπτώσεων ονοματοδοσίας και στη σύγκριση δύο εποχών της εκπαίδευσης (σχηματικά, 1995/2008). Η σύγκριση αυτή υποστηριζόμενη θεωρητικά από το έργο του Foucault (κομβικής σημασίας οι έννοιες της τεχνολογίας, της αντίστασης, καθώς και η ευρύτερη έννοια των σχέσεων εξουσίας) θεωρούμε ότι μας οδήγησε τελικά σε βαθύτερη διερεύνηση των εξής κεντρικών, για την έρευνά μας, ερωτημάτων: τι σηματοδοτεί η

προσθήκη ονόματος σε ένα σχολείο; πώς το νόημα της ονοματοδοσίας συνδέεται με το ευρύτερο πλαίσιο εκπαιδευτικής, και όχι μόνο, πολιτικής στο οποίο τοποθετείται; Και επομένως, ποια είναι σήμερα η δυναμική της ονοματοδοσίας των σχολείων, σε ποιες κατευθύνσεις μπορεί να οδηγήσει, ποιες διαδικασίες είναι δυνατόν να επιταχύνει, μπορεί εν τέλει, και με ποιο τρόπο, να αλλάξει το σχολείο;

Συνοψίζοντας, οι άτυπες συζητήσεις που περιγράφηκαν πιο πάνω θεωρούμε ότι συνέβαλαν, σε πρώτη φάση, στην απόκτηση μεγαλύτερης διαίσθησης για το θέμα και στην κατανόηση του θέματος μέσα από τις διαφορετικές οπτικές διαφορετικών δρώντων και στη συνέχεια, στην εμβάθυνση και ερμηνεία.

3.3.2 Αναζήτηση της νομοθεσίας

Το πρώτο νομοθετικό κείμενο το οποίο είχαμε στη διάθεσή μας στις αρχές της έρευνάς μας ήταν η εγκύκλιος «Προσθήκη προσωνυμίας στα σχολεία» (20521/Γ1/15-02-08) η οποία είχε σταλεί στα σχολεία. Η αναζήτηση της νομοθεσίας που διέπει την προσθήκη προσωνυμίας έγινε αρχικά μέσω του λογισμικού «Έπαφος», το οποίο αφορά την εκπαιδευτική νομοθεσία και διαθέτουν τα σχολεία. Η αναζήτηση μέσω του λογισμικού πραγματοποιήθηκε με θέμα «Επωνυμία σχολείων» και απέφερε μια σειρά από νόμους οι οποίοι διατρέχουν τη χρονική περίοδο από το 1985 (Ν. 1566/85) έως το 2006 (Ν. 3475/2006), καθώς και δύο εγκυκλίους σχετικές με την ονοματοδοσία των σχολείων: την πρόσφατη εγκύκλιο του 2008 και την εγκύκλιο του 1995 με τίτλο «Επωνυμίες σχολείων» (Γ2/8378/9-11-1995). Με βάση το αποτέλεσμα του «Έπαφος» και μέσω του ίδιου λογισμικού, αναζητήσαμε το πλήρες κείμενο των σχετικών νόμων και μέσα στους νόμους, τα σχετικά αναφερόμενα άρθρα.

Αν και το λογισμικό «Έπαφος» είναι τόσο έγκυρο σε ό,τι αφορά την εκπαιδευτική νομοθεσία, ώστε χρησιμοποιείται και από τις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης νομών, θεωρήσαμε ότι για την τελική παρουσίαση της νομοθεσίας, η οποία διέπει την προσθήκη προσωνυμίας στα σχολεία, θα ήταν προτιμότερο να χρησιμοποιηθεί η Απάντηση του ίδιου του ΥΠΕΠΘ (ΥΠΕΠΘ, Τμήμα Κοινοβουλευτικού Ελέγχου, 2008, Βιβλιογραφία, Πηγές) στην Ερώτηση των βουλευτών που προαναφέρθηκε. Η Απάντηση του ΥΠΕΠΘ αναφέρεται αποκλειστικά στη νομοθεσία η οποία διέπει το μέτρο πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας. Οι διαφορές μεταξύ της Απάντησης του ΥΠΕΠΘ και του αποτελέσματος της αναζήτησης μέσω του «Έπαφος», είναι μικρές (Κεφ. 5).

Οι νόμοι και το προεδρικό διάταγμα που αναφέρονται στην Απάντηση του ΥΠΕΠΘ αλλά δεν περιλαμβάνονται στο αποτέλεσμα της αναζήτησης μέσω του «Έπαφος» (όπως ο Ν.2525/1997 και το Π.Δ. 201/1998) αναζητήθηκαν στο Εθνικό Τυπογραφείο. Από το Εθνικό

Τυπογραφείο συλλέχθηκαν επίσης τα ΦΕΚ μετονομασίας σχολείων από το 1994 μέχρι σήμερα. Τα στοιχεία είναι στη διάθεσή μας αλλά δεν μπόρεσαν να αξιοποιηθούν στα διαθέσιμα χρονικά πλαίσια της παρούσης εργασίας. Εντοπίζουμε εδώ αυτή την κατεύθυνση της έρευνας, η οποία μπορεί να αποτυπώσει διαχρονικά, μέσω της μελέτης των σχετικών υπουργικών αποφάσεων, τη συχνότητα προσθήκης επωνυμίας στα σχολεία καθώς και το είδος των επιλεγμένων ονομάτων. Ωστόσο, αν και τα ονόματα που συλλέχθηκαν δεν αξιοποιήθηκαν προς αυτή την κατεύθυνση και αν και δεν έγινε συστηματική επεξεργασία τους, η ανάγνωσή τους εκτιμούμε ότι συνέβαλε στην πληρέστερη κατανόηση του θέματος.

Παράλληλα, στη βιβλιογραφία, τη σχετική με την Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης, αναζητήθηκαν οι εισηγητικές εκθέσεις των αναφερόμενων νόμων και χρησιμοποιήθηκαν οι εισηγητικές εκθέσεις των νόμων 1566/1985, 2525/1997 και 2640/1998, όπως αναφέρονται στο Μπουζάκης (2005). Από το ίδιο βιβλίο χρησιμοποιήθηκαν επίσης τα Πρακτικά από τις συνεδριάσεις της Βουλής στις οποίες συζητήθηκαν οι τρεις νόμοι οι οποίοι αναφέρθηκαν προηγουμένως. Ο τρόπος ανάλυσης των κειμένων των εισηγητικών εκθέσεων νόμων καθώς και πρακτικών συνεδριάσεων της Βουλής εκτίθεται πιο κάτω στην υποενότητα 3.5.2.

3.3.3 Αναζήτηση στο αρχείο της Βουλής

Κάποια κείμενα αναζητήθηκαν στο αρχείο της Βουλής, όπως η Ερώτηση των βουλευτών του ΣΥΡΙΖΑ προς τον υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, καθώς και η Απάντηση του ΥΠΕΠΘ στην Ερώτηση αυτή. Από τη Βουλή αναζητήθηκαν επίσης τα πρακτικά της συνεδρίασης της ολομέλειας της Βουλής της 20^{ης} Μαρτίου 1995. Στη συνεδρίαση αυτή ο τότε υπουργός Παιδείας Γ. Παπανδρέου εξέθεσε τις κατευθύνσεις της εκπαιδευτικής πολιτικής της τότε κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ. Αποσπάσματα της ομιλίας του Γ. Παπανδρέου από τη συνεδρίαση αυτή αναφέρονται συχνά στη σχετική βιβλιογραφία (Κάτσικας & Θεριανός, 2007 · Υφαντή & Βοζαίτης, 2005) και αυτό μας ώθησε να αναζητήσουμε το αυθεντικό ντοκουμέντο. Θεωρούμε ότι η διαφορετική στόχευση της ανάγνωσης που επιχειρήθηκε, ανέδειξε, παράλληλα με την ανταπόκριση του λόγου στις ευρωπαϊκές επιταγές, την έμφαση του λόγου της εποχής σε στοιχεία όπως η μεγαλύτερη αυτονομία του εκπαιδευτικού και η διαφοροποίηση των σχολείων.

3.3.4 Επικοινωνία με τις Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης

Η διαδικασία, όπως ορίστηκε να ακολουθηθεί από το ΥΠΕΠΘ σύμφωνα με την εγκύκλιο 2008, προέβλεπε συνεδρίαση των συλλόγων διδασκόντων των σχολείων και πρόταση τριών ονομάτων. Οι Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης (ΠΔΕ) συνέστησαν ανά νομό

τριμελείς επιτροπές, οι οποίες ήταν επιφορτισμένες με τη σύνταξη καταλόγων ονομάτων σε συνεργασία με τους συλλόγους διδασκόντων. Ο κατάλογος των προτάσεων των σχολείων μαζί με την κύρια πρόταση της επιτροπής εστάλη ακολούθως στην αντίστοιχη ΠΔΕ (περισσότερα για τη διαδικασία, βλ. Παράρτημα 1 «Συζήτηση με τον πρόεδρο της τριμελούς επιτροπής Ν. Κορινθίας», Κεφ. 5 υποενότητα Η εγκύκλιος «Προσθήκη προσωνυμίας στα σχολεία», καθώς και Κεφ. 7 υποενότητα Η διαδικασία, και Κεφ. 8). Η παραπάνω διαδικασία είχε ήδη διευκρινιστεί από σχετικά δημοσιεύματα και από τη συζήτηση με τον πρόεδρο της τριμελούς επιτροπής Κορινθίας και γνωρίζαμε ότι οι προτάσεις των τριμελών επιτροπών είχαν πλέον συγκεντρωθεί στις ΠΔΕ. Επιπλέον, από την ΠΔΕ Πελοποννήσου μας δόθηκε η πληροφορία ότι οι κατάλογοι με τα ονόματα είχαν ήδη σταλεί στο ΥΠΕΠΘ.

Για να αποκτήσουμε πρόσβαση στους καταλόγους με τα ονόματα των σχολείων, επομένως, υπήρχαν δύο κατευθύνσεις. Η μία ήταν να αποκτήσουμε πρόσβαση στα στοιχεία απευθυνόμενοι απευθείας προς την αρμόδια υπηρεσία του ΥΠΕΠΘ. Η άλλη κατεύθυνση ήταν να αιτηθούμε την πρόσβαση στις περιφερειακές διευθύνσεις εκπαίδευσης της χώρας. Στην αναζήτηση μέσω του ΥΠΕΠΘ θα αναφερθούμε πιο κάτω.

Η αίτηση πρόσβασης στα προταθέντα από τα σχολεία ονόματα, μέσω των περιφερειακών διευθύνσεων εκπαίδευσης, μεθοδεύθηκε ως εξής: αρχικά με τηλεφωνική επικοινωνία με τις περιφερειακές διευθύνσεις εκπαίδευσης εντοπίστηκαν οι υπεύθυνοι της διαδικασίας. Όπως διαπιστώθηκε, υπεύθυνοι ορίστηκαν οι Προϊστάμενοι Παιδαγωγικής και Επιστημονικής καθοδήγησης πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι αποτελούν τους διοικητικούς προϊσταμένους των σχολικών συμβούλων. Προσπαθήσαμε να επικοινωνήσουμε τηλεφωνικά με τους υπευθύνους για να προετοιμάσουμε το αίτημά μας, δίνοντας τηλεφωνικά περισσότερες πληροφορίες για τους στόχους της έρευνας και την ταυτότητά της. Η ιδιότητά μου ως εκπαιδευτικού βοήθησε ιδιαίτερα - σε όσες περιφερειακές διευθύνσεις κατέστη δυνατή η επικοινωνία με τους σχολικούς συμβούλους, η επικοινωνία ήταν φιλική και ενθαρρυντική. Κάποιοι σύμβουλοι, μάλιστα, έδωσαν τηλεφωνικά και άλλες πληροφορίες σχετικά με την υλοποίηση της προσθήκης προσωνυμίας στην περιοχή τους. Το αίτημα, όπως διευκρινίστηκε, θα έπρεπε να απευθύνεται προς τον περιφερειακό διευθυντή εκπαίδευσης. Συντάχθηκε Επιστολή και απεστάλη με fax στην Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Πελοποννήσου και με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στις υπόλοιπες 12 ΠΔΕ. Το «Αίτημα προς Περιφερειακό Διευθυντή Εκπαίδευσης» εκτίθεται στο Παράρτημα 2.

Η ανταπόκριση των περιφερειακών διευθύνσεων εκπαίδευσης υπήρξε διαφοροποιημένη. Από τις 13 Π.Δ.Ε της χώρας, μόνο 2 ανταποκρίθηκαν θετικά στο αίτημα και απέστειλαν τους καταλόγους με τα ονόματα. Δύο περιφερειακές διευθύνσεις εκπαίδευσης διαβίβασαν το

αίτημα στο ΥΠΕΠΘ και απάντησαν επισυνάπτοντας την αρνητική απάντηση της Διεύθυνσης Σπουδών του ΥΠΕΠΘ. Μία εξ αυτών μας κοινοποίησε ηλεκτρονικά τη «Διαβίβαση αιτήματος» που είχε αποστείλει στο ΥΠΕΠΘ. Η αιτιολογία της αρνητικής απάντησης της Διεύθυνσης Σπουδών του ΥΠΕΠΘ ήταν ότι «η διαδικασία βρίσκεται σε εξέλιξη». (Βλ. Παράρτημα 2). Τρεις περιφερειακές διευθύνσεις εκπαίδευσης απάντησαν αρνητικά με επιστολή τους, την οποία απέστειλαν ταχυδρομικά (2 ΠΔΕ) ή ηλεκτρονικά (1 ΠΔΕ). Και οι αρνητικές αυτές απαντήσεις (Παράρτημα 2) αναπαράγουν τη διατύπωση της Διεύθυνσης Σπουδών του ΥΠΕΠΘ ότι «η διαδικασία βρίσκεται σε εξέλιξη». Οι υπόλοιπες διευθύνσεις αρχικά δεν απάντησαν και σε νέα δική μας τηλεφωνική επικοινωνία απάντησαν αρνητικά.

Συνοψίζοντας, μόνο από 2, σε σύνολο 13 Π.Δ.Ε, συλλέχθηκαν στοιχεία για τα προταθέντα από τα σχολεία ονόματα. Η έλλειψη των στοιχείων αλλά και λόγοι οικονομίας της συγκεκριμένης έρευνας μας ώθησαν να εγκαταλείψουμε την ερευνητική αυτή κατεύθυνση και ως εκ τούτου τα στοιχεία από τις 2 Π.Δ.Ε δεν χρησιμοποιήθηκαν παρά μόνον σε μία περίπτωση (βλ. Κεφ. 8, Κείμενα του τοπικού τύπου, Η τοπική αυτοδιοίκηση). Η επικοινωνία όμως με τις διευθύνσεις υπήρξε σημαντική εμπειρία για να διαμορφωθεί μερικώς η εικόνα των σχέσεων ΥΠΕΠΘ-Περιφερειακών Διευθυντών Εκπαίδευσης και των περιθωρίων αυτονομίας των τελευταίων.

3.3.5 Επίσκεψη στο ΥΠΕΠΘ και υποβολή έγγραφου αιτήματος

Η άλλη κατεύθυνση αναζήτησης των προτάσεων των σχολείων, όπως αναφέραμε, ήταν η αίτηση των στοιχείων απευθείας προς την αρμόδια υπηρεσία του ΥΠΕΠΘ. Αρχικά υπήρξε τηλεφωνική επικοινωνία κατά την οποία εκθέσαμε το αίτημά μας και δόθηκαν οι σχετικές πληροφορίες για την ταυτότητα της έρευνας. Η απάντηση στο αίτημα πρόσβασης στα στοιχεία υπήρξε αρνητική με την αιτιολογία ότι «η διαδικασία βρίσκεται σε εξέλιξη».

Πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι υπήρξε δυσκολία εντοπισμού της υπηρεσίας στην οποία είχε ανατεθεί η επεξεργασία των προτάσεων των σχολείων και η τελική επιλογή των ονομάτων. Είχε ήδη διευκρινιστεί, μέσω τηλεφωνικής επικοινωνίας, ότι η μέχρι τότε αρμόδια υπηρεσία για τη μετονομασία των σχολείων (Διεύθυνση Διοικητικών Υποθέσεων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Τμήμα Β΄) δεν είχε εμπλοκή και γνώση του προγράμματος της «προσθήκης προσωνυμίας». Λόγω του ενδιαφέροντός μας ωστόσο για τις προγενέστερες περιπτώσεις μετονομασιών αποφασίσαμε να επισκεφθούμε την υπηρεσία μετονομασιών του ΥΠΕΠΘ με την οποία εξάλλου υπήρχε ευχερέστερη επικοινωνία. Η επίσκεψη πραγματοποιήθηκε στις 28-01-2009. Από την υπηρεσία μετονομασιών μας δόθηκαν οι αριθμοί των υπουργικών αποφάσεων και των ΦΕΚ μετονομασιών για τα έτη 2006-08. Κατά την επίσκεψη

διευκρινίστηκε επίσης ότι η τελική φάση του προγράμματος της προσθήκης προσωνυμίας είχε ανατεθεί στην υπηρεσία Διεύθυνσης Σπουδών-Προγραμμάτων Σπουδών, Τμήμα Α'. Κατόπιν της διευκρίνησης αυτής και κατά τη διάρκεια της επίσκεψης στο ΥΠΕΠΘ, επιχειρήσαμε και πάλι να υποβάλουμε το αίτημά μας προς την αναπληρώτρια διευθύντρια της Διεύθυνσης Σπουδών, αλλά η απάντηση υπήρξε αρνητική. Προχωρήσαμε τότε στην υποβολή γραπτού αιτήματος το οποίο υπέγραφε η επιβλέπουσα καθηγήτρια της παρούσας διπλωματικής εργασίας, το οποίο απευθύνθηκε και απεστάλη ηλεκτρονικά στον Διευθυντή Σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ. Η απάντηση υπήρξε πάλι αρνητική με την αιτιολογία ότι η διαδικασία είναι σε εξέλιξη. Το αίτημά μας καθώς και η απάντηση του ΥΠΕΠΘ εκτίθενται στο Παράρτημα 2.

Αποτιμώντας συνολικά την επίσκεψη στο ΥΠΕΠΘ, θεωρούμε σημαντική την πληροφορία ότι η επεξεργασία των προταθέντων ονομάτων ανατέθηκε στη Διεύθυνση Σπουδών και όχι, όπως ήταν αναμενόμενο, στην υπηρεσία μετονομασιών. Θεωρούμε ότι το γεγονός αυτό υποδεικνύει τη βαρύτητα που δόθηκε στο όλο εγχείρημα από την τότε ηγεσία του ΥΠΕΠΘ. Εκτιμούμε όμως ότι, αντίθετα με την προβληθείσα αιτιολογία, η διαδικασία δεν βρίσκεται σε εξέλιξη, αλλά έχει «παγώσει».

3.3.6 Επίσκεψη στην ΟΛΜΕ

Στο πλαίσιο της αναζήτησης στοιχείων σχετικών με την εκπαιδευτική πραγματικότητα της εποχής 1995 και με κύριο στόχο να τοποθετηθεί η αντίστοιχη εγκύκλιος στο πνεύμα της εποχής της, επισκεφθήκαμε στις 27-1-2008, τα γραφεία της ΟΛΜΕ. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψής μας στα γραφεία της ΟΛΜΕ είχαμε τη δυνατότητα να δούμε και να φωτοτυπήσουμε τα τεύχη του Δελτίου Τύπου της ΟΛΜΕ των ετών 1994, 1995, 1996 τα οποία αποτύπωναν τον συνδικαλιστικό λόγο και τα αιτήματα της εποχής.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης στην ΟΛΜΕ, συναντηθήκαμε επίσης με τον Π. Χαραμή πρόεδρο του ΚΕ.ΜΕ.ΤΕ (Κέντρο Μελέτης και Τεκμηρίωσης) της ΟΛΜΕ. Η συνάντηση δεν ήταν προγραμματισμένη, αλλά ο Π. Χαραμής μας έδωσε ενδιαφέρουσες πληροφορίες τόσο για το κλίμα της εποχής 1994-96, όσο και για το ίδιο το ζήτημα της ονοματοδοσίας των σχολείων. Ο Π. Χαραμής μας είπε ότι επί υπουργίας Γ. Παπανδρέου είχε συγκροτηθεί επιτροπή στο ΥΠΕΠΘ για να μελετήσει το ζήτημα της αποκέντρωσης και ότι υπήρχε η τάση να επεκταθεί η εφαρμογή του Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου (βλ. επίσης Παράρτημα 1, Συζήτηση με Ε. Καπετάνου, και Κεφ. 5). Μας είπε επίσης ότι υπήρχε συζήτηση για το ζήτημα της ταυτότητας των σχολείων, για την ελεύθερη λειτουργία του σχολείου και το δικαίωμα της σχολικής κοινότητας να αυτο-ονοματοδοτείται. Ο Π. Χαραμής παρίστατο

μάλιστα στις εκδηλώσεις του ΕΠΛ Νέας Φιλαδέλφειας «Μίλτος Κουντουράς» (βλ. Παράρτημα 1) και είχε θέσει το ζήτημα της διάκρισης του φύλου στις ονομασίες των σχολείων, προτρέποντας να δίνονται και γυναικεία ονόματα. Είχε γνώση της περίπτωσης της απόρριψης του ονόματος του Μιχάλη Παπαμαύρου, το οποίο είχε προταθεί από το Γυμνάσιο Βολισσού Χίου (βλ. Κεφ. 8, υποενότητα 8.3.6 και ντοκουμέντα: Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 1,3,5, Παράρτημα 3). Μας υπέδειξε μάλιστα ότι ο ίδιος υπήρξε συντάκτης σχόλιου (βασισμένου στο δημοσίευμα της χιακής εφημερίδας «Αλήθεια», Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 3) με τον τίτλο «Παπα...μαύρο υπουργείο Παιδείας» το οποίο και δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Παιδεία και Κοινωνία της εφημερίδας Η Αυγή στις 29-07-2007 (Βιβλιογραφία, Πηγές, βλ. επίσης Κεφ. 8 Κείμενα του τοπικού τύπου, Οι δημοσιογράφοι).

Συνοψίζοντας, θεωρούμε ότι η συζήτηση με τον Π. Χαραμή, αν και απρογραμμάτιστη, υπήρξε πολύ διαφωτιστική για την εποχή κατά την οποία εκδόθηκε η εγκύκλιος «Προσθήκη επωνυμίας» (1995) και συνεπικουρούμενη από τη συζήτηση με την κα Καπετάνου και άλλα σχετικά ντοκουμέντα μας βοήθησε σε μια διαφορετική ανάγνωση της εποχής.

3.4 Η μεθοδολογική επιλογή των κειμένων

Το κύριο εμπειρικό υλικό της έρευνάς μας αποτελούν, όπως αναφέραμε, τα κείμενα. Η μεθοδολογική επιλογή των κειμένων προτιμήθηκε για τους παρακάτω λόγους:

- η ηλεκτρονική αναζήτηση των κειμένων απέφερε σε μικρό χρονικό διάστημα και χωρίς μετακινήσεις, τα μεγαλύτερα δυνατά αποτελέσματα.
- τα κείμενα που συλλέχθηκαν καλύπτουν μεγάλη ποικιλία κοινωνικών δρώντων και απεικονίζουν πολλά κοινωνικά πεδία ή πολλές θέσεις μέσα σ' αυτά και ιδιαίτερα μέσα στο πεδίο της εκπαίδευσης.
- οι δρώντες δεν επιλέχθηκαν από μας όπως στην περίπτωση των συνεντεύξεων αλλά είχαν ήδη εκφραστεί με τα κείμενά τους. Επομένως το πλήθος και η ποικιλία τους απεικονίζει αυθεντικότερα το εύρος των αντιδράσεων. Τα κείμενα, επομένως, απεικονίζουν ακριβέστερα τη δυναμική της πολιτικής.
- σε συνέχεια του προηγούμενου, η συλλογή των κειμένων αναδεικνύει όλες τις «φωνές» που εκφράστηκαν για το ζήτημα. Μιλούν κατηγορίες δρώντων που δεν είχαμε φανταστεί ότι θα κινητοποιηθούν και επομένως, δεν θα υπήρχε η σκέψη ή η δυνατότητα, να προσεγγιστούν.
- μέσα στα κείμενα εκτός από τις παρουσίες, εντοπίζονται εξίσου οι απουσίες και αναδεικνύονται όσοι δεν μίλησαν.

-οι συντάκτες των κειμένων και οι σχολιαστές αναρτήσεων επιλέγουν αυτό για το οποίο μιλούν και δεν απαντούν απλώς σε κάτι για το οποίο ερωτήθηκαν. Στην περίπτωση «ομιλητών» και «ερωτωμένων» μέσα στα κείμενα του τύπου, η εξωτερική μας θέση ως προς το κείμενο μας επιτρέπει να αναλύσουμε τόσο τους ερωτώμενους όσο και τους δημοσιογράφους. Δίνεται επομένως η δυνατότητα να διερευνηθεί ο ρόλος του τύπου ή ο τύπος ως ενεργός κοινωνικός δρών.

-συμπληρωματικά προς το προηγούμενο, το διαδίκτυο και τα διάφορα πεδία έκφρασης που προσφέρει: προσωπικά και τοπικά ιστολόγια, φόρουμ συζητήσεων, blogs, αλληλεπίδραση με τα άρθρα μέσω της δυνατότητας σχολιασμού, παρέχουν βήμα έκφρασης σε κατηγορίες κοινωνικών δρώντων οι οποίοι δεν είναι πιθανό να εκφραστούν μέσω των εντύπων. Η εντύπωση αυτή ενισχύθηκε κατά την κατανομή των κειμένων ανά κατηγορία συντάκτη και κατηγορία μέσου (βλ. Πίνακες 8.1, 8.3 και 9.1).

Σε ένα άλλο επίπεδο, η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία, σε ένα πρώτο τουλάχιστον στάδιο, είναι από τη φύση της μια συμβολική πολιτική: εκλαμβάνεται ως επιβολή συμβολικής βίας ή ερμηνεύεται ως συμβολικό μέσον για την κατασκευή ταυτότητας. Παράγει λόγους, αντλεί πόρους λόγου, επικαλείται λόγους. Θεωρούμε επομένως ότι μπορεί να μελετηθεί καλύτερα με την ανάλυση του λόγου των κειμένων.

3.4.1 Συλλογή των κειμένων

Τα κείμενα συλλέχθηκαν κυρίως με ηλεκτρονική αναζήτηση.

-Τα επίσημα κείμενα: ομιλία του υπουργού Παιδείας Ε. Στυλιανίδη, Δελτία τύπου του ΥΠΕΠΘ, συνεντεύξεις τύπου, αναζητήθηκαν στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας, στο σύνδεσμο «ΜΜΕ» και στη συνέχεια στο σύνδεσμο «Δελτία Τύπου» (βλ. Δελτία Τύπου ΥΠΕΠΘ, Βιβλιογραφία, Πηγές).

- Νομοθετικά κείμενα: νόμοι, προεδρικά διατάγματα, και ό,τι άλλο δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως αναζητήθηκαν είτε μέσω του λογισμικού Έπαφος, όπως αναφέρθηκε, είτε μέσω του Εθνικού Τυπογραφείου, ηλεκτρονικά, με ειδικό κωδικό πρόσβασης. Οι εγκύκλιοι αναζητήθηκαν είτε μέσω του λογισμικού Έπαφος, είτε από εκπαιδευτικές ιστοσελίδες όπως οι alfanita, Έδρα Εκπαίδευσης (Ιστοσελίδες, Βιβλιογραφία, Πηγές) αλλά και με γενική αναζήτηση στο διαδίκτυο με λέξεις κλειδιά «εκπαιδευτική νομοθεσία» και ειδικότερα, τον τίτλο της, υπό αναζήτηση, εγκυκλίου.

Τα υπόλοιπα κείμενα αναζητήθηκαν με λέξεις κλειδιά: ονοματοδοσία σχολείου/σχολείων, επωνυμία σχολείου/σχολείων, όνομα/ονόματα σχολείου/σχολείων, προσθήκη προσωνυμίας σχολείων, άρθρα για την ονοματοδοσία σχολείων, έξυπνο σχολείο. Η ηλεκτρονική

αναζήτηση διήρκεσε από 1-9-2008 έως 31-2-2009 και μέσω αυτής συλλέχθηκαν συνολικά 91 κείμενα. Πρέπει να προστεθεί επίσης ότι κατά την ανάλυση των κειμένων προέκυπταν ζητήματα τα οποία για την κατανόησή τους απαιτούσαν πρόσθετο εμπειρικό υλικό. Σ' αυτές τις περιπτώσεις και σε όλες τις κατηγορίες κειμένων αντλήθηκαν επιπλέον πληροφορίες με νέα αναζήτηση και χρήση συμπληρωματικών ντοκουμέντων. Τα συμπληρωματικά ντοκουμέντα εκτίθενται στις Πηγές της Βιβλιογραφίας.

3.4.2 Ταξινόμηση των κειμένων

Τα κείμενα ταξινομήθηκαν συνολικά σε 4 κατηγορίες: επίσημα κείμενα, συνδικαλιστικά, τοπικά και εθνικής εμβέλειας.

Τα επίσημα κείμενα περιλαμβάνουν την ομιλία του τότε υπουργού Παιδείας Ευριπίδη Στυλιανίδη στην οποία εξαγγέλθηκε για πρώτη φορά η «προσθήκη προσωνυμίας στα σχολεία». Η ανάλυση της ομιλίας συμπληρώνεται με 7 Δελτία τύπου του ΥΠΕΠΘ.

Εκτός από τα επίσημα και τα νομοθετικά κείμενα, η αναζήτηση, όπως έχει ήδη αναφερθεί, απέφερε 91 κείμενα. Αυτά ταξινομήθηκαν στις κατηγορίες: συνδικαλιστικά, τοπικά και εθνικής εμβέλειας.

Τα 20 συνδικαλιστικά κείμενα περιλαμβάνουν ανακοινώσεις και τοποθετήσεις σχετικές με την προσθήκη προσωνυμίας των συνδικαλιστικών ομοσπονδιών των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας (ΔΟΕ) και δευτεροβάθμιας (ΟΛΜΕ) εκπαίδευσης, αποφάσεις των διοικητικών συμβουλίων των Συλλόγων Εκπαιδευτικών Π.Ε (πρωτοβάθμια συνδικαλιστικά όργανα των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας) και των ΕΛΜΕ (πρωτοβάθμια συνδικαλιστικά όργανα των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας), καθώς και ανακοινώσεις και τοποθετήσεις συνδικαλιστικών παρατάξεων και παρεμβάσεις μεμονωμένων συνδικαλιστών. Στα συνδικαλιστικά κείμενα συμπεριλαμβάνεται τοποθέτηση μαθητή, μέλους μαθητικής παράταξης.

Τα 71 κείμενα του τύπου ταξινομήθηκαν σε τοπικά και εθνικής εμβέλειας. Σε ό,τι αφορά τα κείμενα που είναι δημοσιευμένα στον συμβατικό τύπο, η διάκριση μεταξύ τοπικών εντύπων και εντύπων εθνικής εμβέλειας είναι σαφής. Τοπικές εφημερίδες θεωρήθηκαν οι εφημερίδες που έχουν εμβέλεια σε επίπεδο πόλης ή νομού και απευθύνονται στους κατοίκους συγκεκριμένων περιοχών. Κατατάχθηκαν επίσης στα τοπικά κείμενα 3 κείμενα δημοσιευμένα στις μεγάλες εφημερίδες της Βόρειας Ελλάδας, «Μακεδονία» και «Αγγελιοφόρος».

Η κατάταξη των κειμένων που έχουν αναρτηθεί σε ιστοσελίδες και ιστολόγια, χωρίς να είναι αναδημοσιευμένα σε άλλα έντυπα, είναι δυσκολότερη. Η διάκριση μεταξύ τοπικής/εθνικής εμβέλειας σε ό,τι αφορά μια ιστοσελίδα είναι λιγότερο σαφής επειδή μια

ιστοσελίδα στην ελληνική γλώσσα είναι, από την άποψη της δυνατότητας πρόσβασης, πάντα εθνικής εμβέλειας. Θεωρούμε ότι η χαλάρωση των συνόρων ανάμεσα σε τοπικό/εθνικό/παγκόσμιο, μέσω του διαδικτύου, κλονίζει την απολυτότητα της ταξινόμησης και η ασάφεια των εννοιών αντανακλάται στην έρευνά μας.

Τοπικά ιστολόγια χαρακτηρίστηκαν όσα έχουν δημιουργηθεί για την ενημέρωση των κατοίκων συγκεκριμένων περιοχών με νέα και εκδηλώσεις της περιοχής τους. Τέτοια τοπικά ιστολόγια και ιστοσελίδες είναι για παράδειγμα οι ιστοσελίδες συγκεκριμένων Δήμων αλλά και όσα διαχειρίζονται πολίτες ή ομάδες πολιτών. Τα τελευταία, δηλώνουν την «εντοπιότητα» τους ήδη από τον τίτλο τους: πχ, Agrinio-culture, Local news from Thebes, ιστολόγιο Καρδαμά Ηλείας, κλπ. Στην περίπτωση ηλεκτρονικά μόνο δημοσιευμένων-αναρτημένων κειμένων ως τελικό κριτήριο για την κατάταξή τους σε τοπικά/εθνικής εμβέλειας θεωρήθηκε το περιεχόμενο του κειμένου.

Με βάση τον παραπάνω προβληματισμό, τα κείμενα του τύπου περιλαμβάνουν 51 τοπικά και 20 κείμενα εθνικής εμβέλειας.

3.5 Τα εργαλεία της περιγραφής και της ανάλυσης των κειμένων

Η γενική θεωρία που στηρίζει την ανάλυση των κειμένων είναι η θεωρία του λόγου. Μέσα στα κείμενα αναζητήθηκαν τα στοιχεία του λόγου των κοινωνικών δρώντων που υποδεικνύουν πώς τοποθετούνται απέναντι στον επίσημο λόγο της πολιτικής και πού αισθάνονται να τοποθετούνται από αυτόν και από τον κυρίαρχο λόγο γενικότερα. Στο Κεφ. 2 εκτέθηκε το θεωρητικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινήθηκε η έρευνα. Αυτό το θεωρητικό πλαίσιο (Bourdieu, Bernstein, Ball, Foucault) ήταν παρόν κατά την ανάγνωση όλων των κειμένων με τις έννοιες και τις ερμηνείες που παρείχε. Σε κάθε κατηγορία κειμένων, ωστόσο, χρησιμοποιήθηκαν διαφορετικά εργαλεία ανάλυσης και δόθηκε έμφαση σε διαφορετική συνιστώσα του θεωρητικού πλαισίου. Στόχος μας ήταν η πληρέστερη αξιοποίηση του εμπειρικού υλικού: πάνω στο εμπειρικό υλικό δοκιμάστηκε η ερμηνευτική δύναμη των θεωριών και βέβαια η δική μου ικανότητα κατανόησης και αφομοίωσης των θεωριών αυτών. Έγινε προσπάθεια να μην συμπίεστεί το εμπειρικό υλικό σε προκαθορισμένες θεωρητικές επιλογές, να μη χάσει την πολυπλοκότητα που διαθέτει, να μην χαθούν ή αποσιωπηθούν όψεις του, εσκεμμένα τουλάχιστον. Ταυτόχρονα έγινε προσπάθεια να διατηρηθεί η ισορροπία ανάμεσα στην περιγραφή και την ερμηνεία, καθώς το υλικό παρείχε πλούσιες πληροφορίες για την εκπαιδευτική πολιτική, τη διαδικασία και την πολύ πρόσφατη ιστορία της ελληνικής εκπαίδευσης. Σημειώνουμε επίσης ότι λόγω της διαφορετικότητας της κάθε κατηγορίας

κειμένων που προέκυψε από την ταξινόμηση που ακολουθήθηκε, η μεθοδολογική διαχείριση υπήρξε διαφορετική και τέθηκαν διαφορετικά ερευνητικά ερωτήματα.

3.5.1 Ανάλυση των επίσημων κειμένων

Στα επίσημα κείμενα αναλύθηκε η ομιλία του υπουργού Παιδείας κατά την 1^η Ημερίδα Προϊσταμένων Γραφείων και Διευθύνσεων Π.Ε και Δ.Ε (28-1-2008). Η μεθοδολογική επιλογή του κειμένου τεκμηριώνεται στο σχετικό κεφάλαιο. Ο κύριος λόγος επιλογής του συγκεκριμένου κειμένου είναι ότι στα πλαίσια αυτής της ομιλίας εξαγγέλθηκε για πρώτη φορά η πρόθεση του ΥΠΕΠΘ για ονοματοδοσία όλων των σχολείων της χώρας. Επιχειρήθηκε αφενός να εντοπιστούν μέσα στο λόγο του υπουργού τα στοιχεία του εκσυγχρονιστικού λόγου που υποδεικνύουν ανταπόκριση στις κατευθύνσεις της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής, αφετέρου να αναδειχθούν τα στοιχεία του αναδρομικού λόγου και να διερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο οι δύο λόγοι συναρθρώνονται μεταξύ τους.

Τα κυριότερα ερωτήματα που απευθύνθηκαν είναι:

Πώς ανταποκρίνεται η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική στις προτεραιότητες της ευρωπαϊκής; Ποιοι είναι οι άξονες της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής; Πώς κατανοεί η πολιτική αυτή τις ανάγκες της ελληνικής εκπαιδευτικής πραγματικότητας; Σε ποιους απευθύνεται ο λόγος; Πώς τοποθετούνται μέσα στον επίσημο λόγο τα στελέχη της διοίκησης; Πώς τοποθετούνται οι εκπαιδευτικοί, οι μαθητές και οι γονείς; Πώς νοσηματοδοτεί ο επίσημος λόγος τις λέξεις: παιδεία, εκπαίδευση, σχολείο, σχολική γνώση; Ποιος είναι ο λόγος για τα κατάλληλα ονόματα σχολείων; Ποια πρόσωπα περιγράφει και ποια αποκλείει;

Με τη μεθοδολογική αυτή προσέγγιση επιχειρήθηκε να αξιοποιηθεί το κείμενο στο σύνολό του. Με τον τρόπο αυτόν, καθώς ο λόγος για την προσθήκη προσωνυμίας τοποθετήθηκε μέσα στο συνολικό πλαίσιο της ομιλίας, η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας τοποθετήθηκε μέσα στη συνολική εκπαιδευτική πολιτική, ως ένα στοιχείο της.

3.5.2 Η ανάλυση των κειμένων που συνοδεύουν τη νομοθεσία

Τα κείμενα τα οποία συμπεριλήφθηκαν στην ανάλυση είναι: οι εισηγητικές εκθέσεις των νόμων 1566/1985, 2525/1997 και 2640/1998, τα πρακτικά των συνεδριάσεων της Βουλής στις οποίες συζητήθηκαν οι προαναφερθέντες νόμοι, καθώς και τα κείμενα που αναφέρονται στην ονοματοδοσία των σχολείων. Αυτά τα τελευταία περιλαμβάνουν: τις εγκυκλίους «Προσθήκη προσωνυμίας στα σχολεία» (20521/Γ1/15-02-08) και «Επωνυμίες σχολείων» (Γ2/8378/09-11-1995) καθώς και το άρθρο 2 «Επωνυμία σχολείων» του Π.Δ. 201/1998. Ως συμπληρωματικό ντοκουμέντο της εγκυκλίου του 1995 χρησιμοποιήθηκαν επίσης τα

πρακτικά της Συνεδρίασης της Βουλής της 20^{ης} Μαρτίου 1995, στην οποία αναφερθήκαμε πιο πάνω (υποενότητα 3.3.3, Αναζήτηση στο αρχείο της Βουλής).

Στην ανάλυση των εισηγητικών εκθέσεων των νόμων και των σχετικών πρακτικών της Βουλής τέθηκαν τα ερευνητικά ερωτήματα: ποιος είναι ο λόγος για την εκπαίδευση, το σχολείο, τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές, πώς διαγράφεται η σχέση δημόσιου/ιδιωτικού, πόσο ανταποκρίνεται ο λόγος στην ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική και σε ποια στοιχεία δίνεται έμφαση. Εξειδικεύοντας, αναζητήσαμε στοιχεία σχετικά με τη γενική θεώρηση της παιδείας (δημόσιο αγαθό, ανταγωνιστικό πλεονέκτημα) το σύστημα διοίκησης της εκπαίδευσης (συγκεντρωτικό, αποκεντρωτικό), τους διακηρυγμένους στόχους του νόμου/μεταρρύθμισης (δημοκρατικός προγραμματισμός, ποιοτική αναβάθμιση), τον έλεγχο των εκπαιδευτικών (επιθεωρητής, σχολικός σύμβουλος, αξιολόγηση), την αξιολόγηση των μαθητών, τον τύπο σχολείου (πρότυπο, γενικό, πολυκλαδικό).

Τα νομοθετικά κείμενα ονοματοδοσίας (εγκύκλιοι, Π.Δ) εξετάστηκαν με βάση τις ιδιότητες των προσώπων των οποίων τα ονόματα θεωρούνται κατάλληλα για επωνυμίες σχολείων, τη λειτουργία που προβλέπεται να έχει το όνομα, τη ρύθμιση και το είδος των δραστηριοτήτων που τυχόν προβλέπουν. Στην περίπτωση της ανάλυσης της πρόσφατης εγκυκλίου χρησιμοποιήθηκαν οι έννοιες της ισχύος του συνόρου μεταξύ σχολικής/εξωσχολικής γνώσης και της ρύθμισης των μαθητών με τη βοήθεια των εννοιών της ταξινόμησης και της περιχάραξης του Bernstein.

3.5.3 Ανάλυση των συνδικαλιστικών κειμένων

Τα συνδικαλιστικά κείμενα αναφέρονται εκτενώς στο ζήτημα της προσθήκης προσωνυμίας επειδή στην πλειονότητά τους αποτελούν ανακοινώσεις που έχουν γραφεί ακριβώς για να τοποθετηθούν απέναντι στην πολιτική αυτή και στον τρόπο εφαρμογής της.

Οι αρχικές ερωτήσεις που τέθηκαν στα κείμενα των εκπαιδευτικών ήταν:

Πώς κρίνουν το μέτρο της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας, Πώς χαρακτηρίζουν τη διαδικασία, Ποια προβλήματα εντοπίζουν στην εκπαίδευση σήμερα, Πώς χαρακτηρίζουν και πώς αποτιμούν την εκπαιδευτική πολιτική, Ποια είναι η σχέση ΥΠΕΠΘ-εκπαιδευτικών, Τι σχολείο επιθυμούν οι εκπαιδευτικοί.

Καταγράψαμε τα κείμενα σε φύλλο Excel και οι ερωτήσεις αποτέλεσαν τις στήλες του Excel (Παράρτημα 3). Οι απαντήσεις που έδιναν τα κείμενα ανέδειξαν νέα ζητήματα από τα οποία προέκυψαν νέα ερωτήματα και τροποποιήθηκαν-εξειδικεύτηκαν κάποια από τα προηγούμενα. Από την ερώτηση τη σχετική με τη διαδικασία προέκυψαν οι υποερωτήσεις:

-Χαρακτηρισμός του συνόλου της διαδικασίας

-Εκτίμηση του ρόλου των τριμελών επιτροπών, του περιφερειακού διευθυντή και των σχολικών συμβούλων

-Εκτίμηση του ρόλου του συλλόγου διδασκόντων στη διαδικασία. Μία διάσταση των απαντήσεων στην ερώτηση αυτή σχετίζεται με την υπόδειξη από τους συνδικαλιστικούς φορείς της στάσης που πρέπει να κρατήσουν οι σύλλογοι διδασκόντων απέναντι στη διαδικασία και οδήγησε στη δημιουργία της στήλης «Υπόδειξη στάσης».

-Συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στη διαδικασία. Από τις απαντήσεις σ' αυτή την ερώτηση σε συνδυασμό με μια διάσταση των απαντήσεων στην ερώτηση «τι σχολείο επιθυμούν οι εκπαιδευτικοί» προέκυψε η στήλη «Σχολείο-κοινωνία», όπου περιγράφονται οι προβληματισμοί των εκπαιδευτικών για τη σχέση του σχολείου με την κοινωνία.

-Ο βηματισμός της διαδικασίας (χρονικά περιθώρια και καταληκτικές ημερομηνίες)

-Εκτίμηση του τελικού αποτελέσματος

Από τις απαντήσεις σχετικά με την εκπαιδευτική πολιτική, αναδείχθηκε σημαντικό το ζήτημα των μορφών ιδιωτικοποίησης στην ελληνική εκπαίδευση. Για το λόγο αυτό χρησιμοποιήσαμε τις έννοιες του Ball για τις μορφές ιδιωτικοποίησης (Ball & Youdell, 2008) με παρεμβολή του σχετικού θεωρητικού μέσα στην ανάλυση του εμπειρικού υλικού, και δημιουργήθηκε η στήλη «Ιδιωτικοποίηση». Επίσης μέσα στην ανάπτυξη του κεφαλαίου κατά την ανάλυση των σχέσεων ΥΠΕΠΘ-εκπαιδευτικών, έγινε σχετικά εκτεταμένη θεωρητική αναφορά και παρεμβολή της ριζοσπαστικής θεώρησης της εξουσίας του Lukes (Lukes, 2007). Στο τέλος του κεφαλαίου επιχειρήθηκε η εφαρμογή της τυπολογίας παιδαγωγικών ταυτοτήτων του Bernstein σχετικά με την ταυτότητα, την οποία θεωρούν οι εκπαιδευτικοί ότι επιχειρεί να προβάλλει το ΥΠΕΠΘ μέσω της πολιτικής της προσθήκης προσωπικότητας.

3.5.4 Ανάλυση των κειμένων του τύπου

Η ανάλυση των κειμένων του τοπικού τύπου παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες και απαιτεί ιδιαίτερες μεθοδολογικές επιλογές. Αναφερθήκαμε ήδη στη δυσκολία διάκρισης τοπικού/εθνικής εμβέλειας στην περίπτωση των ηλεκτρονικά μόνο αναρτημένων κειμένων και στο πώς αντιμετωπίστηκε. Η δυσκολία στην ανάλυση των κειμένων ιδιαίτερα του τοπικού τύπου οφείλεται: στο μεγάλο πλήθος των κειμένων, στο ετερόκλητο της θεματικής και στόχευσης των κειμένων, στις διαφορετικές ιδιότητες των συντακτών τους και στους διαφορετικούς «ομιλητές» που μέσα σε πολλά από τα υπάρχοντα κείμενα προβάλλουν ο καθένας τη δική του ιδιαίτερη φωνή. Μια επιπλέον δυσκολία προέκυψε κατά την κατάταξη κειμένων προγενέστερων της εξαγγελίας που κρίθηκαν απαραίτητα για την κατανόηση άλλων κειμένων. Τα κείμενα αυτά κατατάχθηκαν σε ξεχωριστή κατηγορία και αναλύθηκαν δίνοντας

έμφαση στο γεγονός ότι πρόκειται για σχολεία τα οποία επέλεξαν να αποκτήσουν όνομα. Η πολυπλοκότητα των κειμένων του τύπου μας οδήγησε στη δημιουργία Πινάκων κατάταξης.

Όλα τα κείμενα του τύπου, όπως και τα συνδικαλιστικά, καταγράφηκαν σε φύλλα Excel, ξεχωριστά για τις κατηγορίες των κειμένων του τοπικού και του τύπου εθνικής εμβέλειας, αντίστοιχα (Παράρτημα 3). Οι στήλες στην περίπτωση των κειμένων του τύπου δεν είναι τόσο εξειδικευμένες όσο οι αντίστοιχες των συνδικαλιστικών κειμένων. Προστέθηκε όμως σ' αυτά η στήλη «Ομιλητές» για να αναδειχθούν οι κατηγορίες των δρώντων οι οποίοι εκφράζουν τις απόψεις τους μέσα στα κείμενα (βλ. πιο κάτω). Σε ό,τι αφορά τα κείμενα του τοπικού τύπου, η μεγάλη συζήτηση για συγκεκριμένα ονόματα μας οδήγησε στη δημιουργία της στήλης «Ονόματα».

Επιλέξαμε σε πρώτη φάση να δώσουμε προτεραιότητα στις ιδιότητες των συντακτών ή ομιλητών, καταγράφοντας και ταξινομώντας τους ανά κατηγορία. Για το λόγο αυτό, αναζητήσαμε επίσης τους ομιλητές μέσα στα κείμενα. Δημιουργήσαμε με τον τρόπο αυτό τις ομάδες, ανάλογα με την ιδιότητα των ομιλητών: επαγγελματίες της εκπαίδευσης, γονείς, κάτοικοι και απλοί πολίτες, παράγοντες της τοπικής αυτοδιοίκησης, πολιτικοί και δημοσιογράφοι. Η μεθοδολογική αυτή επιλογή βοηθά στην ανάδειξη του πεδίου της εκπαίδευσης και καθιστά ορατές τις κινήσεις, σε σχέση με αυτό, δρώντων άλλων πεδίων. Με αυτόν τον τρόπο δίνεται η δυνατότητα να δει κανείς ποιοι δρώντες και από ποια πεδία κινήθηκαν, προς ποια κατεύθυνση και εν τέλει ποια είναι η δυναμική της προσθήκης προσωνυμίας στην κατεύθυνση της μεταβολής της ισχύος των συνόρων μεταξύ του σχολείου και του περιβάλλοντός του. Δόθηκε επίσης η δυνατότητα να διαπιστωθεί η ένταση των σχέσεων κεντρικής εξουσίας-τοπικών αρχών με αντικείμενο τον έλεγχο του σχολείου.

Ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά το πεδίο της εκπαίδευσης, έγινε αναλυτικότερη κατανομή των επαγγελματιών της εκπαίδευσης, ανάλογα με τη θέση (τοποθέτησή) τους μέσα σ' αυτό. Προέκυψε με αυτόν τον τρόπο νέα εσωτερική κατάταξη των επαγγελματιών της εκπαίδευσης σε: πανεπιστημιακούς, εκπαιδευτικούς και φορείς τους (σύλλογοι διδασκόντων), διευθυντές σχολείων και διοικητικά στελέχη. Η πρώτη ένδειξη για τη χρησιμότητα ενός τέτοιου διαχωρισμού ήταν η διαφορετική σχέση τους με τον τύπο, όπως φάνηκε από την κατασκευή πίνακα κατανομής των υποκατηγοριών των επαγγελματιών της εκπαίδευσης ανά μέσον, έντυπο και ηλεκτρονικό (Πίνακας 8.1). Το περιεχόμενο των κειμένων ενίσχυσε τις αρχικές ενδείξεις διαφορετικής ανταπόκρισής τους στην πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας.

Στη συνέχεια και στο εσωτερικό κάθε ομάδας έγινε προσπάθεια θεματικής επεξεργασίας με ερωτήματα βασισμένα στα ζητήματα που προέκυψαν από τη μελέτη των κειμένων. Τα γενικά ερωτήματα «πώς τοποθετούνται απέναντι στο μέτρο της προσθήκης προσωνυμίας»

και «πώς τοποθετούνται απέναντι στη διαδικασία που ακολουθήθηκε» αφενός δεν απαντιούνται άμεσα από όλους τους δρώντες, αφετέρου δεν καλύπτουν τη θεματολογία των κειμένων τους. Έγινε προσπάθεια να αναδειχθούν κάποια πρότυπα συμπεριφοράς μέσα σε κάθε κατηγορία ώστε η ανάλυση να μην ταυτιστεί με την περιγραφή, χωρίς ωστόσο να αποσιωπηθούν διαφοροποιήσεις μεταξύ των δρώντων της κατηγορίας.

Ο τύπος αντιμετώπιστηκε ως ενεργός δρών και έγινε προσπάθεια να συγκριθεί ο τοπικός με τον τύπο εθνικής εμβέλειας. Με τη στόχευση αυτή αναδείχθηκαν οι διαφορές στην προσβασιμότητα των διαφόρων κατηγοριών κοινωνικών δρώντων, οι διαφορετικές κατηγορίες ομιλητών που αναδεικνύει ο τύπος εθνικής εμβέλειας σε σχέση με τον τοπικό και η συνολικά διαφορετική αντιμετώπιση του ζητήματος. Επιπλέον, τα κείμενα των δημοσιογράφων διαχωρίστηκαν σε «ενημερωτικά» και σε «απόψεις» για να αναδειχθούν πληρέστερα οι απόψεις των ίδιων των δημοσιογράφων για το θέμα.

3.6 Σύνοψη

Το εμπειρικό υλικό της έρευνας αποτέλεσαν κείμενα διαφόρων κατηγοριών και η κύρια μεθοδολογική επιλογή είναι η ανάλυση αυτών των κειμένων. Στα κείμενα περιλαμβάνονται νομοθετικά κείμενα, επίσημα κείμενα, συνδικαλιστικά και κείμενα του τύπου (τοπικού και εθνικής εμβέλειας). Παράλληλα με τα κείμενα της συλλογής μας, χρησιμοποιήθηκε συμπληρωματικά ένας μεγάλος αριθμός ντοκουμέντων που κρίθηκε ότι αποσαφηνίζουν περισσότερο διάφορες όψεις του θέματος. Εκτός από την ανάλυση των κειμένων, χρησιμοποιήθηκαν και άλλες μεθοδολογικές προσεγγίσεις: άτυπες συζητήσεις, επισκέψεις με στόχο την αναζήτηση στοιχείων, αποστολή έγγραφων αιτημάτων πρόσβασης σε στοιχεία προς τις περιφερειακές διευθύνσεις εκπαίδευσης και το υπουργείο Παιδείας καθώς και αναζήτηση στο αρχείο της Βουλής και ηλεκτρονική αναζήτηση στο Εθνικό Τυπογραφείο.

Οι θεωρητικές έννοιες για την ερμηνεία αντλήθηκαν από όλο το εύρος του θεωρητικού πλαισίου όπως περιγράφεται στο αντίστοιχο κεφάλαιο (Κεφ. 2), ενώ κατά την ανάλυση προέκυψε η ανάγκη να επιστρατευθούν περισσότερο εξειδικευμένες θεωρητικές επεξεργασίες, οι οποίες εκτίθενται ως ένθετες εκτεταμένες θεωρητικές αναφορές μέσα στα κεφάλαια ανάλυσης του εμπειρικού υλικού.

Προσπαθήσαμε να εξισορροπήσουμε την περιγραφή-έκθεση του εμπειρικού υλικού με την ερμηνεία. Όπου η πολυπλοκότητα του υλικού επέβαλε την επιλογή μεταξύ των δύο αυτών στόχων, επιλέχθηκε ο πρώτος, με την πρόθεση να μη χαθούν όψεις του θέματος που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν από άλλους, εμπειρότερους ερευνητές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ανάλυση των επίσημων κειμένων

4.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό, κύριο αντικείμενο της ανάλυσης αποτελεί ομιλία του τότε υπουργού Παιδείας προς τα στελέχη της διοίκησης της εκπαίδευσης, στην οποία περιέχεται η πρώτη εξαγγελία της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία. Η ομιλία πλαισιώνεται και από άλλα σχετικά ντοκουμέντα. Η ανάλυση του κειμένου επιχειρεί να αποσαφηνίσει τις στοχεύσεις της πολιτικής της «προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία» εντάσσοντας το μέτρο πολιτικής στο πλαίσιο της συνολικής εκπαιδευτικής πολιτικής, όπως σκιαγραφείται από τον υπουργό Παιδείας. Συγκεκριμένα, γίνεται προσπάθεια να αναδειχθούν τα στοιχεία του λόγου που κυριαρχούν μέσα στην ομιλία του υπουργού, να διερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο ο λόγος τοποθετεί τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές και τους γονείς τους, καθώς και να αποσαφηνιστεί ο διαγραφόμενος ρόλος των στελεχών της διοίκησης της εκπαίδευσης.

4.2 Η ταυτότητα και η σημασία του κειμένου

Το κύριο κείμενο που αναλύεται στο κεφάλαιο αυτό εκφωνήθηκε από τον υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Ευριπίδη Στυλιανίδη στις 28 Ιανουαρίου 2008 στην 1^η Ημερίδα για τους Προϊσταμένους Γραφείων και Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Στην ημερίδα συμμετείχαν 500 περίπου στελέχη της εκπαίδευσης. Σύμφωνα με το σχετικό Δελτίο Τύπου του ΥΠΕΠΘ και το επισυναπτόμενο Πρόγραμμα (Δ.Τ. 24-01-08, Βιβλιογραφία, Πηγές), στόχος της ημερίδας ήταν αφενός η παρουσίαση της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής από τον ίδιο τον υπουργό και την πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ, αφετέρου η ενημέρωση των στελεχών σε θέματα σχετικά με την εύρυθμη λειτουργία των σχολείων, θέματα σπουδών και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Η επιλογή του συγκεκριμένου κειμένου έγινε για τους παρακάτω λόγους.

-Προφανής λόγος επιλογής του συγκεκριμένου κειμένου είναι ότι, όπως ήδη αναφέρθηκε, στα πλαίσια αυτής ακριβώς της ομιλίας, ο υπουργός ανακοίνωσε για πρώτη φορά την πρόθεσή του να προστεθούν στα σχολεία προσωνυμίες. Η ανακοίνωση της πρωτοβουλίας αυτής έλαβε ευρεία δημοσιότητα από το ραδιόφωνο, την τηλεόραση και τα έντυπα, αθηναϊκά και τοπικά. Αυτό διαπιστώνεται από την ανακοίνωση και δημοσίευση της είδησης στα Μ.Μ.Ε (Έθνος

29/1/08, Ελευθεροτυπία 29/1/08, Ριζοσπάστης 29/1/08, Το Βήμα 3/2/08, βλ. Κεφ. 9). Ένα ζήτημα λοιπόν είναι να τοποθετηθεί το μέτρο εκπαιδευτικής πολιτικής της «προσθήκης προσωνυμίας» στο πρωτογενές του πλαίσιο, να μελετηθεί η θέση του μέσα στο κείμενο και να «φωτιστεί» από τα συμφραζόμενά του.

-Ένας δεύτερος λόγος που μας κάνει να στραφούμε στην ομιλία αυτή είναι ότι συνιστά, όπως και επίσημα διακηρύσσεται, «παρουσίαση της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής» από τον αρμόδιο υπουργό. Θα επιχειρηθεί μέσω της ανάλυσης να αναδειχθούν οι άξονες της ελληνικής εκπαιδευτικής πολιτικής, όπως σκιαγραφούνται στην ομιλία και να διερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ελληνικής πραγματικότητας και αντανακλά τις ευρωπαϊκές προτεραιότητες.

-Πρόσθετο λόγο αποτελεί το γεγονός ότι η ομιλία απευθύνεται προς τα στελέχη της διοίκησης της εκπαίδευσης, τα οποία καλούνται ακριβώς να εφαρμόσουν την εθνική εκπαιδευτική πολιτική, στο πλαίσιο της οποίας περιλαμβάνεται και το μέτρο της προσθήκης προσωνυμίας. Θεωρούμε ότι η διαδικασία που ακολουθήθηκε κατά την υλοποίηση του μέτρου δεν προέκυψε ως αποτέλεσμα μόνο της προαποφασισμένης από το ΥΠΕΠΘ διαδικασίας, αλλά ότι είναι ταυτόχρονα συνάρτηση και του τρόπου με τον οποίο προσέλαβαν και κατανόησαν την πολιτική τα εμπλεκόμενα στελέχη και οι εκπαιδευτικοί. Οι οδηγίες «κατέβηκαν» και οι προτάσεις «ανέβηκαν» αυτήν ακριβώς τη διοικητική πυραμίδα, στις οποίας την «εύρυθμη λειτουργία» στόχευσε και η διοργάνωση της συγκεκριμένης ημερίδας.

4.3 Παρουσίαση και ανάλυση των κύριων σημείων

Ο υπουργός αρχίζει την ομιλία του εκφράζοντας τη θλίψη του για τον θάνατο του τότε αρχιεπισκόπου Χριστόδουλου. Η αναφορά του στο γεγονός δεν φαίνεται απλώς εθιμοτυπική. Ο υπουργός εκφράζει την άποψη ότι ο μακαριστός αρχιεπίσκοπος οδήγησε με το λόγο, το έργο και τη ζωή του, την Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία στο προσκήνιο, εκφράζοντας «με παρρησία τις θέσεις» που υποστηρίζει η Εκκλησία για σημαντικά κοινωνικά και εθνικά ζητήματα και συνέβαλε στο να μπορέσει να βρει «η πατρίδα μας το βηματισμό της προς το μέλλον». Δίνει με αυτόν τον τρόπο ένα πρώτο ιδεολογικό στίγμα: ο λόγος του στρέφεται προς το «μέλλον» και το σκιαγραφεί μέσω των θέσεων του προκαθήμενου της Εκκλησίας.

Στη συνέχεια ο υπουργός τονίζει τη σημασία της διοργάνωσης της ημερίδας και θέτει ως αποκλειστικό της στόχο τον κατάλληλο συντονισμό της εκπαιδευτικής μηχανής, ώστε όλα τα κομμάτια της «να συλλειτουργούν προς την ίδια κατεύθυνση και να υπηρετούν μια ενιαία εθνική στρατηγική για την παιδεία». Διαπιστώνει ότι το οργανόγραμμα του υπουργείου είναι

ξεπερασμένο διότι δεν προσδιορίζεται από το πυραμιδικό του σχήμα και εντοπίζει αλληλοεπικαλύψεις αρμοδιοτήτων και *αδυναμία ελέγχου* τού αν μια οδηγία οδηγεί στο αποτέλεσμα. Τα παραπάνω οδηγούν, σύμφωνα με τον υπουργό, σε μείωση της αποτελεσματικότητας. Απαιτείται επομένως από όλους να συμβάλουν στον εκσυγχρονισμό της οργανωτικής δομής, να υπάρχει στην ιεραρχία η *ατομική ευθύνη* και η *υπακοή όλων των ενεργειών* σε μια ενιαία εθνική στρατηγική για την παιδεία, η οποία θα προκύψει ως προϊόν διαλόγου, συναίνεσης και σύνθεσης και θα εφαρμοστεί με αποτελεσματικό και ανταποδοτικό τρόπο. Σύμφωνα με τον υπουργό, οι παράμετροι που θα καθορίσουν την αποτελεσματικότητα είναι:

- 1) η οικονομική παράμετρος
- 2) η οργανωτική και λειτουργική παράμετρος και
- 3) το πλαίσιο της εθνικής στρατηγικής για την εκπαίδευση.

Αυτές οι τρεις «παράμετροι», όπως ονομάζονται εδώ, αποτελούν τους άξονες πάνω στους οποίους δομείται και αναπτύσσεται η ομιλία του υπουργού.

4.3.1 Η οικονομική παράμετρος

Η υποχρηματοδότηση της παιδείας είναι το πρόβλημα που εντοπίζουν, όπως θα δούμε στα επόμενα κεφάλαια ανάλυσης των συνδικαλιστικών και των κειμένων του τοπικού και αθηναϊκού τύπου, οι εκπαιδευτικοί, οι γονείς, οι πολίτες και ο τύπος. Ο υπουργός με όσα ακολουθούν απαντά στο αίτημα για χρηματοδότηση. Αναφέρει ότι το χαμηλό ποσοστό του ΑΕΠ (3.12%) δεν απεικονίζει την πραγματικότητα και για να στηρίξει το επιχειρήμα του επικαλείται δύο λόγους: ισχυρίζεται ότι οι δαπάνες έχουν αυξηθεί σε απόλυτους αριθμούς με ταυτόχρονη αύξηση του ΑΕΠ και επιπλέον διαπιστώνει ότι πολλά χρήματα δαπανώνται εξίσου για την εκπαίδευση μέσω άλλων υπουργείων. Στο σημείο αυτό εισάγει στο λόγο του δύο στοιχεία που συνδέονται με βαθύτερες μεταλλαγές της έννοιας της δημόσιας εκπαίδευσης και των υποχρεώσεων του κράτους απέναντι σ' αυτήν. Κάνει έναν διαχωρισμό ανάμεσα στα χρήματα που δίνονται προς το υπουργείο Παιδείας από τα χρήματα που δίνονται για την παιδεία και επιπλέον εισάγει τη διάσταση της αξιοποίησης αυτών των χρημάτων με κριτήρια αποτελεσματικότητας και ανταποδοτικότητας. Με τον τρόπο αυτό συνδέει τη δημόσια εκπαίδευση με επιχειρηματικές πρακτικές και το σημαντικότερο, η δημόσια εκπαίδευση παύει να είναι ο προνομιακός τόπος παροχής παιδείας.

Αναφερόμενος ο υπουργός στη χρηματοδότηση μέσω Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανακοινώνει την επιτευχθείσα αύξηση της απορροφητικότητας από το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης και την πρωτιά του υπουργείου Παιδείας στην απορροφητικότητα έναντι των άλλων υπουργείων

και περνά στα σχετικά με την αξιοποίηση των χρημάτων του Δ' ΚΠΣ. Αναδεικνύονται εδώ δύο σημαντικά στοιχεία. Πρώτον, το Δ' ΚΠΣ δεν περιλαμβάνει χρηματοδοτήσεις για κτιριακά που να διαχειρίζεται το ΥΠΕΠΘ. Οι δαπάνες που καλύπτονται από ευρωπαϊκούς πόρους πρέπει να σχετίζονται με *άυλες δράσεις* που αφορούν την *επιμόρφωση* και τον γενικότερο *εκσυγχρονισμό*. Δεύτερον, τα χρήματα για τα κτιριακά θα διασφαλιστούν από τους Γενικούς Γραμματείς στις περιφέρειες και για το λόγο αυτό, ο υπουργός καλεί τους περιφερειακούς διευθυντές εκπαίδευσης και τους διευθυντές εκπαίδευσης νομών να είναι «σε συνεχή διαπραγμάτευση με τους Γενικούς Γραμματείς...[για] να γίνει ένας εσωτερικός διακανονισμός στην κάθε περιφέρεια» ως προς την κατανομή των πόρων και για «να κατοχυρώσ[ουν] το ποσοστό που αντιστοιχεί στο δικό [τους] πεδίο ευθύνης». Επομένως, οι διευθυντές εκπαίδευσης καλούνται να διαδραματίσουν ρόλο στην κατανομή των οικονομικών πόρων. Η *διαχειριστικότητα* (βλ. Κεφ.2, Ball, 2008) εισάγεται ως νέο στοιχείο του ρόλου των στελεχών της διοίκησης της εκπαίδευσης. Κλείνοντας τα σχετικά με την οικονομική παράμετρο, ο υπουργός επαναλαμβάνει τη σχέση απορροφητικότητας και ανταποδοτικότητας και τη σύνδεσή τους με την εθνική στρατηγική για την εκπαίδευση.

4.3.2 Η οργανωτική και λειτουργική παράμετρος

Στο δεύτερο τμήμα της ομιλίας του υπουργού, στο οποίο όπως θα δούμε περιλαμβάνεται και η πρώτη εξαγγελία της «προσθήκης προσωνυμίας» στα σχολεία, ο υπουργός αναφέρεται «στους οργανωτικούς και λειτουργικούς κανόνες που πρέπει να ακολουθούνται από την κορυφή μέχρι τη βάση του συστήματος». Μιλά και πάλι για εκσυγχρονισμό του συστήματος αναφέροντας επιπλέον ότι έχει ήδη εγκαινιαστεί η αποκεντρωμένη λειτουργία. Η έννοια που δίνεται στην αποκεντρωμένη λειτουργία είναι οι σύνοδοι στελεχών διαφορετικών βαθμίδων της ιεραρχίας, τις οποίες προτίθεται να καθιερώσει το υπουργείο, αρχής γενομένης από την εν λόγω Σύνοδο-Ημερίδα. Ως στόχος τίθεται η ετήσια επανάληψη της Συνόδου των στελεχών.

Πρέπει να σημειωθεί ότι διατυπώνεται η πρόθεση να συμμετέχουν στη σύνοδο και υπουργοί άλλων υπουργείων για να ενημερώνουν στα πεδία όπου, όπως λέγεται, υπάρχει συναρμοδιότητα. Το στοιχείο αυτό ίσως υποδεικνύει την πρόθεση για μελλοντικό άνοιγμα της εκπαίδευσης σε άλλους χώρους. Κατά τη διατύπωση του υπουργού, οι ερωτήσεις και προτάσεις των στελεχών προς τους υπουργούς άλλων υπουργείων θα μπορούσαν «να αποφέρουν στο Υπουργείο μας τα μέγιστα δυνατά οφέλη». Ο στόχος της συνεργασίας με άλλα υπουργεία όμως, μετατίθεται για τον επόμενο χρόνο επειδή, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, «φέτος θα πρέπει να επιλύσουμε τα αυτονόητα». Η διατύπωση για επίλυση των αυτονόητων επαναλαμβάνεται και σε άλλα σημεία της ομιλίας.

Στη συνέχεια δίνεται σαφέστερο περιεχόμενο στην έννοια της «αποκεντρωμένης λειτουργίας» με την αναφορά σε ένα δεύτερο όργανο, τη Σύνοδο των Περιφερειακών Διευθυντών, η οποία θα πραγματοποιείται δύο φορές το χρόνο: μία στο κέντρο και μία στην επαρχία. Ο υπουργός εξαγγέλλει επίσης την αναβάθμιση του ρόλου του Περιφερειακού Διευθυντή Εκπαίδευσης. Η περιγραφή της συνόδου όταν θα πραγματοποιείται στην περιφέρεια παρουσιάζει ενδιαφέρον: ο υπουργός συνδυάζει την παρουσία της πολιτικής ηγεσίας με «εξωστρεφή και πανηγυρικό χαρακτήρα» και «επισκέψεις σε εξελισσόμενα εργοτάξια». Προβλέπεται επίσης συζήτηση με την εκπαιδευτική κοινότητα: σ' αυτήν ο υπουργός συμπεριλαμβάνει εκτός από τους Προϊσταμένους, τους διευθυντές των σχολείων, επισκέψεις σε σχολεία και συζητήσεις με τους γονείς και τους μαθητές, επαφές με τα πανεπιστήμια, τα ΤΕΙ και τη φοιτητική κοινότητα. Σημειώνουμε εδώ ότι δεν γίνεται πουθενά ρητή αναφορά στους εκπαιδευτικούς, ως συλλογικότητα. Επόμενο όργανο το οποίο συμπληρώνει «την αποκεντρωμένη εικόνα» της διοίκησης είναι η περιοδική σύσκεψη Περιφερειακών Διευθυντών με τους Προϊσταμένους και τους Διευθυντές των νομών και των Διευθυντών Εκπαίδευσης των νομών με τους Διευθυντές των σχολικών μονάδων.

Συνοψίζοντας, η αποκεντρωμένη λειτουργία της διοίκησης της εκπαίδευσης, σύμφωνα με τον υπουργό, εξασφαλίζεται με τις περιοδικά επαναλαμβανόμενες συνόδους συγκεκριμένων βαθμίδων της ιεραρχίας με σκοπό την ενημέρωση της πολιτικής ηγεσίας για τα προβλήματα κάθε περιφέρειας, αλλά και την καθοδήγηση των στελεχών από την ηγεσία, με βάση τις κατευθυντήριες γραμμές που επιβάλλει η ενιαία εθνική στρατηγική της εκπαίδευσης.

Σε όσα ακολουθούν, ο υπουργός δίνει τη δική του εικόνα για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Είναι χαρακτηριστική η φράση του υπουργού ότι «δεν είναι το γκρίζο το χρώμα εκείνο που προσδιορίζει το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα». Πιο κάτω, αναφέρεται ρητά «σε απαισιόδοξα ή γκρίζα σενάρια που κάποιοι προσπαθούν να χρησιμοποιούν για να περιγράψουν τον εκπαιδευτικό χώρο»¹. Στην εικόνα μιας γκρίζας και μουντής εκπαίδευσης, ο υπουργός αντιπαραθέτει την εικόνα ενός φωτεινού («έχει φως») εκπαιδευτικού συστήματος το οποίο έχει να επιδείξει «διαπρεπείς επιστήμονες, αφοσιωμένους εκπαιδευτικούς, φιλότιμους γονείς και εξαιρετους μαθητές και φοιτητές».

¹ Παράβαλε την εικόνα που προκύπτει από τις διαπιστώσεις των ίδιων των εκπαιδευτικών στα συνδικαλιστικά κείμενα (Κεφ. 7). Η εικόνα της γκρίζας, μουντής, μελαγχολικής εκπαίδευσης που αναδύεται από αυτά (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 10, Παράρτημα 3), έρχεται σε σύγκρουση με τα λεγόμενα του υπουργού. Διατύπωση μαθητή επίσης αναφέρεται στο «μουντό και μονόχροτο» σχολείο (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 18, Παράρτημα 3). Ο υπουργός όπως φαίνεται, γνωρίζει αυτές τις διαπιστώσεις και απαντά ευθέως σε αυτές. Η απάντησή του δείχνει ότι δεν κατανοεί τα προβλήματα της εκπαίδευσης με τον τρόπο που τα περιγράφουν οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές.

4.3.4.1 Το «Έξυπνο Σχολείο»

Τα κτίρια

Ο υπουργός αναφερόμενος στις ελλείψεις των κτιριακών υποδομών και στην παλαιότητα πολλών κτιρίων ανακοινώνει την κατασκευή 1233 νέων κτιριακών συγκροτημάτων με προτεραιότητα τα νηπιαγωγεία². Όπως αναφέρει, η χρηματοδότηση είναι διασφαλισμένη από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και δανεισμό από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα. Ο υπουργός ανακοινώνει επίσης ότι έχουν υλοποιηθεί από 5 πανεπιστήμια και το Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, 12 μελέτες για να βρεθούν οι τύποι των κτιρίων που θα κατασκευάζονται. Οι μελέτες περιλαμβάνουν βιοκλιματικά συστήματα, πράσινες στέγες, συστήματα εξοικονόμησης ενέργειας και χρήση νέων τεχνολογιών εναλλακτικής ενέργειας, στοιχεία τα οποία εκτιμά ότι θα εμψύχουν στη νέα γενιά περιβαλλοντική συνείδηση. Εκτενέστερη αναφορά στην περιβαλλοντική εκπαίδευση υπάρχει πιο κάτω διότι η περιβαλλοντική εκπαίδευση αποτελεί μία συνιστώσα των καινοτόμων δράσεων. Αναφέρεται επίσης σε ένα πρόγραμμα ανακύκλωσης που υλοποιείται σε 33 σχολεία της Αττικής με συνεργασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και του ιδιωτικού τομέα. Ανακοινώνει επίσης ένα πρόγραμμα αναπαλαίωσης κτιρίων και την παράλληλη προώθηση του προγράμματος σύμπραξης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ), το οποίο θεωρεί αποτελεσματικό πρόγραμμα. (περισσότερα για τις ΣΔΙΤ, βλ. Κεφ. 7, Ιδιωτικοποίηση).

Το ανθρώπινο δυναμικό

Ο υπουργός στη συνέχεια αναγνωρίζει ότι το βασικό πρόβλημα στην εκπαίδευση είναι η έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού και ιδιαίτερα στην πρωτοβάθμια. Ανακοινώνει τη σύσταση επιτροπής για τον εξορθολογισμό του συστήματος και την καταλληλότερη διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού και θέτει ως στόχο την έγκαιρη ολοκλήρωση της διαδικασίας μεταθέσεων, αποσπάσεων και πρόσληψης αναπληρωτών και ωρομισθίων. Θεωρεί ότι ο στόχος αυτός «βάζει τον πήχη ψηλά».

Απευθυνόμενος στα στελέχη για την υλοποίηση του στόχου αυτού, τους υπενθυμίζει ότι αξιολογούνται από την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ ως προς την αποτελεσματικότητα και τη συνέπεια, όπως η πολιτική ηγεσία του υπουργείου αξιολογείται από τον ελληνικό λαό. Φαίνεται στο σημείο αυτό να απασχολεί τον υπουργό η δημόσια εικόνα του υπουργείου, καθώς δηλώνει ενοχλημένος από δημοσιογραφικά δημοσιεύματα και κοινοβουλευτικές ερωτήσεις. Ζητά από τα στελέχη να «μιλούμε όλοι την ίδια γλώσσα» να υπάρχουν οι ίδιοι ρυθμοί δουλειάς και η ίδια συνέπεια και αυστηρότητα «από πάνω προς τα κάτω». Η

² Η προτεραιότητα αυτή πιθανότατα σχετίζεται με την καθιέρωση της υποχρεωτικής προσχολικής εκπαίδευσης, η οποία καθιερώθηκε με το νόμο 3518/2006, άρθρο 73, ΦΕΚ Α 272/ 21-12-2006.

απαίτηση για «ενιαία γλώσσα και ορολογία» επαναλαμβάνεται πιο κάτω και αξιώνεται «να μην μεταφέρονται προς τα πάνω ζητήματα που πρέπει να λύνονται κάτω από σας και με τη δική σας ευθύνη». Ο υπουργός μιλά και πάλι για «πεδίο ευθύνης» και θεωρεί ότι είναι αναγκαίο να είναι «ωμός»: προειδοποιεί όποιον κατέχει υπεύθυνη θέση να μην την αναλαμβάνει, αν νιώθει ότι δεν μπορεί με αυστηρότητα να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις αυτής της θέσης. Επισημαίνουμε ότι ο τρόπος με τον οποίο απευθύνεται στα στελέχη υποδεικνύει την ισχυρή περιχάραξη που διέπει το λόγο του υπουργού, όταν απευθύνεται σε στελέχη και εκπαιδευτικούς. Η αυταρχικότητα του λόγου σηματοδοτεί συμβολικά την έναρξη εντονότερου ελέγχου στη διοίκηση και τα στελέχη της.

Στη συνέχεια, ο υπουργός αναφέρεται στο ζήτημα της επιμόρφωσης με γενικόλογό τρόπο, χαρακτηρίζοντάς το «κεντρικό στόχο» και δηλώνει ότι περιμένει προτάσεις από όλες τις πλευρές. Αναφέρεται σε συζητήσεις με τις ομοσπονδίες των εκπαιδευτικών ΔΟΕ και ΟΛΜΕ και δηλώνει ότι «κάποιοι έχουν καταθέσει προτάσεις, από κάποιους άλλους περιμένουμε». Στο σημείο αυτό διαπιστώνουμε τη μετάθεση ευθυνών που επιχειρεί ο υπουργός στη σχέση του με τους συνδικαλιστικούς φορείς των εκπαιδευτικών. Γίνεται όμως περισσότερο συγκεκριμένος σε ό,τι αφορά την επιμόρφωση στις νέες τεχνολογίες ανακοινώνοντας την έγκριση ενός ποσού το οποίο θα διατεθεί για την επιμόρφωση εκπαιδευτών που θα εκπαιδεύσουν στις νέες τεχνολογίες τους εκπαιδευτικούς. Η συνέχεια τέτοιων εξειδικευμένων δράσεων, όπως αναφέρει, θα εξασφαλιστεί από το Δ' ΚΠΣ. Ο υπουργός προσπερνά γρήγορα το ζήτημα των αμοιβών και συνθηκών εργασίας των εκπαιδευτικών, δηλώνοντας ότι ο ρόλος του ΥΠΕΠΘ είναι απλώς εισηγητικός προς το Υπουργείο Οικονομίας.

Εποπτικά μέσα

Ως εποπτικά μέσα θεωρούνται από τον υπουργό τα σχολικά βιβλία και οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές. Ως βασικότερο εποπτικό μέσο θεωρεί το ποιοτικό βιβλίο στο οποίο αφιερώνει το μεγαλύτερο μέρος του τμήματος αυτού της ομιλίας του. Θεωρεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις υπάρχει σαφώς πρόβλημα ποιότητας και διευκρινίζει ότι έχουν δοθεί αυστηρές και ρητές εντολές στη νέα ηγεσία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου να δοθεί βάρος και βαρύτητα στην αξιολόγηση της ποιότητας του συγγράμματος³. Ο υπουργός αναφέρεται επίσης σε εκσυγχρονισμό των αναλυτικών προγραμμάτων. Σε ό,τι αφορά τα σχολικά βιβλία, ασχολείται περισσότερο με ζητήματα διορθώσεων/αλλαγών και επαναλαμβάνει τα σχετικά με τη διανομή τους. Σε ό,τι αφορά τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές αναφέρει ότι υλοποιείται η

³ Είναι πρόσφατη η διαμάχη για το νέο βιβλίο Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού. Η πρώτη ενέργεια του Ε. Στυλιανίδη μετά την ανάληψη της υπουργίας του υπουργείου Παιδείας, ήταν η απόσυρση του βιβλίου αυτού (βλ. Κεφ.5).

δέσμευση του πρωθυπουργού για διανομή δωρεάν ηλεκτρονικών υπολογιστών στους πρωτεύσαντες των Γυμνασίων. Θέτει ως στόχο την παροχή υπολογιστή σε κάθε μαθητή εκτιμώντας ότι μόνο με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται η ισότητα στην πρόσβαση και καταπολεμούνται οι κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες.

Στη συνέχεια, αναφέρεται στην αναβάθμιση των ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ και ανακοινώνει την έγκριση κονδυλίου για τη δημιουργία βιβλιοθηκών που θα συμπληρώσουν τα εργαστήρια. Ανακοινώνει επίσης τη δημιουργία Γραφείου Διασύνδεσης για να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Σχετικά με την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των αποφοίτων των ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ, αναφέρει ότι «κάποια ζητήματα που έχουν να κάνουν με τις εξετάσεις και την εφαρμογή του νέου συστήματος, λύνονται αυτή την εβδομάδα»⁴.

4.3.4.2 Καινοτόμες δράσεις

Ως δεύτερο πυλώνα της εθνικής στρατηγικής για την παιδεία θεωρεί ο υπουργός τις «καινοτόμες δράσεις». Ο υπουργός βάζει τίτλο στις καινοτόμες δράσεις: «Έλληνας πολίτης της Ευρώπης, Έλληνας πολίτης του κόσμου» διευκρινίζοντας ότι πρέπει να δοθεί περιεχόμενο σε λέξεις που έχουν χάσει την αξία τους

Τι θα πει δηλαδή Έλληνας, σύγχρονος Έλληνας, τι θα πει πολίτης σε μια σύγχρονη δημοκρατία, τι θα πει σήμερα πολίτης της Ευρώπης, τι δικαιώματα και τι υποχρεώσεις αναλαμβάνει ο πολίτης της Ευρώπης και τι σημαίνει βεβαίως πολίτης του κόσμου, δηλαδή σε τι προκλήσεις θα πρέπει να ετοιμαστούν για να σταθούν απέναντι οι νέοι...της εποχής μας. (ΥΠΕΠΘ, Δελτίο Τύπου, 2008α, σελ. 18, Βιβλιογραφία, Πηγές, η έμφαση δική μας)

Ο υπουργός εξειδικεύει, στη συνέχεια, τις καινοτόμες δράσεις σε «5 πυλώνες εφαρμοσμένων πολιτικών»: ανθρωποκεντρική εκπαίδευση, περιβαλλοντική εκπαίδευση, πολυγλωσσία-γλωσσομάθεια-ελληνομάθεια-ελληνοφωνία, ψηφιακή σύγκλιση και σύνδεση της παιδείας με τον πολιτισμό και τον αθλητισμό. Ακολουθεί διεξοδικότερη αναφορά στους 5 άξονες εφαρμογής της πολιτικής πλατφόρμας των καινοτόμων δράσεων.

Ανθρωποκεντρική εκπαίδευση

Στον όρο ανθρωποκεντρική εκπαίδευση ο υπουργός Παιδείας συμπεριλαμβάνει πρακτικές και θεσμικές δράσεις, σχετικές με τα άτομα με αναπηρία και τις ειδικές και ευαίσθητες πληθυσμιακές ομάδες (παλιννοστούντες ομογενείς, Ρομ, ελληνική μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης). Στην ομιλία του, ωστόσο, αναφέρεται αποκλειστικά στην κατηγορία των ατόμων με ειδικές ανάγκες, ανακοινώνοντας την, σε εξέλιξη, κατασκευή 60 ειδικών σχολείων και εργαστηρίων και αναγγέλλοντας νομοθετική πρωτοβουλία για την αντιμετώπιση θεσμικών κενών και πρακτικών ελλείψεων.

⁴ Στην πραγματικότητα το Σχέδιο νόμου για την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των αποφοίτων των ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ κατατέθηκε στη Βουλή στις 11-12-2008, δηλαδή σχεδόν ένα χρόνο αργότερα από την ομιλία του Υπουργού. Πρόκειται για τον νόμο 3748/2009 (ΦΕΚ Α 29/19-02-2009) (Βιβλιογραφία, Πηγές).

Περιβαλλοντική εκπαίδευση

Ανακοινώνεται η έγκριση δημιουργίας Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με στόχο τη δημιουργία ενός κέντρου σε κάθε νομό, το οποίο, όπως διευκρινίζεται, «θα εφαρμόζει συγκεκριμένο αναλυτικό πρόγραμμα σε συνεργασία με συναρμόδια Υπουργεία». Ο υπουργός αναφέρεται σε εκδρομές στα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και άλλους αντίστοιχους χώρους. Αναφέρουμε ενδεικτικά κάποιους χώρους οι οποίοι, σύμφωνα με τον υπουργό, θα καλλιεργούν, από μικρή ηλικία, περιβαλλοντική συνείδηση στο μαθητή: βιότοποι, «βιομηχανικές ζώνες [και] μεγάλα δημόσια έργα» (!) που πληρούν αυτές τις προϋποθέσεις.

Πολυγλωσσία, γλωσσομάθεια, ελληνομάθεια και ελληνοφωνία

Στην πολιτική αυτή συμπεριλαμβάνεται η διδασκαλία ξένων γλωσσών στην εκπαίδευση, η ενιαία πιστοποίηση κατοχής γλώσσας στον δημόσιο τομέα, ο εκσυγχρονισμός της μεθόδου πιστοποίησης της ελληνομάθειας και η στήριξη της ελληνομάθειας σε ομογενείς του εξωτερικού. Ο υπουργός αναφέρεται επίσης στη δημιουργία δικτύου ελληνικών σχολείων στα Βαλκάνια, τα οποία θεωρεί ότι θα αποτελέσουν πύλες κυρίως για το Διεθνές Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης αλλά και τα υπόλοιπα πανεπιστήμια της χώρας⁵ (βλ. συμπληρωματικά Δ.Τ. 6-12-2007, Βιβλιογραφία, Πηγές). Ο υπουργός επίσης αναφέρεται στην ενίσχυση των ελληνικών σπουδών στο εξωτερικό, διαπιστώνοντας αυξημένη ζήτηση μετά τους Ολυμπιακούς αγώνες, η οποία θα μπορούσε να μετασηματιστεί σε ρεύμα φιλελληνισμού.

Ψηφιακή σύγκλιση

Με τον όρο ψηφιακή σύγκλιση εννοείται, κατά κύριο λόγο, στην ομιλία η απόκτηση υπολογιστή από κάθε μαθητή καθώς και η δυνατότητα χειρισμού και χρήση του για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Σε κάποιο σημείο γίνεται λόγος για τις δυνατότητες εφαρμογής της τηλεεκπαίδευσης σε απομονωμένες περιοχές. Ο υπουργός αναφέρεται επίσης στην αρνητική πλευρά του ζητήματος που θεωρεί ότι είναι η αύξηση «των αυτοκτονιών, μελαγχολιών, αποξένωσης». Σύμφωνα με τον υπουργό, οι εκπαιδευτικοί πρέπει, με κατάλληλη εκπαίδευση και λογισμικά, να παίρνουν τα θετικά από τη σύγχρονη τεχνολογία και «να απομονώνουν, να

⁵ Το Δελτίο Τύπου «Εγκαίνια του σχολείου 'Λύκειο Ελλάδα' στο Μακαρέστι της Μολδαβίας» (Δ.Τ. 6-12-2007, Βιβλιογραφία, Πηγές), αναφέρεται στην παρουσία του Ε. Στυλιανίδη στα εγκαίνια σχολείου στη Μολδαβία. Το έργο συγχρηματοδοτήθηκε από το ελληνικό κράτος και το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Σύμφωνα με το δελτίο τύπου ονομάστηκε «Λύκειο Ελλάδα» «καθώς η αρχιτεκτονική του χαρακτηρίζεται από έντονα ελληνικά στοιχεία, όλες οι αίθουσες διδασκαλίας φέρουν ονόματα αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων ενώ η αίθουσα των καθηγητών φέρει το όνομα του Οικουμενικού Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίου». Στο Δ.Τ γίνεται επίσης αναφορά στην πολιτική που εξήγγειλε ο υπουργός για τη δημιουργία δικτύου ελληνικών σχολείων στα Βαλκάνια και αναφέρεται ότι πρόσφατα «χρηματοδοτήθηκε, κατασκευάστηκε και εγκαινιάστηκε μία αλυσίδα τέτοιων σχολείων στη γειτονική Αλβανία όπως το Αρσάκειο Τιράνων, το Σχολείο Όμηρος στην Κορυτσά και το Σχολείο Κοσμά Αιτωλού στη Χιμάρα». Θεωρούμε ότι η πρωτοβουλία για ονοματοδοσία των σχολείων σχετίζεται και διαφωτίζεται από τη δραστηριότητα αυτή του ΥΠΕΠΘ.

αποξενώνουν το παιδί από αυτό το οποίο είναι αντικειμενικό, αντιπαιδαγωγικό». Τα παραπάνω υποδεικνύουν την επιθυμία ελέγχου και ισχυρή περιχάραξη σε σχέση με τους μαθητές, φανερώνουν φοβική αντιμετώπιση των νέων τεχνολογιών και αναδεικνύουν την οπισθοδρομικότητα του λόγου.

Στη συνέχεια ο υπουργός αναφέρεται σε συνάντηση που θα έχει την ίδια ημέρα με τον Bill Gates πρόεδρο της Microsoft⁶ (Βλ. Δελτία Τύπου ΥΠΕΠΘ Δ.Τ. 25-1-2008 και Δ.Τ. 28-1-2008, Βιβλιογραφία, Πηγές). Το αίτημα του προέδρου της Microsoft να συναντηθεί με τον υπουργό Παιδείας ερμηνεύεται από τον υπουργό ως στροφή της εταιρείας προς τα εκπαιδευτικά προϊόντα. Ο υπουργός θεωρεί τη διασύνδεση σχολείου-διαδικτύου ως μία από τις διαστάσεις του «έξυπνου σχολείου». Απευθύνει πρόταση ανοιχτής συνεργασίας προς όλες τις διεθνείς εταιρείες που παράγουν παρόμοια προϊόντα και αναφέρεται στη συνάντηση που είχε με αντιπροσώπους τους στο διεθνές συνέδριο «Moving Young Minds»⁷ που είχε πραγματοποιηθεί πρόσφατα στο Λονδίνο⁸ (Βλέπε επίσης Δελτία Τύπου ΥΠΕΠΘ, Δ.Τ. 7-1-2008, Δ.Τ. 8-1-2008, Βιβλιογραφία, Πηγές). Ο υπουργός αναφέρει ότι στο συνέδριο παρουσίασε τις ανάγκες του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος προκειμένου «να μας κάνουν προσφορές και να επιλέξουμε τη συμφέρουσα για το ελληνικό δημόσιο»⁹.

Σύνδεση της παιδείας με τον πολιτισμό και τον αθλητισμό

Ο υπουργός αναφέρεται σε ένα πρόγραμμα «ΠΑΙΔΕΙΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ» που βρίσκεται σε εξέλιξη και εφαρμογή μαζί με το Υπουργείο Πολιτισμού¹⁰ με στόχο να εισαχθεί η πολιτισμική εκπαίδευση με επισκέψεις σε θέατρα, αρχαιολογικούς χώρους και συμμετοχή σε

⁶ Στο Δελτίο τύπου του ΥΠΕΠΘ «Συνάντηση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Ευριπίδη Στυλιανίδη με τον Πρόεδρο της εταιρείας Microsoft κ. Bill Gates, Δευτέρα 28 Ιανουαρίου 2008» (25-1-2008), αναφέρεται ότι η στροφή της Microsoft στα εκπαιδευτικά προϊόντα θεωρείται σημαντική εξέλιξη για την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ και ως βασικό θέμα της συνάντησης αναφέρεται η συνεργασία των δύο πλευρών για τη δημιουργία στην Ελλάδα του «έξυπνου σχολείου» και για την εξέταση της δυνατότητας συμβολής της εταιρείας σ' αυτό. Στο επόμενο Δ.Τ. «Δήλωση Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Ευριπίδη Στυλιανίδη μετά τη συνάντησή του με τον Πρόεδρο της εταιρείας Microsoft κ. Bill Gates» (Δ.Τ. 28-1-2008), ανακοινώνεται η συμφωνία για την υπογραφή μνημονίου συνεργασίας με την Microsoft και η συστηματοποίηση της προκειμένου να δοθεί περιεχόμενο στο «έξυπνο σχολείο» και να καταστεί η Ελλάδα εκπαιδευτικό κέντρο των Βαλκανίων.

⁷ Ο εύγλωττος τίτλος του συνεδρίου ταιριάζει πολύ με το κόμικ στους Schooligans, Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 20, Παράρτημα 3, το οποίο αναλύεται στο Κεφ. 9 Κείμενα του τύπου εθνικής εμβέλειας.

⁸ Σύμφωνα με το Δ.Τ. 7-1-2008, το διεθνές συνέδριο «Moving Young Minds», διοργανώνεται σε επίπεδο υπουργών Παιδείας από το αντίστοιχο υπ. Παιδείας του Ενωμένου Βασιλείου. Το Δ.Τ. προαναγγέλλει συνάντηση του έλληνα υπ. Παιδείας με τον υφυπουργό Ανώτατης Εκπαίδευσης του Ενωμένου Βασιλείου και με τον πρόεδρο της Αρχής Ποιοτικής Αξιολόγησης Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Το επόμενο Δ.Τ. 8-1-2008, περιλαμβάνει δηλώσεις του υπουργού Παιδείας μετά τη συνάντηση με τον άγγλο υφυπουργό Παιδείας. Κύριο ενδιαφέρον της Ελλάδας, σύμφωνα με τον έλληνα υπουργό, είναι «να δει τα νέα προϊόντα υψηλής τεχνολογίας και τις εφαρμογές τους στο χώρο της εκπαίδευσης και να συντονίσει τις δράσεις της μαζί με τη βρετανική κυβέρνηση προκειμένου να ελέγξει την ποιότητα των αναγνωρισμένων Πανεπιστημίων που δημιουργούν παραρτήματα στην Ελλάδα, πριν νομοθετήσουμε ρυθμιστικά, στο πλαίσιο του ελληνικού Συντάγματος».

⁹ Για τη συμφωνία με τη Microsoft υπάρχουν πολλά δημοσιεύματα στον ελληνικό τύπο και διαμαρτυρίες όσων υποστηρίζουν ελεύθερα λογισμικά, πχ Linux, βλ. Ιστοσελίδα FFII, (Ιστοσελίδες, Βιβλιογραφία, Πηγές)

¹⁰ Βλέπε συμπληρωματικά, Νόμος 3323/2005 (22-2-2005) «Σύσταση Κυβερνητικής Επιτροπής Παιδείας και Πολιτισμού», με τότε Υπουργό Πολιτισμού τον ίδιο τον πρωθυπουργό Κ. Καραμανλή.

πολιτιστικές εκδηλώσεις. Αναφέρεται επίσης στην αναβάθμιση της Καλλιτεχνικής Επιτροπής (με τοποθέτηση στη θέση του προέδρου της του Μίμη Πλέσσα!), σε προμήθεια εποπτικών μέσων για τα Μουσικά σχολεία και σε πανελλήνιους αγώνες επιχειρηματολογίας. Σε ό,τι αφορά τον αθλητισμό, ο υπουργός αναφέρει ότι στον τομέα της Φυσικής Αγωγής έχει σχεδιαστεί μαζί με τον Υφυπουργό Αθλητισμού κοινή ανάληψη πρωτοβουλιών όπως η χρηματοδότηση και προώθηση καμπάνιας για την αντιμετώπιση της παιδικής παχυσαρκίας και του παιδικού και εφηβικού διαβήτη. Αναφέρεται επίσης στην ανάγκη καταγραφής των αθλητικών υποδομών στους αύλειους χώρους των σχολείων και είναι επικριτικός προς την τοπική αυτοδιοίκηση, εκτιμώντας ότι σε πολλές περιπτώσεις δεν φροντίζει τους χώρους αυτούς με επιμέλεια. Ο υπουργός αναφέρεται στην προοπτική να αξιοποιηθούν οι αυλές των σχολείων που έχουν αθλητικές εγκαταστάσεις σε ώρες μη λειτουργίας του σχολείου ως αθλητικά κέντρα συνάντησης του σχολικού και *σωματειακού* αθλητισμού¹¹.

4.3.5 Κλείσιμο της ομιλίας

Στο τελευταίο μέρος της ομιλίας του, ο υπουργός διατυπώνει την άποψη ότι η σύνδεση της παιδείας με την αγορά εργασίας είναι αναγκαίος αλλά όχι περιοριστικός στόχος. Ως απόλυτο στόχο θεωρεί την παροχή παιδείας, διευκρινίζει όμως ότι αν και η παροχή παιδείας συμπεριλαμβάνει την προετοιμασία για την ένταξη στην αγορά εργασίας, πρέπει επίσης να στοχεύει και στη διαμόρφωση χαρακτήρα, δηλαδή στην ανάδειξη αρχών και αξιών ώστε οι σύγχρονοι Έλληνες να μπορέσουν να συνεχίσουν αυτό που κληρονόμησαν.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η «παροχή παιδείας» είναι, κατά τον υπουργό Παιδείας, συνδυασμός γνώσεων στην κατεύθυνση της προετοιμασίας για την αγορά εργασίας με έναν *ηθικοπλαστικό λόγο*. Στο γνωστικό επίπεδο (διδακτικός λόγος σε ανταπόκριση με τις ευρωπαϊκές προδιαγραφές) επομένως, δεν φαίνεται να υπάρχουν αντιστάσεις στις απαιτήσεις του κυρίαρχου ευρωπαϊκού και παγκόσμιου εκπαιδευτικού λόγου για δεξιότητες και χρηστικές γνώσεις. Το περιεχόμενο αυτό όμως, θα ντυθεί «με το όνομα», τη ρητορική του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού, το κήρυγμα και την πατριδογνωσία, τη στοχευμένη ανάγνωση της ιστορίας και τους εθνικούς ήρωες, *τα πρότυπα, τα λαμπρά παραδείγματα, τους διακεκριμένους επιστήμονες που δοξάζουν την Ελλάδα στο εξωτερικό*, κλπ. Επομένως το όνομα δεν έρχεται να δώσει *ταυτότητα* στο σχολείο για να το ελευθερώσει από την ομοιομορφία και την ισοπέδωση, ούτε ως καινοτομία που θα δώσει πρωτοβουλία και κίνητρο

¹¹ Το άνοιγμα του σχολείου στην τοπική κοινωνία και κοινότητα σε ό,τι αφορά τους *χώρους* του σχολείου, αλλά και τους *χρόνους* λειτουργίας εντοπίζεται από τον Ball (2008) ως νέα τάση στην εκπαίδευση. Ο Ball κάνει λόγο για νέα γενιά σχολείων όπου θα βρίσκουν εφαρμογή νέα πρότυπα κοινωνικής πρόσβασης/αποκλεισμού σε ένα αυξανόμενο «εξαρθρωμένο σύστημα» (Ball, 2008, σελ. 200). Η αξιοποίηση των χώρων του σχολείου πιθανώς για εμπορικούς σκοπούς σχετίζεται επίσης με τις ΣΔΙΤ (βλ. Κεφ. 7).

στη σχολική κοινότητα, αλλά έρχεται να νομιμοποιήσει τη μεταβολή των αναλυτικών προγραμμάτων, την αλλαγή των βιβλίων προς την κατεύθυνση της εξυπηρέτησης της αγοράς.

Η υπόθεση ενισχύεται από όσα ακολουθούν. Ο υπουργός επανέρχεται στη σύνδεση του σχολείου με την αγορά εργασίας και αφιερώνει ένα αρκετά μεγάλο τμήμα της ομιλίας του στον επαγγελματικό προσανατολισμό. Αναφέρει ότι έχουν υπάρξει συζητήσεις με τον ΣΕΒ και τη ΓΣΕΕ για την καταγραφή των επαγγελμάτων που θα έχουν προοπτική στην Ελλάδα και ότι αντίστοιχη μελέτη έχει παραγγελθεί στο CEDEFOP (Ευρωπαϊκό κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης) της Ευρωπαϊκής Ένωσης που εδρεύει στη Θεσσαλονίκη. Μιλά για σχεδιαζόμενη αναμόρφωση του μαθήματος του ΣΕΠ και σύνδεση του επαγγέλματος που επιλέγουν οι μαθητές με τον προσανατολισμό στο Λύκειο. Αναφέρεται επίσης στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση και στην προσπάθεια να αποδοθούν συγκεκριμένα επαγγελματικά δικαιώματα σε όλες τις Σχολές ΤΕΙ και ΑΕΙ που περιλαμβάνονται στο μηχανογραφικό δελτίο και ενημερώνει ότι ζητήθηκε από τα Πανεπιστήμια και ΤΕΙ να προσαρμόσουν τα αναλυτικά τους προγράμματα στη νέα ονομασία τους, η οποία συνδέεται με τα συγκεκριμένα επαγγελματικά δικαιώματα¹².

Ο υπουργός θέτει ως στόχο τη δημιουργία ενός εκπαιδευτικού συστήματος συμβατού με την ευρωπαϊκή πραγματικότητα, επισείοντας τον κίνδυνο της απομόνωσης. Χαρακτηριστικά του συστήματος είναι ότι θα δημιουργεί προοπτικές στην αγορά εργασίας, παράλληλα όμως θα απαλλάξει τους μαθητές από τα άγχη και τις πιέσεις και θα τους καλλιεργεί την υπόσταση της πολιτιστικής μας ταυτότητας, τις αρχές και τις αξίες που πηγάζουν από τη διαχρονική ελληνική παιδεία και τον ελληνικό πολιτισμό. Διαπιστώνουμε ότι επαναλαμβάνεται και εδώ ο συνδυασμός χρηστικών γνώσεων και αξιών στον οποίο αναφερθήκαμε προηγουμένως.

Κλείνοντας την ομιλία του, ο υπουργός απευθύνεται στα παρευρισκόμενα στελέχη και τα καλεί να εκφράσουν τις απόψεις τους ελεύθερα «χωρίς φόβο ενώπιον της ιεραρχίας, ανεξαρτήτως αν τώρα εδώ βρίσκονται και οι Προϊστάμενοι των Προϊσταμένων». Εκτιμούμε ότι με αυτή την υπενθύμιση και διατύπωση δεν είναι πολύ πιθανό να εκφράστηκαν ελεύθερες απόψεις και κριτικές. Ο υπουργός επαναλαμβάνει ότι οι αποφάσεις που θα προκύψουν από τη Σύνοδο θα πρέπει να μεταφερθούν «προς τα κάτω και προς τα έξω» και κλείνει την ομιλία του δηλώνοντας ότι πρέπει να αποχωρήσει για να αντιμετωπίσει τα διαδικαστικά ζητήματα που προέκυψαν από την απώλεια του μακαριστού Αρχιεπισκόπου.

¹² Σχετικό ντοκουμέντο αποτελεί δημοσίευμα της Καθημερινής, 16-11-2008 με τον χαρακτηριστικό τίτλο «Πανεπιστημιακό αλαλούμ από τις μετονομασίες» και υπότιτλο «Είκοσι τμήματα ΑΕΙ και 25 ΤΕΙ άλλαξαν περιεχόμενο σπουδών και τίτλο καταδεικνύοντας την προχειρότητα». Στο δημοσίευμα, το σχέδιο μετονομασιών χαρακτηρίζεται «πρωτοφανής πρακτική στον διεθνή πανεπιστημιακό χώρο» και διατυπώνεται η απορία αν κατά την ίδρυση των τμημάτων, τηρείται η, κατά τον νόμο, υποβολή σχεδίου και μελετών βιωσιμότητας.

4.4 Σύνοψη-συμπεράσματα

Όπως ανέδειξε η ανάλυση, μέσα στην ομιλία του υπουργού Παιδείας χρησιμοποιούνται ταυτόχρονα στοιχεία αναδρομικού και εκσυγχρονιστικού λόγου. Από την αρχή, ήδη, της ομιλίας ο λόγος επιθυμεί να στραφεί προς το μέλλον: το μέλλον αυτό σκιαγραφείται όμως μέσω των θέσεων του εκλιπόντος αρχιεπισκόπου. Σε όλο το κείμενο στοιχεία όπως η αποκεντρωμένη λειτουργία, η αποτελεσματικότητα, η ανταποδοτικότητα και ο εκσυγχρονισμός αντιπαραβάλλονται με τον έλεγχο, την υπακοή, τη συνέπεια, την αυστηρότητα, τα πρότυπα, τις αξίες και τις αρχές.

Ο στόχος του εκσυγχρονισμού της διοίκησης επιλέγεται να υπηρετηθεί με την άσκηση μεγαλύτερου ελέγχου, ορατότητα και υπακοή των κατώτερων βαθμίδων της ιεραρχίας καθώς και με την εξατομικευμένη απόδοση ευθυνών. Κάποια νέα στοιχεία που εισάγονται στο ρόλο των στελεχών, όπως η διαπραγμάτευση-διαχείριση κονδυλίων και η αναβάθμιση του ρόλου του περιφερειακού διευθυντή εκπαίδευσης, περιθωριοποιούνται μέσα στην αυταρχικότητα του λόγου. Στο πλαίσιο του εκσυγχρονισμού, εξαγγέλλεται η πολιτική της ονοματοδοσίας των σχολείων, στην περιγραφή των στόχων της όμως, κυριαρχεί ο αναδρομικός λόγος των προτύπων και «λαμπρών παραδειγμάτων», των ηρώων που θα εξυψώσουν την τοπική και εθνική υπερηφάνεια και θα συμβάλουν στην τόνωση «της αυτοπεποίθησης του λαού».

Επιπλέον, στην έκθεση της εθνικής στρατηγικής για την παιδεία κυριαρχεί αναγκαστικά «η επίλυση των αυτονόητων» αφού όπως διαπιστώνεται «είναι ζητούμενα». Ο εκσυγχρονιστικός λόγος, υπό το βάρος των διαπιστωμένων προβλημάτων του παρόντος, αδυνατεί να κατασκευάσει ένα πειστικό ορατό μέλλον. Στη σκιαγράφιση της εθνικής στρατηγικής για την παιδεία ο εκσυγχρονισμός φαίνεται να αφορά κυρίως ανοίγματα προς την αγορά (ΣΔΙΤ, συμφωνία με τη Microsoft, εκμετάλλευση σχολικών χώρων), χωρίς να συνδυάζεται με ποιοτικές αλλαγές του εκπαιδευτικού συστήματος και αλλαγή του ρόλου των στελεχών της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών. Σε όλα τα σημεία της ομιλίας αρθρώνεται ή υποφώσκει ο συντηρητικός λόγος, ακόμα και σε αυτά που αναφέρονται στις καινοτόμες δράσεις. Η φοβική αντιμετώπιση των νέων τεχνολογιών και του διαδικτύου, η περιορισμένη αντίληψη των εποπτικών μέσων, μεταξύ άλλων, υποδεικνύουν ότι ο εκσυγχρονισμός γίνεται αντιληπτός με περιορισμένο τρόπο, παρά τον διακηρυγμένο στόχο ενός εκπαιδευτικού συστήματος συμβατού με την ευρωπαϊκή πραγματικότητα.

Η «καινοτόμος διάσταση της εθνικής εκπαιδευτικής στρατηγικής», κατά τη διατύπωση του υπουργού, στηρίζεται στη νοηματοδότηση λέξεων «που έχουν χάσει την αξία τους». Ο λόγος του υπουργού επιχειρεί να συμφιλιώσει έννοιες στα άκρα των οποίων έχει ο ίδιος

τοποθετήσει αντίστοιχα τις λέξεις: «Έλληνας» και «προκλήσεις» (βλ. πιο πάνω, το παράθεμα στην υποενότητα Καινοτόμες δράσεις). Ο λόγος του υπουργού δεν θεωρούμε ότι επιτυγχάνει στην προσπάθεια αυτή: ο αναδρομικός λόγος δεν υποστηρίζει την προσαρμογή στην αγορά. Τα στοιχεία μένουν ασύνδετα, δεν επιτυγχάνεται ισορροπία και ο εκσυγχρονισμός δεν αποκτά πειστικό περιεχόμενο, ενώ η επίκληση του επιλεγμένου παρελθόντος δυσχεραίνει τη νομιμοποίηση του διαγραφόμενου μέλλοντος. Με τους όρους του Bernstein, η ισχυρή περιχάραξη που χαρακτηρίζει το σύνολο της ομιλίας και το παρελθόν που επικαλείται ο αναδρομικός λόγος, προβάλλουν μια ταυτότητα που δεν υπεισέρχεται σε σχέση ανταλλαγής με την οικονομία και επομένως είναι ασυμβίβαστη με την ταυτότητα της αγοράς.

Οι δύο λόγοι συναρθρώνονται συμβολικά στην ονοματοδοσία των σχολείων. Και στο σημείο αυτό ο αναδρομικός λόγος κυριαρχεί ενώ ο εκσυγχρονισμός παραμένει στο επίπεδο της εξαγγελίας της απελευθέρωσης του σχολείου. Ο συσχετισμός όμως ανατρέπεται, όπως θα δούμε (Κεφ. 5), στη σχετική με την ονοματοδοσία εγκύκλιο που εκδόθηκε στη συνέχεια.

Θα θέλαμε να σημειώσουμε εδώ ότι έχουν μελετηθεί, όπως υποδεικνύει η σχετική βιβλιογραφία, αντίστοιχες, «επιτυχημένες» όμως, προσπάθειες συντηρητικών κομμάτων σε χώρες μάλιστα, οι οποίες κατά κύριο λόγο εξάγουν εκπαιδευτική πολιτική (Ball, 2008).

-Στην Αγγλία, για παράδειγμα, πολλοί μελετητές συμφωνούν (Bernstein, 2000· Ball, 2008· Howarth, 2008) ότι στον πολιτικό λόγο της Θάτσερ κατορθώθηκαν να συναρθρωθούν αρκετά ανόμοια στοιχεία: παραδοσιακές αξίες του Βρετανικού Συντηρητικού Κόμματος όπως η οικογένεια, η παράδοση, ο πατριωτισμός και η ιδιότητα του να είσαι «Εγγλέζος» (Howarth, 2008, σελ. 22) με τις φιλελεύθερες ιδέες περί αγοράς. Σύμφωνα με τον Bernstein (2000), ο επίσημος παιδαγωγικός λόγος της συντηρητικής κυβέρνησης της Θάτσερ προέβαλε στην арένα την *Προοπτική Παιδαγωγική Ταυτότητα* (βλ. Κεφ. 2, Bernstein, 2000).

-Στις ΗΠΑ επίσης, όπως δείχνει ο Apple στο βιβλίο του «Συντηρητισμός και εκσυγχρονισμός στην εκπαίδευση», από τη συμμαχία των δυνάμεων του νέο-φιλελευθερισμού, του νέο-συντηρητισμού και του «λαϊκού αυταρχισμού» (θρησκευτικοί κήρυκες, «δημιουργισμός» εναντίον της θεωρίας της εξέλιξης) προέκυψε το φαινόμενο που ο Apple ονομάζει «συντηρητικός εκσυγχρονισμός» και το οποίο κυριάρχησε στις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις των ΗΠΑ (Apple, 2002).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Αναζήτηση και ανάλυση της νομοθεσίας

5.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται κυρίως τα νομοθετικά κείμενα που σχετίζονται με την ονοματοδοσία των σχολείων και προέκυψαν από την αναζήτηση της νομοθεσίας στην οποία βασίζεται το μέτρο πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας. Τα νομοθετικά αυτά κείμενα είναι η πρόσφατη εγκύκλιος «Προσθήκη προσωνυμίας στα σχολεία» (20521/Γ1/15-02-08), η προγενέστερη εγκύκλιος «Επωνυμίες σχολείων» (Γ2/8378/9-11-1995) και το άρθρο 2 «Επωνυμία σχολείων» του προεδρικού διατάγματος Π.Δ. 201/1998. Παράλληλα, παρουσιάζονται τα κύρια σημεία των νόμων στους οποίους βασίζεται η πρόσφατη εγκύκλιος και δίνονται τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον επίσημο παιδαγωγικό λόγο της κάθε εποχής για την περίοδο 1985-2008. Τέλος, επιχειρούμε μέσω της σύγκρισης των σχετικών νομοθετικών κειμένων να εντοπίσουμε και να κατανοήσουμε τις διαφορές στη στόχευση και την εφαρμογή της πολιτικής της ονοματοδοσίας των σχολείων.

5.2 Αναζήτηση της νομοθεσίας

Η εξαγγελία της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία έγινε, όπως έχει αναφερθεί στο κεφάλαιο 4, στα πλαίσια της ομιλίας του υπουργού Παιδείας στην 1^η Ημερίδα Προϊσταμένων Γραφείων και Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η υλοποίησή του μέτρου πολιτικής βασίστηκε στην εγκύκλιο «Προσθήκη προσωνυμίας στα σχολεία» (20521/Γ1/15-02-08) με την οποία δόθηκε υποχρεωτικός χαρακτήρας στην ονοματοδοσία. Σχετικά με την υποχρεωτικότητα, λόγω των εντάσεων που προκλήθηκαν σε ορισμένες περιοχές κατά τη διαδικασία της εφαρμογής της ονοματοδοσίας των σχολείων (βλ. Κεφ. 8) ερωτήθηκε ο υπουργός Παιδείας από τους βουλευτές του ΣΥ.ΡΙΖ.Α Τ. Κουράκη και Ν. Τσουκάλη με Ερώτηση στη Βουλή (βλ. Κεφ. 8 και Παράρτημα 1, Συζήτηση με βουλευτή Ν. Τσουκάλη). Στην ερώτησή τους οι δύο βουλευτές ρωτούν τον υπουργό μεταξύ άλλων:

1) Για ποιο λόγο θα πρέπει να δοθούν ονόματα σε σχολεία όπου δεν είχε διατυπωθεί αυθορμητώς σχετικό αίτημα ή όπου ο σύλλογος διδασκόντων δεν μπορεί να καταλήξει σε γνώμη που να συναντά ευρεία συναίνεση;

....

3) Προτίθεται το ΥΠΕΠΘ να δώσει τη δυνατότητα σε όσα σχολεία δεν επιθυμούν να αποκτήσουν όνομα να μην το κάνουν; (Βουλή, ΣΥ.ΡΙΖ.Α, 2008, Ερώτηση, Βιβλιογραφία, Πηγές)

Η απάντηση του ΥΠΕΠΘ προς τη Βουλή (Α.Π. 61441/ΙΗ, 21-7-2008) αρχικά επικαλείται τις εγκυκλίους Γ2/6378/9-11-95 και 20521/Γ1/15-02-08 και στη συνέχεια αναφέρεται διεξοδικότερα στη νομοθεσία από την οποία διέπεται η διαδικασία της προσθήκης προσωνυμίας. Αντιγράφουμε από την απάντηση του ΥΠΕΠΘ:

Η διαδικασία προσθήκης προσωνυμίας διέπεται από την ακόλουθη νομοθεσία:

-Πρωτοβάθμια εκπαίδευση: παρ. 2, αρθ. 6 του Ν. 2817/2000 (ΦΕΚ 78/τ. Α'/14-3-2000) και παρ. 5, αρθ. 2 του Π.Δ. 201/1998.

-Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: παρ. 6, αρθ. 5 (Γυμνάσια), παρ. 3, αρθ. 8 (Γενικά Λύκεια) του Ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167/τ. Α'/30-9-1985) και παρ. 4, αρθ. 1 (Γυμνάσια και Γενικά Λύκεια) του Ν. 2525/1997 (ΦΕΚ 188 Α'/23-9-1997).

-Επαγγελματική Εκπαίδευση: παρ. 2, αρθ. 8 του Ν. 3475/2006 (ΦΕΚ 146/τ. Α'/13-7-06). (Βουλή, ΥΠΕΠΘ, 2008, Απάντηση, Βιβλιογραφία, Πηγές)

Η παράλληλη αναζήτηση της νομοθεσίας μέσω του λογισμικού ΕΠΑΦΟΣ, όπως έχει αναφερθεί στο κεφάλαιο 3, απέφερε παρόμοια αποτελέσματα με μικρές διαφοροποιήσεις στις οποίες θα αναφερθούμε πιο κάτω, κατά περίπτωση.

5.3 Ανάλυση της νομοθεσίας

Τα αποτελέσματα της αναζήτησης της νομοθεσίας στην οποία βασίζεται η εγκύκλιος «Προσθήκη προσωνυμίας στα σχολεία» υποδεικνύουν ότι εγκύκλιος ονοματοδοσίας είχε εκδοθεί επίσης το 1995. Διαπιστώνουμε επίσης ότι η νομοθεσία στην οποία στηρίχθηκε η προσθήκη προσωνυμίας διατρέχει τη χρονική περίοδο από το 1985 έως το 2008 οπότε και εξαγγέλθηκε. Σημαδεύεται από 4 μεγάλους νόμους της εκπαίδευσης: τον νόμο 1566/85 επί υπουργίας Απ. Κακλαμάνη (με κυβέρνηση το ΠΑ.ΣΟ.Κ), τους νόμους 2525/97 και 2817/2000 επί υπουργίας Γερ. Αρσένη (ΠΑ.ΣΟ.Κ) και τον νόμο 3475/2006 επί υπουργίας Μ. Γιαννάκου (με κυβέρνηση Ν.Δ). Αναζητώντας μέσα στους νόμους που προαναφέραμε τα σχετικά με τη μετονομασία άρθρα, επιχειρούμε ταυτόχρονα να σχηματίσουμε την εικόνα της εκπαίδευσης της εποχής και να διακρίνουμε τις απαντήσεις που δίνει σε κάθε περίοδο ο επίσημος παιδαγωγικός λόγος στα ερωτήματα: τι είναι εκπαίδευση, ποια είναι η σχέση σχολείου – κοινωνίας, ποιες είναι οι αντιλήψεις για τη σχολική γνώση, τον εκπαιδευτικό, τον μαθητή. Κύριος στόχος είναι μέσα στο πλαίσιο της κάθε εποχής να αναδειχθεί και να αποσαφηνιστεί το περιεχόμενο των δύο εγκυκλίων ονοματοδοσίας των σχολείων.

5.3.1 Ο Ν.1566/85

Ο νόμος 1566/85 συμπυκνώνει τη μεταρρυθμιστική προσπάθεια που επιχειρήθηκε σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης μετά την άνοδο του ΠΑ.ΣΟ.Κ στην κυβέρνηση, το 1981 (Υφαντή & Βοζαίτης, 2005). Στην Εισηγητική Έκθεση του νόμου αναφέρονται οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που προηγήθηκαν για να δειχθεί η σύνδεση του νόμου 1566 με τα υπόλοιπα

μέτρα και να «αποδειχθεί ότι αποκαθίσταται, πια, ένα ολοκληρωμένο και σφαιρικό πλέγμα εκπαιδευτικών θεσμών...» (Εισηγητική Έκθεση Ν.1566, Γενικό μέρος, Β'. Νομοθετικά – διοικητικά μέτρα που προηγήθηκαν, στο Μπουζάκης, 2005). Αναφέρουμε σύντομα τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που προηγήθηκαν.

Με το νόμο 1304/82 αντιστοιχήθηκε η εκπαιδευτική με τη διοικητική διαίρεση της χώρας: στις νομαρχίες αντιστοιχήθηκαν οι Διευθύνσεις Εκπαίδευσης και στις επαρχίες τα Γραφεία Εκπαίδευσης. Με τον ίδιο νόμο, εισήχθη ο θεσμός του Σχολικού Συμβούλου (και καταργήθηκε ο θεσμός του Επιθεωρητή) και ελετεύχθη ο διαχωρισμός των διοικητικών καθηκόντων από τα καθήκοντα για την επιστημονική και παιδαγωγική καθοδήγηση. Τα Παιδαγωγικά Τμήματα αναβαθμίστηκαν σε ΑΕΙ και καταργήθηκε η πανεπιστημιακή έδρα (Ν. 1268/82) (Κάτσικας & Θεριανός, 2007).

Αλλάζουν τα αναλυτικά προγράμματα και τα βιβλία, καθιερώνεται το βιβλίο για τον εκπαιδευτικό, εισάγονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση νέα μαθήματα (Κοινωνιολογία, Πολιτική Οικονομία) καθώς και ο σχολικός επαγγελματικός προσανατολισμός. Εισάγεται ο θεσμός της εσωσχολικής βοήθειας και δημιουργούνται μεταλκειακά προπαρασκευαστικά κέντρα για την προετοιμασία των μαθητών που απέτυχαν στις εισαγωγικές, για την τριτοβάθμια, εξετάσεις. Όπως αναφέρουν οι Κάτσικας και Θεριανός (2007), στο διάστημα 1982-1985 εισήχθησαν 110 νέα σχολικά βιβλία και ιδρύθηκαν (το 1983) 220 μεταλκειακά προπαρασκευαστικά κέντρα. Με το προεδρικό διάταγμα Π.Δ. 297/1982 καθιερώθηκε το μονοτονικό σύστημα. Ιδρύθηκαν επίσης νέες μονάδες επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών (ΣΕΛΜΕ, ΣΕΛΔΕ).

Στην Εισαγωγή της Εισηγητικής Έκθεσης του νόμου εκφράζεται η «βασική θέση...που διατρέχει όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος». Η βασική αυτή θέση είναι ο *δημόσιος χαρακτήρας* της εκπαίδευσης:

...η μέριμνα για την εκπαίδευση είναι υπόθεση του κράτους και σ' αυτή τη μέριμνα τίποτα δεν είναι αρκετό...Η παιδεία δεν είναι μόνο επενδυτικό αγαθό, αλλά ταυτόχρονα και αυτοσκοπός. Η μόρφωση είναι αγαθό το οποίο η πολιτεία οφείλει να μη στερήσει από κανένα. (Εισηγητική Έκθεση, Εισαγωγή στο Μπουζάκης, 2005, σελ. 457)

Χαρακτηριστικά της αντίληψης περί δημόσιου και ιδιωτικού είναι τα όσα αναφέρονται στην εισηγητική έκθεση του νόμου σχετικά με τη λειτουργία των μεταλκειακών προπαρασκευαστικών κέντρων και της εσωσχολικής βοήθειας: ο εισηγητής του νόμου θεωρεί ότι αποτελούν ένα είδος κοινωνικού μισθού και ότι περιορίζουν την παραπαιδεία. Με την παράλληλη αναβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης, η οποία ήδη συντελέστηκε μεταξύ των ετών 1981 έως 1984, εκτιμά ο εισηγητής, συρρικνώθηκε η ιδιωτική εκπαίδευση (από 744 σχολικές μονάδες σε 522).

Οι κύριοι άξονες του σχεδίου νόμου, όπως αναφέρεται στην Εισηγητική Έκθεση, είναι η *διοίκηση*, η *λαϊκή συμμετοχή* και η *επιστημονική και παιδαγωγική υποστήριξη* (Γενικό μέρος, Δ΄ Κύριοι άξονες του σχεδίου νόμου, στο Μπουζάκης, 2005).

Στη διοίκηση ακολουθείται η διοικητική διαίρεση της χώρας: υπουργείο – νομαρχίες (διευθύνσεις εκπαίδευσης) – επαρχίες (γραφεία εκπαίδευσης) – σχολική μονάδα. Σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση (Δ΄, Κύριοι άξονες του σχεδίου νόμου), ο νόμος έχει «έντονες αποσυγκεντρωτικές και αποκεντρωτικές τάσεις». Οι τάσεις αυτές εκφράζονται κυρίως με την αποκέντρωση πόρων και αρμοδιοτήτων προς την τοπική αυτοδιοίκηση σχετικών με την οργάνωση και διοίκηση της σχολικής παρουσίας. Σύμφωνα με τη διατύπωση της Εισηγητικής Έκθεσης «η κυριότητα και διαχείριση της σχολικής παρουσίας περνάει σε κοινωνικό έλεγχο». Η διαχείριση της σχολικής παρουσίας, η αντιμετώπιση των επισκευών και συντηρήσεων των σχολικών κτιρίων και των λειτουργικών δαπανών τους περνούν στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης στους οποίους μεταβιβάζονται τα απαιτούμενα κονδύλια μέσω των νομαρχιακών συμβουλίων. Στο σημείο αυτό, επισημαίνεται στην εισηγητική έκθεση, «υπάρχει η σύνδεση και σύζευξη του άξονα διοίκησης με τα όργανα της λαϊκής συμμετοχής και εισάγεται ο δημοκρατικός προγραμματισμός στην εκπαίδευση και την παιδεία». Η σύνδεση αυτή επιτυγχάνεται μέσω της θεσμοθέτησης οργάνων όπως το σχολικό συμβούλιο, η σχολική επιτροπή, η δημοτική ή κοινοτική επιτροπή παιδείας, η νομαρχιακή ή επαρχιακή επιτροπή παιδείας, το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας.

Τα παραπάνω σημεία του νόμου δηλαδή η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων προς την τοπική αυτοδιοίκηση και η ύπαρξη των οργάνων λαϊκής συμμετοχής από το 1985, είναι κομβικής σημασίας για την κατανόηση στην έρευνά μας της αντίδρασης που, όπως θα δούμε σε επόμενα κεφάλαια, εκδηλώθηκε από την αυτοδιοίκηση, τους γονείς και τους φορείς της τοπικής κοινωνίας κατά τη διαδικασία ονοματοδοσίας όπως σχεδιάστηκε να υλοποιηθεί από το ΥΠΕΠΘ το 2008 (βλ. Κεφ. 8). Η σύσταση των οργάνων λαϊκής συμμετοχής, όπως περιγράφεται μέσα από τα αντίστοιχα άρθρα του νόμου, θα αποσαφηνίσει περισσότερο ποιοι και γιατί αντέδρασαν στη διαδικασία.

-Η Σχολική Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 52 του Ν. 1566/1985, αποτελείται από εκπρόσωπο του δήμου ή της κοινότητας, εκπρόσωπο του συλλόγου γονέων των μαθητών του σχολείου, τον διευθυντή του σχολείου και εκπρόσωπο των μαθητικών κοινοτήτων για τα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η σχολική επιτροπή αποτελεί όργανο για την αντιμετώπιση κάθε λειτουργικού προβλήματος του σχολείου (λειτουργικές δαπάνες, εξεύρεση πόρων, ανάθεση λειτουργίας του κυλικείου) και είναι επίσης όργανο σύνδεσης με τους ΟΤΑ (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης).

-Το Σχολικό Συμβούλιο (άρθρο 51) αποτελείται από το σύλλογο των διδασκόντων, τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου του συλλόγου γονέων και τον εκπρόσωπο της τοπικής αυτοδιοίκησης στη σχολική επιτροπή. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μετέχουν επιπλέον στα σχολικά συμβούλια τρεις εκπρόσωποι των μαθητικών κοινοτήτων που ορίζονται με απόφαση του συμβουλίου τους. Το σχολικό συμβούλιο είναι διευρυμένο όργανο υποστήριξης του σχολείου. Κύριο έργο του αποτελεί η εξασφάλιση της ομαλής λειτουργίας του σχολείου και η καθιέρωση τρόπων επικοινωνίας των διδασκόντων με τις οικογένειες των μαθητών.

-Η Δημοτική ή Κοινοτική Επιτροπή Παιδείας, σύμφωνα με το άρθρο 50, αποτελείται από τον δήμαρχο ή τον πρόεδρο της κοινότητας ή δημοτικό ή κοινοτικό σύμβουλο που ορίζεται με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, ως πρόεδρο, εκπρόσωπο της ένωσης γονέων των μαθητών, έναν διευθυντή σχολείου πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και έναν διευθυντή σχολείου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που ορίζονται από τους αντίστοιχους προϊστάμενους της διεύθυνσης ή του γραφείου εκπαίδευσης, μέχρι 2 εκπροσώπους των παραγωγικών τάξεων, όπου υπάρχουν, που ορίζονται με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου και από έναν εκπρόσωπο των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εκπαιδευτικών. Η δημοτική επιτροπή παιδείας εισηγείται στον οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης θέματα παιδείας καθώς και θέματα κατανομής των πιστώσεων.

-Η Νομαρχιακή ή Επαρχιακή Επιτροπή Παιδείας, σύμφωνα με το άρθρο 49, λειτουργεί σε κάθε νομαρχιακό συμβούλιο και αποτελείται από το νομάρχη ή εκπρόσωπό του, ως πρόεδρο, από ένα σχολικό σύμβουλο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, τον προϊστάμενο της διεύθυνσης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τον προϊστάμενο της διεύθυνσης πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, εκπρόσωπο της ένωσης δήμων και κοινοτήτων του νομού, εκπρόσωπο του εργατικού κέντρου της έδρας του νομού, εκπρόσωπο της ένωσης γεωργικών συνεταιρισμών του νομού, εκπρόσωπο της ομοσπονδίας συλλόγων γονέων των μαθητών, εκπρόσωπο της Ένωσης Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΕΛΜΕ), μέλους της Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (Ο.Λ.Μ.Ε.), εκπρόσωπο του Συλλόγου Δασκάλων, μέλους της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (Δ.Ο.Ε.), εκπρόσωπο της Ένωσης Λειτουργών Τεχνικής - Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Ε.Λ.Τ.Ε.Ε.), μέλους της Ομοσπονδίας Λειτουργών Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Ο.Λ.Τ.Ε.Ε.), εκπρόσωπο του συλλόγου ιδιωτικών εκπαιδευτικών λειτουργών του νομού, μέλους της Ομοσπονδίας Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργών Ελλάδας (ΟΙΕΛΕ), έναν πρόεδρο πολιτιστικού συλλόγου που ορίζει ο νομάρχης, έναν εκπρόσωπο της Νομαρχιακής Επιτροπής Λαϊκής Επιμόρφωσης (Ν.Ε.Λ.Ε.), έναν εκπρόσωπο των διοικητικών υπαλλήλων του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που υπηρετεί στο νομό ή το νομαρχιακό διαμέρισμα.

Η νομαρχιακή επιτροπή παιδείας μελετά και εισηγείται στο νομαρχιακό συμβούλιο θέματα παιδείας με βάση τις εισηγήσεις των δημοτικών επιτροπών.

Η σύσταση των οργάνων που θεσμοθετήθηκαν από τον Ν. 1566/1985 δείχνει την έκταση της λαϊκής συμμετοχής και, σε ό,τι αφορά την έρευνά μας, αποκαλύπτει ποιοι είναι οι φορείς οι οποίοι, σύμφωνα με τη νομοθεσία, θα έπρεπε να συμμετάσχουν στην ονοματοδοσία των σχολείων. Ιδιαίτερα το σχολικό συμβούλιο αλλά και οι δημοτικές και νομαρχιακές επιτροπές παιδείας σχετίζονται άμεσα με τη διαδικασία που προέβλεπε η εγκύκλιος του 1995 την οποία επικαλείται το ΥΠΕΠΘ στην απάντησή του προς τη Βουλή (βλ. πιο κάτω).

Από το νόμο 1566/1985 θεωρούμε ότι, για τις ανάγκες της έρευνάς μας, πρέπει να αναφερθούμε επίσης στην κατάργηση των προτύπων (άρθρο 91) και στην ίδρυση των ενιαίων πολυκλαδικών λυκείων (άρθρο 7). Η ίδρυση ενός νέου τύπου λυκείου, του ενιαίου πολυκλαδικού λυκείου (Ε.Π.Λ), παράλληλα με τη διατήρηση του γενικού και του τεχνικού λυκείου, υπήρξε μια σημαντική καινοτομία που σημάδεψε την εποχή. Με το Ε.Π.Λ επιχειρήθηκε, σύμφωνα με το άρθρο 7, η οργανική σύνδεση της γενικής και της τεχνικής – επαγγελματικής εκπαίδευσης. Σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του νόμου, το Ε.Π.Λ θα οργανώνονταν με βάση ένα αντιαυταρχικό συνεργατικό πνεύμα, σύγχρονες παιδαγωγικές αντιλήψεις και αντιαυταρχικές μεθόδους ώστε να εξασφαλιστεί η συμμετοχή όλων των φορέων στην οργάνωση της σχολικής ζωής. Για το Ε.Π.Λ σχεδιάστηκαν επιπλέον νέα προγράμματα και βιβλία καθώς και κατάλληλος εργαστηριακός εξοπλισμός.

Συνοψίζοντας, ο νόμος 1566/1985 χαρακτηρίζεται από την πίστη στο δημόσιο χαρακτήρα της εκπαίδευσης και επιχειρεί τον εκδημοκρατισμό της εκπαίδευσης με τις αρχές του δημοκρατικού προγραμματισμού, της συμμετοχής και του κοινωνικού ελέγχου. Έχει αποκεντρωτικές τάσεις και συνδέεται με πολιτικές που αποσκοπούσαν στην «αυτοδύναμη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της χώρας» (Εισηγητική έκθεση, Γ΄ Θεωρητικό πλαίσιο του σχεδίου νόμου) και το κράτος πρόνοιας της εποχής (Μπουζάκης, 2005, σελ. 60). Εγκαινιάζει έναν νέο τύπο λυκείου με τον οποίο επιχειρεί να συνδέσει τη γενική με την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση και να λύσει το χρόνιο πρόβλημα της ελληνικής εκπαίδευσης που είναι η άνιση, αριθμητικά αλλά και κοινωνικά, κατανομή των μαθητών μετά το Γυμνάσιο, μεταξύ γενικής και τεχνικο-επαγγελματικής εκπαίδευσης.

5.3.2 Η μετονομασία σχολείων πριν το 1995

Το σχολικό έτος 1984-85 λειτούργησαν πειραματικά τα 14 πρώτα Ε.Π.Λ (Κάτσικας & Θεριανός, 2007). Ένα από αυτά τα πολυκλαδικά λύκεια, το Ε.Π.Λ Ν. Φιλαδέλφειας ήταν από τα πρώτα σχολεία (το πρώτο, όπως καταθέτει η τότε διευθύντρια) που ζήτησε να ονομαστεί.

Σύμφωνα με τα όσα μας είπε η τότε διευθύντρια στη συζήτησή μας, οι ενέργειές της για τη μετονομασία του σχολείου σε «Μίλτος Κουντουράς» οδήγησαν στην έκδοση της εγκυκλίου του 1995 (Βλ. Συζήτηση με Ε. Καπετάνου, Παράρτημα 1).

Με έγγραφο ερώτημά της προς το 1^ο Γραφείο της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Νομαρχίας Αθηνών (Α.Π. 2727/10-12-1993) η τότε διευθύντρια ζητούσε να μάθει σε ποιες ενέργειες πρέπει να προβεί προκειμένου να μετονομαστεί το σχολείο. Το ερώτημα μεταβιβάστηκε στο ΥΠΕΠΘ, το οποίο απαντά στις 17-12-1993 με το υπ' αριθ. Δ4/679 έγγραφό του:

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 8 παρ. 3 και 6 του Ν.1566/85, η μετονομασία σχολείου γίνεται με απόφαση του υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Για τη μετονομασία γνωμοδοτεί το νομαρχιακό συμβούλιο, ύστερα από εισήγηση της νομαρχιακής Επιτροπής Παιδείας.

Τις παραγράφους 3 και 6 του άρθρου 8 του νόμου 1566/85 αναφέρει επίσης, μεταξύ άλλων, το λογισμικό ΕΠΑΦΟΣ σε ό,τι αφορά την ισχύουσα σήμερα νομοθεσία που διέπει τη μετονομασία των Λυκείων¹³.

5.3.3 Η εγκύκλιος του 1995

Για να κατανοήσουμε καλύτερα το πνεύμα της εγκυκλίου ονοματοδοσίας σχολείων του 1995 επιχειρούμε να την τοποθετήσουμε στην εποχή κατά την οποία εκδόθηκε. Η περίοδος 1990-1996 δεν χαρακτηρίζεται από κάποιο μεγάλο μεταρρυθμιστικό νόμο για την εκπαίδευση. Για να αποσαφηνίσουμε την περίοδο αυτή ανατρέξαμε στη βιβλιογραφία τη σχετική με την Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης και σε άλλα συμπληρωματικά ντοκουμέντα (Πρακτικά Βουλής, βλ. πιο κάτω).

Η περίοδος 1990-1993

Στο χρονικό διάστημα από το 1985 μέχρι την εποχή έκδοσης της 1^{ης} εγκυκλίου για την ονοματοδοσία (1995) παρεμβάλλεται το χρονικό διάστημα 1990-1993 κατά το οποίο κυβέρνηση είναι η Ν.Δ. Υπουργοί Παιδείας είναι πρώτα ο Β. Κοντογιαννόπουλος και στη συνέχεια ο Γ. Σουφλιάς. Με προεδρικά διατάγματα θεσπίστηκαν διάφορες αλλαγές στην εκπαίδευση όπως, η επαναφορά των γραπτών προαγωγικών και απολυτηρίων εξετάσεων στις δύο τελευταίες τάξεις του Δημοτικού και στο Γυμνάσιο και η καθιέρωση «μονάδων παιδαγωγικού ελέγχου» για τον χαρακτηρισμό της διαγωγής των μαθητών. Η περίοδος αυτή

¹³ Στο σημείο αυτό έγκειται και η διαφοροποίηση της απάντησης του ΥΠΕΠΘ προς τη Βουλή (21-7-2008, βλ. πιο πάνω). Στην απάντηση του ΥΠΕΠΘ παραλείπεται η παρ. 6 καθώς και η παρ. 7 του άρθρου 5 του νόμου, που αφορά στη μετονομασία των Γυμνασίων. Αντί γι αυτές αναφέρεται η παρ. 4 του άρθρου 1 του Ν. 2525 / 1997, το οποίο παραπέμπει στα άρθρα 8, 49 και 50 του Ν. 1566 / 1985. Τα άρθρα 49, 50 είναι τα άρθρα που αφορούν στη σύσταση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες των δημοτικών και των νομαρχιακών επιτροπών παιδείας.

σημαδεύτηκε από αντιδράσεις μαθητών, καταλήψεις σχολείων και συγκρούσεις (Κάτσικας & Θεριανός, 2007). Αλλά και μετά την παραίτηση του Β. Κοντογιαννόπουλου παρουσιάστηκαν προεδρικά διατάγματα, σχετικά με την Αξιολόγηση των μαθητών Δημοτικού και Γυμνασίου αλλά και σχετικά με την Αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και του εκπαιδευτικού έργου στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Κάτσικας & Θεριανός, 2007).

Ψηφίστηκε επίσης νόμος για τη ρύθμιση των όρων επιλογής των στελεχών της εκπαίδευσης και μονιμοποίησή τους. Οι αλλαγές που θεσμοθετήθηκαν σχετικά με τη διοίκηση της εκπαίδευσης και τα στελέχη, σύμφωνα με τους Υφαντή και Βοζαΐτη «είχαν περισσότερο αντιμεταρρυθμιστικό χαρακτήρα σε όσα θεσπίστηκαν από τις κυβερνήσεις του ΠΑ.ΣΟ.Κ και λειτούργησαν λιγότερο προς την κατεύθυνση της βελτίωσης και της αποδοτικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος» (Υφαντή & Βοζαΐτης, 2005, σελ. 34).

Ρυθμίστηκαν επίσης με προεδρικό διάταγμα θέματα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, όπως ο αριθμός των Περιφερειακών Επιμορφωτικών Κέντρων (Π.Ε.Κ), το πρόγραμμα μαθημάτων της εισαγωγικής και περιοδικής επιμόρφωσης και τα πιστοποιητικά επιμόρφωσης. Ιδρύθηκε ο Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ) και θεσπίστηκε η λειτουργία των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ). Παράλληλα, συγκροτήθηκε ομάδα εργασίας από το ΥΠΕΠΘ (υπουργική απόφαση Β2. 2655/7-6-90, στο Κάτσικας & Θεριανός, 2007) για τη μελέτη της νομοθεσίας και τη διερεύνηση της δυνατότητας ίδρυσης ιδιωτικών πανεπιστημίων.

Η κριτική του σχολείου κατά την περίοδο 1990-93 εστιάζεται στην αναποτελεσματικότητά του, η οποία θεωρήθηκε ότι οφείλεται σε «φαινόμενα χαλάρωσης και ισοπέδωσης...και εξάλειψης των συνθηκών για μια ευγενή άμιλλα» (Παπακωνσταντίνου, 2005, σελ. 117). Η αντιμετώπιση των φαινομένων αυτών επιχειρήθηκε σε ό,τι αφορούσε τους μαθητές με την «παλινόρθωση των εξετάσεων ακόμη και στο δημοτικό» και σε ό,τι αφορούσε τους εκπαιδευτικούς με «την αναβίωση μεθόδων κλασικού 'επιθεωρητισμού'» (Κάτσικας & Θεριανός, 2007, σελ. 265).

Συνοψίζοντας, κατά την περίοδο 1990-1993, σημειώνεται στροφή σε περισσότερο συντηρητικά πρότυπα με εντατικοποίηση της εκπαίδευσης μέσω εξετάσεων και βαθμολογίας για τους μαθητές και με απόπειρες μεγαλύτερου ελέγχου για μαθητές και καθηγητές. Κατά την περίοδο αυτή, ο επίσημος παιδαγωγικός λόγος αλλά και η συζήτηση στην κοινή γνώμη μετατοπίζεται: από τις «ίσες ευκαιρίες και την άμβλυνση των συνεπειών των κοινωνικών και οικονομικών διαφορών», στην «ποιοτική βελτίωση», μέσω «έντασης» και «διαφοροποίησης» (Παπακωνσταντίνου, 2005, σελ. 117).

Η περίοδος 1994-96

Τον Οκτώβριο του 1993 επανέρχεται το ΠΑ.ΣΟ.Κ στην κυβέρνηση και ως υπουργοί Παιδείας αναλαμβάνουν, κατά την πρώτη περίοδο ο Δ. Φατούρος και από το φθινόπωρο του 1994, ο Γ. Παπανδρέου. Αναστέλλονται κάποια προεδρικά διατάγματα της προηγούμενης περιόδου, όπως το σχετικό με την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, τροποποιούνται ή καταργούνται άλλα, όπως η βαθμολόγηση και κατάταξη των εκπαιδευτικών στην επιμόρφωση. Με προεδρικό διάταγμα πραγματοποιήθηκαν επίσης αλλαγές στο σύστημα αξιολόγησης των μαθητών (Π.Δ. 409/94). Προτάθηκε επίσης το Εθνικό Απολυτήριο, ένα νέο σύστημα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, το οποίο όμως τελικά δεν εφαρμόστηκε. Με νόμους θεσμοθετήθηκαν η Εθνική Διακομματική Επιτροπή Παιδείας και ιδρύθηκαν το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας (ΚΕΕ) και το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΙΔΕΚΕ) (Κάτσικας & Θεριανός, 2007).

Με τους νόμους 2218/1994 και 2240/1994 ιδρύεται η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση. Σύμφωνα με τους Υφαντή και Βοζαίτη (2005), η κυβέρνηση επιχείρησε να ρυθμίσει ζητήματα οργάνωσης και λειτουργίας των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων εντάσσοντας και την εκπαίδευση στην ίδια πολιτική διοικητικής αποκέντρωσης.

Γενικά, κατά την περίοδο 1994-1996, η συζήτηση περιστρέφεται γύρω από την αποκέντρωση στην εκπαίδευση καθώς και την ανάγκη να έχει κάθε εκπαιδευτικό ίδρυμα «την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του, την ταυτότητά του, την ευελιξία του, τη δική του σχέση με την τοπική κοινωνία, χωρίς καταθλιπτικά γραφειοκρατικά σχήματα, χωρίς τον κρατικό συγκεντρωτισμό που χαρακτηρίζει το εκπαιδευτικό μας σύστημα» (Ομιλία του τότε πρωθυπουργού Ανδρέα Παπανδρέου¹⁴, Πρακτικά Βουλής, 20-3-1995, σελ. 4473, Βιβλιογραφία, Πηγές). Στην ίδια συνεδρίαση, ο τότε υπουργός Παιδείας Γ. Παπανδρέου αναφέρει ως βασικά προβλήματα του εκπαιδευτικού συστήματος εκτός από τον συγκεντρωτισμό, το ένα και μοναδικό βιβλίο καθώς και το ενιαίο αναλυτικό πρόγραμμα και την έλλειψη επιλογών των εκπαιδευτικών και των μαθητών (ο.π., σελ. 4489). Δίνεται έμφαση «στο νέο ρόλο του εκπαιδευτικού» και γίνεται παράλληλα λόγος για αξιολόγηση κάθε βαθμίδας με βάση «την ποιότητα, την προοπτική απασχόλησης, την αξιοκρατία, την

¹⁴ Στη σχετική βιβλιογραφία: Υφαντή και Βοζαίτη (2005, σελ. 34) και Κάτσικας και Θεριανός (2007, σελ. 277) λανθασμένα αποδίδεται η φράση στον τότε υπουργό Παιδείας Γεώργιο Παπανδρέου. Επιπλέον, στην ομιλία του στην ίδια συνεδρίαση ο Γ. Παπανδρέου δεν είπε απλώς, όπως αναφέρουν οι Κάτσικας και Θεριανός (2007, σελ. 271): «θα μεταφέρουμε τη δύναμη επιλογής σχολείου στο μαθητή, στο γονιό, στην εκπαιδευτική κοινότητα». Το ακριβές απόσπασμα από τα Πρακτικά της Βουλής (σελ. 4493) είναι: «Πρώτον, αποκέντρωση. Θα είναι η βασική μεταρρυθμιστική δυναμική. Θα απελευθερώσουμε τον εκπαιδευτικό από το βραχνά της γραφειοκρατίας. Θα μεταφέρουμε τη δύναμη επιλογής στο μαθητή, το γονιό, την εκπαιδευτική κοινότητα».

παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση» (Πρακτικά Βουλής, 20-3-1995, σελ. 4493, Βιβλιογραφία, Πηγές).

Το 1995 ο υπουργός Παιδείας Γ. Παπανδρέου ανέθεσε την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού συστήματος στον ΟΟΣΑ (Υφαντή & Βοζαΐτης, 2005). Τα κριτήρια για την αποκέντρωση, όπως διατυπώνονται στις προτάσεις της έκθεσης, θα έπρεπε να σχετίζονται είτε με την εξασφάλιση της δυνατότητας των σχολείων να αποφασίζουν για τη χρήση των πόρων σύμφωνα με τις τοπικές ανάγκες και τα προσφερόμενα μέσα, είτε με το δικαίωμα των γονέων να ακούγεται ο λόγος τους σχετικά με την ποιότητα και το περιεχόμενο της παρεχόμενης εκπαίδευσης (Υφαντή & Βοζαΐτης, 2005).

Συνοψίζοντας, κατά την περίοδο 1994-96, παραμένει η κριτική για την πορεία του δημόσιου σχολείου, αλλά η λύση δεν αναζητείται όπως προηγουμένως στην εντατικοποίηση και τον διοικητικό έλεγχο. Η κριτική εστιάζεται στον συγκεντρωτισμό και τη γραφειοκρατία του εκπαιδευτικού συστήματος. Οι αλλαγές που συντελέστηκαν στη διοίκηση της χώρας με την ίδρυση της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης επαναφέρουν το ζήτημα της αποκέντρωσης και στην εκπαίδευση. Η συζήτηση στρέφεται στην ταυτότητα, την ιδιαίτερη φυσιογνωμία και τη μεγαλύτερη αυτονομία του σχολείου καθώς και στην απελευθέρωση της πρωτοβουλίας των παραγόντων της σχολικής κοινότητας. Ταυτόχρονα, η ρητορική της «λαϊκής συμμετοχής» μεταλλάσσεται σε «δικαίωμα των ενδιαφερομένων να έχουν λόγο στην ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης». Σημειώνεται επίσης ότι από τις αρχές της δεκαετίας του '90 πρόσθετη πηγή χρηματοδότησης της ελληνικής εκπαίδευσης αποτελούν οι κοινοτικοί πόροι. Επιπλέον, μεταβάλλεται η αντίληψη της σχέσης δημόσιου/ιδιωτικού.

Η εγκύκλιος «Επωνυμίες σχολείων», Γ2/8378/09-11-1995

Σ' αυτό το περιβάλλον της εκπαίδευσης αποστέλλεται στα σχολεία η εγκύκλιος «Επωνυμίες σχολείων». Σύμφωνα με την εγκύκλιο, παρέχεται στα σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης η *δυνατότητα* να «υιοθετήσουν επωνυμίες». Από τη διατύπωση γίνεται σαφές ο προαιρετικός χαρακτήρας της ονοματοδοσίας: η υιοθέτηση επωνυμίας παρέχεται ως δυνατότητα και όχι ως υποχρέωση.

Κατά την εγκύκλιο, το σχολείο είναι «χώρος πνευματικής δημιουργίας». Στόχος της πρωτοβουλίας αυτής είναι «η σύνδεση του Σχολείου... με τη διατήρηση της πνευματικής και πολιτιστικής κληρονομιάς των Ελλήνων». Ως κατάλληλα ονόματα προτείνονται «εξέχουσες προσωπικότητες της εκπαιδευτικής, πνευματικής, καλλιτεχνικής και πολιτιστικής ζωής του Έθνους, οι οποίες προώθησαν ιδιαίτερα θέματα παιδείας». Διαπιστώνεται ότι η έμφαση δίνεται σε ονόματα προσώπων που συνδέθηκαν με το χώρο της παιδείας αλλά και γενικότερα

με το χώρο του πνεύματος και του πολιτισμού. Η διατύπωση «που προώθησαν ιδιαίτερα θέματα παιδείας» θεωρούμε ότι υποδεικνύει ανθρώπους που συνδέθηκαν με αγώνες για την εκπαίδευση και τη μεταρρύθμισή της.

Στην εγκύκλιο περιγράφεται επίσης η διαδικασία που θα πρέπει να ακολουθήσουν τα σχολεία προκειμένου να αποκτήσουν όνομα. Η διαδικασία αυτή είναι: εισήγηση του Σχολικού Συμβουλίου προς τη Δημοτική και τη Νομαρχιακή Επιτροπή Παιδείας και γνωμοδότηση του Νομαρχιακού Συμβουλίου προς το ΥΠΕΠΘ, το οποίο θα εκδίδει τη σχετική υπουργική απόφαση. Κατά τη διαδικασία, ενεργοποιούνται, επομένως, όλα τα θεσμοθετημένα από τον νόμο 1566/85 όργανα «λαϊκής συμμετοχής».

5.3.4 Οι νόμοι 2525/1997 και 2640/1998

Μετά τις εκλογές του 1996, αν και το ΠΑ.ΣΟ.Κ είναι και πάλι στην κυβέρνηση, σημειώνεται αλλαγή στην ηγεσία του υπουργείου Παιδείας και ως υπουργός αναλαμβάνει ο Γερ. Αρσένης. Με την αλλαγή του υπουργού και των συνεργατών του δεν προχωρεί η ψήφιση του σχεδίου νόμου για το Εθνικό Απολυτήριο.

Σύμφωνα με τον Μπουζάκη (2005) ο στόχος της ένταξης της Ελλάδας στην ONE και οι αναγκαίες οικονομικές συγκλίσεις καθιστούν δυσδιάκριτες τις διαφοροποιήσεις της εκπαιδευτικής πολιτικής της σοσιαλιστικής κυβέρνησης από το νεοφιλελεύθερο παράδειγμα που κυριαρχεί πλέον στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία της αγοράς (Μπουζάκης, 2005). Είναι αυτό το ιδεολογικοπολιτικό πλαίσιο που θα διαμορφώσει τους όρους και τις μεταβολές που θα επιχειρηθούν από τον νέο υπουργό Παιδείας, το 1997-98: οι μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις στοχεύουν αυτή την περίοδο στον *εκσυγχρονισμό* της εκπαίδευσης ώστε να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του νέου παγκόσμιου και ευρωπαϊκού κοινωνικο-οικονομικού τοπίου (Μπουζάκης, 2005).

Τον Ιούλιο του 1997, δίνεται στη δημοσιότητα το κείμενο «Εκπαίδευση 2000: Για μια παιδεία Ανοιχτών Οριζόντων», το οποίο περιέχει τις γενικές κατευθύνσεις της νέας μεταρρυθμιστικής πρότασης και, στη συνέχεια, κατατίθεται στη Βουλή ο νόμος 2525/97 (Κάτσικας & Θεριανός, 2007). Το επόμενο έτος κατατίθεται ο νόμος 2640/98 που αφορά την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση. Η πρώτη παράγραφος της εισηγητικής έκθεσης του νόμου 2525/97 αναφέρει χαρακτηριστικά:

Η ποιοτική αναβάθμιση της ελληνικής εκπαίδευσης αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η χώρα μας για να μπορέσει να ανταποκριθεί με επιτυχία στις παγκόσμιες αλλαγές στον τομέα της παραγωγής, στην αλματώδη ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης και στις θεαματικές εξελίξεις της τεχνολογίας, οι οποίες επηρεάζουν καθοριστικά όλες τις δραστηριότητες του ανθρώπου. (Εισηγητική Έκθεση, Α' Γενικό Μέρος στο: Μπουζάκης, 2005, σελ. 675).

Και πιο κάτω:

Σήμερα είναι ανάγκη...να προωθήσουμε νέες και ριζικές μεταρρυθμίσεις και τομές σ' όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού μας συστήματος, ώστε να αντιμετωπίσουμε τα σημερινά προβλήματα και να δημιουργήσουμε μια νέα εκπαιδευτική βάση με ισχυρά διεθνή ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, ιδιαίτερα στο χώρο των Βαλκανίων και της λεκάνης της Μεσογείου. (Εισηγητική Έκθεση , Α' Γενικό Μέρος στο: Μπουζάκης, 2005, σελ. 675)

Ο επίσημος πολιτικός λόγος εκφράζει πλέον την ανάγκη ανταπόκρισης της ελληνικής εκπαίδευσης στις ευρωπαϊκές επιταγές για την εκπαίδευση. Γίνεται λόγος για «προκλήσεις», «νέες και ευέλικτες δεξιότητες» που καθιστούν αναγκαίες «οι συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς εργασίας και της κοινωνικής ζωής, η διεθνοποίηση της οικονομίας και του 'πολιτισμού'...» (Εισηγητική Έκθεση, Α. Γενικό Μέρος, παρ. 4, στο Μπουζάκης, 2005).

Με το νόμο 2525/97 καταργούνται τα Ενιαία Πολυκλαδικά Λύκεια και κάθε άλλος προηγούμενος τύπος Λυκείου και καθιερώνεται για τη γενική εκπαίδευση ένας μόνο τύπος, το Ενιαίο Λύκειο με 3 κατευθύνσεις. Αλλάζει το σύστημα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και οι εισαγωγικές εξετάσεις αντικαθίστανται από μοριοδότηση της προφορικής και γραπτής βαθμολογίας κατά τις προαγωγικές και απολυτήριες εξετάσεις της Β' και Γ' Λυκείου, αντίστοιχα. Με τον ίδιο νόμο καθιερώνεται ο θεσμός του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου και Δημοτικού σχολείου και η Ενισχυτική Διδασκαλία και θεσπίζονται τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας και τα Προγράμματα Σπουδών Επιλογής. Αλλάζει επίσης το πλαίσιο διορισμού των εκπαιδευτικών με κατάργηση της επετηρίδας και θεσμοθέτηση εξετάσεων μέσω ΑΣΕΠ. Για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και του εκπαιδευτικού έργου θεσπίζονται τα Περιφερειακά Κέντρα Στήριξης Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού και ιδρύεται το Ειδικό Σώμα Αξιολογητών.

Ο νόμος 2525/97 συμπληρώνεται με το νόμο 2640/98 ο οποίος ρυθμίζει την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση. Με τον Ν.2640/98 καταργούνται όλοι οι προηγούμενοι τύποι δευτεροβάθμιας τεχνικο-επαγγελματικής εκπαίδευσης και δημιουργούνται τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) οργανωμένα σε δύο κύκλους. Στην εισηγητική έκθεση του Ν. 2640/98 αναφέρεται ότι οι ραγδαίες αλλαγές και ανατροπές στις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές σχέσεις «επηρεάζουν δραστικά τη σχέση τεχνολογίας-εκπαίδευσης-κατάρτισης δηλαδή το σύνολο των επαγγελματικών προσόντων και ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, τα οποία παρέχονται από τα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.». Επιβάλλεται λοιπόν η αναδιάρθρωση των συστημάτων αυτών «ώστε αυτά να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας» και «να διασφαλίζεται η επαγγελματική ένταξη σε συνθήκες ευελιξίας και εργασιακής εξασφάλισης». «Για την απόκτηση των επαγγελματικών δεξιοτήτων σε πραγματικές συνθήκες εργασίας θα επιδιωχθεί

κινητοποιήθηκε κατά την αναθεώρηση του άρθρου 16 του Συντάγματος που επιχειρήθηκε με στόχο την ίδρυση ιδιωτικών Πανεπιστημίων. Η αναθεώρηση τελικά ματαιώθηκε. Άλλες νομοθετικές ρυθμίσεις αφορούσαν στη θεσμοθέτηση Εθνικής Επιτροπής Δια Βίου Μάθησης (Ν. 3369/2005), τη δημιουργία Κυβερνητικής Επιτροπής Παιδείας και Πολιτισμού (Ν. 3323/2005) και την Ίδρυση Διεθνούς Πανεπιστημίου (Ν. 3391/2005) (Βιβλιογραφία, Πηγές).

Στις υπόλοιπες βαθμίδες επιχειρήθηκαν αλλαγές μικρότερου μεγέθους. Άλλαξαν τα σχολικά βιβλία του Δημοτικού και του Γυμνασίου και διευρύνθηκε το ωράριο του Ολοήμερου, εισήχθη 2^η ξένη γλώσσα στην Ε΄ τάξη του Δημοτικού σχολείου και καθιερώθηκε ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της προσχολικής εκπαίδευσης. Μειώθηκε ο αριθμός των εξεταζόμενων μαθημάτων αλλά καθιερώθηκε βαθμολογική βάση για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και αυξήθηκαν οι ώρες των αρχαίων ελληνικών στο Γυμνάσιο και το Λύκειο από το πρωτότυπο (από το φυλλάδιο απολογισμού του έργου του ΥΠΕΠΘ, Το Έργο μας για την Παιδεία, Δράσεις του ΥΠΕΠΘ για την Αναβάθμιση της Ποιότητας της Δημόσιας Εκπαίδευσης, Μάρτιος 2004-Μάϊος 2007, Βιβλιογραφία, Πηγές).

Η εισαγωγή των νέων σχολικών βιβλίων δέχθηκε έντονη κριτική από τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. Κεφάλαιο 7). Άλλου τύπου, αλλά εντονότερες αντιδράσεις προκάλεσε το νέο βιβλίο Ιστορίας της ΣΤ΄ Δημοτικού το οποίο κατηγορήθηκε από εθνικιστικούς κυρίως κύκλους ως διαστρεβλωτικό και φιλοτουρκικό¹⁵. Η υπουργός αρνήθηκε την απόσυρση του βιβλίου και η στάση της θεωρήθηκε ότι στάθηκε η αιτία για τη μη επανεκλογή της στις επόμενες εκλογές. Γενικά η υπουργία της Μ. Γιαννάκου υπήρξε έντονα συγκρουσιακή.

Ο μόνος τομέας στον οποίο επιχειρήθηκε μεταρρύθμιση στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση ήταν η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση με το νόμο 3475/2006. Με το νόμο αυτό καταργήθηκαν σταδιακά τα ΤΕΕ και αντικαταστάθηκαν από τα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑΛ) και τις Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑΣ). Από τους εκπαιδευτικούς και την ΟΛΜΕ ασκήθηκε έντονη και συνεχιζόμενη κριτική στο σχέδιο νόμου σε ό,τι αφορά τις στοχεύσεις καθώς και σε σχέση με την προχειρότητα της εφαρμογής του.

Άλλες νομοθετικές ρυθμίσεις, που προωθήθηκαν την περίοδο 2004-07, αφορούσαν τη ρύθμιση διοικητικών θεμάτων και την Επιλογή στελεχών της εκπαίδευσης (Ν. 3467/2006). Ο νόμος για την επιλογή των στελεχών της εκπαίδευσης εφαρμόστηκε στις κρίσεις στελεχών του 2007 και δέχθηκε κριτική για προώθηση στελεχών με κομματικά κριτήρια κυρίως λόγω

¹⁵ Το υλικό των αντιδράσεων είναι άφθονο. Παραπέμπουμε ενδεικτικά στην ιστοσελίδα του ηλεκτρονικού περιοδικού Αντίβαρο στο άρθρο «Ανασκόπηση των αντιδράσεων για το βιβλίο Ιστορίας της Στ Δημοτικού» (Ιστοσελίδες, Βιβλιογραφία, Πηγές). Ευχαριστώ την Χ. Κουλούρη, καθηγήτρια του Παν. Πελοποννήσου για την υπόδειξη της ιστοσελίδας.

της υψηλής μοριοδότησης της συνέντευξης (βλ. Κεφ. 8). Προωθήθηκαν επίσης ρυθμίσεις θεμάτων που αν και δεν αφορούσαν μόνο την εκπαίδευση, είχαν συνέπειες σ' αυτήν, όπως η ψήφιση του νόμου για τις ΣΔΙΤ (Ν. 3389/05, Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα), ο οποίος αφορά και την ανέγερση σχολικών κτιρίων (βλ. Κεφ. 4 και 7).

Μετά τις εκλογές το Σεπτέμβριο του 2007, στη νέα κυβέρνηση της Ν.Δ. ανέλαβε ως υπουργός Παιδείας ο Ευριπίδης Στυλιανίδης. Στην πρώτη συνέντευξη τύπου που έδωσε ο νέος υπουργός ανακοίνωσε την απόσυρση του επίμαχου βιβλίου Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού (ΥΠΕΠΘ, Δ.Τ. 25-9-2007, Βιβλιογραφία, Πηγές).

5.3.8 Η εγκύκλιος «Προσθήκη προσωνυμίας στα σχολεία»

Μετά την εξαγγελία της προσθήκης προσωνυμίας από τον υπουργό Παιδείας (28-1-2008, βλ. Κεφ. 4) εκδόθηκε στις 15-2-2008, η εγκύκλιος 20521/Γ1, με θέμα «Προσθήκη προσωνυμίας στα σχολεία». Η εγκύκλιος έχει ως κύριο αποδέκτη τους Περιφερειακούς Διευθυντές Εκπαίδευσης, κοινοποιείται δε στους Προϊσταμένους Επιστημονικής Καθοδήγησης, τους Διευθυντές Εκπαίδευσης και, μέσω των τελευταίων, στους Σχολικούς Συμβούλους και τους διευθυντές των σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Η προσθήκη προσωνυμίας δεν είναι απλώς, όπως στην εγκύκλιο του 1995, μια δυνατότητα που παρέχεται στα σχολεία, αλλά «κρίνεται παιδαγωγικά και κοινωνικά απαραίτητη», διότι ο μέχρι τότε αριθμητικός προσδιορισμός των σχολείων τούς προσέδιδε «χροιά κελιών φυλακής»: η προσθήκη προσωνυμίας παίρνει τώρα, υποχρεωτικό χαρακτήρα.

Η προσθήκη προσωνυμίας, σύμφωνα με την εγκύκλιο, τοποθετείται στο «πλαίσιο της ανάπτυξης πολιτισμικής συνείδησης και ιστορικής γνώσης των μαθητών» καθώς και στην «προσπάθεια ποιοτικής πολιτιστικής αναβάθμισης της λειτουργίας του Σχολείου». Σύμφωνα με τα παραπάνω, η προσθήκη προσωνυμίας έχει διπλό στόχο: ο ένας αφορά τους μαθητές και τη διαμόρφωση σ' αυτούς συνείδησης (πολιτισμικής και ιστορικής), ενώ ο άλλος στόχος αφορά τη λειτουργία του σχολείου. Ο δεύτερος στόχος αποσαφηνίζεται στην εγκύκλιο κατά την περιγραφή των δραστηριοτήτων που θα συνοδεύσουν την προσθήκη προσωνυμίας.

Όπως αναφέρεται στην εγκύκλιο, η προσωνυμία «θα είναι δηλωτική της περιοχής ή του τόπου γενικότερα». Και στο σημείο αυτό έχουμε διαφοροποίηση από την εγκύκλιο του 1995, στην οποία δεν υπάρχει σύνδεση του ονόματος με την περιοχή και το τοπικό στοιχείο. Ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τα κατάλληλα ονόματα, σύμφωνα με την εγκύκλιο, η προσθήκη θα αναφέρεται «σε ονόματα ευεργετών, προσωπικοτήτων των γραμμάτων και των τεχνών, καλλιτεχνών, ατόμων της θρησκευτικής ζωής του τόπου και γενικότερα προσώπων που

πρόσφεραν αναγνωρισμένες και αξιόλογες υπηρεσίες στον τόπο και στο έθνος και αποτελούν πρότυπα.». Η διατύπωση αυτή, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, είναι πολύ κοντινή στα όσα αναφέρονται στο Π.Δ. 201/98, άρθρο 2, παρ. 4. Έχουν προστεθεί τα ονόματα «καλλιτεχνών» καθώς και τα ονόματα «ατόμων της θρησκευτικής ζωής του τόπου».

Ένα επιπλέον στοιχείο που διαφοροποιεί το κείμενο της εγκυκλίου από τα δύο προηγούμενα σχετικά κείμενα, είναι ότι οι προσωπικότητες των οποίων τα ονόματα θα επιλεγούν ως προσωνυμίες των σχολείων, *αποτελούν πρότυπα*. Η λειτουργία του ονόματος ως πρότυπο, θεωρούμε ότι σχετίζεται με τον πρώτο στόχο που θέτει η εγκύκλιος και αφορά τους μαθητές: τη διαμόρφωση συνείδησης μέσω ενός ηθικοπλαστικού κυρίως λόγου.

Στη συνέχεια της εγκυκλίου δίνεται αναλυτικός κατάλογος παιδαγωγικών και διδακτικών δραστηριοτήτων που θα συνδυαστούν με την προσθήκη προσωνυμίας και θα «προσδώσουν», όπως αναφέρεται, «έναν περισσότερο λειτουργικό ρόλο σε κάθε σχολική μονάδα». Οι δραστηριότητες που περιγράφονται μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις κατηγορίες:

-δραστηριότητες που στοχεύουν στην απόκτηση γνώσεων: να γνωρίσουν οι μαθητές ιστορικά και πολιτιστικά στοιχεία της περιοχής, να συλλέξουν γραπτά κείμενα, ιστορικά στοιχεία και εικόνες, να γνωρίσουν τα αντίστοιχα ιστορικά και πολιτιστικά στοιχεία άλλων περιοχών.

-παιδαγωγικές δραστηριότητες: να γνωρίσουν τις προσωπικότητες και την προσφορά τους, να συνεργαστούν μεταξύ τους στο πλαίσιο της παρουσίας σχεδίων εργασίας, να ανταλλάγουν επισκέψεις μεταξύ των σχολείων.

-δραστηριότητες που στοχεύουν στην ανάπτυξη άλλων ικανοτήτων και δεξιοτήτων: να εργασθούν για τη δημιουργία βιβλιοθηκών και μουσείων, να οργανώσουν εορταστική-πολιτιστική εκδήλωση σε συνεργασία με φορείς της τοπικής κοινωνίας.

Οι τρεις κατηγορίες δραστηριοτήτων, ιδιαίτερα όμως η τρίτη υποδεικνύουν το άνοιγμα και τη σύναψη σχέσεων μεταξύ του σχολείου με την τοπική κοινωνία και τους φορείς της. Το σύνορο μεταξύ του σχολείου και του ευρύτερου περιβάλλοντός του χαλαρώνει, η διάκριση μεταξύ σχολικού-εξωσχολικού εξασθενεί.

Η διαδικασία, όπως περιγράφεται στην εγκύκλιο, διαφοροποιείται πλήρως από τη διαδικασία που υποδεικνύεται στην εγκύκλιο του 1995. Η εγκύκλιος καλεί τους περιφερειακούς διευθυντές εκπαίδευσης να συστήσουν τριμελείς επιτροπές ανά νομό, από εκπαιδευτικούς με τις απαραίτητες γνώσεις και εμπειρίες. Οι τριμελείς επιτροπές θα συντάξουν καταλόγους ονομάτων σε συνεργασία με τους συλλόγους διδασκόντων των σχολείων της περιοχής τους. Οι κατάλογοι θα πρέπει να αποσταλούν εντός συγκεκριμένης ημερομηνίας στις Διευθύνσεις Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η

διαδικασία από το σημείο αυτό και πέρα και σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή της δημοτικής και νομαρχιακής αυτοδιοίκησης είναι ασαφής. Η εγκύκλιος αναφέρει:

Στη συνέχεια να ενημερωθούν οι αρμόδιοι φορείς για την παιδαγωγική και κοινωνική σημασία της ενέργειας αυτής, προκειμένου να προχωρήσουν στις προβλεπόμενες από την κείμενη νομοθεσία ενέργειες ώστε να εκδοθούν οι σχετικές Υπουργικές αποφάσεις. (ΥΠΕΠΘ, Εγκύκλιος 20521/Γ1, 15-2-2008, Βιβλιογραφία, Πηγές)

Στα παραπάνω δεν διευκρινίζεται: ποιοι είναι οι αρμόδιοι φορείς, ποιος θα πρέπει να τους ενημερώσει και τι προβλέπει η νομοθεσία για την έκδοση των τελικών αποφάσεων. Διαπιστώνουμε ότι σε σχέση με την προβλεπόμενη από τη νομοθεσία διαδικασία, όπως περιγράφεται από την εγκύκλιο του 1995, παρατηρούνται οι παρακάτω αποκλίσεις: δεν προβλέπεται σύγκληση του σχολικού συμβουλίου και δεν προβλέπεται σύγκληση και εισήγηση από τη δημοτική και νομαρχιακή επιτροπή παιδείας. Η διαδικασία προβλέπει κατακόρυφη επικοινωνία μεταξύ των ιεραρχικών επιπέδων της εκπαίδευσης (Σχολείο, Διεύθυνση Εκπαίδευσης, Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης) και μόνο για τις Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης προβλέπεται συνεργασία με τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση. Αντίθετα, στη διαδικασία του 1995 η επικοινωνία του σχολείου με τοπικούς φορείς πραγματοποιείται, μέσω του σχολικού συμβουλίου, προς τη δημοτική επιτροπή παιδείας και τη νομαρχιακή επιτροπή παιδείας. Το δε Νομαρχιακό Συμβούλιο γνωμοδοτεί απ' ευθείας προς το ΥΠΕΠΘ.

Μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η δυσλειτουργία της διαδικασίας της εγκυκλίου του 2008, η οποία διαπιστώνεται σε επόμενα κεφάλαια (βλ. Κεφ. 7 και 8) προέρχεται, εκτός των άλλων, από το συνδυασμό δύο διαφορετικών συστημάτων διοίκησης της εκπαίδευσης: του συστήματος που ακολουθούσε τη διαίρεση της χώρας σε νομαρχίες (Ν. 1566/85) και του ισχύοντος συστήματος διοίκησης της εκπαίδευσης που ακολουθεί τη διαίρεση σε περιφέρειες.

5.4 Σύγκριση των εγκυκλίων - Συμπεράσματα

Οι εγκύκλιοι «Επωνυμίες σχολείων» (9-11-1995) και «Προσθήκη προσωνυμίας στα σχολεία» (15-2-2008) παρουσιάζουν μεγάλες και ριζικές διαφορές. Ο προαιρετικός χαρακτήρας που δίνεται στην εγκύκλιο του 1995 μετατρέπεται σε υποχρεωτική και μαζική ονοματοδοσία των σχολείων στην εγκύκλιο του 2008. Η πρωτοβουλία για ονοματοδοσία το 1995 ξεκινάει «από κάτω» ενώ η πρωτοβουλία του 2008 ξεκινά από το ΥΠΕΠΘ και μάλιστα από μια «ιδέα», όπως εμφανίστηκε, του ίδιου του υπουργού Παιδείας.

Η διαδικασία του 1995, η οποία προβλέπεται από την ισχύουσα και σήμερα νομοθεσία, κινητοποιεί το σχολικό συμβούλιο, τη δημοτική και τη νομαρχιακή επιτροπή παιδείας,

αξιοποιώντας όργανα ευρύτερης κοινωνικής συμμετοχής. Αντίθετα, η προβλεπόμενη, σύμφωνα με την εγκύκλιο του 2008, διαδικασία περιορίζεται στο εσωτερικό της διοικητικής πυραμίδας της εκπαίδευσης και απομονώνει το σχολείο από την ευρύτερη σχολική κοινότητα (γονείς, μαθητές) αλλά και το κοινωνικό περιβάλλον (δήμος, τοπικοί φορείς). Επιπλέον, δημιουργούνται προβλήματα νομιμότητας που προκύπτουν από την ασάφεια ως προς τον τρόπο και το χρόνο συμμετοχής της αυτοδιοίκησης.

Τα περιεχόμενα των εγκυκλίων και οι στοχεύσεις που διαφαίνονται διαφέρουν επίσης. Κατά την εγκύκλιο του 1995 το σχολείο θεωρείται «χώρος πνευματικής δημιουργίας» και ο στόχος της προσθήκης επωνυμίας είναι η σύνδεσή του με τη διατήρηση της πνευματικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Κατά την εγκύκλιο του 2008, η προσθήκη προσωνυμίας υπηρετεί δύο στόχους: αφενός την ιδεολογική διαμόρφωση («ανάπτυξη πολιτισμικής συνείδησης και ιστορικής γνώσης») των μαθητών και αφετέρου την αλλαγή στον τρόπο λειτουργίας του σχολείου («ποιοτική πολιτιστική αναβάθμιση»).

Η άντληση ονομάτων, σύμφωνα με την εγκύκλιο του 1995, θα γίνει από το χώρο της εκπαίδευσης, του πνεύματος και του πολιτισμού και ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στα πρόσωπα που σχετίζονται με εκπαιδευτικούς αγώνες («προώθησαν ιδιαίτερα θέματα παιδείας»). Τα ονόματα θα εκφράσουν το αίτημα ενός άλλου σχολείου (βλ. Συζήτηση με Ε. Καπετάνου, Παράρτημα 1 και Κεφ. 9, υποενότητα 9.3.6 Γ. Οι διευθυντές των σχολείων). Δεν υπάρχει σύνδεση του ονόματος με το τοπικό και το ιδιαίτερο περιβάλλον κάθε σχολείου.

Στην εγκύκλιο του 2008, τα ονόματα μπορούν να ανήκουν σε «ευεργέτες, προσωπικότητες των γραμμάτων και των τεχνών, ατόμων της θρησκευτικής και ιστορικής ζωής του τόπου». Η διεύρυνση των πηγών άντλησης των ονομάτων γίνεται όμως με την προϋπόθεση οι προσωπικότητες αυτές να έχουν προσφέρει «αναγνωρισμένες και αξιόλογες υπηρεσίες στον τόπο και στο έθνος και [να] αποτελούν πρότυπα». Τα ονόματα θα χρησιμεύσουν ως «πρότυπα» προκειμένου να διαμορφωθούν συνειδήσεις. Θα λέγαμε ότι στο σημείο αυτό κυριαρχεί ο ηθικοπλαστικός ρυθμιστικός λόγος, έναντι του διδακτικού. Επιπλέον κυριαρχεί η σύνδεση του σχολείου με το τοπικό περιβάλλον.

Στην εγκύκλιο του 1995, δεν υπάρχει ρύθμιση για τον τρόπο διαχείρισης του ονόματος από το σχολείο. Αντίθετα, το μεγαλύτερο μέρος της εγκυκλίου του 2008 αφιερώνεται στο είδος των δραστηριοτήτων, παιδαγωγικών και διδακτικών, που θα συνοδεύσουν την ονοματοδοσία. Από το είδος των δραστηριοτήτων, όπως περιγράφηκαν πιο πάνω, προκύπτει ότι υπάρχει στις δραστηριότητες η δυναμική αλλαγής του τρόπου λειτουργίας του σχολείου και το κυριότερο η δυναμική αλλαγής των συνόρων μεταξύ ενδοσχολικού και εξωσχολικού,

εσωτερικού και δημόσιου (Τσατσαρώνη & Κουλαϊδής, 2001β), σχολικής-επιστημονικής και καθημερινής γνώσης (Τσατσαρώνη & Κουλαϊδής, 2001α).

Η χρονική συγκυρία στην οποία τοποθετείται η κάθε εγκύκλιος, τα «συμφραζόμενα» της εποχής, ενισχύουν τη διαφοροποίηση του λόγου τους. Το 1995 κυριαρχεί η συζήτηση για την αποκέντρωση, τη μεγαλύτερη αυτονομία του σχολείου, την απελευθέρωση της πρωτοβουλίας των συντελεστών της εκπαίδευσης. Η επέκταση του τύπου σχολείου που αποτελεί το Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο αποτελεί αίτημα της εκπαιδευτικής κοινότητας. Στην κοινωνική συνείδηση είναι ακόμα ισχυρή η διάκριση δημόσιου/ιδιωτικού αν και στη δεκαετία του '90 εντοπίζεται η αρχή της αμφισβήτησής της. Η δυναμική της ονοματοδοσίας συνδέεται με το αίτημα ενός διαφοροποιημένου σχολείου που αναζητά την ταυτότητά του.

Το 2008 κυριαρχεί ο λόγος της απόδοσης, της αποτελεσματικότητας και της διαχείρισης, σε ανταπόκριση με την «παγκόσμια μεταρρύθμιση της επιτελεσματικότητας» (Ball, 2005). Το ιδιωτικό περιβάλλει το δημόσιο σχολείο και το δημόσιο τομέα γενικότερα. Η ιδιωτικοποίηση είναι ταυτόχρονα επεκτατική (εξωγενής) και διαβρωτική (ενδογενής) (Ball & Youdell, 2008). Θεωρούμε ότι η δυναμική της προσθήκης προσωνυμίας δεν μπορεί να θεωρηθεί ανεξάρτητη από την πραγματικότητα αυτή, παρά τις προσπάθειες να συνδεθεί με το συντηρητικό λόγο της επιβολής προτύπων.

5.5 Σύνοψη

Η ανάλυση της νομοθεσίας στην οποία βασίζεται η εγκύκλιος «Προσθήκη Προσωνυμίας στα σχολεία» καταδεικνύει τη μετατόπιση του επίσημου παιδαγωγικού λόγου από τις αρχές του «δημοκρατικού προγραμματισμού και της λαϊκής συμμετοχής» (Ν. 1566/85) στην ανάγκη για «ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης» και αποτελεσματικό και ανταποδοτικό εκπαιδευτικό σύστημα. Υποδεικνύεται επίσης ότι περίοδοι κατά τις οποίες σημειώνεται συντηρητική στροφή στην εκπαιδευτική πολιτική (για παράδειγμα 1990-1993) αφήνουν ίχνη στις επόμενες περιόδους τα οποία δεν αναιρούνται εντελώς και αποτελούν ένα είδος υποβάθρου πάνω στο οποίο τοποθετούνται οι επόμενες πολιτικές (Ball, 2008). Σημειώνεται επιπλέον μια ολοένα αυξανόμενη ανταπόκριση του επίσημου λόγου για την εκπαίδευση στις ευρωπαϊκές επιταγές.

Όπως αναδείχθηκε από την ανάλυση, η περίοδος 1994-1996 στην οποία τοποθετείται η πρώτη εγκύκλιος ονοματοδοσίας των σχολείων (Ε, 1995, Βιβλιογραφία, Πηγές) χαρακτηρίζεται από την έντονη συζήτηση για αποκέντρωση στην εκπαίδευση, για τη διαμόρφωση ιδιαίτερης σχολικής ταυτότητας, μεγαλύτερη αυτονομία του σχολείου και νέο ρόλο των

εκπαιδευτικών που θα επιτρέψει μεγαλύτερη πρωτοβουλία και επιλογές. Η εγκύκλιος ονοματοδοσίας του 1995 δίνει τη δυνατότητα για να εκφραστεί το αίτημα ενός «άλλου σχολείου», αντλώντας τα κριτήρια για τα κατάλληλα ονόματα από τους εκπαιδευτικούς και κοινωνικούς αγώνες.

Η μεταρρύθμιση 1997-98 ακολούθησε διαφορετική κατεύθυνση δημιουργώντας ενιαίο τύπο γενικού λυκείου και επιχειρώντας ταυτόχρονα την αναβάθμιση της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Τα σχετικά με την ονοματοδοσία των σχολείων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης άρθρα του Π.Δ. 201/1998 υποδεικνύουν μια μετατόπιση των κριτηρίων για τα κατάλληλα ονόματα διευρύνοντας το πεδίο των επιλογών σε χώρους έξω από την εκπαίδευση. Παράλληλα, η αλλαγή του συστήματος διοίκησης της εκπαίδευσης το 2000 (Ν. 2817/2000) με την ίδρυση των περιφερειακών διευθύνσεων εκπαίδευσης δεν λειτούργησε αποκεντρωτικά, όπως εξαγγέλθηκε, αλλά συνέδεσε ισχυρότερα το σχολείο με την ιεραρχία της διοίκησης.

Η πρόσφατη εγκύκλιος «Προσθήκη προσωπικότητας στα σχολεία» (Ε, 2008α, Βιβλιογραφία, Πηγές) τοποθετείται επομένως σ' ένα πλαίσιο συγκεντρωτικής διοίκησης σε ότι αφορά το πεδίο της εκπαίδευσης αλλά και σε ένα κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον επιθετικής ιδιωτικοποίησης όπως θα καταδειχθεί εντονότερα σε επόμενα κεφάλαια (βλ. ιδιαίτερα Κεφ. 7). Οι δραστηριότητες που θα συνοδεύσουν την ονοματοδοσία των σχολείων, όπως ρυθμίζονται από την εγκύκλιο του 2008, κινούνται προς μια κατεύθυνση «ανοίγματος» του σχολείου και επακόλουθης μείωσης της ισχύος της ταξινόμησης ενδοσχολικού/εξωσχολικού (Bernstein, 2000). Η κατεύθυνση αυτή έχει επιπλέον τη δυνατότητα να οδηγήσει στη διαμόρφωση μιας παιδαγωγικής ταυτότητας με χαλαρότερες περιχαράξεις, ασύμβατης με αυτήν που προβάλλει ο ηθικοπλαστικός λόγος των προτύπων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Εισαγωγή στα κείμενα

6.1 Ταξινόμηση των κειμένων

Συλλέχθηκαν και αναλύθηκαν συνολικά 91 κείμενα που αφορούν την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία. Τα 91 κείμενα ταξινομήθηκαν σε:

- 20 συνδικαλιστικά κείμενα τα οποία αναλύονται στο Κεφάλαιο 7,
- 51 κείμενα του τοπικού τύπου τα οποία αναλύονται στο Κεφάλαιο 8 και
- 20 κείμενα εθνικής εμβέλειας τα οποία αναλύονται στο Κεφάλαιο 9.

Τα 20 συνδικαλιστικά κείμενα περιλαμβάνουν: ανακοινώσεις, τοποθετήσεις και αποφάσεις διοικητικών συμβουλίων πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων συνδικαλιστικών οργάνων των εκπαιδευτικών ή κείμενα-παρεμβάσεις μεμονωμένων συνδικαλιστών. Μεταξύ των κειμένων περιλαμβάνεται επίσης παρέμβαση μαθητή-μέλους συνδικαλιστικής παράταξης. Η κύρια πηγή των συνδικαλιστικών κειμένων είναι οι ιστοσελίδες των αντίστοιχων Συλλόγων και συνδικαλιστικών παρατάξεων. Συλλέχθηκαν επίσης 4 κείμενα από την ενημερωτική εκπαιδευτική ιστοσελίδα alfavita.gr, 1 κείμενο το οποίο δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Ριζοσπάστης και 1 κείμενο-ανακοίνωση της ΕΛΜΕ Ευρυτανίας που δημοσιεύτηκε στην τοπική εφημερίδα Ευρυτανικά Νέα.

Τα 51 κείμενα του τοπικού τύπου περιλαμβάνουν κείμενα τα οποία έχουν δημοσιευτεί σε τοπικές εφημερίδες ή αναρτηθεί σε τοπικές ιστοσελίδες, με βάση τη διάκριση τοπικού/εθνικής εμβέλειας η οποία αναλύθηκε στο Κεφάλαιο 3. Όλα τα κείμενα είναι αναδημοσιευμένα ηλεκτρονικά και συλλέχθηκαν με ηλεκτρονική αναζήτηση. Από την άποψη του μέσου δημοσίευσης, τα 51 κείμενα του τοπικού τύπου περιλαμβάνουν 27 κείμενα που έχουν δημοσιευτεί σε τοπικές εφημερίδες και 24 κείμενα τα οποία έχουν αναρτηθεί σε «τοπικές» ιστοσελίδες (Κεφ. 3). Από την άποψη του συντάκτη, τα 51 κείμενα του τοπικού τύπου περιλαμβάνουν: 27 κείμενα δημοσιογράφων, 9 κείμενα επαγγελματιών της εκπαίδευσης και φορέων τους, 1 πρακτικό Σχολικού Συμβουλίου και 1 κείμενο σχολικής ιστοσελίδας συγκεκριμένου σχολείου, 5 κείμενα φορέων γονέων και κηδεμόνων, 3 κείμενα ιστοσελίδων συγκεκριμένων Δήμων και 5 κείμενα κατοίκων-πολιτών.

Η κατανομή των κειμένων του τοπικού τύπου, ανά μέσον δημοσίευσης και κατηγορία συντάκτη απεικονίζεται στον ΠΙΝΑΚΑ 6.1. που ακολουθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1 Κατανομή των τοπικών κειμένων ανά μέσον και κατηγορία συντάκτη

Συντάκτες	Τοπικές εφημερίδες	Ηλεκτρονικά μέσα	σύνολο κειμένων
Επαγγελματίες της εκπαίδευσης	4	5	9
Σχολεία/Σχολικά Συμβούλια		2	2
Γονείς		5	5
Τοπική Αυτοδιοίκηση		3	3
Κάτοικοι/πολίτες	1	4	5
Δημοσιογράφοι	22	5	27
σύνολο κειμένων	27	24	51

Τα 20 κείμενα εθνικής εμβέλειας περιλαμβάνουν 14 κείμενα δημοσιευμένα σε αθηναϊκές εφημερίδες πανελλαδικής εμβέλειας και 1 κείμενο που βρέθηκε σε ηλεκτρονική έκδοση εφημερίδας, αναδημοσιευμένο από την εφημερίδα Στόχος, εθνικιστική εφημερίδα εθνικής εμβέλειας. Είναι γραμμένο από πολιτικό, μέλος της κεντρικής επιτροπής του ΛΑ.Ο.Σ και αφορά τα ονόματα των μειονοτικών σχολείων της Θράκης. Από την άποψη του συντάκτη, τα 14 κείμενα των αθηναϊκών εφημερίδων εθνικής εμβέλειας περιλαμβάνουν 10 κείμενα δημοσιογράφων, 1 κείμενο πανεπιστημιακού καθηγητή, 1 κείμενο εκπαιδευτικού και 2 κείμενα πολιτών. Τα υπόλοιπα 5 κείμενα περιλαμβάνουν 1 κείμενο πανεπιστημιακού καθηγητή στο επιστημονικό περιοδικό Νέα Παιδεία, αναδημοσιευμένο στην ιστοσελίδα alfavita.gr, 1 κείμενο-παρέμβαση εκπαιδευτικού στην εκπαιδευτική ιστοσελίδα alfavita.gr, 1 κείμενο-κόμικ δημοσιευμένο στο περιοδικό Schooligans το οποίο διατίθεται με την εφημερίδα Τα Νέα, καθώς και τα 2 «κείμενα» που συνιστούν τα ηλεκτρονικά σχόλια που έχουν γράψει μαθητές κάτω από το συγκεκριμένο κόμικ στην ηλεκτρονική έκδοση του περιοδικού και σε φόρουμ της ιστοσελίδας iSchool.

Η κατανομή των συντακτών στα μέσα εθνικής εμβέλειας απεικονίζεται στον ΠΙΝΑΚΑ 6.2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.2 Κατανομή συντακτών στα μέσα εθνικής εμβέλειας

Συντάκτες	Έντυπα μέσα	Ιστοσελίδες	Σύνολο κειμένων
Δημοσιογράφοι	11		11
Πολιτικοί	1		1
Πανεπιστημιακοί	1	1 (αναδημοσίευση)	2
Εκπαιδευτικοί	1	1	2
Μαθητές		2	2
Πολίτες	2		2
Σύνολο κειμένων	16	4	20

Από τον αριθμό των κειμένων που περιλαμβάνει κάθε κατηγορία (συνδικαλιστικά, τοπικά, εθνικής εμβέλειας), μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το θέμα πολύ λίγο απασχόλησε τον αθηναϊκό τύπο ενώ ο τοπικός τύπος εκδήλωσε περισσότερο ενδιαφέρον να δημοσιεύσει κείμενα σχετικά με το θέμα. Από τους παράγοντες της σχολικής κοινότητας εκφράστηκαν περισσότερο οι επαγγελματίες της εκπαίδευσης και οι φορείς των εκπαιδευτικών (συνδικαλιστικοί φορείς, σύλλογοι σχολείων) ενώ οι γονείς και οι μαθητές είχαν μικρότερη συμμετοχή στον έντυπο διάλογο. Αυτό γίνεται κατανοητό, αν ληφθεί υπόψη ότι σύμφωνα με την προβλεφθείσα διαδικασία, οι σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων καθώς και οι μαθητικές κοινότητες δεν κλήθηκαν να εκφράσουν άποψη ή προτίμηση για το όνομα του σχολείου τους.

6.2 Η διάρκεια της συζήτησης

Από τις ημερομηνίες συγγραφής ή ανάρτησης των κειμένων μπορούμε να εκτιμήσουμε τη διάρκεια της συζήτησης, το χρόνο δηλαδή κατά τον οποίο, με δημοσιεύματα κάθε είδους, από άρθρα μέχρι απλά σχόλια, το ζήτημα της ονοματοδοσίας απασχόλησε τον τύπο, τους εμπλεκόμενους παράγοντες και την κοινή γνώμη. Ο υπουργός Παιδείας ανακοίνωσε την πρόθεσή του για προσθήκη προσωνυμίας στα σχολεία στην 1^η Ημερίδα στελεχών της εκπαίδευσης, που πραγματοποιήθηκε στις 28/1/2008. Την άλλη ημέρα η είδηση δημοσιεύτηκε σε αρκετές *αθηναϊκές εφημερίδες*, σηματοδοτώντας την *έναρξη της συζήτησης* στις 29/1/2008. Τα *πρώτα δημοσιεύματα του τοπικού τύπου* εντοπίζονται, σύμφωνα με τη δική μας αναζήτηση, στις 4/2/2008 και στις 8/2/2008 σε τοπικές εφημερίδες της Χίου και της Κομοτηνής, αντίστοιχα. Οι ειδήσεις που δημοσιεύουν οι τοπικές αυτές εφημερίδες σχετίζονται με τη μετονομασία σχολείων που είχε ξεκινήσει με την προηγούμενη διαδικασία ονοματοδοσίας. Τα σχολεία στα οποία αναφέρονται τα δύο δημοσιεύματα (Γυμνάσιο Βολισσού Χίου και 1^ο Γυμνάσιο Κομοτηνής) είχαν αξιοποιήσει τη δυνατότητα που παρείχε η ισχύουσα νομοθεσία για μετονομασία των σχολείων. Ωστόσο, η ανακοίνωση της πρόθεσης του υπουργού Παιδείας επανέφερε στο προσκήνιο τις εν εξελίξει αυτές μετονομασίες.

Πέρα από τις δύο αυτές ξεχωριστές περιπτώσεις, ο τοπικός τύπος αρχίζει να δημοσιεύει άρθρα για το ζήτημα από τις 21/2/2008 (δημοσίευμα της ημερήσιας εφημερίδας Ν. Λέσβου ΕΜΠΡΟΣ) και 22/2/2008 (δημοσίευμα της εφημερίδας των Τρικάλων Η ΕΡΕΥΝΑ). Να σημειώσουμε εδώ, ότι η εγκύκλιος του υπουργείου Παιδείας, που αφορούσε και περιέγραφε τη διαδικασία υλοποίησης της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία, έχει ημερομηνία 15/2/2008 (Εγκύκλιος Γ1/20521/15-2-2008, Βιβλιογραφία, Πηγές). Άρα, οι εμπλεκόμενοι φορείς και η τοπική κοινωνία κινητοποιούνται, όπως είναι αναμενόμενο, μετά την έναρξη της διαδικασίας υλοποίησης, με την αποστολή της εγκυκλίου. Μάλιστα τα δύο πρώτα

δημοσιεύματα των τοπικών εφημερίδων, που προαναφέρθηκαν, περιγράφουν ακριβώς την έναρξη της διαδικασίας. Το πρώτο δημοσίευμα, αυτό της εφημερίδας της Λέσβου, αναγγέλλει τη σύσταση τριμελών επιτροπών από την Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Β. Αιγαίου, οι οποίες, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα, θα εποπτεύσουν τη διαδικασία και φιλοξενεί δηλώσεις του Περιφερειακού Διευθυντή Βορείου Αιγαίου, σχετικές με το νόημα της προσθήκης προσωνομίας στα σχολεία της Λέσβου. Το αμέσως επόμενο δημοσίευμα, της τοπικής εφημερίδας των Τρικάλων, είναι ένα ρεπορτάζ που περιγράφει την κινητοποίηση και ενεργοποίηση ενός μηχανισμού και την πραγματοποίηση ευρείας σύσκεψης των προέδρων των τριμελών επιτροπών της περιφέρειας Θεσσαλίας στη Λάρισα, «με στόχο να καταρτιστεί «τράπεζα ονομάτων» για την ονοματοδοσία των σχολείων.

Το πρώτο συνδικαλιστικό κείμενο, που δημοσιεύεται, εντοπίζεται στις 2/3/2008. Πρόκειται για την τοποθέτηση της συνδικαλιστικής παράταξης Δημοκρατική Συσπείρωση και Παρέμβαση ΠΥΣΠΕ Π.Ε. Πειραιά, δηλαδή μιας παράταξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης η οποία τοποθετείται απέναντι στο μέτρο πριν την επίσημη τοποθέτηση του δευτεροβάθμιου συνδικαλιστικού οργάνου των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ΔΟΕ, η οποία εξέδωσε ανακοίνωση για το θέμα στις 4/3/2008. Το αντίστοιχο δευτεροβάθμιο όργανο των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, η ΟΛΜΕ, εκδίδει ανακοίνωση στις 14/3/2008, αρκετές ημέρες μετά και αφού έχει ήδη τοποθετηθεί το πρωτοβάθμιο όργανο των καθηγητών Γ' ΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης στις 13/3/2008.

Το τελευταίο δημοσίευμα που εντοπίσαμε στην αναζήτησή μας είναι πάλι ένα δημοσίευμα του τοπικού τύπου, στην ιστοσελίδα «Πληροφοριόδοτης» (Ενημερωτικός, Επαγγελματικός, Τουριστικός οδηγός του Νομού Ημαθίας) και αναρτήθηκε στις 26/11/2008. Αναφέρεται σε εκδήλωση της Νομαρχίας Ημαθίας με παράδοση στον διευθυντή και υποδιευθυντή του 1^{ου} ΕΠΑΛ Βέροιας υλικού (πόστερ, αφίσες, κάδρο) που θα στηρίξει την πρωτοβουλία τους για ονοματοδοσία του σχολείου τους με το όνομα Μακεδόνα αγωνιστή του 1821.

Σχόλια σε ανάρτηση ιστοσελίδας που αφορούν ονοματοδοσία σχολείου της Αμφιλοχίας, γράφονται μέχρι τις 4/12/2008. Τα τελευταία δημοσιεύματα που εντοπίσαμε κατά την αναζήτησή μας στον αθηναϊκό τύπο είναι επιστολή κατοίκου της Κύθνου, η οποία δημοσιεύτηκε στις 26/7/2008 και αφορά τη διαμάχη κατοίκων της Κύθνου για το όνομα του Δημοτικού σχολείου καθώς και το άρθρο για τα σχολεία της Θράκης στην εφημερίδα Στόχος, στις 14/8/2008. Από τα συνδικαλιστικά κείμενα, τελευταία εντοπίζεται η τοποθέτηση μέλους της μαθητικής παράταξης «Μαθητές/τριες ενάντια στο σύστημα», τον Σεπτέμβριο 2008.

Συνοψίζοντας, δημοσιεύματα κάθε είδους που αφορούν το θέμα έχουν εντοπιστεί κατά την αναζήτησή μας από τις 29/1/2008, επομένη της ανακοίνωσης από τον υπουργό Παιδείας της

πολιτικής προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία, μέχρι τα τέλη Νοέμβρη του ίδιου έτους. Ο αθηναϊκός τύπος ασχολείται νωρίτερα με το θέμα, ανακοινώνοντας την είδηση, ο τοπικός τύπος όμως συντηρεί τη συζήτηση περισσότερο. Οι συνδικαλιστικοί φορείς αρχίζουν να ασχολούνται με το θέμα μετά την αποστολή στα σχολεία της σχετικής εγκυκλίου.

6.3 Οι τίτλοι των κειμένων

Μια πρώτη εικόνα για τη θέση και τις αντιδράσεις απέναντι στην πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία μπορούμε να πάρουμε αρχικά από την ανάγνωση των τίτλων των κειμένων. Υπάρχουν τίτλοι τυπικοί, περιγραφικοί, ειδησεογραφικοί και τίτλοι ειρωνικοί, ακόμα και χλευαστικοί, τίτλοι που εκφράζουν κριτική διάθεση ή υποδεικνύουν ένταση.

Περισσότεροι από το 1/3 (7 στους 20) των τίτλων των συνδικαλιστικών κειμένων εκφράζουν ειρωνεία απέναντι στην πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας, ακόμα και χλευασμό (Βλ. Παράρτημα 3). Υπάρχουν μεταξύ αυτών μερικοί που αξίζει να αναφερθούν.

Χαρακτηριστικά, η πρώτη στην αναζήτησή μας, χρονολογικά, ανακοίνωση φέρει τον τίτλο: «Ζητάνε κουμπάρους...Δε συμμορφωνόμαστε» και προέρχεται από συνδικαλιστική παράταξη του Πειραιά εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Χαρακτηριστικός είναι επίσης ο τίτλος της συνδικαλιστικής παράταξης Παρεμβάσεις Κινήσεις Συσπειρώσεις Π.Ε «Στο κελί 33...περί ονοματοδοσίας των σχολείων ο λόγος». Σύλλογος Εκπαιδευτικών Π.Ε, πρωτοβάθμιο συνδικαλιστικό όργανο των δασκάλων, δίνει στην ανακοίνωσή του τον τίτλο: «Δεν έχουμε να φάμε και ετοιμαζόμαστε για βαφτίσια». Άλλος Σύλλογος Εκπαιδευτικών Π.Ε δίνει τον τίτλο: «Όλα τα χε η Μαριορή, ο φερετζές της έλειπε». Την ίδια παροιμία συναντάμε επίσης στον τίτλο άρθρου συνδικαλιστή που δημοσιεύεται στο Ριζοσπάστη, καθώς και μέσα στο κείμενο της ανακοίνωσης της ΟΛΜΕ. Χαρακτηριστικά εκφράζεται η άρνηση στον τίτλο της ανακοίνωσης της Αυτόνομης Παρέμβασης Εκπαιδευτικών Π.Ε, υπό τύπον διαλόγου: «-ΠΡΟΣΩΝΥΜΙΑ” ; -ΟΧΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ...». Αξιοσημείωτος επίσης ο τίτλος παρέμβασης συνδικαλιστή, μέλους του ΔΣ της ΟΛΜΕ «‘Αρχή σοφίας, ονομάτων επίσκεψις’;». Οι δύο εκπαιδευτικές ομοσπονδίες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ΔΟΕ και ΟΛΜΕ αντίστοιχα, δίνουν στις ανακοινώσεις τους τυπικούς τίτλους, απλά κατατοπιστικούς για το κεντρικό θέμα της ανακοίνωσης. Ο τίτλος της ΔΟΕ είναι: «Με αφορμή την εγκύκλιο του ΥΠΕΠΘ για την ‘ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΠΡΟΣΩΝΥΜΙΑΣ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ’ » και της ΟΛΜΕ: «Για την ονοματοδοσία των σχολείων».

Στον τοπικό τύπο δεν εντοπίζονται ειρωνικοί τίτλοι αντίστοιχοι των τίτλων των συνδικαλιστικών κειμένων. Υπάρχουν όμως τίτλοι (11 στους 40) που εκφράζουν και

αντανακλούν την ένταση που έχει προκληθεί στην τοπική κοινωνία εξαιτίας της ονοματοδοσίας των σχολείων ή κάποια κριτική διάθεση του συντάκτη τους απέναντι στο θέμα. Αναφέρουμε χαρακτηριστικά τον τίτλο της εφημερίδας ΑΛΗΘΕΙΑ της Χίου «*Αφήστε ήσυχα τα σχολεία από 'άγια'...ονόματα*» που υποδεικνύει την ένταση και αντίδραση της κοινωνίας της Χίου απέναντι στην ονοματοδοσία σχολείων με θρησκευτικά ονόματα. Ενδεικτικός της έντασης είναι επίσης ο τίτλος δημοσιεύματος της εφημερίδας ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ «*ΕΥΟΣΜΟΣ, Διαμαρτυρία για την ονοματοδοσία του σχολείου*». Ο τίτλος «*ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΕΔΚ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΔΟΣΙΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ*» της ιστοσελίδας Patranews, ενημέρωσης, μας πληροφορεί για την αντίδραση των Δήμων στην ακολουθούμενη διαδικασία. Ο τίτλος «*ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΑΘΗΝΑΙ*» δημοσιεύματος της εφημερίδας Δημοκρατική της Χίου, του οποίου ο συντάκτης είναι πανεπιστημιακός καθηγητής, τοποθετείται εξ αρχής απέναντι στο ζήτημα της ονοματοδοσίας των σχολείων θεωρώντας το μέτρο επιφανειακό και επικοινωνιακό, ενώ ο τίτλος δημοσιεύματος της εφημερίδας Νέοι Αγώνες Ηπείρου «*Η 'αναβάπτιση' των σχολείων*» εκφράζει έναν πιο λεπτό και υπαινικτικό σκεπτικισμό.

Στον αθηναϊκό τύπο οι τίτλοι είναι, σε σχέση με τον τοπικό, σε μεγαλύτερο ποσοστό ειρωνικοί (6 στους 18). Αναφέρουμε χαρακτηριστικά τον τίτλο του πρώτου δημοσιεύματος της εφημερίδας ΤΑ ΝΕΑ «*Μεταρρυθμίζουν τώρα τις ταμπέλες στα σχολεία. Τη 'βάφτιση' τους με ονόματα ηρώων δρομολογεί το Υπουργείο*». Σε δημοσίευμα της εφημερίδας ΤΟ ΒΗΜΑ, το σχόλιο πανεπιστημιακού καθηγητή και συγγραφέα φέρει τον τίτλο «*Έξυπνα σχολεία, Παιδεία χαζή*» που παραπέμπει στην εξαγγελθείσα από τον υπουργό πολιτική των «έξυπνων σχολείων» (βλ. Κεφ. 4). Η εικονογραφημένη ιστορία του περιοδικού Schooligans έχει τον τίτλο «*happy end...ΒΑΦΤΙΣΤΕ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΑΣ!*» ενώ ένα από τα σχόλια που έχει αναρτήσει μαθητής φέρει τον τίτλο «*Respect the Government!*».

Συνοψίζοντας, μια περιδιάβαση στους τίτλους των κειμένων διαφοροποιεί τις τρεις κατηγορίες κειμένων. Η διατύπωση στους τίτλους των συνδικαλιστικών κειμένων κορυφώνει την ειρωνεία σε χλευασμό της πολιτικής της προσθήκης προσωνομίας. Οι τίτλοι των κειμένων του τοπικού τύπου θεωρούν στην πλειοψηφία τους το ζήτημα σοβαρό και σε ένα ποσοστό τους αντανακλούν και περιγράφουν την ένταση της τοπικής κοινωνίας και το σκεπτικισμό κάποιων συντακτών τους. Ο αθηναϊκός τύπος χρησιμοποιεί τίτλους που αντιμετωπίζουν με ειρωνεία το ζήτημα της ονοματοδοσίας.

Ακολουθούν τα κεφάλαια ανάλυσης των Συνδικαλιστικών κειμένων (Κεφ. 7), των κειμένων του Τοπικού τύπου (Κεφ. 8) και του τύπου Εθνικής εμβέλειας (Κεφ. 9).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Τα Συνδικαλιστικά κείμενα

7.1 Εισαγωγή

Παρουσιάζονται και αναλύονται εδώ τα κείμενα συνδικαλιστικών φορέων και παρατάξεων των εκπαιδευτικών και μεμονωμένων συνδικαλιστών. Στο κεφάλαιο αυτό παρακολουθούμε πώς τοποθετούνται οι εκπαιδευτικοί απέναντι στο μέτρο πολιτικής της προσθήκης προσωνομίας και τη διαδικασία που ακολουθήθηκε και ποια προβλήματα εντοπίζουν στην καθημερινή πρακτική τους. Μέσα από τα συνδικαλιστικά κείμενα προσπαθήσαμε επίσης να διακρίνουμε ποια θεωρούν οι εκπαιδευτικοί ότι είναι η εκπαιδευτική πολιτική του υπουργείου Παιδείας, ποια είναι η σχέση που επιθυμούν να έχει το σχολείο με την κοινωνία και πώς περιγράφουν το σχολείο που επιθυμούν. Προσπαθήσαμε επίσης να διερευνήσουμε ποια είναι η στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στο ΥΠΕΠΘ και πώς νοηματοδοτούν τη στάση του ΥΠΕΠΘ απέναντί τους. Έγινε απόπειρα να αναδειχθούν όψεις της αυτο-εικόνας των εκπαιδευτικών και να επιλεγούν στοιχεία που βοηθούν στον προσδιορισμό της παιδαγωγικής τους ταυτότητας καθώς και της παιδαγωγικής ταυτότητας που επιχειρεί, κατά τη γνώμη τους, να προωθήσει το ΥΠΕΠΘ με την πολιτική του, σύμφωνα με την τυπολογία του Bernstein (Bernstein, 2000, βλ. Κεφ. 2).

7.2 Η ταυτότητα των κειμένων

Όπως έχει ήδη αναφερθεί στο Κεφάλαιο 6, συλλέχθηκαν και αναλύονται 20 συνδικαλιστικά κείμενα. Μεταξύ των 20 συνδικαλιστικών κειμένων περιλαμβάνεται επίσης ανακοίνωση μαθητή-μέλους μαθητικής παράταξης. Αναλυτικότερα περιλαμβάνονται: 1 ανακοίνωση της ΟΛΜΕ (Ομοσπονδία Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης) δευτεροβάθμιου συνδικαλιστικού οργάνου των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 2 ανακοινώσεις της ΔΟΕ (Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας) δευτεροβάθμιου συνδικαλιστικού οργάνου των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, 5 ανακοινώσεις Συλλόγων Εκπαιδευτικών Π.Ε πρωτοβάθμιων συνδικαλιστικών οργάνων των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και 3 ανακοινώσεις ΕΛΜΕ (Ένωση Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης) πρωτοβάθμιων συνδικαλιστικών οργάνων των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στα 20 κείμενα περιλαμβάνονται επίσης 2 άρθρα μεμονωμένων συνδικαλιστών, 1 κείμενο-παρέμβαση του

εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών και «την έβδομη ημέρα της ξεκούρασης» να σκέφτεται: «Τι μου απομένει; Να δώσω κι ένα όνομα στα σχολεία». Και από αυτό η ανακοίνωση συμπεραίνει: «Αν αυτό δεν είναι δούλεμα, ειρωνεία, φαρισαϊσμός ή το λιγότερο που θα μπορούσε κανείς να πει ‘επικοινωνιακό τέχνασμα’, τότε τι είναι;».(έντονα στο πρωτότυπο).

Σε 6 κείμενα η ονοματοδοσία του σχολείου θεωρείται προσπάθεια εκ μέρους του υπουργείου να επιβάλει ιδεολογική ταυτότητα στο σχολείο και με αυτόν τον τρόπο να «ενσωματώσει» τους μαθητές, να εγχαράξει στάσεις και συμπεριφορές, να «σύρει την εκπαίδευση στις αξιακές του επιλογές». Σε πολλά όμως κείμενα αυτό συνάγεται περισσότερο από την διαδικασία που ακολουθήθηκε και όχι από τη λειτουργία που εικάζεται ότι θα έχει η ίδια η πράξη της ονοματοδοσίας. Χαρακτηριστικό κείμενο στο οποίο νοηματοδοτείται η λειτουργία της ονοματοδοσίας του σχολείου ως επιβολή ταυτότητας με σοβαρές συνέπειες στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας της σχολικής μονάδας είναι η ανακοίνωση του Συλλόγου Εκπαιδευτικών Π.Ε. «Κ. Σωτηρίου» η οποία ασχολείται σχεδόν αποκλειστικά με την ανάλυση της ίδιας της πράξης της ονοματοδοσίας ενός σχολείου. Παραθέτουμε χαρακτηριστικό απόσπασμα:

...η διαδικασία ονοματοδοσίας της σχολικής μονάδας είναι μια πολύ σοβαρή διαδικασία καθώς το όνομα δεν είναι μια απλή λέξη, αλλά συνδέεται με πολιτικές αναφορές, αντανακλά ιστορικές νοηματοδοτήσεις, και συμπυκνώνει ιδεολογικές προσεγγίσεις. Πολλές φορές μάλιστα είναι δυνατόν να καθορίσει τη φυσιογνωμία της σχολικής μονάδας να της προσδώσει συγκεκριμένη ταυτότητα και να χρησιμοποιηθεί ως μέσο προπαγάνδας για να εγχαράξει επιθυμητές στάσεις και συμπεριφορές σε εκπαιδευτικούς και μαθητές. Άλλη ταυτότητα για παράδειγμα προσδίδει η ονομασία Βασίλειος Βουλγαροκτόνος ή Άγιος Γεώργιος και άλλη Γιάννης Ρίτσος ή Δημήτρης Γληνός. (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 5, Παράρτημα 3, έντονα και υπογραμμισμένα στο πρωτότυπο)

Είναι επίσης χαρακτηριστικό το γεγονός ότι η ανακοίνωση αυτή είναι η μόνη από τα συνδικαλιστικά κείμενα που σχολιάζει και «διορθώνει» τη γλώσσα που χρησιμοποιεί ο υπουργός στο σχετικό απόσπασμα της ομιλίας του, αντιπαραθέτοντας στην καθαρεύουσα του υπουργού τη δημοτική και τους «μαλλιαρούς», όπως τους χαρακτηρίζει, Δελμούζο, Γληνό, Σωτηρίου. Διαπιστώνοντας τη σοβαρότητα του εγχειρήματος της ονοματοδοσίας, ο Σύλλογος δίνει βαρύτητα στα ονόματα που οι σύλλογοι διδασκόντων θα επιλέξουν, θεωρώντας ότι η ονοματοδοσία δεν πρέπει να έχει καμία σχέση με «αμφιλεγόμενους ‘ευεργέτες’ ή χορηγούς, θρησκευτικά πιστεύω ή προσωπικότητες της θρησκευτικής ζωής – ιδιαίτερα στα σημερινά πολυπολιτισμικά σχολεία-και ονόματα που εν δυνάμει καλλιεργούν τον εθνικισμό σε μαθητές και εκπαιδευτικούς.» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 5).

Στην ίδια κατεύθυνση προβληματισμού κινείται και η ανακοίνωση της παράταξης Παρεμβάσεις Κινήσεις Συσπειρώσεις Π.Ε (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 4). Εκτιμά ότι η ονομασία ενός υποκειμένου είναι «διεργασία των κοινωνικών μερών που το διαμορφώνουν και το ορίζουν». Η ονομασία ενός σχολείου αποτελεί «κοινωνικό αίτημα ορισμού,

φαντασιακής θέσμισης». Οι διεργασίες όμως «δεν γίνονται σε ιδεολογικό και αξιακό κενό...ή έρχονται σε σύγκρουση με την ηγεμονεύουσα αντίληψη...ή αναπαράγονται οι κυρίαρχες αντιλήψεις». Συμπεραίνει ότι η «άνωθεν κατευθυνόμενη διαδικασία» εξασφαλίζει την αναπαραγωγή των κυρίαρχων αντιλήψεων. Η ίδια ανακοίνωση καθώς και η τοποθέτηση του μέλους της μαθητικής παράταξης Μαθητές/τριες ενάντια στο σύστημα (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 20) διακρίνουν στην πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας *πρόθεση φρονηματισμού* που θα εξυπηρετηθεί με την επιβολή προτύπων και λαμπρών παραδειγμάτων. Χαρακτηριστικά, ο μαθητής χρησιμοποιεί τον υπότιτλο «Ιδεολογική επίθεση».

Η δέσμευση του μέλλοντος απασχολεί την ανακοίνωση της παράταξης Δημοκρατική Συσπείρωση και Παρέμβαση Π.Ε ΠΥΣΠΕ Πειραιά (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ.12), θεωρώντας ότι η επιλογή ονόματος σήμερα αποκλείει άλλη μελλοντική επιλογή με ονόματα προσώπων που θα μπορούσαν να αναδειχθούν στο μέλλον και θα ήταν άξια αναφοράς¹⁶.

Μεταξύ των συνδικαλιστικών κειμένων της συλλογής μας, 5 κείμενα εξετάζουν τις συνέπειες της εφαρμογής της προσθήκης προσωνυμίας, συνδέοντάς την με την *εμπορευματοποίηση* και την *ιδιωτικοποίηση* της εκπαίδευσης και προβλέπουν πιθανή σύνδεση του ονόματος του σχολείου με χορηγούς και επιχειρήσεις. Μόνο σε ένα όμως από αυτά τα κείμενα γίνεται αναφορά στις τυχόν συνέπειες της ονοματοδοσίας στην κατεύθυνση της *διαφοροποίησης* και του ανταγωνισμού των σχολείων.

Στα 3 από τα 5 κείμενα η σύνδεση της προσθήκης προσωνυμίας με την προοπτική της εμπλοκής χορηγών στη λειτουργία των σχολείων προκύπτει κυρίως από τη διαπίστωση ότι οι παιδαγωγικές και πολιτιστικές δραστηριότητες που, σύμφωνα με την εγκύκλιο, συνοδεύουν την προσθήκη προσωνυμίας, είναι πολυδάπανες, απαιτούν γενναία χρηματοδότηση και αυτό δεν συνάδει με την παρούσα κατάσταση υποχρηματοδότησης της εκπαίδευσης. Παραθέτουμε χαρακτηριστικά απόσπασμα από την ανακοίνωση του Συλλόγου Εκπαιδευτικών Π.Ε «Αλεξ. Δελμούζος»:

Η Εγκύκλιος του ΥΠΕΠΘ προτείνει η προσωνυμία να συνδυαστεί με πλήθος παιδαγωγικών και διδακτικών δραστηριοτήτων...Πουθενά όμως δεν αναφέρει από ποια δαπάνη θα καλυφθεί το κόστος των παραπάνω ενεργειών και δραστηριοτήτων. Είναι τουλάχιστον υποκριτικό να γίνονται ονομασίες σχολείων και να προτείνονται πλήθος δραστηριοτήτων, σε μια εποχή που οι Διευθυντές των σχολείων και νηπιαγωγείων δεν έχουν χρήματα ούτε για να αγοράσουν πετρέλαιο θέρμανσης και να πληρώσουν τις καθαρίστριες. (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 7, Παράρτημα 3)

Αναρωτιέται επομένως:

Μήπως το κόστος αυτό θα το αναλάβουν οι χορηγοί; Το θέμα ονομασίας των σχολείων δεν είναι απλά διαχειριστικό. Έχει ύποπτες προεκτάσεις στις Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα με

¹⁶ Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι η διάσταση της αλλαγής του ονόματος ενός σχολείου τέθηκε και από τον ιστορικό Α. Δημαρά, κατά την συζήτηση μαζί του, βλ. Παράρτημα 1.

απρόβλεπτες διαστάσεις στην εμπορευματοποίηση των σχολείων και την εμφάνιση των χορηγών στα σχολεία. (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 7, Παράρτημα 3)

Το μόνο κείμενο που διαβλέπει στην πολιτική της προσθήκη προσωνυμίας ένα πρώτο μέτρο προς την κατεύθυνση της *διαφοροποίησης* των σχολείων είναι το άρθρο-παρέμβαση συνδικαλιστή, μέλους της Γραμματείας ΠΑΜΕ Εκπαιδευτικών, που δημοσιεύεται στην εφημερίδα Ριζοσπάστης (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 13). Εκτιμά ότι: «Το μέτρο... αυτό κατά βάθος είναι ένα σοβαρό υποδηλωτικό στοιχείο, ίσως το πιο ανώδυνο, για την ενίσχυση της ιδιομορφίας και της ταξικής διαφοροποίησης των σχολείων». Θεωρεί δε ότι: «έρχεται να συμβάλει στο μικρό βαθμό που του αναλογεί»: στην αξιολόγηση των σχολείων, την επιτάχυνση της ανταγωνιστικής λειτουργίας τους και στην *παγίωση* (με έντονα στο πρωτότυπο) της ταξικής κατηγοριοποίησής τους, καθώς και στην επιλεκτική τους χρηματοδότηση και την ελεύθερη επιλογή σχολείου από τους γονείς.

Συνοψίζοντας, στα συνδικαλιστικά κείμενα διακρίνονται 4 πρότυπα ανταποκρίσεων στην πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας. Το μέτρο πολιτικής ερμηνεύεται από τους εκπαιδευτικούς ως απόπειρα μεταρρύθμισης, ως επικοινωνιακό τέχνασμα, ως επιβολή ιδεολογικής ταυτότητας και ως μέτρο πολιτικής διαφοροποίησης των σχολείων και ιδιωτικοποίησης. Η πλειοψηφία των συνδικαλιστικών κειμένων υιοθετεί την πρώτη από τις πιο πάνω ερμηνείες.

7.3.2 Η διαδικασία

Όλα σχεδόν τα συνδικαλιστικά κείμενα της συλλογής μας ασχολούνται ιδιαίτερα με τη διαδικασία υλοποίησης της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας, όπως αποφασίστηκε από το υπουργείο Παιδείας. Εξαίρεση αποτελούν: η ανακοίνωση της συνδικαλιστικής παράταξης ΔΑΚΕ Π.Ε, το άρθρο-παρέμβαση του συνδικαλιστή του ΠΑΜΕ Εκπαιδευτικών στο Ριζοσπάστη και οι ανακοινώσεις της ΔΟΕ, οι οποίες ασχολούνται με τη διαδικασία με έναν ιδιαίτερο τρόπο. Ας δούμε πώς αντιμετωπίζεται/παρακάμπτεται το ζήτημα της διαδικασίας στις ανακοινώσεις αυτές.

- Η παράταξη ΔΑΚΕ Π.Ε Νίκαιας στην ανακοίνωσή της (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 6) δεν αναφέρεται στη σύσταση των τριμελών επιτροπών της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, ούτε στην τελική επικύρωση ή απόρριψη της προσωνυμίας από το ΥΠΕΠΘ. Θεωρεί ότι οι συνεδριάσεις των συλλόγων διδασκόντων για το ζήτημα της προσθήκης προσωνυμίας ενισχύουν το ρόλο του συλλόγου, ως οργάνου κυρίαρχου στη σχολική μονάδα.
- Η παρέμβαση του μέλους της Γραμματείας του ΠΑΜΕ Εκπαιδευτικών στο Ριζοσπάστη, (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 13) επίσης δεν ασχολείται με την προβλεπόμενη διαδικασία.

Προτρέπει όμως να αξιοποιηθούν οι συνεδριάσεις των συλλόγων διδασκόντων στα σχολεία ώστε «να αναδειχτούν τα μέτρα των αντιδραστικών τομών, που επιχειρούνται στην εκπαίδευση, και να ενισχυθούν οι συλλογικές αντιστάσεις για την ακύρωσή τους».

- Η ΔΟΕ ασχολείται εξαρχής (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ.2) μόνο με το νόμιμο ή όχι της διαδικασίας και επικαλούμενη την ισχύουσα νομοθεσία, και ειδικότερα το Π.Δ.201/1998, εκτιμά ότι η διαδικασία είναι προαιρετική και όχι υποχρεωτική. Δεν ασχολείται με κανένα άλλο ζήτημα που θέτει στη συζήτηση η υλοποίηση της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας. Σε επόμενη ανακοίνωσή της (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 3), αντιτίθεται στην εμπλοκή των Δήμων στη διαδικασία ονοματοδοσίας των σχολείων επικαλούμενη τη σχετική εγκύκλιο του ΥΠΕΠΘ (Ε 2008α, Βιβλιογραφία, Πηγές). Θα αναφερθούμε ξανά στις δύο ανακοινώσεις της ΔΟΕ, λόγω του ιδιαίτερου ρόλου της ΔΟΕ ως δευτεροβάθμιου συνδικαλιστικού οργάνου των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Η πλειοψηφία των συνδικαλιστικών κειμένων ασχολείται εκτενώς με τη διαδικασία που προβλέπεται από το ΥΠΕΠΘ για την υλοποίηση της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία και από τις τοποθετήσεις των συνδικαλιστικών κειμένων αναδεικνύονται ποικίλα ζητήματα. Από τις απαντήσεις των κειμένων προκύπτει ότι η συζήτηση για τη διαδικασία κινήθηκε στους παρακάτω άξονες:

- χαρακτηρισμός της διαδικασίας στο σύνολό της
- εκτίμηση του ρόλου των τριμελών επιτροπών που ορίστηκαν από την περιφερειακή διεύθυνση εκπαίδευσης και, σε κάποια λιγότερα κείμενα, εκτίμηση του ρόλου του περιφερειακού διευθυντή και των σχολικών συμβούλων
- εκτίμηση του ρόλου του συλλόγου διδασκόντων στη διαδικασία
- συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας
- χρονικά περιθώρια και καταληκτικές ημερομηνίες και
- εκτίμηση του τελικού αποτελέσματος.

Χαρακτηρισμός της διαδικασίας στο σύνολό της

Το πρώτο ζήτημα που τίθεται στη συζήτηση για τη διαδικασία υλοποίησης είναι το ζήτημα της *υποχρεωτικότητας* και της *καθολικότητας*. Όλα τα κείμενα που προέρχονται από συνδικαλιστικούς φορείς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, εκτός από την ανακοίνωση της συνδικαλιστικής παράταξης ΔΑΚΕ Π.Ε. Νίκαιας, αναφέρουν ότι σύμφωνα με την υπάρχουσα νομοθεσία, η διαδικασία ονοματοδοσίας δεν είναι υποχρεωτική αλλά προαιρετική.

Η επιβολή της υποχρεωτικότητας και ο χαρακτήρας της καθολικότητας που δίνεται από το ΥΠΕΠΘ στην προσθήκη προσωνυμίας στα σχολεία, είναι ένα στοιχείο που διαφοροποιεί την

πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας από την προηγούμενη δυνατότητα των σχολείων να αποκτήσουν όνομα (βλ. Κεφ.5). Τη διαφορά εντοπίζουν όλα τα συνδικαλιστικά κείμενα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και αντιδρούν στην υποχρεωτικότητα, θεωρώντας ότι η υπάρχουσα και ισχύουσα νομοθεσία επαρκεί για να τεκμηριώσει την επιλογή από τους συλλόγους διδασκόντων της στάσης της συμμετοχής ή της άρνησης της διαδικασίας.

Η κατεύθυνση αυτή εξάλλου είναι το *κύριο μήνυμα* που εκπέμπει η ΔΟΕ, η οποία στη σύντομη ανακοίνωσή της αναφέρεται αποκλειστικά σε αυτό το ζήτημα και δεν θίγει καθόλου τα υπόλοιπα θέματα που, όπως αναφέραμε, αναδεικνύονται από την πλειοψηφία των συνδικαλιστικών κειμένων. Παραθέτουμε από την ανακοίνωση αυτή το σχετικό απόσπασμα:

...Σύμφωνα με το Π.Δ. 201, άρθρο 2, παρ.4: «...στην επωνυμία μπορεί να προστεθεί προσωνυμία δηλωτική της ιστορικής και πολιτιστικής παράδοσης του τόπου ή αναφερόμενη στο όνομα ευεργετών και προσωπικοτήτων των γραμμάτων και τεχνών και γενικότερα προσώπων που πρόσφεραν αναγνωρισμένες και αξιόλογες υπηρεσίες στον τόπο και στο έθνος γενικότερα...» Από τη διατύπωση του άρθρου σαφώς προκύπτει ότι η διαδικασία αυτή, σε καμιά περίπτωση δεν είναι υποχρεωτική αλλά προαιρετική. (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 2, Παράρτημα 3)

Είναι προφανές ότι η ΔΟΕ επιλέγει μια γραμμή «άμυνας» στηριζόμενη στη νομοθετική πλευρά του ζητήματος. Η απουσία όμως οποιουδήποτε σχολιασμού της ίδιας της πολιτικής και της διαδικασίας που προβλέπεται, την φέρνει σε *διάσταση* με τις τοποθετήσεις των περισσότερων συνδικαλιστικών κειμένων που προέρχονται από τους Συλλόγους Εκπαιδευτικών Π.Ε και τις συνδικαλιστικές παρατάξεις της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Στην ανακοίνωση της συνδικαλιστικής παράταξης Αυτόνομη Παρέμβαση Εκπαιδευτικών Π.Ε (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 17) εκτός από την αναφορά στο Π.Δ. 201/1998, αναφέρεται και το Π.Δ. 200/1998, άρθρο 2, παράγραφοι 1, 2 και 3, σύμφωνα με το οποίο για τα νηπιαγωγεία δεν προβλέπεται καν η δυνατότητα προσθήκης προσωνυμίας.

Τα συνδικαλιστικά κείμενα που προέρχονται από συνδικαλιστικούς φορείς ή παρατάξεις της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν αναφέρονται στην υποχρεωτικότητα της διαδικασίας, διότι το Π.Δ. 201/1998, αφορά μόνο την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν υπάρχει αντίστοιχη νομοθεσία.

Πέρα από το ζήτημα της υποχρεωτικότητας, στα συνδικαλιστικά κείμενα και των δύο βαθμίδων η διαδικασία χαρακτηρίζεται: γραφειοκρατική, συγκεντρωτική, πιεστική, μαζική και κεντρικά ελεγχόμενη. Εκτιμάται ότι το ΥΠΕΠΘ «περιχαράκωνει τη διαδικασία» και προσπαθεί να επιβάλει μια «λογική επιστράτευσης». Η διαδικασία χαρακτηρίζεται «ολοκληρωτικού τύπου», παρομοιάζεται με «καταναγκαστικά έργα», θεωρείται ότι επιβάλλει όρους «με το ζόρι», «από πάνω προς τα κάτω» και ότι αντιβαίνει «στο πνεύμα της ελεύθερης βούλησης».

Ο ρόλος των τριμελών επιτροπών και των στελεχών της εκπαίδευσης

Η πλειοψηφία των κειμένων αναφέρεται στον διορισμό τριμελών επιτροπών από τις Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης που ακολουθήθηκε κατά τη διαδικασία. Η έμφαση δίνεται στο ότι είναι *διορισμένες* και ο ρόλος τους στη διαδικασία προσδιορίζεται χαρακτηριστικά από την έκφραση «επιτροπές αποδελτίωσης = λογοκρισίας» (Συνδικαλιστικά Κείμενα αρ. 1,4, 5, 20). Παραθέτουμε σχετικό απόσπασμα από την ανακοίνωση της ΟΛΜΕ:

...Αλλά και η διαδικασία που έχει επιλεγεί για την ονοματοδοσία των σχολείων είναι γραφειοκρατική και συγκεντρωτική και κανένα θετικό αποτέλεσμα δεν θα έχει. Επιτροπές αποδελτίωσης (=λογοκρισίας), συγκεντρώσεις διευθυντών σχολείων και προϊσταμένων και καταληκτικές ημερομηνίες συνθέτουν το σκηνικό. (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ.1, Παράρτημα 3)

Οι συνδικαλιστές θεωρούν ότι οι διορισμένες αυτές επιτροπές «θα εγκρίνουν ή θα απορρίψουν τις προτάσεις των συλλόγων διδασκόντων των σχολείων» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 8 και αρ. 16).

Σε μερικά κείμενα αναφέρεται ότι οι τριμελείς επιτροπές συντάσσουν καταλόγους εγκεκριμένων ονομάτων (Συνδικαλιστικά κείμενα αρ. 9, 12). Χαρακτηριστικά, η συνδικαλιστική παράταξη Δημοκρατική Συσπείρωση και Παρέμβαση Π.Ε. ΠΥΣΠΕ Πειραιά ρωτά μέσα απ' την ανακοίνωσή της: «Γιατί τίθενται περιορισμοί “επιφανών ανθρώπων” μέσα από τον εγκεκριμένο κατάλογο της τριμελούς επιτροπής;» (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 12).

Παράλληλα τα συνδικαλιστικά κείμενα διαπιστώνουν «μεγάλη κινητοποίηση» στελεχών η οποία γίνεται αντιληπτή από τις συγκεντρώσεις διευθυντών σχολείων και προϊσταμένων Διευθύνσεων Εκπαίδευσης των νομών, κινητοποίηση που οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν με καχυποψία, επειδή εκτιμούν ότι παρόμοια δεν έχει γίνει για κανένα άλλο εκπαιδευτικό ζήτημα. Χαρακτηριστικά παραθέτουμε απόσπασμα από την ανακοίνωση του Συλλόγου Εκπαιδευτικών Π.Ε «Κ. Σωτηρίου»:

Συγκροτούνται και δημοσιοποιούνται επιτροπές αποδελτίωσης των προτάσεων κατά περιφέρεια που διορίζονται από το Υπουργείο. Πραγματοποιούνται συγκεντρώσεις διευθυντών σχολείων και προϊσταμένων νηπιαγωγείων, πράγμα που δεν έγινε σε αυτή την κλίμακα για κανένα άλλο ζήτημα στην εκπαίδευση το προηγούμενο διάστημα. (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 5, Παράρτημα 3)

Μερικοί μάλιστα μιλούν για «άγχος» των στελεχών της εκπαίδευσης στην προσπάθειά τους να πείσουν ώστε να πραγματοποιηθούν οι συνεδριάσεις των συλλόγων διδασκόντων. Η συνδικαλιστική παράταξη Αυτόνομη Παρέμβαση Εκπαιδευτικών Π.Ε αρχίζει τη σχετική ανακοίνωσή της ως εξής:

Ένα αδικαιολόγητο(;) άγχος έχει καταλάβει τις τελευταίες μέρες προϊστάμενες αρχές και διευθυντές σχολείων, σχετικά με την προσθήκη προσωνυμίας στις σχολικές μονάδες. Μ' έναν πειστικό τρόπο, δρομολογούνται συγκλήσεις Συλλόγων Διδασκόντων, προκειμένου να επιβληθεί η υλοποίηση της σχετικής εγκυκλίου, και -με το ζόρι- να προταθούν προσωνυμίες... (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 17, Παράρτημα 3)

Κάποια κείμενα επιχειρούν τη σύγκριση της διαδικασίας υλοποίησης της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας με διαδικασίες που ακολουθήθηκαν την ίδια χρονική περίοδο για άλλα ζητήματα (Διαβούλευση για την επιμόρφωση, βλ. πιο κάτω), επιχειρώντας να συναγάγουν γενικά συμπεράσματα για τον τρόπο που η ηγεσία του ΥΠΕΠΘ προσπαθεί να χρησιμοποιήσει το διοικητικό μηχανισμό και τα στελέχη για να υλοποιήσει τις πολιτικές της.

Στην ανακοίνωση της ΕΛΜΕ Φθιώτιδας (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 19) καθώς και στην παρέμβαση των δύο συνδικαλιστών εκπαιδευτικών Αχαΐας πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 14) εντοπίζονται κοινά σημεία μεταξύ της διαδικασίας της προσθήκης προσωνυμίας και της διαδικασίας που ακολουθήθηκε κατά τη Διαβούλευση για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών (Εγκύκλιοι Φ15/1714/14-3-08 και 55367/Γ1/29-4-2008, Βιβλιογραφία, Πηγές). Πρέπει να σημειώσουμε ότι και τα δύο κείμενα δεν έχουν ως κεντρικό θέμα την προσθήκη προσωνυμίας και έχουν εκδοθεί αρκετά αργότερα. Η ανακοίνωση της ΕΛΜΕ Φθιώτιδας εκδίδεται στις 24-6-2008 και η παρέμβαση των δύο συνδικαλιστών τον Σεπτέμβριο του 2008. Βλέπουν δηλαδή από κάποια χρονική απόσταση τα ζητήματα και έχουν παρακολουθήσει την εξέλιξη των διαδικασιών έτσι όπως ολοκληρώθηκαν στο επίπεδο του σχολείου και του εκπαιδευτικού.

Στην ανακοίνωση της ΕΛΜΕ Φθιώτιδας, οι διαδικασίες συγκρίνονται ως προς το ρόλο που διαδραμάτισαν σ' αυτές οι Περιφερειακοί Διευθυντές Εκπαίδευσης και οι Σχολικοί Σύμβουλοι. Ειδικότερα για το ρόλο του Περιφερειακού Διευθυντή η ανακοίνωση αναφέρει:

...Ο κάθε Περιφερειακός Διευθυντής, διορισμένος από την εκάστοτε κυβέρνηση, εντολοδόχος και μακρύ χέρι της, προσπαθεί να περάσει τις κυβερνητικές πολιτικές στην εκπαίδευση, ενδύομενος με έναν μανδύα καθωσπρεπισμού και σοβαρότητας που, όμως, δεν μπορεί πλέον να κρύψει τις συνέπειες αυτών των πολιτικών. (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 19, Παράρτημα 3)

Πιο κάτω η ίδια ανακοίνωση αναφέρεται στο ρόλο των Σχολικών Συμβούλων: «Αρωγοί σ' αυτήν την προσπάθεια ορισμένοι Σχολικοί Σύμβουλοι που παρουσιάστηκαν 'βασιλικότεροι του βασιλέως'» και ζητά από τον σχολικό σύμβουλο ενημέρωση για τα αποτελέσματα τόσο της Διαβούλευσης για την επιμόρφωση, όσο και για την εξέλιξη της διαδικασίας της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία:

Μπορεί να μας ενημερώσει ο κ. Ζ.[αναφέρεται το όνομα του συγκεκριμένου σχολικού συμβούλου] πόσα σχολεία έγιναν 'έξυπνα', τι ονόματα πήραν και αν ήταν σύμφωνα με τις προτάσεις των συλλόγων τους, πόσα δεν βαπτίστηκαν και ποιος/οι τα επεξεργάστηκαν; (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 19, Παράρτημα 3)

Στην τρισέλιδη παρέμβασή τους οι δύο συνδικαλιστές, μέλη των συνδικαλιστικών παρατάξεων Αγωνιστική Συσπείρωση Α/θμιας Εκπ/σης Πάτρας και Εκπαιδευτική Παρέμβαση Β/θμιας Α' ΕΛΜΕ Αχαΐας, βλέπουν στις δύο διαδικασίες ενδείξεις της έντασης του ελέγχου και τον περιορισμό της «όποιας παιδαγωγικής αυτονομίας» του εκπαιδευτικού.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν, το υπουργείο Παιδείας «προσπαθεί να στήσει μέσω της διοικητικής ιεραρχίας (των Περιφερειακών διευθυντών, Διευθυντών και Προϊσταμένων εκπαίδευσης και διευθυντών σχολείων) μία ιδιόμορφη διαδικασία επικοινωνίας με τους εκπαιδευτικούς των σχολείων». Χαρακτηρίζουν αυτή τη διαδικασία «κρατικό συνδικαλισμό» του ΥΠΕΠΘ με τους εκπαιδευτικούς και θεωρούν ότι παρακάμπτει τα πρωτοβάθμια καθώς και τα δευτεροβάθμια συνδικαλιστικά όργανα των εκπαιδευτικών και των δύο βαθμίδων. Σχετικά με το ρόλο του Σχολικού Συμβούλου αναφέρουν:

οι σχολικοί σύμβουλοι της α/θμιας εκπαίδευσης ανά τη χώρα αγνοώντας τις αποφάσεις των κλάδων, ταυτίστηκαν και υλοποίησαν τις πολιτικές και αποφάσεις του υπουργείου σε πολλά ζητήματα, όπως αυτό της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου. (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 14, Παράρτημα 3)

Από την ανάγνωση των συνδικαλιστικών κειμένων προκύπτει ότι ο διορισμός από τις Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης τριμελών επιτροπών, οι οποίες λειτουργούν σε συνεργασία με την Περιφερειακή Δ/ση Εκπ/σης και το ΥΠΕΠΘ, είτε συντάσσοντας εκ των προτέρων καταλόγους με εγκεκριμένα ονόματα, είτε αξιολογώντας εκ των υστέρων τις προτάσεις των σχολείων, προκαλεί καχυποψία και σκέψεις για περιχαράκωση της διαδικασίας, έλεγχο και επιβολή των τελικών ονομάτων. Η μεγάλη κινητοποίηση στελεχών που παρατηρήθηκε κρίνεται αρνητικά σε σχέση με τη βαρύτητα της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας. Οι περιφερειακοί διευθυντές θεωρούνται απλά εκτελεστικά όργανα των κυβερνητικών πολιτικών και ο ρόλος του σχολικού συμβούλου εκλαμβάνεται στο πλαίσιο αυτό από τους εκπαιδευτικούς ως διοικητικός μάλλον, παρά παιδαγωγικός και επιστημονικός. Οι αντιδράσεις των εκπαιδευτικών, όπως εκφράζονται μέσω των συνδικαλιστικών κειμένων, σε συνδυασμό με την ανάλυση της ομιλίας του υπουργού στην 1^η Ημερίδα Προϊσταμένων (βλ. Κεφ. 4), οδηγούν στο συμπέρασμα ότι για το ΥΠΕΠΘ η διαδικασία της ονοματοδοσίας χρησιμοποιήθηκε εκτός των άλλων και ως μέσον ελέγχου της αποτελεσματικότητας και αποδοτικής λειτουργίας της διοικητικής πυραμίδας, για να δοκιμαστεί στην πράξη ο συντονισμός της «εκπαιδευτικής μηχανής» (από την ομιλία του υπουργού 28-1-2008, βλ. Κεφ. 4). Ασκείται μία πίεση από «πάνω προς τα κάτω» η οποία γίνεται ορατή από την έντονη κινητοποίηση και το «άγχος» των στελεχών.

Η εικόνα αυτή ενισχύεται από την αντίδραση της Πανελλήνιας Ένωσης Σχολικών Συμβούλων στη διαδικασία της Διαβούλευσης για την επιμόρφωση. Στην ανακοίνωσή τους, η οποία εκδόθηκε στις 7-5-2008, με θέμα: «Διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης επιμόρφωσης εκπαιδευτικών», οι Σχολικοί Σύμβουλοι διαμαρτύρονται διότι ενώ η διαδικασία συλλογής προτάσεων σύμφωνα με την πρώτη εγκύκλιο (Φ15/1714/14-3-08) είχε ολοκληρωθεί, τους ζητείται με νέα εγκύκλιο (55367/Γ1/29-4-2008) να επαναλάβουν τη διαδικασία και η ευθύνη

εκχωρείται πλέον στους διευθυντές εκπαίδευσης. Στην ανακοίνωσή τους οι σχολικοί σύμβουλοι αναρωτιούνται:

Είναι δυνατόν να επιφυλάσσεται τέτοιος ρόλος για τους Σχολικούς Συμβούλους;
Είναι δυνατόν να ολοκληρώνονται και να ξαναρχίζουν οι ίδιες διαδικασίες;
Οι Σχολικοί Σύμβουλοι δεν μπορεί να δέχονται και να «ανέχονται» για θέματα τα οποία η Πολιτεία – υποτίθεται – ότι τους θεωρεί αρμόδιους και τους τα έχει αναθέσει, να μη συμμετέχουν στο σχεδιασμό και τη λήψη αποφάσεων. Απλώς να καλούνται να εφαρμόσουν όσα αποφασίσουν οι διοικητικοί Διευθυντές Εκπαίδευσης! (Πανελλήνια Ένωση Σχολικών Συμβούλων, 2008, Βιβλιογραφία, Πηγές)

Η παραπάνω ανακοίνωση των σχολικών συμβούλων αποκαλύπτει ότι υπάρχει ένταση και στα στελέχη της εκπαίδευσης και ότι η λήψη των αποφάσεων και η ευθύνη μετατοπίζεται προς την πλευρά της διοίκησης. Για την έρευνα έχει επίσης σημασία η διαπίστωση ότι η εφαρμογή της συγκεκριμένης διαδικασίας υπονομεύει και ακυρώνει την όποια δυναμική της πολιτικής της «προσθήκης προσωνυμίας» προκαλώντας την αντίδραση των εκπαιδευτικών για το όλο εγχείρημα.

Ο ρόλος του συλλόγου διδασκόντων

Σύμφωνα με τα συνδικαλιστικά κείμενα, ο ρόλος του συλλόγου διδασκόντων όπως προβλέπεται από τη διαδικασία του ΥΠΕΠΘ, είναι διεκπεραιωτικός και «διακοσμητικός».

Στο κείμενο της συνδικαλιστικής παράταξης Παρεμβάσεις Κινήσεις Συσπειρώσεις Π.Ε (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 4) ο ρόλος του συλλόγου χαρακτηρίζεται «ρόλος κομπάρσου σε παρωδία ‘συμμετοχής’». Ο σύλλογος διδασκόντων, σύμφωνα με την ανακοίνωση της παράταξης Αλεξικέραυνο (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 9) καλείται να ενεργήσει «ως διεκπεραιωτής γραφειοκρατικών οδηγιών». Οι συνδικαλιστές εκτιμούν ότι η διαδικασία «δεν αφήνει περιθώρια πρωτοβουλίας» ενώ θα έπρεπε η απόφαση της ονοματοδοσίας του σχολείου να είναι απόρροια ελεύθερης βούλησης. Θεωρούν ότι θα επαναληφθεί το αποτέλεσμα της διαδικασίας επιλογής υποδιευθυντών όπου και εκεί «οι σύλλογοι κλήθηκαν να συνεδριάσουν και να επιχειρηματολογήσουν» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 4) αλλά η τελική απόφασή τους αγνοήθηκε από τη Διοίκηση. Η διαδικασία, σύμφωνα με τα συνδικαλιστικά κείμενα, αποδεικνύει έλλειψη εμπιστοσύνης προς το σύλλογο διδασκόντων.

Στο κείμενο του μαθητή-μέλους της μαθητικής παράταξης Μαθητές/τριες ενάντια στο σύστημα (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 20) η συμμετοχή της σχολικής κοινότητας χαρακτηρίζεται «αυταπάτη».

Στις παραπάνω διαπιστώσεις συμφωνούν όλα τα συνδικαλιστικά κείμενα που αναφέρονται στο ζήτημα. Ωστόσο οι ανακοινώσεις της ΟΛΜΕ και της ΔΟΕ δεν κάνουν κάποια εκτίμηση για το ρόλο που καλούνται να διαδραματίσουν οι σύλλογοι διδασκόντων των σχολείων κατά την προβλεπόμενη από το ΥΠΕΠΘ διαδικασία. Η παρέμβαση του συνδικαλιστή του ΠΑΜΕ

Εκπαιδευτικών (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 13) επίσης δεν ασχολείται με το ζήτημα. Μοναδικό συνδικαλιστικό κείμενο που εκτιμά ότι με τη διαδικασία ο σύλλογος διδασκόντων αναδεικνύεται σε κυρίαρχο όργανο λήψης αποφάσεων στη σχολική μονάδα είναι η ανακοίνωση της παράταξης ΔΑΚΕ Π.Ε (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 6)

Μια άλλη διάσταση της συζήτησης για το ρόλο του συλλόγου είναι η υπόδειξη από τους συνδικαλιστικούς φορείς της στάσης που πρέπει να κρατήσουν οι σύλλογοι διδασκόντων απέναντι στη διαδικασία. Το ζήτημα αναδείχθηκε περισσότερο για τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης επειδή όλα τα συνδικαλιστικά κείμενα των φορέων τους, επικαλούμενα το Π.Δ. 201/1998, θεώρησαν τη διαδικασία προαιρετική. Για τους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν υπήρχε παρόμοια δυνατότητα αποφυγής της διαδικασίας. Ιδιαίτερα οι ανακοινώσεις των δευτεροβάθμιων συνδικαλιστικών οργάνων των εκπαιδευτικών ΔΟΕ και ΟΛΜΕ έχουν βαρύνουσα σημασία όταν υποδεικνύουν τη στάση των εκπαιδευτικών απέναντι σε διάφορα ζητήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν στα πλαίσια του σχολείου.

Στην ανακοίνωσή της η ΟΛΜΕ αφιερώνει συγκεκριμένη παράγραφο για να *υποδείξει* στους συλλόγους διδασκόντων την κατάλληλη και αρμόζουσα συμπεριφορά. Η ανακοίνωση της ΟΛΜΕ κλείνει με το παρακάτω «κάλεσμα»: «Ως προς τους Συλλόγους Διδασκόντων, είμαστε βέβαιοι ότι θα χειριστούν το ζήτημα με τη δέουσα σοβαρότητα, υπευθυνότητα και ευαισθησία.». Η διατύπωση της ΟΛΜΕ χρήζει ιδιαίτερης ερμηνείας. Καταρχάς είναι σαφές ότι πρόκειται περί παραίνεσης ή υπόδειξης. Φαίνεται σαν η ΟΛΜΕ να έχει την υπόνοια ότι κάποιοι εκπαιδευτικοί θα θελήσουν να διακωμωδήσουν τη διαδικασία της ονοματοδοσίας, να την χλευάσουν, όπως κάνει και η ίδια η ΟΛΜΕ στην αρχή της ανακοίνωσής της, αναφέροντας «Όλα τα' χε η Μαριορή, ο φερετζές της έλειπε». Η «δέουσα» σοβαρότητα στην αντιμετώπιση της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας δεν προκύπτει από τα προηγούμενα γραφόμενα της ανακοίνωσης. Φαίνεται σαν να διεκδικεί η ΟΛΜΕ το προνόμιο του χλευασμού, ή σαν ο χλευασμός να αφορά μόνο τη λεκτική αντιμετώπιση της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας και να συστήνεται να μην εκφραστεί και με συγκεκριμένη, στην πράξη, συμπεριφορά απείθειας (;) των συλλόγων διδασκόντων. Ακόμα πιο αινιγματικό φαίνεται, να απαιτείται από τους εκπαιδευτικούς «ευαισθησία».

Η ανακοίνωση της ΔΟΕ απευθυνόμενη στους εκπαιδευτικούς αναφέρει: «το Δ.Σ. της ΔΟΕ καλεί τους Συλλόγους διδασκόντων να κρίνουν οι ίδιοι και να αποφασίσουν για την αναγκαιότητα ή μη συμμετοχής τους σ' αυτή τη διαδικασία» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 2). Όπως βλέπουμε, η ΔΟΕ παρά το γεγονός ότι θεωρεί τη διαδικασία προαιρετική, δεν συστήνει στους συλλόγους να μη συμμετάσχουν σ' αυτήν αλλά αφήνει το ζήτημα στην κρίση τους.

Γενικά η όλη αντιμετώπιση του θέματος μέσα από την ανακοίνωση αυτή υποδεικνύει σχετική αδιαφορία της ΔΟΕ για το ζήτημα.

Στα κείμενα των συνδικαλιστικών φορέων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, διακρίνουμε δύο διαφορετικές στάσεις. Κάποιοι συνδικαλιστικοί φορείς καλούν τους συλλόγους να *αρνηθούν* τη διαδικασία, να μη συνεδριάσουν και να μην υποβάλουν προτάσεις ονομάτων.

-Η ανακοίνωση της συνδικαλιστικής παράταξης Παρεμβάσεις Κινήσεις Συσπειρώσεις Π.Ε θεωρεί ότι

η άρνηση των Συλλόγων Διδασκόντων να παίξουν για ακόμα μια φορά το ρόλο του κομπάρσου σε μια παρωδία 'συμμετοχής', μπορεί να αποτελέσει μια πράξη άρνησης και έμπρακτης διαμαρτυρίας τόσο για τη διαδικασία ονοματοδοσίας και τις στοχεύσεις της, όσο και για τη συνολική πολιτική του ΥΠΕΠΘ. (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 4, Παράρτημα 3)

-Η ανακοίνωση του Συλλόγου Εκπαιδευτικών Π.Ε «Κ. Σωτηρίου» αναφέρει χαρακτηριστικά:

Ακόμα και στην περίπτωση που κάποια σχολική μονάδα προετοίμαζε την ονοματοδοσία της από παλιότερα και αυτό έκφραζε μια προηγούμενη προεργασία, θεωρούμε ότι δεν πρέπει να εντάξουν τώρα, αυτή τη δράση, στα χρονικά πλαίσια και τους όρους που προωθεί το ΥΠΕΠΘ. (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 5, Παράρτημα 3)

Άλλοι συνδικαλιστικοί φορείς διαπιστώνουν ότι «δεν μπορούν να συναινέσουν» και καλούν τους συλλόγους διδασκόντων να ενημερώσουν τους γονείς και την τοπική κοινωνία (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 7). Σε άλλα κείμενα όμως η διατύπωση είναι περισσότερο μετριοπαθής. Εκφράζουν την εκτίμηση ότι οι σύλλογοι διδασκόντων «δεν είναι υποχρεωμένοι να συμμετάσχουν» και καλούν τους συλλόγους «να εκτιμήσουν αν θα δώσουν τώρα όνομα ή στο μέλλον».

-Στην ανακοίνωση της παράταξης Δημοκρατική Συσπείρωση και Παρέμβαση (Συνδικαλιστικά Κείμενα αρ.12) οι εκπαιδευτικοί καλούνται σε άρνηση των άνωθεν εντολών και παροτρύνονται να αγνοήσουν τον κατάλογο «λογοκρισίας» της τριμελούς επιτροπής.

-Η συνδικαλιστική παράταξη Αυτόνομη Παρέμβαση Εκπαιδευτικών Π.Ε διαπιστώνει ότι η συμμετοχή δεν είναι αναγκαία και ζητά *ανάκληση* της εγκυκλίου (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 17).

-Το μέλος του Δ.Σ της ΟΛΜΕ (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 18) υποδεικνύει την κατεύθυνση αναζήτησης ονομάτων δίνοντας συγκεκριμένα παραδείγματα (βλ. 7.4 Παιδαγωγικές ταυτότητες).

-Ο μαθητής-μέλος της μαθητικής παράταξης «Μαθητές/τριες ενάντια στο σύστημα» εκφράζει την ετοιμότητα της μαθητικής κοινότητας να αντιδράσει με κινητοποιήσεις σε επιβαλλόμενη ονοματοδοσία θεωρεί όμως ότι αν χρειαστεί οι μαθητές έχουν δικές τους προτάσεις ονομάτων

και δηλώνει ότι εμπνέονται περισσότερο από τους ήρωες των κοινωνικών και όχι των εθνικών αγώνων¹⁷.

Η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας

Η ΔΟΕ στις 21-5-2008 εκδίδει ανακοίνωση για να αντιμετωπίσει ζητήματα που προκύπτουν στις τοπικές κοινωνίες από την εμπλοκή των Δήμων στη διαδικασία. Όπως διαβάζουμε στην ανακοίνωση (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 3), ο Δήμος Αμπελοκήπων παρακαλεί με έγγραφό του τους διευθυντές των σχολείων να συγκαλέσουν τους συλλόγους διδασκόντων σε τακτική συνεδρίαση για να αποφασίσουν την προσωνομία του σχολείου. Η ΔΟΕ στην ανακοίνωσή της καλεί τους διευθυντές «να επιστρέψουν το έγγραφο ως απαράδεκτο» και δηλώνει ότι «οι Δήμοι δεν έχουν καμιά αρμοδιότητα σε θέματα οργάνωσης, διοίκησης και εποπτείας των σχολικών μονάδων». Επικαλείται την εγκύκλιο του υπουργείου «Προσθήκη προσωνομίας στα σχολεία» (Εγκύκλιοι ΥΠΕΠΘ, Ε 2008α, Βιβλιογραφία, Πηγές) και συμπεραίνει ότι «σε κανένα σημείο της δεν εμπλέκει τα σχολεία με τους Δήμους σ' αυτή τη διαδικασία».

Ωστόσο, σε άλλα συνδικαλιστικά κείμενα επισημαίνεται με αρνητικό τρόπο η έλλειψη πρόβλεψης για συμμετοχή των γονέων και της τοπικής κοινωνίας στη διαδικασία της ονοματοδοσίας των σχολείων. Υποδεικνύεται η έλλειψη συμμετοχής συλλογικών οργάνων, όπως το Σχολικό Συμβούλιο και οι Σύλλογοι Γονέων και Κηδεμόνων (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 7). Όπως επισημαίνεται σε κάποια κείμενα, η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας κατοχυρώνεται από την ισχύουσα νομοθεσία και συγκεκριμένα από το νόμο 1566/1985. (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ.11). Κάποια κείμενα επίσης υποδεικνύουν από μέρους του υπουργείου έλλειψη εμπιστοσύνης όχι μόνο απέναντι στο σύλλογο διδασκόντων αλλά και προς την τοπική κοινωνία ενώ κάποια εκφράζουν την άποψη ότι η ονοματοδοσία θα έπρεπε να προκύπτει μετά από προβληματισμό και ευρύτερη συζήτηση μέσα στην τοπική κοινωνία (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 12). Σ' αυτή την κατεύθυνση, η ανακοίνωση της παράταξης Αυτόνομη Παρέμβαση Εκπαιδευτικών Π.Ε, διατυπώνει με ιδιαίτερο τρόπο τη θέση της:

λόγο στη συγκεκριμένη υπόθεση θα έπρεπε να έχουν όχι μόνο τα στελέχη της εκπαίδευσης (προϊστάμενοι δ/σεων, γραφείων, σχολικών μονάδων) και οι σύλλογοι διδασκόντων, αλλά, και οι σύλλογοι Γονέων-Κηδεμόνων, και η δυναμική των εκφράσεων της δρώσας τοπικής κοινωνίας». (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 17, Παράρτημα 3)

Η θέση των μαθητών, όπως εκφράζεται μέσα στο κείμενο του μέλους της μαθητικής παράταξης Μαθητές/τριες ενάντια στο σύστημα (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 20), είναι ότι

¹⁷ Ο μαθητής προτείνει τα ονόματα των: Νίκου Τεμπονέρα, Τσε Γκεβέρα, Κάρλο Τζιουλιάνι, Σωτήρη Πέτρουλα. Σημειώνουμε ότι ο 23άχρονος Carlo Giuliani δολοφονήθηκε εν ψυχρώ, στις 20 Ιουλίου του 2001 στην Πιάτσα Γκαετάνο Αλιμόντι της Γένοβα, από ένα караμπινιέρο στη διάρκεια των επεισοδιακών διαδηλώσεων που έγιναν στα πλαίσια της συνόδου κορυφής της G8.

«για να ονοματιστεί ένα σχολείο πρέπει να συμμετέχει όλη η σχολική κοινότητα (μαθητές, καθηγητές, γονείς)». Αντίθετα στην κατάληξη της ανακοίνωσής της, η παράταξη ΔΑΚΕ Π.Ε Νίκαιας διαπιστώνει ότι: «Η αλήθεια είναι, πως εμείς οι εκπαιδευτικοί γνωρίζουμε καλύτερα την Τοπική Ιστορία και ποιων επιφανών, ανδρών και γυναικών, τα ονόματά τους ταιριάζουν, ως επωνυμίες των σχολείων.» (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 6, η έμφαση στο πρωτότυπο).

Χρονικός περιορισμός και καταληκτικές ημερομηνίες

Το εσπευσμένο της διαδικασίας εντοπίζεται από όλα σχεδόν τα κείμενα και ο χρονικός περιορισμός και οι καταληκτικές ημερομηνίες που επιβλήθηκαν χαρακτηρίζονται πολύ αρνητικά. Τα κείμενα χαρακτηρίζουν τη διαδικασία: χρονικά ασφυκτική, βιαστική, εσπευσμένη, διαδικασία επείγοντος και εντοπίζουν «σπουδή στην εφαρμογή της». Χαρακτηριστικά, στην παρέμβασή του το μέλος του ΔΣ της ΟΛΜΕ ζητά από το ΥΠΕΠΘ «για να μη φτάσουμε σε βαφτίσια τύπου ‘Βουκεφάλα’... να μεταθέσει το ζήτημα γι’ αργότερα και αφού πρώτα διαβουλευτεί σοβαρά με την εκπαιδευτική κοινότητα.» (Συνδικαλιστικά Κείμενα αρ. 18). Στη διατύπωση αυτή διακρίνεται επιπλέον η εξής διάσταση: η ποιότητα του ονόματος που θα επιλεγεί είναι συνάρτηση και του χρόνου που θα αφιερωθεί στη διαδικασία αναζήτησής του.

Κάποια κείμενα επίσης συνδέουν το εσπευσμένο της διαδικασίας με σκέψεις για χορηγούς ενώ κάποια άλλα διερωτώνται αν «υπάρχουν κάποια κονδύλια που πρέπει να φαγωθούν». Χαρακτηριστικά παραθέτουμε απόσπασμα της συνδικαλιστικής παράταξης Παρεμβάσεις Κινήσεις Συσπειρώσεις Π.Ε:

Αλήθεια γιατί τόση βιασύνη; Σε ανάλογες περιπτώσεις βιασύνης, δημοσιότητας, υποχρεωτικότητας και πληθωρικών λόγων, πάντα υπήρχε από πίσω κάποιο χρηματοδοτικό πακέτο που επέβαλε αυτούς τους όρους. Ή θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι αποτελεί αυτό το προίμιο και τον προσαρμογέα σε καταστάσεις όπου θα περικοπεί παραπέρα η κρατική χρηματοδότηση και τα σχολεία θα ψάχνουν χορηγούς και πόρους για να μπορέσουν να λειτουργήσουν.
(Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 4, Παράρτημα 3)

Η συμφωνία και άλλων κειμένων (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 5) στα παραπάνω υποδεικνύει ότι ακόμα και η χρονική παράμετρος ενισχύει την καχυποψία των εκπαιδευτικών.

Η εκτίμηση του τελικού αποτελέσματος

Ως προς το τελικό αποτέλεσμα υπάρχει έντονος σκεπτικισμός και καχυποψία. Οι εκπαιδευτικοί εκτιμούν ότι η τελική επιλογή θα γίνει από τις τριμελείς επιτροπές ή από στελέχη του ΥΠΕΠΘ. Χαρακτηριστικό είναι το απόσπασμα από την ανακοίνωση της ΟΛΜΕ:

Αλλά και η διαδικασία που έχει επιλεγεί... κανένα θετικό αποτέλεσμα δεν θα έχει...Και, βέβαια, την τελική απόφαση για το όνομα ενός σχολείου θα έχουν τα στελέχη του Υπ. Παιδείας. (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 1, Παράρτημα 3)

Το στοιχείο ότι πρέπει να υποβληθούν τρεις προτάσεις ονομάτων και όχι μόνο αυτή που πλειοψήφησε χρησιμοποιείται για να ενισχύσει την υποψία για την πρόθεση του υπουργείου να έχει τον έλεγχο των τελικών επιλογών. Στην ανακοίνωση της συνδικαλιστικής παράταξης Παρεμβάσεις Κινήσεις Συσπειρώσεις, διαβάζουμε: «...ακόμα και αν ένα σχολείο ομοφωνήσει σε μία πρόταση είναι υποχρεωμένο να στείλει τρεις προτάσεις, ακόμα και τις μειοψηφικές και το υπουργείο θα αποφασίσει με τα δικά του μέτρα και σταθμά.». Στην ίδια ανακοίνωση, η πρόβλεψη είναι σαφής «*Εσείς προτείνετε - το Υπουργείο αποφασίζει*».

Η ταχύτητα υλοποίησης της διαδικασίας επίσης υποβάλλει σκέψεις για έλεγχο του τελικού αποτελέσματος. (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 10, βλ. απόσπασμα πιο κάτω). Σε όλα τα κείμενα η διαπίστωση ότι το ΥΠΕΠΘ θα έχει τον τελικό έλεγχο των ονομάτων στηρίζεται στη διαδικασία που επελέγη να ακολουθηθεί. Παραθέτουμε χαρακτηριστικό απόσπασμα:

Η ταχύτητα της διαδικασίας αλλά και ο τρόπος με τον οποίο ακολουθείται μας οδηγούν στο συμπέρασμα πως το Υπουργείο επιθυμεί να επιβάλει υποχρεωτικά την ονοματοδοσία...με προφανή σκοπό η τελική επιλογή να είναι στην ιδεολογική του ευχέρεια. (Συνδικαλιστικά Κείμενα, αρ. 10, Παράρτημα 3)

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εκτίμηση για το ποιος θα έχει τον έλεγχο του τελικού αποτελέσματος στο κείμενο του μαθητή-μέλους της μαθητικής παράταξης Μαθητές/τριες ενάντια στο σύστημα:

Ακόμα και αν η εκπαιδευτική κοινότητα αποφασίσει κάτι άλλο... ποιος θα πάρει την τελική απόφαση; Φυσικά το υπουργείο. Άρα καλλιεργείται μια αυταπάτη ότι η σχολική κοινότητα θα έχει λόγο σε αυτή τη διαδικασία, ενώ στην πραγματικότητα το κράτος αποφασίζει. (Παράρτημα 3, Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 20, η έμφαση δική μας)

Για τους μαθητές, έτσι όπως εκφράζονται μέσα απ' το κείμενο αυτό, ο έλεγχος, η επιβολή δεν ανήκουν απλώς στο υπουργείο Παιδείας, αλλά στο κράτος. Το κράτος ελέγχει, το κράτος επιβάλλει...Οι εκτιμήσεις αυτές υποδεικνύουν την αντι-κρατική, αντι-εξουσιαστική τοποθέτηση των μαθητών, όπως δηλώνεται και στο όνομα της μαθητικής παράταξης.

Συμπερασματικά, τα συνδικαλιστικά κείμενα εκφράζουν βεβαιότητα για τον έλεγχο που θα έχει το ΥΠΕΠΘ στην επιλογή του τελικού ονόματος. Η πεποίθησή τους αυτή στηρίζεται σχεδόν αποκλειστικά στη διαδικασία που επελέγη να ακολουθηθεί. Πρώτα απ' όλα η υποχρεωτικότητα και η καθολικότητα του εγχειρήματος αναδεικνύει μια αντίφαση μεταξύ του τελικού «στόχου» του εγχειρήματος, να αποκτήσει το σχολείο ταυτότητα και της ελεγχόμενης διαδικασίας. Πολλά στοιχεία της διαδικασίας ενισχύουν την καχυποψία: ο διορισμός από την Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης τριμελών επιτροπών για τον έλεγχο των προτάσεων των σχολείων· η ταχύτητα και ο χρονικός περιορισμός μέσα στον οποίο θα έπρεπε να προτείνουν οι σύλλογοι ονόματα για το σχολείο· η πρόταση τριών

παροχής εκπαίδευσης είναι έξω από το σχολείο, όπου τα διάφορα κέντρα (ΚΕΚ, ΙΕΚ) μοιράζουν αφειδώς τίτλους απασχόλησης εφήμερους και αμφιβόλου προέλευσης...». Γενικά στην παραπάνω τοποθέτηση γίνεται απόπειρα να συνδεθεί η εκπαιδευτική πολιτική της κυβέρνησης με παγκόσμιες τάσεις της εκπαιδευτικής πολιτικής και να ανιχνευθούν όχι μόνο τα υπάρχοντα προβλήματα της εκπαίδευσης αλλά και αυτά που θα προκύψουν στο μέλλον, όταν εφαρμοστούν όσα εκτιμούν ότι είναι στις προθέσεις της κυβέρνησης.

7.3.4 Η εκπαιδευτική πολιτική

Στην ενότητα αυτή εξετάζονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τη συνολική εκπαιδευτική πολιτική και οι εκτιμήσεις τους για τις κατευθύνσεις που ακολουθούνται στην εκπαίδευση. Λόγω της έκτασης και της σημασίας της ιδιωτικοποίησης της εκπαίδευσης διεθνώς, αφιερώνεται ιδιαίτερη υποενότητα για το ζήτημα. Περιλαμβάνεται επίσης σε ξεχωριστή υποενότητα η αντιμετώπιση από τους εκπαιδευτικούς της εξαγγελθείσης, από τον τότε υπουργό Παιδείας Ευριπίδη Στυλιανίδη, πολιτικής του «έξυπνου σχολείου» (βλ. Κεφ. 4).

Πολλά κείμενα διατυπώνουν με ρητό τρόπο την άποψή τους για την εκπαιδευτική πολιτική της κυβέρνησης, άλλοτε με έναυσμα την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας και άλλοτε επιχειρώντας μια γενικότερη εκτίμηση και λαμβάνοντας υπόψη τα προβλήματα της εκπαίδευσης που προαναφέραμε. Κείμενα που δεν αναφέρονται καθόλου στην εκπαιδευτική πολιτική της κυβέρνησης είναι οι δύο ανακοινώσεις της ΔΟΕ, η ανακοίνωση της συνδικαλιστικής παράταξης ΔΑΚΕ Π.Ε Νίκαιας και η ανακοίνωση του Συλλόγου Εκπαιδευτικών Π.Ε «Ο Περικλής».

Η πλειοψηφία των κειμένων συμφωνεί με τη θέση της ΟΛΜΕ, η οποία θεωρεί ως σταθερή πολιτική της κυβέρνησης την *εγκατάλειψη*, την *υποβάθμιση* και την *απαξίωση* της δημόσιας και δωρεάν παιδείας (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 1). Η πολιτική χαρακτηρίζεται επίσης *ταξική* επειδή συντελεί στη «διεύρυνση των μορφωτικών ανισοτήτων σε βάρος των λαϊκών στρωμάτων» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 1) και διαπιστώνεται ταύτιση των πολιτικών της κυβέρνησης με τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 19).

Με την πολιτική επιλογή της υποβάθμισης και απαξίωσης του δημόσιου σχολείου, συνδυάζεται σε κάποια κείμενα και η απαξίωση των εκπαιδευτικών και του έργου τους, όπως υποδεικνύεται στο ακόλουθο απόσπασμα:

Εμείς... βιώνουμε καθημερινά τη συνειδητή πολιτική επιλογή της απαξίωσης του δημόσιου και δωρεάν σχολείου, την απαξίωση της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών... (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 12, Παράρτημα 3).

Σε άλλα κείμενα διαπιστώνεται *απουσία* σοβαρής εκπαιδευτικής πολιτικής. Γίνεται λόγος για «ένδεια κυβερνητικής πολιτικής» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 9), ενώ αλλού εκτιμάται

ότι η εκπαιδευτική πολιτική «δεν μπορεί να θεωρηθεί στοιχειωδώς σοβαρή» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 17). Σύμφωνα με άλλα συνδικαλιστικά κείμενα όμως, η εγκατάλειψη της δημόσιας εκπαίδευσης *έχει απώτερο στόχο την παράδοσή της στην αγορά*. (Συνδικαλιστικά κείμενα αρ. 4, 13, 14, 17). Οι εκπαιδευτικοί εκτιμούν ότι η *προσαρμογή του σχολείου στην αγορά* υπηρετείται με διάφορες πολιτικές. Μία κατεύθυνση που εντοπίζουν είναι η αλλαγή και προσαρμογή του περιεχομένου των βιβλίων και των αναλυτικών προγραμμάτων στην *κατάρτιση και τον επαγγελματισμό*. Εντοπίζεται επίσης η *μεταλλαγή αξιών* η οποία συνίσταται στην εγκατάλειψη των ανθρωπιστικών ιδεωδών και του πνεύματος αλληλεγγύης.

Σε κάποια κείμενα η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική ταυτίζεται με την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 19), ενώ σε άλλα συνδέεται με τις παγκόσμιες τάσεις στην εκπαιδευτική πολιτική και την *κυριαρχία του νεοφιλελευθερισμού*:

Η νεοφιλελεύθερη επικράτηση σε διεθνές επίπεδο, επέφερε ριζικές αλλαγές γενικότερα στο γνωσιολογικό και ειδικότερα στο εκπαιδευτικό σύστημα...η γενική μόρφωση, που δίνει τη δυνατότητα κατανόησης και ερμηνείας των νόμων κίνησης και εξέλιξης της φύσης και της κοινωνίας, δίνει τη θέση της σε εφήμερες, αναλώσιμες και ασύνδετες πληροφορίες εξειδίκευσης. (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 14, Παράρτημα 3)

Κάποιοι εκπαιδευτικοί εκτιμούν επίσης ότι για την «προώθηση του σχολείου της αγοράς» βασικός μοχλός είναι η πειθάρχηση των εκπαιδευτικών μέσω της αξιολόγησης (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ.14) και στην προσπάθεια αυτή εντάσσουν τις εγκυκλίους του ΥΠΕΠΘ «Προγραμματισμός του εκπαιδευτικού έργου» (Εγκύκλιοι ΥΠΕΠΘ, Ε 2008γ και δ, Βιβλιογραφία, Πηγές).

Ιδιωτικοποίηση, εμπορευματοποίηση

Πολιτική της κυβέρνησης αποτελεί επίσης, σύμφωνα με τα κείμενα, η *ιδιωτικοποίηση*. Η έννοια όμως της ιδιωτικοποίησης της εκπαίδευσης δεν έχει στα συνδικαλιστικά κείμενα σαφές περιεχόμενο και δεν εξηγείται σ' αυτά ο τρόπος που συντελείται ή θα συντελεστεί. Αναφέρεται επίσης στα κείμενα η έννοια της *εμπορευματοποίησης* της εκπαίδευσης.

Για να προσδιοριστούν καλύτερα οι έννοιες αυτές που είναι κομβικές για την κατανόηση της παγκόσμιας συγκυρίας και των τάσεων στην εκπαίδευση, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τους «ορισμούς» των Ball και Youdell (Ball & Youdell, 2008), όπως διατυπώνονται στην ερευνητική μελέτη "Hidden Privatization in Public Education", μελέτη η οποία υλοποιήθηκε με τη συμβολή αλλά και προς χρήση της Διεθνούς των Εκπαιδευτικών Education International στην οποία ανήκουν οι εκπαιδευτικές ομοσπονδίες πολλών χωρών παγκοσμίως, όπως και η ΟΛΜΕ. Στόχος εξάλλου της μελέτης είναι «οι κατηγορίες, τα πρότυπα και οι μορφές της ανάλυσης που παρουσιάζονται στην αναφορά, να βοηθήσουν

αυτούς που θέλουν να εξερευνήσουν και να διερευνήσουν τάσεις της ιδιωτικοποίησης στο σχολείο, την κοινότητα ή τη χώρα τους» (Ball & Youdell, 2008, σελ. 17).

Τα θεωρητικά εργαλεία που μας παρέχει η εν λόγω μελέτη για την ιδιωτικοποίηση σε συνδυασμό με τις εκτιμήσεις των συνδικαλιστικών κειμένων για την εκπαιδευτική πολιτική που ακολουθείται στην Ελλάδα, πιστεύουμε ότι θα βοηθήσουν σε δύο κατευθύνσεις: αφενός να καταστήσουν ορατές, μορφές ιδιωτικοποίησης που έχουν πλέον σε τέτοιο βαθμό «κανονικοποιηθεί» ώστε να μην θεωρούνται ιδιωτικοποιήσεις, αφετέρου να αναδείξουν νέες μορφές ιδιωτικοποίησης που δεν γίνονται αντιληπτές ως ιδιωτικοποιήσεις καθώς ενδύονται τη ρητορική της μεταρρύθμισης, του εκσυγχρονισμού ή της κοινής λογικής. Όπως αναφέρθηκε στο κεφάλαιο 2, σύμφωνα με τους Ball και Youdell (Ball & Youdell, 2008), υπάρχουν δύο μορφές ιδιωτικοποίησης: ιδιωτικοποίηση της δημόσιας εκπαίδευσης και ιδιωτικοποίηση μέσα στη δημόσια εκπαίδευση. Οι μορφές αυτές χαρακτηρίζονται «εξωγενής» και «ενδογενής» ιδιωτικοποίηση, αντίστοιχα.

Ιδιωτικοποίηση της δημόσιας εκπαίδευσης ή εξωγενής ιδιωτικοποίηση είναι το άνοιγμα των δημόσιων υπηρεσιών στη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα σε κερδοσκοπική βάση και η χρησιμοποίηση του ιδιωτικού τομέα στον σχεδιασμό, τη διαχείριση και την παροχή όψεων της δημόσιας εκπαίδευσης. Η εξωγενής ιδιωτικοποίηση περιλαμβάνει επίσης την ιδιωτικοποίηση προγραμμάτων πολιτικής ή την ιδιωτικοποίηση της ίδιας της πολιτικής μέσω συμβουλών, γνωμοδοτήσεων, αξιολογήσεων και έρευνας, διατύπωσης και παραγωγής πολιτικής (Ball & Youdell, 2008, σελ.14). Μορφές εξωγενούς ιδιωτικοποίησης είναι η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην παροχή δημόσιας εκπαίδευσης και περιλαμβάνουν *συμβόλαια με ιδιωτικές υπηρεσίες για παροχή υπηρεσιών στο δημόσιο*: ιδιωτικοποίηση υποστηρικτικών υπηρεσιών, όπως η τροφοδοσία, η συντήρηση, ο καθαρισμός, η ασφάλεια και η φύλαξη των σχολείων.

Αναδυόμενη μορφή εξωγενούς ιδιωτικοποίησης είναι οι *Συμπράξεις Δημοσίου Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ)*, οι οποίες χρησιμοποιούνται κυρίως στον σχεδιασμό, την κατασκευή, τη λειτουργία και τη διοίκηση των εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων. Η πρακτική αυτή εφαρμόζεται και στην Ελλάδα στον τομέα της εκπαίδευσης με την κατασκευή σχολικών κτιρίων. Ο νόμος που αφορά τις Συμπράξεις Ιδιωτικού Δημοσίου είναι ο νόμος Ν. 3389/ 2005 (Ν.3389, Βιβλιογραφία, Πηγές). Στο περιοδικό Infosoc της Κοινωνίας της Πληροφορίας διαβάζουμε σχετικά με τις ΣΔΙΤ:

...Αφορούν σε σύνθετα σχήματα συνεργασίας των δυο τομέων με μακροπρόθεσμες δεσμεύσεις που - κατά τη διεθνή αποδεδειγμένη εμπειρία- στοχεύουν στη βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών από το κράτος προς τον πολίτη, στην παροχή της τεχνογνωσίας και των μεθόδων του ιδιωτικού τομέα προς το δημόσιο, στην ενίσχυση των παραγωγικών επενδύσεων, αλλά και στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. (Infosoc, Βιβλιογραφία, Πηγές)

Και πιο κάτω στο ίδιο άρθρο του περιοδικού:

...Η αύξησή τους [αναφέρεται στις ΣΔΙΤ] μεταβάλλει σημαντικά το ρόλο του κράτους στον οικονομικό τομέα, που δραστηριοποιείται πλέον περισσότερο ως οργανωτής, ρυθμιστής και ελεγκτής, παρά ως άμεσος φορέας. (Infosoc, Βιβλιογραφία, Πηγές)

Στο 5ετές πρόγραμμα δράσης 2008-2012 του Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων (ΟΣΚ Α.Ε.) υπάρχει ιδιαίτερη ενότητα για την «ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΜΕΣΩ ΣΔΙΤ»¹⁸ (ΟΣΚ, 2009, σελ. 4, 29, 30, Βιβλιογραφία, Πηγές).

Η μορφή αυτή εξωγενούς ιδιωτικοποίησης έχει απασχολήσει την εκπαιδευτική κοινότητα και τους συνδικαλιστικούς φορείς. Η ΟΛΜΕ με ανακοίνωσή της (ΟΛΜΕ, 6-11-2008, Βιβλιογραφία, Πηγές) εκφράζει την «έντονη αντίθεση» του κλάδου στις ΣΔΙΤ και εκτιμά ότι «πρόκειται για νέα εκχώρηση στο “κερδοσκοπικό”-κατασκευαστικό κεφάλαιο, ενώ ταυτόχρονα εγκαινιάζεται η εμπορευματική χρήση των σχολικών μονάδων για την “απόσβεση” της ιδιωτικής επένδυσης (υπόγεια parking, internet café στα σχολεία)». Καλεί δε σε κινητοποίηση, μαζί με τους μηχανικούς του Δημοσίου, τους υπαλλήλους του ΟΣΚ και ολόκληρη την εκπαιδευτική κοινότητα στις 10-11-2008, μπροστά στα γραφεία του ΟΣΚ.

Ο Σύλλογος Εκπαιδευτικών Π.Ε «Α. Δελμούζος» συνδέει την προσθήκη προσωνομίας με την πολιτική των ΣΔΙΤ: «...Το θέμα ονομασίας των σχολείων δεν είναι απλά διαχειριστικό. Έχει ύποπτες προεκτάσεις στις Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα με απρόβλεπτες διαστάσεις στην εμπορευματοποίηση των σχολείων...» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 7).

Άλλη μορφή εξωγενούς ιδιωτικοποίησης είναι όταν ο ιδιωτικός τομέας λειτουργεί *συμπληρωματικά* προς τη δημόσια εκπαίδευση παρέχοντας φροντιστήρια και ιδιαίτερα μαθήματα. Η συγκεκριμένη μορφή ιδιωτικοποίησης είναι βαθιά ριζωμένη στην ελληνική πραγματικότητα και περιλαμβάνει εκτός από τα παραπάνω: μαθήματα ξένων γλωσσών, μουσικής, γυμναστική και χορό, μαθήματα υπολογιστών, εξωσχολικά βιβλία-βοηθήματα κλπ. και πολλές φορές αναφέρεται με τη λέξη «παραπαιδεία». Τα συνδικαλιστικά κείμενα εντοπίζουν και αναφέρονται σ' αυτή τη μορφή *εξωγενούς* ιδιωτικοποίησης-ρητά αναφέρονται σ' αυτήν τα συνδικαλιστικά κείμενα αρ. 4, 5, 20. Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι ο αριθμός των κειμένων που αναφέρονται ρητά στο πρόβλημα είναι μικρός σε σχέση με την έκταση του ζητήματος στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα.

¹⁸ Στην ενότητα αυτή, κάτω από τον ομώνυμο τίτλο, μαθαίνουμε ότι: «Την προσεχή πενταετία προβλέπεται η κατασκευή 130 Σχολικών μονάδων, με κόστος κατασκευής 400.000.000 €. Αυτή τη στιγμή είναι σε εξέλιξη πρόγραμμα 5 ΣΔΙΤ σε όλη τη χώρα...». Παρατίθεται δε πίνακας με την πορεία των έργων ΣΔΙΤ που περιλαμβάνει την κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία σχολείων στην Αττική, την Κεντρική Μακεδονία, την Ανατολική Μακεδονία, Θράκη, Ήπειρο και Ιόνια νησιά, τη Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα και Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο, το Βόρειο και Νότιο Αιγαίο και την Κρήτη.

Οι Ball και Youdell (Ball & Youdell, 2008) συγκαταλέγουν επίσης μεταξύ των μορφών εξωγενούς ιδιωτικοποίησης τη *φιλανθρωπία*, την *αρωγή* και την *επιχορήγηση*. Μορφή εξωγενούς ιδιωτικοποίησης είναι και η εμπλοκή εταιριών και ιδιωτών στην εκπαίδευση για την δωρεάν εισαγωγή εκπαιδευτικών καινοτομιών. Η ΟΛΜΕ στις 16-5-2008, εκδίδει ανακοίνωση με θέμα: «Για την παρέμβαση ιδιωτικών ιδρυμάτων στην εκπαίδευση» (ΟΛΜΕ, 16-5-2008, Βιβλιογραφία, Πηγές) στην οποία καταγγέλλει την υπογραφή μνημονίου στα τέλη Μαρτίου 2008, μεταξύ του ΥΠΕΠΘ και της «Μορφωτικής και Αναπτυξιακής Πρωτοβουλίας»¹⁹. Η υπογραφή της συμφωνίας αφορά, σύμφωνα με όσα γράφονται στην ιστοσελίδα της Πρωτοβουλίας, την εφαρμογή ενός προγράμματος Εκπαιδευτικών Δράσεων που στοχεύει στην εισαγωγή καινοτομιών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ως απώτερο στόχο της η Πρωτοβουλία θέτει

την ποιοτική αναβάθμιση της παιδείας και τη διασφάλιση δημιουργικών ευκαιριών μάθησης και πρόσβασης των νέων στην εργασία, με την ενεργό συμμετοχή των ίδιων των εκπαιδευτικών και των μαθητών. (Ιστοσελίδα της Μορφωτικής και Αναπτυξιακής Πρωτοβουλίας, Βιβλιογραφία, Πηγές)

Η *δραστηριοποίηση του διεθνούς κεφαλαίου* στην εκπαίδευση πολλών χωρών στις σημερινές συνθήκες παγκοσμιοποίησης είναι μια ολοένα αυξανόμενη μορφή εξωγενούς ιδιωτικοποίησης. Η αναφορά των Ball και Youdell (2008) αναφέρεται σε πολυεθνικές εταιρίες που δραστηριοποιούνται σε διάφορες χώρες όπως η Edexcel, η οποία δραστηριοποιείται και στην Ελλάδα στο χώρο της πιστοποίησης της αγγλικής γλώσσας διενεργώντας εξετάσεις και απονέμοντας τα σχετικά πτυχία.

Ως *εμπορευματοποίηση* (με τη στενή έννοια και περιλαμβανόμενη στις μορφές της εξωγενούς ιδιωτικοποίησης) οι Ball και Youdell αναφέρουν τη δραστηριοποίηση εμπορικών εταιριών που προωθούν τα προϊόντα και τις φίρμες τους (εμπορικά σήματα) στοχεύοντας σε παιδιά και νέους καταναλωτές μέσω των σχολείων. Με *χορηγίες* παρέχουν εξοπλισμό στα σχολεία ή παράγουν υλικά που χρησιμοποιούνται στα αναλυτικά προγράμματα και διατηρούν εκπαιδευτικές ιστοσελίδες, κατασκευάζοντας με αυτόν τον τρόπο την ταυτότητα των νέων καταναλωτών και την πίστη στη φίρμα (Ball & Youdell, 2008, σελ.38).

Σε πολλά συνδικαλιστικά κείμενα (αρ. 4,5,7,10,13,18,20) η πολιτική της προσθήκης προσωπικής συνδεόμενη κυρίως με τη μείωση της κρατικής χρηματοδότησης στην παιδεία συσχετίζεται με την προετοιμασία και δημιουργία κατάλληλου κλίματος για την είσοδο επιχειρήσεων-χορηγών στη σχολική πραγματικότητα. Η εμπορευματοποίηση της εκπαίδευσης στα κείμενα θεωρείται ως πρόθεση της εκπαιδευτικής πολιτικής της

¹⁹ Στη «Μορφωτική και Αναπτυξιακή Πρωτοβουλία» συμμετέχουν τα ιδρύματα Ευγενίδου, Α. Γ. Λεβέντη, Ι. Φ. Κωστόπουλου, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας, Μποδοσάκη, Σταύρου Νιάρχου, Κοινωφελές Ίδρυμα Αλέξανδρος Ωνάσης και Λαμπράκη.

κυβέρνησης, ως «μύχιος πόθος», «σκέψη». Την καχυποψία ενισχύει, όπως αναφέρουν αρκετά συνδικαλιστικά κείμενα, δήλωση του πρωθυπουργού κατά τη διάρκεια της μεγάλης απεργίας των δασκάλων (στην αρχή της σχ. χρονιάς 2006-07) ότι για να γίνουν βιβλιοθήκες πρέπει να βρεθούν χορηγοί. Κάτω από τον υπότιτλο «ή ακόμα πιο πίσω στην εποχή της ‘ελευθέρης’ αγοράς;» η ανακοίνωση συνδικαλιστικής παράταξης αναφέρει:

Είμαστε υπερβολικά καχύποπτοι; Έχουμε κάθε λόγο γι’ αυτό. Άλλωστε το έχουμε ακούσει και δια στόματος πρωθυπουργού : “να βρούμε χορηγούς για να φτιάξουμε βιβλιοθήκες”...(Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 4, Παράρτημα 3)

Τα συνδικαλιστικά κείμενα «προβλέπουν» τη μετατροπή των σχολείων σε «μαγαζιά» και αντιδρούν στην προοπτική αυτή. Σχετικό είναι το απόσπασμα από ανακοίνωση συνδικαλιστικής παράταξης «...δε θέλουμε τα σχολεία να προβάλλονται σαν εμπορικά καταστήματα, καφετέριες, ταβέρνες ή εξωραϊστικοί σύλλογοι» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 17). Στην τοποθέτησή του ο μαθητής-μέλος μαθητικής παράταξης (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 20) αναφέρει τους χορηγούς ως «νέους ευεργέτες» που «θα χρηματοδοτούν τα σχολεία και θα βλέπουν το όνομά τους σε τιμητική πλακέτα». Ο μαθητής δίνει ως παράδειγμα το όνομα «Δημοτικό Σχολείο Πατάκης», παραπέμποντας σε εκδοτικό οίκο με μεγάλη δραστηριότητα στα σχολικά βοηθήματα.

Ιδιωτικοποίηση μέσα στη δημόσια εκπαίδευση ή ενδογενής ιδιωτικοποίηση είναι η εισαγωγή στο δημόσιο τομέα ιδεών, τεχνικών και πρακτικών του ιδιωτικού τομέα με στόχο τη λειτουργία του δημόσιου τομέα κατά τα επιχειρηματικά πρότυπα. Η ενδογενής ιδιωτικοποίηση αναφέρεται συχνά και ως *εμπορευματοποίηση* (Ball & Youdell, 2008). Η εμπορευματοποίηση, υπ’ αυτήν την έννοια, εννοείται ευρύτερα από την ανάπτυξη προϊόντων και εμπορικών σημάτων και τις χορηγίες των εταιριών στα σχολεία. Μορφές ενδογενούς ιδιωτικοποίησης είναι οι *οιονεί αγορές* και η *επιλογή σχολείου* από τους γονείς, ο *ανταγωνισμός των σχολείων*, η *δημοσίευση πινάκων κατάταξης των σχολείων*, η *μεταβίβαση του προϋπολογισμού* στα σχολεία, νέα μορφή διαχείρισης και διοίκησης (*νέα διαχειριστικότητα*, *new managerialism*), η μετατροπή του ρόλου του διευθυντή του σχολείου σε *διαχειριστή-μάντζερ*, η *λογοδοσία* και η επιθεώρηση των εκπαιδευτικών με συστήματα αξιολόγησης και *επιτέλεσης*, εργασιακά συμβόλαια στο επίπεδο του σχολείου, η χαλάρωση της απαίτησης για πιστοποίηση ως προϋπόθεση απασχόλησης στην εκπαίδευση, η ανταγωνιστική χρηματοδότηση, η διαχείριση με στόχους, όπως η διαχείριση με επιτέλεση και η ανάληψη ρίσκου (Ball & Youdell, 2008, σελ. 14-24).

Στα συνδικαλιστικά κείμενα, όπως έχουμε διαπιστώσει ήδη και από την καταγραφή των προβλημάτων της εκπαίδευσης, η μορφή ενδογενούς ιδιωτικοποίησης που αναφέρεται

συχνότερα, χωρίς να χαρακτηρίζεται όμως ως ιδιωτικοποίηση, είναι οι νέες μορφές εργασίας που αντιμετωπίζουν οι νέοι εκπαιδευτικοί. Τα κείμενα μιλούν για ωρομίσθιους εκπαιδευτικούς, για ελαστικές σχέσεις εργασίας (Συνδικαλιστικά κείμενα αρ. 1, 4, 7, 10, 14, 17, 19), αναφέρονται στα προγράμματα Stage (Προγράμματα Απόκτησης Εργασιακής Εμπειρίας) του ΟΑΕΔ κάνοντας λόγο για «εισαγωγή μαύρης, ανασφάλιστης εργασίας στα σχολεία» (Συνδικαλιστικά κείμενα αρ. 7) και «επιστροφή σε μεσαιωνικού τύπου εκμεταλλευτικές πολιτικές» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 19). Το πρόβλημα εντοπίζεται ιδιαίτερα στο βοηθητικό προσωπικό των ολοήμερων νηπιαγωγείων: «...οι ανάγκες για βοηθητικό προσωπικό στα ολοήμερα νηπιαγωγεία θα καλύπτονται μέσω των προγραμμάτων stage του ΟΑΕΔ, δηλαδή θα προσλαμβάνονται νέοι και νέες με καθεστώς ελαστικής εργασίας, χωρίς καμιά ασφάλιση...» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 4). Γίνεται επίσης λόγος για υπαγωγή των νηπιαγωγείων στον ιδιωτικό τομέα (Συνδικαλιστικά κείμενα αρ. 5 και 10) υπονοώντας ότι η καθιέρωση της υποχρεωτικότητας της προσχολικής εκπαίδευσης σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια δημόσιων νηπιαγωγείων έστρεψε πολλούς γονείς στα ιδιωτικά νηπιαγωγεία. Αυτή όμως είναι μία μορφή εξωγενούς ιδιωτικοποίησης που συνυπάρχει παράλληλα με τη δημόσια παιδεία.

Γίνεται επομένως σαφές ότι η εισαγωγή νέων εργασιακών σχέσεων στο χώρο της εκπαίδευσης θεωρείται από τα περισσότερα συνδικαλιστικά κείμενα ως πολιτική της κυβέρνησης, χωρίς ωστόσο να αναγνωρίζεται ιδιαίτερα ως εκπαιδευτική πολιτική. Σε δύο μόνο κείμενα (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 13 και 14) αναγνωρίζεται η ενδογενής μορφή ιδιωτικοποίησης ως εκπαιδευτική πολιτική της κυβέρνησης, στο επίπεδο όμως μελλοντικών προτεραιοτήτων και προθέσεων. Στη μία περίπτωση η ενδογενής μορφή ιδιωτικοποίησης αφορά την «ελαστικοποίηση» των εργασιακών σχέσεων «μέσα από τη μεταφορά σε περιφερειακό επίπεδο όλου του πλέγματος των προσλήψεων-διορισμών-τοποθετήσεων» και συνδέεται με την υλοποίηση των πορισμάτων του ΕΣΥΠΙ (Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας). Οι συνδικαλιστές-συντάκτες του κειμένου διαβλέπουν επίσης στις προθέσεις της κυβέρνησης την μετακύληση του κόστους λειτουργίας στα σχολεία, με συνέπεια την αναζήτηση από τα σχολεία οικονομικών πόρων και τον ανταγωνισμό των σχολείων για την επιβίωσή τους. Όπως συμπεραίνουν, αυτό θα οδηγήσει «στο κλείσιμο περιφερειακών σχολείων και στην κατηγοριοποίηση των υπολοίπων» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 14).

Το κείμενο το οποίο ασχολείται ευρύτερα με τις μορφές της ενδογενούς ιδιωτικοποίησης, έτσι όπως ορίζονται από τον Ball, είναι η παρέμβαση του συνδικαλιστή του ΠΑΜΕ Εκπαιδευτικών (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 13). Είναι εξάλλου και το μοναδικό κείμενο το οποίο εκλαμβάνει την προσθήκη προσωνομίας ως πολιτική ιδιωτικοποίησης στην

κατεύθυνση της διαφοροποίησης και του ανταγωνισμού των σχολείων. Στην παρέμβασή του ο συνδικαλιστής θεωρεί ότι η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας εντάσσεται στις μεταρρυθμίσεις της κυβέρνησης και στοχεύει «στην ενίσχυση της ιδιομορφίας και της ταξικής διαφοροποίησης των σχολείων» ενώ ταυτόχρονα είναι προάγγελος της «ανταγωνιστικής λειτουργίας, που ήδη έχει ξεκινήσει ανάμεσα στα σχολεία». Στην εκπαιδευτική πολιτική της κυβέρνησης αναγνωρίζεται επίσης η πρόθεση για αξιολόγηση των σχολείων και ελεύθερη επιλογή σχολείου από τους γονείς, η επιλεκτική χρηματοδότηση των σχολείων και η μεταβολή του ρόλου των στελεχών της εκπαίδευσης σε διαχειριστές. Παρουσιάζει ενδιαφέρον η διαπίστωση του συντάκτη ότι η διαφοροποίηση και ο ανταγωνισμός των σχολείων *ήδη υπάρχουν* και η κυβερνητική εκπαιδευτική πολιτική έχει στόχο την παγίωση και ενίσχυση μιας ήδη διαμορφωμένης κατάστασης.

Συμπερασματικά, η ενδογενής ιδιωτικοποίηση ως παρούσα εκπαιδευτική πολιτική της κυβέρνησης δεν εντοπίζεται από τα συνδικαλιστικά κείμενα παρά μόνο σε ότι αφορά την εισαγωγή νέων, ελαστικών μορφών εργασίας στο χώρο του σχολείου. Ως *πρόθεση* για εφαρμογή μιας τέτοιας πολιτικής αναφέρεται σε δύο μόνο συνδικαλιστικά κείμενα.

Διαπιστώνουμε από τα παραπάνω ότι στην Ελλάδα έχει προηγηθεί η εξωγενής ιδιωτικοποίηση της ενδογενούς. Η διαπίστωση αυτή δείχνει ότι η πορεία στην Ελλάδα είναι αντίστροφη εκείνης που ακολουθήθηκε στην Αγγλία όπου, σύμφωνα με τον Ball (Ball, 2008), η ενδογενής ιδιωτικοποίηση προηγήθηκε της εξωγενούς και προετοίμασε το έδαφος για τη δεύτερη. Η μακρά παράδοση στην Ελλάδα μιας ιδιωτικής παιδείας και «παραπαιδείας», οι οποίες λειτουργούν παράλληλα και συμπληρωματικά προς τη δημόσια εκπαίδευση, σε συνδυασμό με τη συγκεντρωτική δομή της διοίκησης, καθιστούν ευκολότερη την ανάπτυξη και επέκταση μορφών της εξωγενούς ιδιωτικοποίησης, ενώ η ενδογενής είναι δύσκολο να εισαχθεί. Για τα ελληνικά δεδομένα, η διαφοροποίηση των σχολείων, η αποκέντρωση, συναντούν αντιστάσεις, απαιτούν την εισαγωγή από το ΥΠΕΠΘ θεσμικών αλλαγών και μεταρρύθμιση του ίδιου του σχολείου. Η εξωγενής ιδιωτικοποίηση, έχει αφομοιωθεί στη συνείδηση της κοινής γνώμης ως αυτονόητη, συνηθισμένη πρακτική. Νέες μορφές της δεν γίνονται αντιληπτές καθώς θεωρείται ότι δεν θίγουν το «ίδιο το σχολείο». Οι ειδήσεις για τις νέες μορφές εξωγενούς ιδιωτικοποίησης δεν ανακοινώνονται ως εκπαιδευτικά θέματα, αλλά ως οικονομικά ή πολιτιστικά. Συνεπώς δεν εκλαμβάνονται ως εκπαιδευτική πολιτική, αλλά ως κυβερνητική γενικά πολιτική ή ως *απουσία* εκπαιδευτικής πολιτικής και ανάληψη δράσης από την πλευρά της ιδιωτικής πρωτοβουλίας που έρχεται να καλύψει αντίστοιχα κενά και ελλείψεις του δημόσιου σχολείου.

Η πολιτική του «έξυπνου σχολείου»

Μέχρι τώρα δεν έχουμε αναφερθεί στην τοποθέτηση των συνδικαλιστικών κειμένων απέναντι στην πολιτική του «Εξυπνου σχολείου», η οποία μάλιστα περιγράφηκε αναλυτικά από τον Υπουργό Παιδείας στην ίδια Ημερίδα κατά την οποία έγινε η εξαγγελία της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας (βλ. Κεφ. 4). Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα συνδικαλιστικά κείμενα στην πλειοψηφία τους «αγνοούν» την πολιτική του «Εξυπνου» Σχολείου. Μόνο 6 από τα 20 κείμενα αναφέρουν τον όρο «έξυπνο σχολείο» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 4,8,9,13,16,19): σε 5 από αυτά απλώς αναφέρεται ο όρος με κάποια ειρωνική χροιά και μόνο στο ένα αναπτύσσεται ως πολιτική, με ειρωνικό όμως και πάλι τρόπο.

Δύο κείμενα (Συνδικαλιστικά κείμενα αρ. 8, 16) αναφέρονται στο «πυροτέχνημα των έξυπνων σχολείων» και αυτή είναι η μοναδική αναφορά των κειμένων στο «έξυπνο» σχολείο. Σε όλα τα υπόλοιπα συνδικαλιστικά κείμενα, απλώς αναφέρεται ότι η προσθήκη προσωνυμίας εντάσσεται στο πλαίσιο του «Εξυπνου» σχολείου (παράδειγμα, Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 13). Τα «έξυπνα» σχολεία, στα συνδικαλιστικά κείμενα, ταυτίζονται με τα σχολεία που έχουν προσωνυμία και ειρωνικά χαρακτηρίζονται «σχολεία με προσωπικότητα» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ.4). Το μοναδικό κείμενο το οποίο αναφέρεται διεξοδικότερα είναι η ανακοίνωση της ΕΛΜΕ Φθιώτιδας (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ.19).

Η ανακοίνωση αυτή εκτιμά ειρωνικά ότι τα έξυπνα σχολεία «θα έχουν όλα τα καλά (βιοκλιματικά, οικολογικά κτίρια, «επιμορφωμένους» εκπαιδευτικούς, 'έξυπνα' αναλυτικά προγράμματα)». Η ανακοίνωση αναφέρεται επίσης σε συνέντευξη τύπου στην οποία ο υπουργός Παιδείας αναφέρθηκε στα έξυπνα σχολεία «λέγοντας ότι είχαν εξαγγελθεί και υλοποιούνται με συνέπεια (!!!)». Παραθέτουμε απόσπασμα της ανακοίνωσης:

Μέχρι τώρα ήταν χαζά τα σχολεία και έξυπνα τα παιδιά. Τώρα που τα σχολεία γίνονται «έξυπνα»; Μπορεί να μας ενημερώσει ο κ. Ζ. [αναφέρεται το όνομα Σχολικού Συμβούλου] πόσα σχολεία έγιναν «έξυπνα», τι ονόματα πήραν...; (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 19, Παράρτημα 3)

Είναι χαρακτηριστική η αδιάφορη αντιμετώπιση της πολιτικής του «Εξυπνου» Σχολείου από τους εκπαιδευτικούς-συνδικαλιστές συγκρινόμενη με την έμφαση που δόθηκε από τον υπουργό Παιδείας στην πολιτική και υποδεικνύει τη δυσπιστία των εκπαιδευτικών απέναντι σε εξαγγελίες που δεν πιστεύουν ότι θα υλοποιηθούν.

7.3.5 ΥΠΕΠΘ και εκπαιδευτικοί

Μέσω της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας και του τρόπου που εφαρμόστηκε, εξετάζουμε στην παρούσα υποενότητα την πολιτική του Υπουργείου Παιδείας απέναντι στους εκπαιδευτικούς καθώς και τη στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στο Υπουργείο Παιδείας. Δεν θα αναφερθούμε ιδιαίτερα εδώ στα οικονομικά και εργασιακά αιτήματα που

προβάλλουν οι εκπαιδευτικοί, στα οποία εξάλλου, όπως αναφέραμε, δεν αφιερώνουν ιδιαίτερο χώρο στις, σχετικές με την προσθήκη προσωνυμίας, ανακοινώσεις τους. Θα αναφερθούμε στο πώς οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται, κυρίως μέσω της διαδικασίας υλοποίησης της προσθήκης προσωνυμίας, το ρόλο που τους επιφυλάσσει το Υπουργείο Παιδείας. Θα προσπαθήσουμε να μεταφέρουμε την εκτίμησή τους για το πώς το υπουργείο μεταχειρίζεται, αντιμετωπίζει τον εκπαιδευτικό. Θα μιλήσουμε δηλαδή ουσιαστικά για *σχέσεις εξουσίας*: για τον τρόπο με τον οποίο ασκείται η εξουσία και για τον τρόπο με τον οποίο, μέσα στις σχέσεις εξουσίας, διαμορφώνεται η ταυτότητα του εκπαιδευτικού.

Η πολιτική του ΥΠΕΠΘ για τους εκπαιδευτικούς χαρακτηρίζεται κατ' αρχάς από την «επιβολή». Υπάρχει όμως μία διάκριση: η *επιβολή* μπορεί να αποτελεί το μέσον για την υλοποίηση πολιτικών αλλά μπορεί να νοηματοδοτείται και ως πολιτική καθαυτή. Όπως διαπιστώνεται στα 5 από τα 8 συνδικαλιστικά κείμενα που, με οποιονδήποτε τρόπο, αναφέρονται σε επιβολή, η επιβολή θεωρείται ο τρόπος που έχει επιλέξει το υπουργείο Παιδείας για να υλοποιήσει την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας και γενικότερα την κυβερνητική εκπαιδευτική πολιτική.

-Σε 2 κείμενα (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 4 και 5) η επιβολή ονοματοδοσίας θεωρείται το μέσον για να επιβληθεί ιδεολογία και αξίες, για να «χρωματιστεί» η τέχνη, η ιστορία και η κοινωνική μνήμη. Η επιβολή, σύμφωνα με τα κείμενα, υπηρετεί τους συντηρητικούς ιδεολογικούς σκοπούς του ΥΠΕΠΘ. Σε άλλο κείμενο επίσης προδιαγράφεται η κατάληξη της διαδικασίας ως «επιβολή των επιλογών και των συντηρητικών ιδεολογικών προτύπων της πολιτικής ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 8).

-Στην τοποθέτηση των δύο συνδικαλιστών της Αχαΐας η επιβολή στοχεύει στην προώθηση του νεοφιλελεύθερου σχολείου της αγοράς (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 14, βλ. πιο πάνω).

Σε 3 συνδικαλιστικά κείμενα, ωστόσο, η επιβολή υποδεικνύεται ως πολιτική ή ως γενικός, επιλεγμένος τρόπος άσκησης πολιτικής που δεν συνδέεται απαραίτητα με την υλοποίηση συγκεκριμένων πολιτικών, συνδέεται όμως αναπόσπαστα με άλλα στοιχεία που σχηματίζουν την εικόνα μιας αυταρχικής, «αντιδημοκρατικής» ακόμα και «ολοκληρωτικής» εξουσίας. Στην ανακοίνωση της ΟΛΜΕ, η επιβολή συνδέεται με τον έλεγχο και την ιδεολογική χειραγώγηση και αντιπαρατίθεται σε μια πολιτική κινήτρων και πρωτοβουλιών της σχολικής κοινότητας: «...Ο έλεγχος, η επιβολή, αλλά και η ιδεολογική χειραγώγηση αντί των κινήτρων και της πρωτοβουλίας της σχολικής κοινότητας!» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ.1). Στην ανακοίνωση της συνδικαλιστικής παράταξης Δημοκρατική Συσπείρωση και Παρέμβαση (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ.12) η επιβολή της ονοματοδοσίας παρομοιάζεται με «απόφαση

ολοκληρωτικού τύπου», θεωρείται ενταγμένη στα πλαίσια μιας «καθεστωτικής λογικής» και γίνεται λόγος για *καταναγκασμό* και «περιορισμό της ελεύθερης βούλησης».

Στην τοποθέτηση του μαθητή-μέλους της μαθητικής παράταξης Μαθητές/τριες ενάντια στο σύστημα (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 20) βλέπουμε όψεις της επιβολής, όπως βιώνεται από τους μαθητές. Σύμφωνα με το μαθητή, οι κοινοί στόχοι του «φρονηματισμού» και της «ιδεολογικής χειραγώγησης», συνδέουν την επιβολή (υποχρεωτικής ονοματοδοσίας) με την «εποχή της δικτατορίας» και το υπουργείο Παιδείας λοιδορείται για έλλειψη δημοκρατίας. Η επιβολή στο σχολείο υλοποιείται, σύμφωνα με το μαθητή, με συγκεκριμένα μέσα (βλ. *τεχνολογίες*, Ball, 2005, Κεφ. 2): *πειθαρχικό, ποινολόγια, τιμωρίες, βαθμολογία και ιεράρχηση*.

Η επιβολή των πολιτικών (ή η επιβολή καθαυτή) υπηρετείται και εξασφαλίζεται μέσω του *ελέγχου*. Παραθέσαμε ήδη το σχετικό απόσπασμα από την ανακοίνωση της ΟΛΜΕ. Ο «έλεγχος» και μάλιστα ο «κεντρικός έλεγχος» αναφέρεται επίσης και σε άλλες ανακοινώσεις (Συνδικαλιστικά κείμενα αρ. 9 και 15). Στην επιτυχή διεξαγωγή του ελέγχου καλούνται να συμβάλλουν τα στελέχη της εκπαίδευσης: περιφερειακοί διευθυντές-σχολικοί σύμβουλοι-διευθυντές εκπαίδευσης-διευθυντές σχολείων. Στην ανακοίνωση της ΕΛΜΕ Φθιώτιδας τα στελέχη της εκπαίδευσης αντιμετωπίζονται ως διαμεσολαβητές και μεσάζοντες των κυβερνητικών πολιτικών (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 19).

Ωστόσο η έντονη κινητοποίηση των στελεχών κατά τη διαδικασία υλοποίησης της προσθήκης προσωνυμίας, όπως διαπιστώθηκε, προκαλεί «άγχος» στα στελέχη και κατάπληξη στους εκπαιδευτικούς. Ο χαρακτηρισμός της κινητοποίησης ως «πρωτοφανούς» υποδεικνύει ότι ο κεντρικός έλεγχος υπήρχε ως δυνατότητα, αλλά δεν εκδηλωνόταν συχνά με αυτήν την ένταση και δεν αποτελούσε πάγια πρακτική μέχρι τότε. *Ο έλεγχος δεν λειτουργούσε αποτελεσματικά*, σύμφωνα με διατύπωση του υπουργού. Η ενίσχυση της έντασης του ελέγχου μπορεί συμβολικά να τοποθετηθεί στην 1^η ημερίδα Προϊσταμένων, 28-1-2008, με την ταυτόχρονη εξαγγελία της προσθήκης προσωνυμίας (βλ. Κεφ. 4). Η εφαρμογή μιας νέας, εντονότερης μορφής ελέγχου είναι διακριτή στη διαδικασία υλοποίησης της προσθήκης προσωνυμίας καθώς και στη «Διαβούλευση για την επιμόρφωση».

Την απουσία αποτελεσματικού ελέγχου των εκπαιδευτικών καλύπτει ωστόσο, όπως διαπιστώνουμε από τα συνδικαλιστικά κείμενα, μια άλλη *τεχνολογία* που ίσως έχει βαθύτερες συνέπειες στη διαμόρφωση της ταυτότητας των εκπαιδευτικών. Αυτός ο τρόπος άσκησης εξουσίας συνίσταται στον *περιορισμό του δυνατού πεδίου λήψης αποφάσεων* από τους εκπαιδευτικούς. Χρησιμοποιούμε εδώ την ανάλυση της έννοιας της εξουσίας από το βιβλίο «Εξουσία μια ριζοσπαστική θεώρηση» του S. Lukes (Lukes, 2007).

Ο S. Lukes παρουσιάζει τρεις θεωρήσεις της εξουσίας: μονοδιάστατη, δισδιάστατη, τρισδιάστατη. Και οι τρεις αυτές θεωρήσεις εστιάζουν την έννοια της εξουσίας στη *λήψη αποφάσεων*. Η μονοδιάστατη θεώρηση της εξουσίας, όπως αποκαλεί ο Lukes την άποψη των Dahl, Polsby κ.α, εστιάζει, σύμφωνα με τον Lukes, αποκλειστικά στη λήψη των αποφάσεων και τις πραγματικές, παρατηρήσιμες συγκρούσεις. Η κριτική της μονοδιάστατης θεώρησης της εξουσίας που διατυπώνεται από τους Bacrach και Baratz ονομάζεται από τον Lukes δισδιάστατη θεώρηση. Η δισδιάστατη θεώρηση, διευρύνει την έννοια της άσκησης εξουσίας και στις περιπτώσεις μη λήψης απόφασης. Εκθέτοντας τη δισδιάστατη θεώρηση της εξουσίας ο Lukes συμφωνεί με τους Bacrach και Baratz στο ότι «...η εξουσία μπορεί ίσως να ασκείται, και συχνά ασκείται, περιορίζοντας την έκταση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων σε σχετικώς ‘αβλαβή’ ζητήματα» (Lukes, 2007, σελ. 100). Η ριζοσπαστική θεώρηση της εξουσίας του Lukes την οποία ο ίδιος αποκαλεί τρισδιάστατη, διευρύνει ακόμη περισσότερο το πεδίο των περιπτώσεων άσκησης εξουσίας εστιάζοντας όχι μόνο στη λήψη και τη μη λήψη αποφάσεων αλλά δίνοντας επίσης έμφαση και στον *έλεγχο της πολιτικής ατζέντας*, εξετάζοντας δηλαδή επιπλέον τους τρόπους με τους οποίους δυνητικά ζητήματα κρατούνται έξω από την πολιτική συζήτηση. Στην τελευταία περίπτωση, δεν είναι απαραίτητο να εκδηλώνεται πραγματική, παρατηρήσιμη σύγκρουση, επειδή μπορεί αυτή να έχει αποφευχθεί. Μπορεί όμως να υπάρχει λανθάνουσα σύγκρουση (Lukes, 2007, σελ. 108, 109).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο περιορισμός των θεμάτων που αφορούν ζητήματα του σχολείου και για τα οποία οι εκπαιδευτικοί έχουν λόγο, ο αποκλεισμός των εκπαιδευτικών από τη συζήτηση και τη λήψη αποφάσεων για θέματα που αφορούν την καθημερινή πρακτική τους στο σχολείο, είναι σημαντικά ζητήματα που χαρακτηρίζουν τη μορφή και την ένταση των σχέσεων εξουσίας μεταξύ εκπαιδευτικών και ΥΠΕΠΘ με σοβαρές και μακροχρόνιες συνέπειες στη διαμόρφωση του εκπαιδευτικού: στην ταυτότητα και τον επαγγελματισμό του.

Στα συνδικαλιστικά κείμενα το ζήτημα της μη ουσιαστικής *συμμετοχής στη λήψη των αποφάσεων* τίθεται με ρητό τρόπο, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά την ονοματοδοσία των σχολείων. Αντί για ουσιαστική συμμετοχή οι συνδικαλιστές διαπιστώνουν «επίφαση», «παρωδία» συμμετοχής, μη συμμετοχή στη λήψη των αποφάσεων, «αυταπάτη» συμμετοχής, περιφρόνηση των αποφάσεων των συλλόγων των εκπαιδευτικών (Συνδικαλιστικά κείμενα αρ. 5, 20, 4, 17). Στην ανακοίνωση συνδικαλιστικής παράταξης (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 4) χρησιμοποιούνται χαρακτηριστικά οι υπότιτλοι: «συμμετέχω – συμμετέχεις – συμμετέχει – συμμετέχουμε – συμμετέχετε – ΑΠΟΦΑΣΙΖΟΥΝ» και «...για μια ακόμα φορά θεατές;».

Εκτός από την έλλειψη ουσιαστικής συμμετοχής στη λήψη των αποφάσεων, τα συνδικαλιστικά κείμενα εκτιμούν ότι *δεν δίνονται περιθώρια πρωτοβουλίας* στους

εκπαιδευτικούς. Αναφορά στο ζήτημα γίνεται στην ανακοίνωση της ΟΛΜΕ, στο σχετικό με την επιβολή απόσπασμα που αναφέρθηκε, καθώς και σε άλλες ανακοινώσεις (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 8 και 16). Σε ανακοίνωση (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 4) δίνεται μάλιστα το παράδειγμα του 132^{ου} Δημοτικού σχολείου Αθηνών όπου οι καινοτομίες της διευθύντριας και του συλλόγου των εκπαιδευτικών αντιμετώπισαν «αντίδραση και διώξεις από την πλευρά του Υπουργείου» (βλ. περισσότερα Κεφ. 8).

Οι εκπαιδευτικοί επομένως, σύμφωνα με τα συνδικαλιστικά κείμενα, υποβαθμίζονται σε «διεκπεραιωτές γραφειοκρατικών οδηγιών» και ο ρόλος των συλλόγων χαρακτηρίζεται «διακοσμητικός» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 9, 15). Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι το ΥΠΕΠΘ επιδεικνύει «έλλειψη εμπιστοσύνης» προς τους εκπαιδευτικούς. Το ΥΠΕΠΘ με την πολιτική του «απαξιώνει» τους εκπαιδευτικούς οι οποίοι επιπλέον «ικανοποιούν με δυσκολία τις βασικές τους βιοποριστικές ανάγκες». (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 10). Παραθέτουμε τα όσα χαρακτηριστικά αναφέρει η ανακοίνωση της συνδικαλιστικής παράταξης Δημοκρατική Συσπείρωση και Παρέμβαση (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ.12):

Δε μας εμπιστεύεστε, δε μας τιμάτε με τις πράξεις σας, δεν αναγνωρίζετε το έργο μας, παρά την μεγάλη αξία της προσφοράς μας. Μας έχετε εγκαταλείψει, μας έχετε απαξιώσει, μας έχετε συκοφαντήσει...
(Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 12, Παράρτημα 3)

Η ίδια ανακοίνωση εντοπίζει στην εκπαίδευση «αναξιοκρατία» και «φαυλότητα», ενώ η ανακοίνωση της ΕΛΜΕ Φθιώτιδας (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 19) διαπιστώνει αδιαφάνεια στις ενέργειες των στελεχών.

Ωστόσο, η υποβάθμιση και απαξίωση του εκπαιδευτικού, σύμφωνα με άλλο κείμενο, έχει αντίκτυπο στην εικόνα του εκπαιδευτικού στην κοινωνία. Υπάρχουν συνδικαλιστές που διαπιστώνουν ότι όσο οι εκπαιδευτικοί και το συνδικαλιστικό κίνημα δεν μιλούν για το ίδιο το σχολείο και δεν αγωνίζονται για την αποκατάσταση της «διαρρηγμένης ενότητας μαθητών-εκπαιδευτικών-κοινωνίας», «η κοινωνία θα αξιολογεί το σχολείο ως κοινωνικά άχρηστο και τους εκπαιδευτικούς ως προνομιούχους, αργόσχολους και αργόμισθους» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 14).

Μέσα από τα συνδικαλιστικά κείμενα προσπαθήσαμε επίσης να διερευνήσουμε τη στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στο υπουργείο Παιδείας, όπως προκύπτει κυρίως μέσω της αντιμετώπισης της εφαρμογής της προσθήκης προσωνομίας. Όπως υποδεικνύουν τα συνδικαλιστικά κείμενα, η στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στις πολιτικές που εκπορεύονται από το υπουργείο Παιδείας μπορεί να συνοψιστεί σε λίγες λέξεις: *δυσπιστία, καχυποψία, ειρωνεία, χλευασμός, θυμός, άρνηση, ανυπακοή.*

Δυσπιστία εκφράζει η ανακοίνωση της ΕΛΜΕ Φθιώτιδας απέναντι στις εξαγγελίες του υπουργού Παιδείας σχετικά με την υλοποίηση των «έξυπνων» σχολείων, χρησιμοποιώντας τρία θαυμαστικά δίπλα στη λέξη «συνέπεια» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 19, βλ. πιο πάνω Η πολιτική του «έξυπνου» σχολείου). Η *καχυποψία* εκφράζεται με ρητό τρόπο στην ανακοίνωση της συνδικαλιστικής παράταξης Παρεμβάσεις Κινήσεις Συσπειρώσεις Π.Ε (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ.4): «...Μήπως δούμε ευτράπελα του τύπου ‘Σχολείο Αλ. Δελμούζος – coca cola light’ ; Είμαστε υπερβολικά καχύποπτοι; Έχουμε κάθε λόγο γι’ αυτό.». Στην ειρωνεία και το χλευασμό έχουμε αναφερθεί ήδη στη σχετική συζήτηση των τίτλων των συνδικαλιστικών κειμένων (Κεφ. 6). Η παροιμία «όλα τα’ χε η Μαριορή...» χρησιμοποιείται σε αρκετά συνδικαλιστικά κείμενα (Συνδικαλιστικά κείμενα αρ. 1, 13, 19).

Ο *θυμός* επίσης είναι διάχυτος στα συνδικαλιστικά κείμενα, ιδιαίτερα καθώς περιγράφουν τα προβλήματα της εκπαίδευσης και την κατάσταση των εκπαιδευτικών. Με σαφήνεια εκδηλώνεται ο θυμός στο παρακάτω απόσπασμα και οδηγεί στην *άρνηση* και την *ανυπακοή*:

Εμείς...που βιώνουμε καθημερινά τη συνειδητή πολιτική επιλογή της απαξίωσης του δημόσιου και δωρεάν σχολείου, την απαξίωση της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών, την υποχρηματοδότηση, την ιδιωτικοποίηση, την αναξιοκρατία και τη φαυλότητα, *αρνούμαστε την «κουμπαριά»* της καθεστωτικής σας λογικής. Καλούμε τους συλλόγους διδασκόντων και το συνδικαλιστικό κίνημα να δείξουν *ανυπακοή* στην υλοποίηση της υπουργικής εγκυκλίου... (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 12, Παράρτημα 3, η έμφαση στο πρωτότυπο)

Η στάση των μαθητών επίσης είναι αρνητική απέναντι στο ΥΠΕΠΘ, όπως διαφαίνεται μέσα από το κείμενο του μαθητή (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 20). Ο μαθητής δηλώνει την *αντίσταση* των μαθητών και την αντίδρασή τους στην εφαρμογή του μέτρου:

Η ιδεολογική χειραγώγηση του υπουργείου δεν πρόκειται να περάσει... Εμείς σαν μαθητές – μαθήτριες ενάντια στο σύστημα είμαστε έτοιμοι να αντιδράσουμε σε όποια προσπάθεια εφαρμογής του μέτρου με κινητοποιήσεις και δράσεις. (Παράρτημα 3, Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 20)

Μέσα από τα συνδικαλιστικά κείμενα προσπαθήσαμε επίσης να ανιχνεύσουμε την *αυτο-εικόνα* του εκπαιδευτικού. Όψεις της αυτο-εικόνας του εκπαιδευτικού αναδύονται μέσα από αρκετά κείμενα όταν αυτά «μιλούν» για τους εκπαιδευτικούς σε α’ πληθυντικό πρόσωπο, προβάλλοντας την επιθυμητή, φαντασιακή συλλογική ταυτότητα ή όταν μιλούν γενικά για τους εκπαιδευτικούς, αποδίδοντάς τους ιδιότητες και αξίες.

Η αυτο-εικόνα που προβάλλουν οι εκπαιδευτικοί μέσα από τα συνδικαλιστικά κείμενα προβάλλει κυρίως την ικανότητα και υπευθυνότητα που διαθέτουν ώστε να κρίνουν και να αποφασίσουν για ζητήματα του σχολείου. Συνηθισμένη έκφραση είναι «οι εκπαιδευτικοί της πράξης» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 9,15), συνώνυμη με το «μαχόμενοι εκπαιδευτικοί» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 12) που εκφράζει τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν μέσα στην τάξη και αντιπαρατίθεται στα στελέχη της εκπαίδευσης και τους υπεύθυνους

εκπαιδευτικής πολιτικής που δεν είναι εκπαιδευτικοί. Γίνεται λόγος επίσης για τον «ανώνυμο εκπαιδευτικό» που στηρίζει το σχολείο (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 4).

Συνηθισμένη διατύπωση, η οποία σχεδόν αυτούσια επαναλαμβάνεται με μικρές παραλλαγές (Συνδικαλιστικά κείμενα αρ. 4, 9, 10, 15) είναι: «...οι εκπαιδευτικοί της πράξης καθορίζουν την παιδαγωγική τους δράση με κριτήριο τις πραγματικές ανάγκες και δυνατότητες της σχολικής τους κοινότητας.» μέσα από «συλλογικές και παιδαγωγικές διαδικασίες». Η έννοια της «σχολικής κοινότητας» σε άλλο κείμενο αντικαθίσταται από τους «μαθητές» και σε άλλο από τη «σχολική μονάδα». Τα στοιχεία που διακρίνονται εδώ είναι η *δέσμευση* του εκπαιδευτικού προς τους μαθητές και τις ανάγκες τους και η έμφαση στον παιδαγωγικό ρόλο («παιδαγωγική δράση», «παιδαγωγικές διαδικασίες») καθώς και η επίκληση συλλογικών διαδικασιών. Η έννοια ωστόσο της σχολικής κοινότητας χρησιμοποιείται με ασαφή τρόπο. Σε όλες τις παραλλαγές της διατύπωσης, πάντως, σταθερό στοιχείο παραμένει η σχέση μεταξύ εκπαιδευτικού-μαθητών.

Στην παρέμβαση του συνδικαλιστή του ΠΑΜΕ Εκπαιδευτικών (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 13) γίνεται λόγος για «μορφωτικές και ψυχικές ευαισθησίες» των συντελεστών της εκπαίδευσης. Στο ίδιο όμως κείμενο, όταν περιγράφονται οι συνεδριάσεις των συλλόγων διδασκόντων για να προταθούν ονόματα για το σχολείο, αναφέρεται:

Τις μέρες αυτές πάλι σε συνεδριάσεις των συλλόγων των δασκάλων, που ψάχνουν ένα όνομα για το σχολείο τους από τη λίστα του Υπουργείου, πολλοί δάσκαλοι, βαριεστημένοι από την αναζήτηση και με όλο τους το δίκιο, φωνάζουν «διαλέξτε τέλος πάντων κάποιον ποιητή ή κάποιον ήρωα, για να τελειώνουμε». (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 13, Παράρτημα 3)

Σ' αυτό το απόσπασμα, αναδύεται μια εικόνα «βαριεστημένων» εκπαιδευτικών που θα μπορούσε να πει κανείς ότι έρχεται σε αντίθεση με τη φανταστική συλλογική αυτο-εικόνα. Στην παρέμβασή του ωστόσο, συνδικαλιστής και μέλος του Δ.Σ της ΟΛΜΕ θεωρεί ότι οι εκπαιδευτικοί ανήκουν στην «οικογένεια» των «κοινωνικών αγωνιστών και των φωτεινών ανθρώπων» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 18) ενώ, μέσω των ονομάτων που προτείνει, υποδεικνύεται ότι η συλλογική ταυτότητα μέρους των εκπαιδευτικών έχει τους δικούς της ήρωες της εκπαίδευσης (βλ. πιο κάτω, 7.4 Παιδαγωγικές ταυτότητες).

Αντίθετα, επικριτικά απέναντι στους εκπαιδευτικούς, στέκεται η ανακοίνωση της συνδικαλιστικής παράταξης ΔΑΚΕ Π.Ε Πειραιά (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 6). Θεωρεί ότι οι εκπαιδευτικοί «μεγαλοποιούν» ζητήματα επουσιώδη και διαπιστώνει «κομματικοποίηση». Με κριτικό τρόπο στέκεται και η παρέμβαση των συνδικαλιστών Αχαΐας απέναντι στους εκπαιδευτικούς αλλά και απέναντι στις συνδικαλιστικές ηγεσίες τους. Οι δύο συνδικαλιστές θεωρούν ότι οι εκπαιδευτικοί «δεν είναι άμοιροι ευθυνών» για την απέχθεια των μαθητών προς το σχολείο. Στις συνδικαλιστικές ηγεσίες καταλογίζουν αδράνεια στην αντιμετώπιση

και τη δημοκρατία στα σχολεία (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 12), τη διαφάνεια και την ενημέρωση για ενέργειες στελεχών (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 19). Από κάποια κείμενα ζητείται επίσης να δοθούν κίνητρα και πρωτοβουλία στη σχολική κοινότητα (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ.1, 8, 16).

Ιδιαίτερο συνδικαλιστικό κείμενο το οποίο περιλαμβάνει θετικές προτάσεις για το σχολείο αλλά και για τη δράση των εκπαιδευτικών και των συνδικαλιστικών τους φορέων είναι η παρέμβαση των δύο συνδικαλιστών της Αχαΐας (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 14). Οι συνδικαλιστές ζητούν: σχολείο γενικής μόρφωσης και παιδείας, αποκατάσταση της ενότητας μαθητών-εκπαιδευτικών-κοινωνίας και δημιουργία ενός εκπαιδευτικού κινήματος που θα έχει ως προτεραιότητα «αιτήματα» σχολείου. Ζητούν από το συνδικαλιστικό κίνημα αλλαγή στρατηγικής και τακτικής προετοιμασίας, διατύπωση και διαβάθμιση αιτημάτων που θα είναι «σε άρρηκτη σχέση με το σχολείο που η κοινωνία αναζητά».

Τέλος, ο μαθητής στην παρέμβασή του (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 20) ζητά συμμετοχή και απόφαση όλης της εκπαιδευτικής κοινότητας στην ονοματοδοσία, χρηματοδότηση της παιδείας, μονιμότητα και μισθολογική αναβάθμιση για τους εκπαιδευτικούς και κατάργηση των βαθμών και των εξετάσεων.

7.4 Παιδαγωγικές Ταυτότητες

Στην τελευταία ενότητα του κεφαλαίου της ανάλυσης των συνδικαλιστικών κειμένων επιχειρούμε να αναγνωρίσουμε, με βάση την τυπολογία του B.Bernstein, τις παιδαγωγικές ταυτότητες που διακρίνονται μέσα από τα συνδικαλιστικά κείμενα.(βλ. Κεφ. 2).

Η αντιθετική κυρίως τοποθέτηση των συνδικαλιστών απέναντι στη διαδικασία υλοποίησης της προσθήκης προσωνυμίας και γενικά στην πολιτική του ΥΠΕΠΘ καθώς και η έλλειψη θετικών αιτημάτων και προτάσεων δεν επιτρέπουν να συλλεχθούν τα απαιτούμενα στοιχεία για να αναγνωριστεί, μέσω των κειμένων, η παιδαγωγική ταυτότητα των εκπαιδευτικών. Λίγα είναι τα κείμενα που δίνουν κάποια στοιχεία. Μπορούν όμως να αντληθούν αρκετά στοιχεία για να διερευνηθεί πώς οι εκπαιδευτικοί κατανοούν την παιδαγωγική ταυτότητα που επιχειρεί να προβάλει το ΥΠΕΠΘ με την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας. Το μέτρο πολιτικής και η επιλεγμένη διαδικασία υλοποιούνται σ' ένα πλαίσιο εκπαιδευτικής πολιτικής που έχει δώσει και άλλες ενδείξεις, από τις οποίες τα συνδικαλιστικά κείμενα αντλούν συμπεράσματα για τις προθέσεις και το νόημά της. Τα στοιχεία αυτά συνθέτουν την εικόνα που σχηματίζουν οι εκπαιδευτικοί για την παιδαγωγική ταυτότητα που προωθεί και επιχειρεί να επιβάλει το ΥΠΕΠΘ.

Θεωρήσαμε ότι σύμφωνα με τα είδη παιδαγωγικών ταυτοτήτων που διακρίνει ο Bernstein (βλ. Κεφ. 2, Bernstein, 2000), τα ερωτήματα στα οποία θα πρέπει να απαντήσουμε για να καταλήξουμε σε κάποιο από τα 4 είδη παιδαγωγικών ταυτοτήτων είναι:

- αν το εκπαιδευτικό σύστημα που προβάλλεται είναι συγκεντρωτικό ή αποκεντρωμένο
- αν υπάρχουν στοιχεία σύνδεσης του λόγου με την αγορά
- αν ο έλεγχος ασκείται μόνο στις εισόδους ή στις εισόδους και τις εξόδους του συστήματος
- αν ο λόγος είναι στραμμένος στο παρελθόν ή το παρόν.

Για να προκύψει η διάκριση μεταξύ των *Αναδρομικών* και των *Προοπτικών* ταυτοτήτων θεωρήσαμε ότι είναι απαραίτητο να διερευνηθούν:

- ο τρόπος με τον οποίο κατασκευάζεται το παρελθόν (μεγάλη αφήγηση ή ειδικά επιλεγμένα στοιχεία) και ο στόχος που καλείται να υπηρετήσει αυτή η κατασκευή του παρελθόντος: να προβληθεί μια συλλογική βάση ή να προβληθούν οι ατομικές καριέρες που ενσωματώνονται σ' ένα ειδικά επιλεγμένο παρελθόν.

Συγκεντρωτική ή αποκεντρωμένη;

Η κεντρικά ελεγχόμενη διαδικασία της προσθήκης προσωνυμίας και η πάντα συγκεντρωτική ελληνική εκπαίδευση δημιουργεί στην πλειοψηφία των συνδικαλιστικών κειμένων την πεποίθηση ότι και στο μέλλον το κράτος θα έχει τον έλεγχο και τη διαχείριση των πόρων του σχολείου. Υπάρχουν ωστόσο κάποια κείμενα που εκτιμούν διαφορετικά το ζήτημα.

-Η έντονη αντίδραση της ΔΟΕ (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 3) στην εμπλοκή των Δήμων υποδεικνύει ότι ίσως κατανοεί την εμπλοκή αυτή ως ένδειξη απόπειρας αποκέντρωσης.

-Στην παρέμβαση συνδικαλιστή του ΠΑΜΕ Εκπαιδευτικών (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 13) σκιαγραφείται η προοπτική της αυτονομίας των σχολικών ιδρυμάτων η οποία προετοιμάζεται σε πρώτη φάση με τη διαφοροποίηση και ανταγωνιστική λειτουργία των σχολείων, την αξιολόγηση, την ελεύθερη επιλογή σχολείου από τους γονείς, την επιλεκτική χρηματοδότηση και την αποκέντρωση. Ο συνδικαλιστής εκτιμά ότι η προσθήκη προσωνυμίας είναι ένα πρώτο, μικρό μέτρο που κινείται προς την κατεύθυνση αυτή. Όπως θα δούμε και από άλλες αναφορές στο άρθρο αυτό, η παιδαγωγική ταυτότητα που επιχειρεί το ΥΠΕΠΘ να επιβάλλει είναι, σύμφωνα με το κείμενο, η *Αποκεντρωμένη ταυτότητα της Αγοράς (De-centred Market)*.

-Στην παρέμβαση επίσης δύο συνδικαλιστών (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 14), δίνονται οι κατευθύνσεις της εκπαιδευτικής πολιτικής, όπως διακρίνονται μέσα στα πορίσματα του ΕΣΥΠ και σ' αυτές περιλαμβάνονται: η σύνδεση μέρους του σχολικού προγράμματος με τις επιχειρήσεις και την τοπική αγορά, η αποκέντρωση και μεταφορά σε περιφερειακό επίπεδο

των προσλήψεων του προσωπικού των σχολείων και η αναζήτηση οικονομικών πόρων από τα ίδια τα σχολεία.

Σύνδεση του λόγου με την αγορά

Στην πλειοψηφία των κειμένων γίνεται σαφής αναφορά της σύνδεσης του σχολείου με την αγορά την οποία το ΥΠΕΠΘ επιχειρεί, σύμφωνα με τα κείμενα, με δύο κυρίως τρόπους: μέσω των νέων αναλυτικών προγραμμάτων και βιβλίων και της προσαρμογής του περιεχομένου τους στις επιταγές της αγοράς και με τη διευκόλυνση της εισόδου χορηγών στα σχολεία, μέσω των δραστηριοτήτων που προβλέπεται να συνοδεύσουν την προσθήκη προσωνυμίας σε συνδυασμό με την έλλειψη επαρκούς κρατικής χρηματοδότησης.

Η «υποβάθμιση» και «συρρίκνωση» της γνώσης, η γνώση που γίνεται «όλο και πιο φτωχή» εντοπίζονται από την ανακοίνωση της ΟΛΜΕ καθώς και από τα συνδικαλιστικά κείμενα αρ. 5, 7, 9, 10, 13, 14, 15, 17 (βλ. πιο πάνω Τα προβλήματα της εκπαίδευσης). Σε μερικά από αυτά γίνεται σαφέστερη αναφορά στο τι ακριβώς συνίσταται αυτή η υποβάθμιση της γνώσης. Γίνεται λόγος για «έναν αδιάκοπο βομβαρδισμό σκόρπιων και κατευθυνόμενων πληροφοριών» και διαπιστώνεται ότι «στα νέα βιβλία η ποίηση και η πεζογραφία παραγκωνίζονται και τη θέση τους παίρνουν συνταγές μαγειρικής, διαφημίσεις, οδηγίες χρήσης, ηλεκτρονικά παιχνίδια πολυεθνικών εταιριών κλπ.» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 9). Εντοπίζεται η *κυριαρχία των χρηστικών κειμένων* στα νέα βιβλία (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 15), ενώ η αλλαγή του περιεχομένου των βιβλίων ερμηνεύεται ρητά ως «προσαρμογή του περιεχομένου της γνώσης στις επιταγές της αγοράς και τις νέες συνθήκες απασχόλησης» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 13). Κάποιοι συνδικαλιστές, επιπλέον, θεωρούν ότι στόχος είναι να μπου οι μαθητές «στην παραγωγή περιστασιακά και εφήμερα, χωρίς να μπορούν να κατακτήσουν τη γενική μόρφωση και παιδεία, εφόδια εν δυνάμει ανατρεπτικού και απελευθερωτικού χαρακτήρα» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 14). Σε ανακοίνωσή της, συνδικαλιστική παράταξη διαπιστώνει όχι μόνο τον προσανατολισμό του αναλυτικού προγράμματος στην «αγοραία αντίληψη για τη γνώση» αλλά και τη *μετατόπιση των αξιών* που αυτό συνεπάγεται. Εκτιμά ότι παροπλίζονται «αξίες, ανθρωπιστικά ιδεώδη και κάθε πνεύμα αλληλεγγύης» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 17).

Η σύνδεση του επίσημου λόγου με την αγορά διαπιστώνεται επίσης, από τους εκπαιδευτικούς, από την αναφορά της σχετικής με την προσθήκη προσωνυμίας εγκυκλίου του ΥΠΕΠΘ (Γ1/20521/15-02-2008) σε δραστηριότητες και εκδηλώσεις που προβλέπεται να συνοδεύσουν την απόκτηση προσωνυμίας από τα σχολεία. Θεωρούν ότι οι δραστηριότητες

(μουσεΐα, βιβλιοθήκες, project, παιδαγωγικές και πολιτιστικές δράσεις...) σε συνδυασμό με την παρούσα υποχρηματοδότηση οδηγεί στην είσοδο χορηγών στα σχολεία.

Πού ασκείται ο έλεγχος

Προσπαθήσαμε επίσης να διερευνήσουμε αν ο έλεγχος ασκείται μόνο στις εισόδους ή αν υπάρχει επίσης έλεγχος και στις εξόδους του συστήματος. Το στοιχείο του ελέγχου των εξόδων είναι κρίσιμο για την αξιολόγηση του «προϊόντος» της εκπαιδευτικής διαδικασίας και την επακόλουθη λειτουργία κανόνων ανταγωνισμού κατά τα πρότυπα της αγοράς.

Όπως διαπιστώνεται, στην Ελλάδα, ασκείται, κατά παράδοση, «σφιχτός» έλεγχος στις εισόδους του εκπαιδευτικού συστήματος. Υπάρχει εθνικό αναλυτικό πρόγραμμα το οποίο εφαρμόζεται σε όλα τα δημόσια σχολεία, ένα μοναδικό βιβλίο ανά γνωστικό αντικείμενο και ανά τάξη, καθορισμένη διδακτέα ύλη, η διδασκαλία της οποίας δυνητικά ελέγχεται από τους σχολικούς συμβούλους, οδηγίες διδασκαλίας που αποτυπώνονται στο βιβλίο του εκπαιδευτικού. Ο κεντρικός αυτός έλεγχος διαφάνηκε κατά τη διαδικασία της προσθήκης προσωνομίας και οι εκπαιδευτικοί, μέσω των συνδικαλιστικών κειμένων, αναμένουν να αποτυπωθεί και στην επιλογή του τελικού ονόματος που θα επιλεγεί για κάθε σχολείο.

Έλεγχος στην έξοδο του εκπαιδευτικού συστήματος διενεργείται κατά την αποφοίτηση από το Λύκειο, καθώς οι απολυτήριες εξετάσεις είναι Πανελλαδικές, με θέματα που επιλέγονται κεντρικά από επιτροπή του ΥΠΕΠΘ, ενώ η διόρθωση και βαθμολόγηση των ανώνυμων γραπτών διενεργείται σε ειδικά βαθμολογικά κέντρα. Ωστόσο η διαδικασία αυτή λειτουργεί περισσότερο ως έλεγχος των εισόδων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς στην εξέλιξη του συστήματος των Πανελλαδικών Εξετάσεων ο βαθμός πρόσβασης έχει στην πράξη αποσυνδεθεί από την απόκτηση του απολυτηρίου του Λυκείου. Επιπλέον, δεν υπάρχει έλεγχος στις εξόδους των βαθμίδων της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Οι εξετάσεις αναφέρονται στην ανακοίνωση της ΟΛΜΕ και θεωρείται ότι επιφέρουν ανταγωνισμό, βαθμοθηρία και τη διεύρυνση των μορφωτικών ανισοτήτων «εις βάρος των λαϊκών στρωμάτων» (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 1).

Με το ζήτημα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών ασχολήθηκε επίσης το ΥΠΕΠΘ διενεργώντας «Διαβούλευση για την Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών» (Εγκύκλιος, Ε 2008β, Βιβλιογραφία, Πηγές), ζήτημα το οποίο απασχολεί την ΕΛΜΕ Φθιώτιδας στην ανακοίνωσή της αλλά και την παρέμβαση των δύο συνδικαλιστών της Αχαΐας. Αυτό θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως πρόθεση περαιτέρω ελέγχου των εισόδων του συστήματος. Με την εγκύκλιο για τον «Προγραμματισμό του εκπαιδευτικού έργου» κάποια κείμενα εκτιμούν ότι το ΥΠΕΠΘ επιχειρεί να ενεργοποιήσει ή να εγκαινιάσει μια μορφή ελέγχου των εξόδων.

Αναφορά στο ζήτημα γίνεται σε παρέμβαση συνδικαλιστών (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 14) και εκτιμάται ότι συνδέεται με την πειθάρχηση και αξιολόγηση των εκπαιδευτικών καθώς και την αξιολόγηση του σχολείου. Πρόθεση αξιολόγησης και κατηγοριοποίησης των σχολείων διαβλέπει και ο συνδικαλιστής του ΠΑΜΕ Εκπαιδευτικών (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 13), με συνέπειες την επιλεκτική χρηματοδότηση των σχολείων και την επιλογή σχολείου από τους γονείς με κριτήριο την επίδοση των μαθητών.

Συμπερασματικά, διαπιστώνουμε ότι ενώ είναι αρκετά τα κείμενα που διαβλέπουν την πρόθεση της σύνδεσης του σχολείου με την αγορά, λίγα είναι όσα την συνδέουν με την αξιολόγηση εκπαιδευτικών, μαθητών και σχολείων. Δεν έχει γίνει, όπως φαίνεται, κατανοητός ο μηχανισμός των «οιονεί» αγορών και ο απαραίτητος έλεγχος των εξόδων και των αντίστοιχων προϊόντων της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η χρήση του θεωρητικού εργαλείου της τυπολογίας των παιδαγωγικών ταυτοτήτων του Bernstein, βοηθά στο να θεωρήσουμε αναπόσπαστα τα στοιχεία αυτά.

Λόγος για το παρελθόν ή λόγος του παρόντος;

Μεταξύ των συνδικαλιστικών κειμένων δύο μόνο δεν θεωρούν ότι ο επίσημος παιδαγωγικός λόγος είναι ένας λόγος για το παρελθόν. Τα δύο κείμενα που διαφοροποιούνται είναι η παρέμβαση του συνδικαλιστή του ΠΑΜΕ Εκπαιδευτικών και το κείμενο των δύο συνδικαλιστών της Αχαΐας (Συνδικαλιστικά κείμενα αρ. 13 και 14). Έχουμε ήδη αναφερθεί εκτενώς στα κείμενα αυτά: ο προσανατολισμός του περιεχομένου της γνώσης στις ανάγκες και επιταγές της αγοράς, η αυτονομία των σχολικών ιδρυμάτων, ο έλεγχος εισόδων και εξόδων, η αποκέντρωση των πόρων, συνθέτουν ήδη, μέσα στα κείμενα, την *Αποκεντρωμένη παιδαγωγική ταυτότητα της Αγοράς*. Τα κείμενα αυτά αναγνωρίζουν ως επίσημα προβαλλόμενη παιδαγωγική ταυτότητα, την ταυτότητα της αγοράς.

Τα δύο προαναφερθέντα κείμενα δεν ασχολούνται καθόλου με το ιδεολογικό περιεχόμενο του λόγου. Μάλιστα στην παρέμβαση του συνδικαλιστή του ΠΑΜΕ Εκπαιδευτικών, ως παράδειγμα ονόματος σχολείου δίνεται το «Νίκος Καζαντζάκης» που δεν παραπέμπει ασφαλώς σε συντηρητικά, θρησκευτικά ή εθνικιστικά πρότυπα. Η επιλογή του συγκεκριμένου ονόματος ενισχύει την άποψη ότι ο συνδικαλιστής εστιάζει στη δυναμική της πράξης της ονοματοδοσίας και ξεπερνά τις ιδεολογικές νοηματοδοτήσεις του ονόματος.

Σε όσα κείμενα ασχολούνται με το ιδεολογικό περιεχόμενο του επίσημου λόγου που εκπέμπεται από την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας, ο λόγος χαρακτηρίζεται σαφώς συντηρητικός. Για παράδειγμα, στις ανακοινώσεις της Γ' ΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης και της ΕΛΜΕ Ευρυτανίας γίνεται αναφορά σε «συντηρητικά ιδεολογικά πρότυπα» (Συνδικαλιστικά

κείμενα, αρ. 8 και 16), ενώ στην ανακοίνωση του Συλλόγου Εκπαιδευτικών «Κ. Σωτηρίου» λοιδορείται ο υπουργός για γλωσσικούς τύπους της καθαρεύουσας που χρησιμοποιεί στην ομιλία του (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 5). Επομένως τα κείμενα που ασχολούνται με το ιδεολογικό περιεχόμενο του επίσημου λόγου αναγνωρίζουν την προβαλλόμενη επίσημη παιδαγωγική ταυτότητα, ως *συντηρητική και συγκεντρωτική*.

Προς το παρελθόν: αλλά ποιο παρελθόν;

Για να επιχειρήσουμε τη διάκριση των συγκεντρωτικών συντηρητικών παιδαγωγικών ταυτοτήτων σε *Αναδρομικές* και *Προοπτικές*, θα χρησιμοποιήσουμε ιδεολογικά και ιστορικά στοιχεία που χρησιμοποιούν τα κείμενα για να νοηματοδοτήσουν την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας καθώς και ονόματα προσωπικοτήτων που αναφέρονται από τους εκπαιδευτικούς ως επιθυμητές από την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ προσωνυμίες.

Σταχυολογούμε από την ανακοίνωση της συνδικαλιστικής παράταξης Παρεμβάσεις Κινήσεις Συσπειρώσεις Π.Ε:

...ο νέος Υπουργός παιδείας έχει ένα νέο 'όραμα'... Το νέο 'εν τούτω νικά' είναι να δοθούν ονομασίες στα σχολεία... στην εξώπορτα θα γράφει 'Μέγας Αλέξανδρος' ή 'Παύλος Μελάς' (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 4, Παράρτημα 3)

Στα παραπάνω εκτιμούμε ότι αντικατοπτρίζεται η αντίληψη της συνέχειας του ελληνισμού από την αρχαιότητα στο Βυζάντιο και τη σύγχρονη εποχή, ενώ τα ονόματα του Μ. Αλεξάνδρου και του μακεδονομάχου Π. Μελά φανερώνουν έναν σύγχρονο εθνικισμό που αναδύθηκε μετά την ίδρυση του κράτους της ΠΓΔΜ και για το όνομα του οποίου η διαμάχη συνεχίζεται. Υποθέτουμε από τα αποσπάσματα αυτά ότι το παρελθόν στο οποίο οι συνδικαλιστές θεωρούν ότι προσβλέπει ο υπουργός Παιδείας, είναι αυτό που ο Bernstein θεωρεί ότι «προβάλλει τη συλλογική βάση όπως αποκαλύπτεται από την αναπλαισιωμένη μεγάλη αφήγηση του παρελθόντος». Επιπλέον τα ονόματα που αναφέρονται ως επιθυμητές επιλογές της ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ δεν είναι ονόματα προσωπικοτήτων που θα κινητοποιούσαν και θα έδιναν ώθηση σε ατομικές καριέρες στην εμπλοκή τους με την «πολιτισμική, οικονομική και τεχνολογική αλλαγή» (Bernstein, 2000, σελ. 67).

Συμπεραίνουμε λοιπόν, χωρίς να θεωρούμε ότι η παρούσα «ανάλυση» των ιστορικών αναφορών ασχολείται ικανοποιητικά με το θέμα, ότι το κείμενο εκλαμβάνει ως προβαλλόμενη παιδαγωγική ταυτότητα την *Αναδρομική (παλαιά συντηρητική) ταυτότητα*.

Ομοίως, στην ανακοίνωση του Συλλόγου Εκπαιδευτικών Π.Ε «Κ. Σωτηρίου» καλούνται οι εκπαιδευτικοί να αποφύγουν τα θρησκευτικά ονόματα και τα ονόματα που καλλιεργούν τον εθνικισμό και δίνονται ως ανεπιθύμητα παραδείγματα τα «Βασίλειος Βουλγαροκτόνος» και «Άγιος Γεώργιος». Σημειώνουμε επίσης ότι και τα δύο πιο πάνω κείμενα συγκαταλέγονται

μεταξύ αυτών που ερμηνεύουν το μέτρο πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας ως επιβολή ιδεολογικής ταυτότητας (βλ. πιο πάνω υποενότητα 7.3.1).

Υπάρχουν όμως ανακοινώσεις οι οποίες περιορίζονται στη διατύπωση του ίδιου του υπουργού Παιδείας στην οποία αναφέρεται σε «διαπρεπείς Έλληνες». Η διατύπωση αυτή σε συνδυασμό με αναφορές των ίδιων κειμένων σε συντηρητικά ιδεολογικά πρότυπα και τη διαπίστωση της εμπλοκής του λόγου με την αγορά, μπορούν να μας οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι η προβαλλόμενη από τον υπουργό παιδαγωγική ταυτότητα είναι για τη δεύτερη αυτή ομάδα κειμένων η *Προοπτική (νεο-συντηρητική) Ταυτότητα*. Τα κείμενα αυτά δεν ασχολούνται ιδιαίτερα με την ιδεολογική πλευρά του ζητήματος καθώς ερμηνεύουν το μέτρο είτε ως ανεπαρκή απόπειρα μεταρρύθμισης, είτε ως τέχνασμα πολιτικής.

Σημειώνουμε ωστόσο, ότι και από την πρώτη ομάδα κειμένων διαπιστώνεται σύνδεση του λόγου με την αγορά. Ο συνδυασμός της παλαιάς συντηρητικής ταυτότητας και της σχέσης με την αγορά εκπέμπει στους εκπαιδευτικούς που την κατανοούν με αυτόν τον τρόπο, ένα αντιφατικό μήνυμα. Η αντιφατικότητα του μηνύματος είναι πιθανό να είναι η αιτία για το γεγονός ότι η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας δεν αντιμετωπίστηκε ως σοβαρή πολιτική από την πλειοψηφία των συνδικαλιστικών κειμένων.

Τα κείμενα τα οποία περιέχουν προτάσεις είτε για το σχολείο είτε προτάσεις ονομάτων, θα μπορούσαν να δώσουν ενδείξεις για την παιδαγωγική ταυτότητα των συγγραφέων τους. Ένα τέτοιο κείμενο είναι η παρέμβαση του μέλους του ΔΣ της ΟΛΜΕ (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 18). Ο συνδικαλιστής αναφέρει ότι η βαλκανική κουλτούρα ταιριάζει περισσότερο στους Έλληνες από την αμερικανική των απρόσωπων αριθμών και προτείνει στους συλλόγους των εκπαιδευτικών να αντλήσουν ονόματα από ένα «ολόκληρο δάσος σκοτωμένων φίλων» και «μια ατέλειωτη στρατιά φωτεινών ανθρώπων που πυρπολήθηκαν για να γίνουν λάμψη τα σκοτάδια». Και συνεχίζει προτείνοντας συγκεκριμένα ονόματα:

Έχουμε το Ρήγα, το Μαρίνο Αντύπα, το Λαμπράκη, τον Πέτρουλα, τον Τεμπονέρα, το Σουκατζίδη, το Μπελογιάννη και τον Πλουμπίδη και μαζί τους το Δ. Γληνό, τον Παπαμαύρο, τον Ιμβριώτη, το Γ. Ρίτσο, το Βάρναλη, το Ν. Καζαντζάκη, το Σκαλκώτα, το Μ. Θεοδωράκη (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 18, Παράρτημα 3)

Σχολιάζοντας την τοποθέτηση αυτή, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο συνδικαλιστής επιχειρεί να προβάλει στην αρένα μια άλλη *Αναδρομική παιδαγωγική Ταυτότητα* που προσπαθεί να δημιουργήσει μια συλλογική βάση από τη μεγάλη αφήγηση του παρελθόντος της Αριστεράς, η οποία, προβάλλοντας τους δικούς της ήρωες, θα συγκρουστεί με την κυρίαρχη *Αναδρομική συντηρητική Ταυτότητα* της ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ.

Τέλος, στο κείμενο του μαθητή (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 20), ο επίσημος λόγος συνδέεται με την αγορά και τους χορηγούς, αλλά και τον «φρονηματισμό της εποχής της

δικτατορίας». Από άλλες αναφορές φαίνεται ότι ο μαθητής αποδίδει σ' αυτόν το λόγο εθνικιστικά και αντικομμουνιστικά χαρακτηριστικά. Τα ονόματα που προτείνει ο μαθητής (βλ. υποσημείωση 17) αντλούνται από ένα πολύ πρόσφατο παρελθόν ή από το παρόν.

Συνοψίζοντας, η πλειοψηφία των συνδικαλιστικών κειμένων θεωρεί ότι ο επίσημος παιδαγωγικός λόγος είναι *συνδεδεμένος με την αγορά*. Ως προς το ιδεολογικό περιεχόμενο του λόγου η πλειοψηφία θεωρεί ότι πρόκειται για έναν *αναδρομικό λόγο* ο οποίος αντλεί από τον «ελληνοχριστιανικό πολιτισμό» με στοιχεία θρησκευτικού φανατισμού και εθνικισμού. Καθώς ο λόγος της αγοράς δεν συνδυάζεται με τον αναδρομικό λόγο, η προβαλλόμενη, κατά τους εκπαιδευτικούς, ταυτότητα εμπεριέχει αντιφάσεις, δεν γίνεται κατανοητή και δεν αντιμετωπίζεται ως σοβαρή πολιτική η οποία θα μπορούσε να έχει ουσιαστικό περιεχόμενο.

7.5 Σύνοψη

Από την ανάλυση των συνδικαλιστικών κειμένων των εκπαιδευτικών προκύπτει ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών ερμηνεύει την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας ως *απόπειρα μεταρρύθμισης* και, ως εκ τούτου, τοποθετείται θεωρώντας την ανούσιο μέτρο το οποίο δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τα σοβαρά προβλήματα της εκπαίδευσης τα οποία οι εκπαιδευτικοί εντοπίζουν στα κείμενά τους.

Επιπλέον η ισχυρή περιχάραξη της διαδικασίας προκαλεί στους εκπαιδευτικούς καχυποψία και οδηγεί στην αντίδραση και άρνηση της πολιτικής. Πολλά στοιχεία της διαδικασίας επισύρουν την κριτική: η υποχρεωτικότητα και καθολικότητα, ο διορισμός επιτροπών για τον έλεγχο των ονομάτων, ο ετεροκαθορισμένος και ασφυκτικός βηματισμός της διαδικασίας. Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν τα στελέχη της διοίκησης μεσάζοντες και διεκπεραιωτές των πολιτικών που εκπορεύονται από την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ, ως ένα μηχανισμό ελέγχου, ο οποίος επιπλέον δρα με αδιαφανή τρόπο. Στις εκτιμήσεις αυτές συμπεριλαμβάνουν επίσης τους σχολικούς συμβούλους. Οι ίδιοι οι σχολικοί σύμβουλοι φαίνεται να αντιδρούν στη διαφαινόμενη μετατόπιση του ρόλου τους προς τη διοίκηση και την ερμηνεύουν ως υποβάθμιση.

Η υποχρηματοδότηση και οι διαπιστώσεις των εκπαιδευτικών για εγκατάλειψη της δημόσιας παιδείας σε συνδυασμό με τις δραστηριότητες που προβλέπει η εγκύκλιος, οδηγούν τους εκπαιδευτικούς σε υπόνοιες σύνδεσης της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας με τη σταδιακή είσοδο χορηγών στα σχολεία. Διαπιστώνεται ότι η εξωγενής ιδιωτικοποίηση (Ball & Youdell, 2008) κυριαρχεί στην ελληνική δημόσια εκπαίδευση: κάποιες μορφές της θεωρούνται δεδομένες ακόμα και από τους εκπαιδευτικούς (φροντιστήρια, βοηθήματα,

παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών από ιδιωτικά εκπαιδευτήρια) ενώ παράλληλα εμφανίζονται και εντοπίζονται νέες μορφές (ΣΔΙΤ, εισαγωγή εκπαιδευτικών καινοτομιών από ιδιωτικούς ομίλους). Η ενδογενής ιδιωτικοποίηση εντοπίζεται από τα κείμενα στην εισαγωγή ελαστικών σχέσεων εργασίας, δεν θεωρείται όμως εκπαιδευτική πολιτική.

Ο συνδικαλιστικός λόγος προβάλλει μορφές αντίστασης όπως η καχυποψία, η δυσπιστία, η άρνηση και η σύγκρουση με την πολιτική του ΥΠΕΠΘ. Τα κείμενα τοποθετούνται μέσω της αντίθεσης και με αναφορά την επιβαλλόμενη πολιτική και δεν αρθρώνονται ιδιαίτερα θετικά αιτήματα για το σχολείο και την εκπαίδευση. Οι εκπαιδευτικοί προβάλλουν τον παιδαγωγικό τους ρόλο και τη δέσμευση προς τους μαθητές. Οι συνεργασίες του σχολείου με τους γονείς και το κοινωνικό περιβάλλον, όμως, φαίνονται περιορισμένες.

Όσοι εκπαιδευτικοί εκτιμούν ότι η πολιτική της προσθήκης προσωνομίας στοχεύει στην επιβολή ιδεολογικής ταυτότητας αναγνωρίζουν στοιχεία αναδρομικού και βαθιά συντηρητικού λόγου στον επίσημο λόγο για την εκπαίδευση και σε συνδυασμό με την ισχυρή περιχάραξη της διαδικασίας εκτιμούν ότι προβάλλεται η *Αναδρομική Παιδαγωγική Ταυτότητα*. Παράλληλα στα «συμφραζόμενα» της εκπαιδευτικής πολιτικής εντοπίζουν αυξανόμενη σύνδεση με την αγορά. Λίγα κείμενα θεωρούν την προβαλλόμενη ταυτότητα ως *Αποκεντρωμένη Παιδαγωγική Ταυτότητα της Αγοράς*. Ο συνδυασμός της *Αναδρομικής* με την *Ταυτότητα της Αγοράς* είναι αντιφατικός και, όπως διαπιστώνεται, οδηγεί τους εκπαιδευτικούς σε ειρωνική αντιμετώπιση της πολιτικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Τα κείμενα του τοπικού τύπου

8.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό συμπληρώνονται όψεις της ταυτότητας των εκπαιδευτικών με την ανάλυση κειμένων μεμονωμένων εκπαιδευτικών και συλλόγων διδασκόντων και διερευνάται διεξοδικότερα ο ρόλος των στελεχών της εκπαίδευσης (διευθυντών σχολείων και στελεχών της διοίκησης). Επιχειρείται επίσης η αποτύπωση των προτύπων που ακολουθούν οι σχέσεις γονέων-σχολείου και διερευνάται η δυναμική της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας στη διαμόρφωση των σχέσεων σχολείου-τοπικής κοινωνίας και σχολείου-τοπικής αυτοδιοίκησης. Αναλύεται ο ρόλος του τοπικού τύπου και μελετώνται επιπλέον περιπτώσεις ονοματοδοσίας σχολείων προγενέστερες της εξαγγελίας της «προσθήκης προσωνυμίας».

8.2 Η ταυτότητα των κειμένων

Στο κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνονται 51 κείμενα από τα οποία τα 27 έχουν δημοσιευτεί σε τοπικές εφημερίδες ενώ 24 έχουν αναρτηθεί σε ιστοσελίδες και ιστολόγια (βλ. Κεφ.6). Στο κεφάλαιο 3 αναφέρθηκαν τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για τη διάκριση τοπικού μέσου και εθνικής εμβέλειας, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τα ηλεκτρονικά μέσα. Επαναλαμβάνουμε εδώ ότι στην περίπτωση των κειμένων που έχουν δημοσιευτεί μόνο ηλεκτρονικά, ως τελικό κριτήριο για την κατάταξή τους σε τοπικά/εθνικής εμβέλειας θεωρήθηκε το περιεχόμενο του κειμένου. Τα κύρια σημεία όλων των κειμένων και οι απαντήσεις τους στα ερευνητικά ερωτήματα εκτίθενται στο Παράρτημα 3, Τα κείμενα του τοπικού τύπου.

8.2.1 Κατανομή των κειμένων

Η κατανομή των τοπικών κειμένων από την άποψη της ιδιότητας του συντάκτη τους έχει δοθεί συνοπτικά στο Κεφάλαιο 6 και απεικονίζεται στον ΠΙΝΑΚΑ 6.1. Στο παρόν κεφάλαιο αναλύεται περισσότερο η κατηγορία των επαγγελματιών της εκπαίδευσης για να καταδειχθεί ο ιδιαίτερος ρόλος των διευθυντών σχολείων, σχολικών συμβούλων και των άλλων στελεχών της διοίκησης της εκπαίδευσης. Επιπλέον εξειδικεύονται τα ηλεκτρονικά μέσα, στα οποία αναρτήθηκαν τα κείμενα σε: εκπαιδευτικές και σχολικές ιστοσελίδες, προσωπικά και τοπικά ιστολόγια και φόρουμ.

Ωστόσο, η παρουσία των διαφόρων κατηγοριών δρώντων που εκφράστηκαν για το ζήτημα της ονοματοδοσίας των σχολείων δεν εξαντλείται στους συντάκτες των κειμένων. Μέσα στα κείμενα του τύπου, έντυπου και ηλεκτρονικού, φιλοξενούνται δηλώσεις και συνεντεύξεις διαφόρων κατηγοριών δρώντων. Όπως αναφέρθηκε στο κεφάλαιο 3 Μεθοδολογία, εντοπίστηκαν και καταγράφηκαν τα κείμενα δρώντων διαφόρων κατηγοριών μέσα στα δημοσιεύματα του τύπου. Η ανάλυση των εσωτερικών αυτών κειμένων αφενός συμπληρώνει τις απαντήσεις κάθε κατηγορίας δίνοντας μια πληρέστερη εικόνα της, αφετέρου φωτίζει το ρόλο του ίδιου του τύπου ως ενεργού δρώντος και τη λειτουργία του στην κατασκευή της σχέσης κοινής γνώμης-εκπαίδευσης. Τα εσωτερικά κείμενα χαρακτηρίστηκαν «ομιλητές» και καταγράφηκαν ανά κατηγορία «ομιλητή» αλλά και είδους του μέσου όπου φιλοξενήθηκαν. Καθώς στα ηλεκτρονικά μέσα (ιστοσελίδες και κυρίως στα ιστολόγια και φόρουμ) υπάρχει αρκετή ελευθερία και ευκολία έκφρασης και σχολιασμού, ιδιαίτερη σημασία αποκτά στην κατανομή αυτή, η προσβασιμότητα των κατηγοριών δρώντων στις τοπικές εφημερίδες.

Τη συνολική κατανομή των κειμένων του τοπικού τύπου, ανά κατηγορία δρώντων και ανά κατηγορία έντυπου και ηλεκτρονικού μέσου, απεικονίζει ο παρακάτω ΠΙΝΑΚΑΣ 8.1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.1 Κατανομή τοπικών κειμένων ανά κατηγορία δρώντων και μέσων
(σ =συντάκτης /ο =ομιλητής)

	Ιστοσελίδες	Ιστοσελίδες	Ιστολόγια	φόρουμ	Τοπικές εφημερίδες	Τοπικές εφημερίδες	
	εκπ/κές	σχολικές (sch.gr)	τοπικά, προσωπικά σ/ο	σ/ο	ως συντάκτες	ως ομιλητές	σύνολο κειμένων
Πανεπιστημιακοί					1	1	2
Εκπαιδευτικοί	1		1				2
Σύλλογοι εκπ/κών	1		1				2
Σχολεία		1					1
Διευθυντές σχολείων	1		1/1	/1	2	4	9*
Σχολικοί σύμβουλοι					1(τέως)	1	2
Διοικητικά στελέχη						6	6
Σχολικά Συμβούλια		1				1	2
Γονείς			5			1	6
Τοπική Αυτοδιοίκηση			3/2			2	7
Κάτοικοι/πολίτες			3	1	1	1	6
Πολιτικοί						1	1
Δημοσιογράφοι			5		22		27
σύνολο κειμένων	3	2	19/3	1/1	27	18	

* το ίδιο κείμενο έχει αναρτηθεί ηλεκτρονικά και δημοσιευτεί σε 2 τοπικές εφημερίδες

8.2.2 Κείμενα προγενέστερα της εξαγγελίας «προσθήκης προσωνυμίας» στα σχολεία

Μεταξύ των 51 κειμένων, όπως έχει αναφερθεί στην Εισαγωγή του παρόντος κεφαλαίου, συμπεριλαμβάνονται κάποια κείμενα που έχουν γραφεί πριν την εξαγγελία της προσθήκης προσωνυμίας και αφορούν μετονομασίες συγκεκριμένων σχολείων.

Η πρακτική της μετονομασίας των σχολείων προϋπήρχε της εξαγγελίας του υπουργού (28-1-2008), όπως έχουμε διαπιστώσει στο Κεφάλαιο 5, στο οποίο επίσης επιχειρήθηκε η σύγκριση των εγκυκλίων ονοματοδοσίας. Διαπιστώθηκε εκεί ότι η εγκύκλιος του 1995 (Εγκύκλιοι ΥΠΕΠΘ, Ε 1995, Βιβλιογραφία, Πηγές) εκδόθηκε για να καλύψει και να ενθαρρύνει τη δυνατότητα μετονομασίας ενός σχολείου δίνοντας τις γενικές κατευθύνσεις και περιγράφοντας τη διαδικασία που έπρεπε να ακολουθηθεί. Για να στηρίξουμε με κάποιο εμπειρικό υλικό την ανάλυση της διαδικασίας μετονομασίας, όπως ίσχυε μέχρι την εξαγγελία της προσθήκης προσωνυμίας, εντάχθηκαν στη συλλογή μας 5 κείμενα προγενέστερα της προσθήκης προσωνυμίας. Η ανάλυση των προγενέστερων κειμένων γίνεται στην ενότητα 8.3.6 του παρόντος κεφαλαίου ενώ ο ΠΙΝΑΚΑΣ 8.2 απεικονίζει τα κυριότερα στοιχεία της ταυτότητας των προγενέστερων κειμένων και το λόγο που μας έκαναν να τα εντάξουμε στην παρούσα συλλογή κειμένων του τοπικού τύπου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.2 Κείμενα προγενέστερα της εξαγγελίας προσθήκης προσωνυμίας

A/A	Ημερομηνία	Αρ. ντοκουμέντου	Θέμα	Αιτιολογία συμπερίληψης
1	17-1-2001	Τοπικά (31)	Πρόταση μετονομασίας Δημοτικού Σχολείου Ναυπάκτου	Χαρακτηριστικό ντοκουμέντο σύγκλησης σχολικού συμβουλίου
2	14-1-2004	Τοπικά (1)	Πρωτοβουλία ΔΔΕ Χίου για μετονομασία όλων των σχολείων νομού	Μαζική ονοματοδοσία στη Χίο. Απαρχή ιστορίας Γυμν. Βολισσού
3	3-5-2007	Τοπικά (3)	Το ΥΠΕΠΘ απορρίπτει πρόταση μετονομασίας Γυμνασίου της Χίου	Αντίδραση σχολείου στην απόρριψη του ονόματος (Επιστολή διευθυντή). Αντίδραση σχολικής και τοπικής κοινότητας (Ψήφισμα Σχολικού Συμβουλίου).
4	18-7-2007	Τοπικά (4)	Προτροπή της τοπικής κοινωνίας της Χίου για ονοματοδοσία όλων των δημόσιων καταστημάτων	Έντονη συζήτηση στη Χίο για ονόματα-Η τοπική ιδιαιτερότητα
5	20-12-2007	Τοπικά (35)	Η ιστορία και η πρόταση ονόματος του 2 ^{ου} ΓΕΛ Θέρμης	Ένα νεοϊδρυθέν Λύκειο προσπαθώντας να καταξιωθεί κατασκευάζει μια φαντασική συνέχεια με τα μεγάλα ελληνικά κολλέγια της Ανατολικής Θράκης.

8.3 Παρουσίαση και ανάλυση των κειμένων

Λόγω της θεματικής πολυπλοκότητας των κειμένων του παρόντος κεφαλαίου και της ποικιλίας των συντακτών και «ομιλητών», κυρίως όμως λόγω της ερευνητικής στόχευσης στην ανάλυση του πεδίου της εκπαίδευσης και της σχέσης του με άλλα πεδία, ακολουθήθηκε στην παρουσίαση και ανάλυση μία δομή η οποία θεωρούμε ότι ευνοεί την ανάδειξη των πεδίων και της σχέσης τους. Έτσι, οι επαγγελματίες της εκπαίδευσης και οι φορείς τους (8.3.1), διαιρούνται εσωτερικά σε Α. Εκπαιδευτικούς και συλλόγους διδασκόντων, Β. Διευθυντές σχολείων, Γ. Στελέχη της διοίκησης και Δ. Πανεπιστημιακούς. Παρουσιάζονται και αναλύονται επίσης οι κατηγορίες των κειμένων των γονέων (8.3.2), των κατοίκων και απλών πολιτών (8.3.3), των παραγόντων της τοπικής αυτοδιοίκησης (8.3.4) και των πολιτικών (8.3.5). Περιλαμβάνεται επιπλέον, όπως αναφέρθηκε, υποενότητα για την ανάλυση των προγενέστερων της εξαγγελίας «προσθήκης προσωνυμίας» κειμένων (8.3.6). Αναλύεται επίσης ο ρόλος του τοπικού τύπου σε ξεχωριστή υποενότητα (8.3.7) η οποία υποδιαιρείται σε: Α. Ενημερωτικά κείμενα και Β. Απόψεις και σχόλια.

8.3.1 Οι επαγγελματίες της εκπαίδευσης και οι φορείς τους

Μεταξύ των συντακτών κειμένων της κατηγορίας των επαγγελματιών της εκπαίδευσης περιλαμβάνονται: 2 μεμονωμένοι εκπαιδευτικοί (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 7, 21), 2 Σύλλογοι διδασκόντων (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 45, 47), 3 διευθυντές σχολείων (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 14, 26, 36), 1 τέως σχολικός σύμβουλος και διευθυντής (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 18), και 1 πανεπιστημιακός καθηγητής (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 38). Επιπλέον, κατά την αναζήτηση της παρουσίας παραγόντων και φορέων της εκπαίδευσης ως «ομιλητών» μέσα στα κείμενα τοπικών μέσων εντοπίστηκαν στην παρούσα συλλογή κειμένων 12 κείμενα τα οποία δίνουν βήμα έκφρασης σε συντελεστές της εκπαίδευσης (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 3, 5, 6, 8, 12, 13, 23, 24, 25, 33, 49, 50). Από τα 12 αυτά κείμενα, τα 10 είναι δημοσιευμένα σε τοπικές εφημερίδες, ένα σε ανάρτηση τοπικού ιστολογίου και 1 μέσα σε σχόλιο που δημοσιεύθηκε σε ηλεκτρονικό φόρουμ.

Η κατανομή των συντακτών και «ομιλητών» επαγγελματιών της εκπαίδευσης στα διάφορα μέσα, έντυπα και ηλεκτρονικά, καλύπτεται από τον ΠΙΝΑΚΑ 8.1. Αν απομονώσουμε όμως τους επαγγελματίες της εκπαίδευσης από το σύνολο των δρώντων, έχουμε σαφέστερη εικόνα του πεδίου της εκπαίδευσης και της σχέσης των επαγγελματιών της εκπαίδευσης με τον τοπικό τύπο. Ο ΠΙΝΑΚΑΣ 8.3 απεικονίζει τα αποτελέσματα της κατανομής.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.3 Πρόσβαση επαγγελματιών της εκπαίδευσης στα έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα

	Ιστοσελίδες		Ιστολόγια / φόρουμ		Τοπικές	Εφημερίδες	σύνολο κειμένων
	εκπ/κές	σχολικές	τοπικά/ προσωπικά	φόρουμ	ως συντάκτες	ως «ομιλητές»	
Εκπαιδευτικοί	1		1				2
Σύλλογοι εκπαιδευτικών	1	1					2
Διευθυντές σχολείων	1(ερευνητές)		2 (1 συν.+1 ομιλ.)	1 (ως ομιλητής)	2	4	9*
Σχολικοί σύμβουλοι					1(τέως)	1	2
Διοικητικά στελέχη						6	6
Πανεπιστημιακοί					1	1	2
						σύνολο	23

* το ίδιο κείμενο (37) έχει αναρτηθεί σε εκπαιδευτική ιστοσελίδα και δημοσιευτεί σε τοπική εφημερίδα.

Όπως διαπιστώνεται από την ανάγνωση του Πίνακα 8.3, οι εκπαιδευτικοί και οι Σύλλογοι διδασκόντων δημοσιεύουν τις απόψεις και τοποθετήσεις τους αποκλειστικά σε εκπαιδευτικές ιστοσελίδες ή στην ιστοσελίδα του σχολείου τους και αν διατηρούν προσωπικό ιστολόγιο αναρτούν εκεί τις προσωπικές τους απόψεις, που δεν σχετίζονται αναγκαστικά με ζητήματα του σχολείου, ενώ απουσιάζουν από τις τοπικές εφημερίδες είτε ως συντάκτες άρθρων είτε ως «ομιλητές». Μπορεί επομένως να συμπεράνει κανείς ότι δεν υπάρχουν δίοδοι επικοινωνίας μεταξύ των δύο χώρων. Πέρα από τη μάλλον κλειστή στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στην τοπική κοινωνία, η οποία αναδείχθηκε από την ανάλυση των συνδικαλιστικών κειμένων και θα μπορούσε εν μέρει να ερμηνεύσει την απουσία κειμένων τους στον τοπικό τύπο, η απουσία των εκπαιδευτικών ως «ομιλητών» υποδεικνύει επίσης ότι ο τοπικός τύπος δεν απευθύνεται στους εκπαιδευτικούς και δεν τους παρέχει βήμα έκφρασης.

Οι διευθυντές των σχολείων είναι η ομάδα με τη μεγαλύτερη παρουσία στον τύπο, έντυπο και ηλεκτρονικό. Ως συντάκτες αναρτούν τα κείμενά τους σε εκπαιδευτικές ιστοσελίδες ή σε τοπικά ιστολόγια και δεν διστάζουν, όπως φαίνεται, να δημοσιεύσουν τις απόψεις τους απευθυνόμενοι στα έντυπα μέσα της περιοχής των σχολείων τους. Όπως βλέπουμε από την παρουσία τους στη στήλη «ομιλητές», οι διευθυντές προσεγγίζονται επίσης από τους δημοσιογράφους των τοπικών εντύπων και ο τύπος φιλοξενεί δηλώσεις τους, κάτι που δεν συμβαίνει με τους απλούς εκπαιδευτικούς. Διαπιστώνουμε λοιπόν, ότι υπάρχει επικοινωνία

διευθυντών-τοπικού τύπου. Αυτό σε μια πρώτη ανάγνωση μας υποβάλλει τη σκέψη ότι οι διευθυντές δρουν περισσότερο εξατομικευμένα από τους απλούς εκπαιδευτικούς.

Όσο ο ρόλος μετατοπίζεται προς την πλευρά της διοίκησης τόσο απουσιάζει η ιδιότητα του συντάκτη και αυξάνεται η ιδιότητα του «ομιλητή». Τα στελέχη της διοίκησης δεν δημοσιεύουν άρθρα με τις απόψεις τους ούτε στα ηλεκτρονικά, ούτε στα έντυπα μέσα. Τα τοπικά έντυπα όμως απευθύνονται σ' αυτούς και οι ίδιοι πιθανότατα χρησιμοποιούν τον τοπικό τύπο για να προβάλλουν την εκπαιδευτική πολιτική της κυβέρνησης και κυρίως το δικό τους έργο σ' αυτά τα πλαίσια. Η προνομιακή μεταχείριση των διοικητικών στελεχών απ' τον τύπο ίσως υποδεικνύει μια αμφίδρομη σχέση εξυπηρέτησης: προβολή των στελεχών και του έργου των Διευθύνσεων Εκπαίδευσης νομών και Περιφερειακών Διευθύνσεων Εκπαίδευσης, έναντι παροχής πληροφοριών και ειδήσεων προς τα τοπικά έντυπα. Η σχέση τύπου-διοικητικών στελεχών φαίνεται να προσομοιάζει περισσότερο με τη σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ τύπου και πολιτικής εξουσίας γενικότερα.

Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις, η ανάλυση του περιεχομένου των σχετικών κειμένων θα διευκρινίσει περαιτέρω τη σχέση των επαγγελματιών της εκπαίδευσης με τον τοπικό τύπο.

A. Εκπαιδευτικοί και Σύλλογοι διδασκόντων

Όπως ήδη αναφέρθηκε, οι εκπαιδευτικοί είναι μόνο συντάκτες κειμένων και δημοσιεύουν τα κείμενά τους σε εκπαιδευτικές ιστοσελίδες ή στο προσωπικό τους ιστολόγιο. Αντίστοιχα, οι σύλλογοι διδασκόντων δημοσιεύουν τα κείμενά τους στις εκπαιδευτικές ιστοσελίδες ή στην ιστοσελίδα του σχολείου τους. Από το περιεχόμενο των κειμένων γίνεται σαφές ότι οι εκπαιδευτικές ιστοσελίδες χρησιμοποιούνται από τους εκπαιδευτικούς και τους φορείς τους για να εκφράσουν διαμαρτυρία και να καταγγείλουν ζητήματα στην ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα, η οποία αποτελεί το αναγνωστικό κοινό των ιστοσελίδων αυτών.

Στα κείμενα των εκπαιδευτικών και των φορέων τους, η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας αναφέρεται ως *δευτερεύον ζήτημα*:

- η προσθήκη προσωνυμίας αναφέρεται ως παράδειγμα αντιφατικής πολιτικής (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 45)
- η προβλεπόμενη διαδικασία περιγράφεται για να συγκριθεί και να κριθεί αναντίστοιχη σε σχέση με τη μικρή σημασία του εγχειρήματος (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 47)
- η υλοποίηση της διαδικασίας περιγράφεται για να καταδείξει την επικίνδυνη δυναμική που είχαν οι χειρισμοί ακατάλληλων στελεχών (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 7)
- το όνομα, τέλος, χρησιμοποιείται ως αφορμή για να προβληθεί η εθνικιστική ιδεολογία του συντάκτη του σχετικού κειμένου (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 21).

Στις κρίσεις διευθυντών (Νοέμβριος 2007) η διευθύντρια δεν επανατοποθετήθηκε στο ίδιο σχολείο αλλά στο διπλανό (χαρακτηριστικά κατείχε την 40^η θέση στον κατάλογο των διευθυντών πριν τη συνέντευξη και μετά την συνέντευξη την 204^η , Ιστοσελίδα «132», Ερώτηση Αλευρά, Βιβλιογραφία, Πηγές). Ο νέος διευθυντής του σχολείου δήλωσε ότι δεν είναι διατεθειμένος να συνεχίσει τα καινοτόμα προγράμματα του σχολείου. Το ζήτημα του 132^{ου} Δημοτικού σχολείου έχει απασχολήσει πολλές φορές τη Βουλή.²²

Οι εκπαιδευτικοί του 132^{ου} Δημοτικού Σχολείου Αθηνών αρνούνται τη συμμετοχή στην ονοματοδοσία του σχολείου και χαρακτηρίζουν την πρόταση του υπουργείου για προσθήκη προσωνομίας «ειρωνική», καθώς κατά τη γνώμη τους, «η ονομασία μιας σχολικής μονάδας έρχεται να επισφραγίσει το εκπαιδευτικό έργο που επιτελείται σ' αυτήν».

Συνοψίζοντας, οι εκπαιδευτικοί και οι σύλλογοι διδασκόντων, εκθέτουν με συγκεκριμένα παραδείγματα τα όσα έχουν διαπιστωθεί και από την ανάλυση των συνδικαλιστικών κειμένων: η συγκεντρωτική εκπαιδευτική πολιτική δεν αφήνει περιθώρια πρωτοβουλίας και καινοτομιών στον εκπαιδευτικό και το σχολείο, πολλές φορές μάλιστα, όπως καταγγέλλουν οι εκπαιδευτικοί, συνδυάζεται με τη μη αξιοκρατική και κομματικά κατευθυνόμενη επιλογή ακατάλληλων στελεχών. Είναι χαρακτηριστική η διατύπωση εκπαιδευτικού ότι πρόκειται για «ένα μηχανισμό εξουσίας» και μια «συνωμοσία των ασήμαντων» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 7). Σ' αυτό το πλαίσιο, οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να παγιδεύονται σε έναν αμήχανο ρόλο διεκπεραίωσης της επίσημης πολιτικής: έναν ρόλο ο οποίος αδυνατεί να ικανοποιήσει τις ηθικές δεσμεύσεις απέναντι στους μαθητές και τους γονείς τους και καθιστά τους εκπαιδευτικούς ευάλωτους στην κριτική της κοινωνίας. Όταν ένα σχολείο και οι εκπαιδευτικοί του αρνούνται τον περιχαρακωμένο ρόλο και αναπτύσσουν συλλογικές πρωτοβουλίες και δράσεις υπακούοντας σε εσωτερικές ηθικές δεσμεύσεις, ο μηχανισμός κινητοποιείται, όπως υποδεικνύουν τα κείμενα, με στόχο τη *συμμόρφωση*, χρησιμοποιώντας τα διαθέσιμα κατασταλτικά μέσα.

B. Οι διευθυντές των σχολείων

Η ομάδα με τη μεγαλύτερη παρουσία στον τοπικό τύπο είναι οι διευθυντές σχολείων: συναντώνται ως συντάκτες άρθρων αλλά και ως ομιλητές καθώς ο τοπικός τύπος φιλοξενεί δηλώσεις τους. Τα κείμενά τους αναρτώνται σε εκπαιδευτικές ιστοσελίδες και τοπικά ιστολόγια αλλά δημοσιεύονται και στις τοπικές εφημερίδες, κάτι που δεν συμβαίνει με τους απλούς εκπαιδευτικούς (βλ. ΠΙΝΑΚΑ 8.3). Να σημειώσουμε ότι στην ομάδα των κειμένων

²² Βλέπε στην ιστοσελίδα «132» τους συνδέσμους: Διαμαρτυρίες> Βουλή (Βιβλιογραφία, Πηγές)

των διευθυντών έχει ενταχθεί και το άρθρο πρώην διευθυντή και τέως σχολικού συμβούλου που δημοσιεύθηκε σε τοπική εφημερίδα της Ηπείρου (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 18).

Η πρώτη διαπίστωση που συνάγεται από την ανάγνωση των κειμένων των διευθυντών σχολείων είναι ότι η πλειοψηφία των διευθυντών (9 στους 11) *αποδέχεται* την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας. Αν, όπως διαπιστώθηκε στην προηγούμενη υποενότητα, στα κείμενα των εκπαιδευτικών και των συλλόγων διδασκόντων η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας αντιμετωπίζεται και αναφέρεται ως δευτερεύον ζήτημα, για τους διευθυντές συντάκτες άρθρων αποτελεί σημαντικό ζήτημα επί του οποίου τοποθετούνται διεξοδικά.

Οι 5 διευθυντές οι οποίοι είναι συντάκτες κειμένων τοποθετούνται ρητά *υπέρ* της ονοματοδοσίας των σχολείων και θεωρούν την πρωτοβουλία του ΥΠΕΠΘ «θετική προσπάθεια» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 36), η οποία κινείται προς την ορθή κατεύθυνση (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 14), καλούν «να επικροτήσουμε την πρωτοβουλία», η οποία έχει «ευγενή παιδαγωγικό και πολιτιστικό στόχο» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 18). Κάποιοι διευθυντές μάλιστα, (3 στον αριθμό) αναφέρουν ότι είχαν επιχειρήσει να ονοματοδοτήσουν το σχολείο τους πριν την εξαγγελία της προσθήκης προσωνυμίας (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 18, 33, 50). Στη μία περίπτωση η διαδικασία αδράνησε για γραφειοκρατικούς λόγους (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 18), στη δεύτερη το όνομα συνάντησε την αντίδραση της τοπικής κοινωνίας (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 50) και η τρίτη συνέπεσε με την εξαγγελία του υπουργού (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 33).

Μεταξύ των 11 διευθυντών των κειμένων υπάρχουν όμως δύο περιπτώσεις *άρνησης* ονοματοδοσίας του σχολείου.

-Ο διευθυντής Λυκείου της Νέας Ιωνίας Μαγνησίας, εκφράζοντας την άρνηση του συλλόγου διδασκόντων του σχολείου, δηλώνει σε τοπική εφημερίδα (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 24) ότι «δεν θα γίνει καμία πρόταση για προσωνύμιο, καθώς οι διδάσκοντες αποφάσισαν πως το σχολείο πρέπει να διατηρήσει το σημερινό του όνομα για να θυμίζει την ιστορική σημασία που έχει». Πιο κάτω, επιχειρώντας ίσως να αμβλύνει την εντύπωση της άρνησης δηλώνει:

«Επίσης προσπαθήσαμε να εντοπίσουμε κάποια ξεχωριστή προσωπικότητα που να προήλθε από το σχολείο μας, αλλά δεν βρήκαμε κάτι». Οι δηλώσεις του διευθυντή δεν αποσαφηνίζουν την προσωπική του θέση για το ζήτημα. Ο διευθυντής, απέναντι στον τοπικό τύπο, ενεργεί ως μέλος του συλλόγου διδασκόντων ή ως εκπρόσωπος του σχολείου και ταυτίζεται μ' αυτό.

-Σε τοπικό ιστολόγιο της Αμφιλοχίας (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 25), μεταφέρεται και σχολιάζεται (αρνητικά) η άρνηση της διευθύντριας του Γυμνασίου της περιοχής για ονοματοδοσία του σχολείου. Η διευθύντρια επικαλούμενη ανακοίνωση της ΟΛΜΕ,

τοποθετείται συνολικά απέναντι στην πολιτική του υπουργείου Παιδείας εκφέροντας συνδικαλιστικό λόγο:

Εμείς πειθαρχούμε στο έγγραφο της ΟΛΜΕ, η φιλοσοφία του οποίου είναι η εξής: όλα τα' χε η Μαριωρή... Θεωρούμε ότι πρέπει να δώσουμε έμφαση σε πιο ουσιώδη ζητήματα. Με το να αλλάξουν τα ονόματα των σχολείων δε λύνεται το πρόβλημα της Παιδείας. (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 25, Παράρτημα 3)

Η *υποχρεωτικότητα* της διαδικασίας η οποία, όπως έχουμε δει στην ανάλυση των συνδικαλιστικών κειμένων, επικρίθηκε από τους εκπαιδευτικούς ιδιαίτερα, γίνεται αποδεκτή και θεωρείται σωστή με ρητό τρόπο από 2 διευθυντές-συντάκτες (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 14, 36). Στα περισσότερα κείμενα όμως, οι διευθυντές δεν τοποθετούνται στο ζήτημα της υποχρεωτικότητας. Στο ζήτημα της προβλεπόμενης από το ΥΠΕΠΘ διαδικασίας τοποθετούνται όσοι κυρίως από τους διευθυντές είναι συντάκτες κειμένων (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 14, 36, 18).

-Ο διευθυντής που αναρτά το κείμενό του σε τοπικό ιστολόγιο της Ηλείας (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 14) θεωρεί ορθότερη τη διαδικασία που προβλέπεται από το ΥΠΕΠΘ, σε σχέση με την παλαιότερη που απαιτούσε τη σύμφωνη γνώμη της Δημοτικής Επιτροπής Παιδείας. Ο εν λόγω διευθυντής αντιδρά έντονα στην αξίωση των δήμων να έχουν προτεραιότητα στην ονοματοδοσία των σχολείων, δεν αρνείται όμως τη συνεργασία με κοινωνικούς φορείς και σ' αυτούς συγκαταλέγει δήμους και πολιτιστικούς συλλόγους. Επισημαίνει πάντως ότι τα στενά χρονικά περιθώρια δεν επιτρέπουν να αναπτυχθούν οι συνεργασίες αυτές και να γίνει ευχερέστερη επεξεργασία του θέματος.

-Η διευθύντρια Γυμνασίου της Αιτωλοακαρνανίας (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 50) για να αμυνθεί απέναντι στην αντίδραση του Δήμου στο όνομα που επελέγη από το σύλλογο, επικαλείται την εγκύκλιο και δηλώνει ότι σύμφωνα με αυτήν «μόνο η διεύθυνση και ο σύλλογος διδασκόντων είναι αρμόδιοι να πάρουν απόφαση».

-Οι διευθυντές των κειμένων αρ. 14, 36 εκφράζουν με σχεδόν πανομοιότυπη διατύπωση την πεποίθηση ότι ο σύλλογος διδασκόντων είναι «το μόνο επιστημονικό συλλογικό όργανο υπεύθυνο για τη λειτουργία του σχολείου», αποδέχονται ωστόσο τη συνεργασία του με το Σχολικό Συμβούλιο, το Σύλλογο Γονέων και τη Σχολική Επιτροπή «σε καθαρά συμβουλευτικό ρόλο».

Οι δύο διευθυντές που υπογράφουν από κοινού το κείμενο αρ. 36, επιπλέον θεωρούν ότι η σύσταση των τριμελών επιτροπών που θα έχουν τον έλεγχο της διαδικασίας είναι «βάναυση υποτίμηση και ακύρωση του ρόλου των Συλλόγων των εκπαιδευτικών», μιλούν για επίφαση συμμετοχής και χαρακτηρίζουν τη διαδικασία «ύποπτη, φιμωτική, λογοκριτική». Στα όσα αναφέρουν, συμπίπτουν απόλυτα με τα όσα έχουν αναφερθεί στο κεφάλαιο των

συνδικαλιστικών κειμένων σχετικά με το ρόλο των τριμελών επιτροπών. Ατέλειες στη διαδικασία εντοπίζει επίσης ο τέως σχολικός σύμβουλος και πρώην διευθυντής στο άρθρο του (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 18). Χαρακτηρίζει τη διαδικασία «πρωθύστερη» και εκφράζει σκεπτικισμό για τη σοβαρότητα, υπευθυνότητα, «παιδαγωγική και ιστορική δεοντολογία και ευαισθησία» με την οποία θα αντιμετωπίσουν το εγχείρημα οι τριμελείς επιτροπές. Θεωρεί «στενό» το χρονικό πλαίσιο που δίνεται από το ΥΠΕΠΘ και παράλειψη τη μη συμμετοχή ειδημόνων της τοπικής ιστορίας και πολιτιστικής παράδοσης, όπως ιστορικών, πανεπιστημιακών, ανθρώπων του πολιτισμού και επιστημονικών ενώσεων.

Η μεγαλύτερη *διαφοροποίηση* μεταξύ των διευθυντών παρατηρείται στον τρόπο με τον οποίο ερμηνεύουν την εξαγγελθείσα πολιτική. Η ερμηνεία της πολιτικής για μεν τους διευθυντές συντάκτες κειμένων συνάγεται από τα γραφόμενά τους. Για όσους διευθυντές ομιλητές δίνονται σχετικά στοιχεία, ο τρόπος με τον οποίο ερμηνεύουν την προσθήκη προσωνυμίας συνάγεται από την ανταπόκρισή τους στην πολιτική και από τον τρόπο με τον οποίο κινήθηκαν για την υλοποίησή της.

Στους 4 από τους 11 διευθυντές που είναι και συντάκτες κειμένων, η πολιτική της ονοματοδοσίας γίνεται κατανοητή ως σύνδεση του σχολείου με την τοπική ιστορία και τον τοπικό πολιτισμό, ως μέσον «ανάδειξης και διατήρησης της ιστορικής, κοινωνικής, πολιτιστικής και πνευματικής εν γένει κληρονομιάς»: τα ονόματα θα «δένουν τον μαθητή με την παράδοση, τους προγόνους, τις ρίζες» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 18). Μέσω των δραστηριοτήτων που θα συνοδεύσουν την προσθήκη προσωνυμίας, η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας ερμηνεύεται επιπλέον ως ευκαιρία να έρθουν σε επαφή οι μαθητές με «ιστορικά και πολιτιστικά στοιχεία της περιοχής τους» και να γνωρίσουν καλύτερα τις προσωπικότητες που «έδρασαν και προσέφεραν στον τόπο τους και στη χώρα γενικότερα» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 14). Το ίδιο το σχολείο θεωρείται από τους διευθυντές αυτούς «χώρος κοινωνικοποίησης των νέων... παιδευτικής δραστηριότητας και πνευματικής δημιουργίας» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 14) και «πνευματικό εργαστήριο» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 18).

Για τον διευθυντή Λυκείου της Κατερίνης όμως (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 26) η επωνυμία «θα προσδώσει ταυτότητα στο σχολείο», θα καταστήσει τα δημόσια σχολεία «αναγνωρίσιμα», προνόμιο που μέχρι τώρα κατείχαν τα «ιδιωτικά... τα ιδρυματικά, τα πρότυπα και τα πειραματικά» καθώς και «τα πανεπιστήμια και άλλα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης». Ο διευθυντής, αναφερόμενος στις δραστηριότητες που θα συνοδεύσουν την προσθήκη προσωνυμίας, αναπαράγει τον επίσημο λόγο παραθέτοντας στο άρθρο του εκτενή αποσπάσματα της σχετικής εγκυκλίου του ΥΠΕΠΘ και τοποθετείται

θετικά εκτιμώντας ότι οι δραστηριότητες θα «καταστήσουν τη σχολική μονάδα περισσότερο λειτουργική». Την ταυτότητα του σχολείου επικαλείται και ο διευθυντής Λυκείου της Ν. Ιωνίας Μαγνησίας (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 24) αλλά για να αρνηθεί την προσθήκη προσωνυμίας. Μεταφέροντας την απόφαση του συλλόγου διδασκόντων δηλώνει:

οι διδάσκοντες αποφάσισαν πως το σχολείο πρέπει να διατηρήσει το σημερινό του όνομα για να θυμίζει την ιστορική σημασία που έχει. Το σχολείο αυτό ήταν το 1ο Λύκειο που λειτούργησε στη Νέα Ιωνία το 1965 ως συνέχεια του 1ου Εξατάξιου Γυμνασίου. (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 24, Παράρτημα 3)

Η παραπάνω δήλωση υποδεικνύει ότι ο σύλλογος διδασκόντων του σχολείου θεωρεί ότι η ταυτότητα του σχολείου εκφράζεται ακριβώς με την αριθμητική επωνυμία του. Για το σύλλογο η προσθήκη κάποιας άλλης προσωνυμίας εκλαμβάνεται ως *μετονομασία*. Η βίαιη, αναγκαστική αλλαγή ενός ιστορικού ονόματος συζητείται και από τον τέως σχολικό σύμβουλο στο άρθρο του (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 18). Στο κείμενό του εκφράζει το φόβο μήπως η γραφειοκρατική αντιμετώπιση της ονοματοδοσίας των σχολείων έχει τα αποτελέσματα που είχε και η μαζική μετονομασία χωριών της δεκαετίας του '60. Η μετονομασία των χωριών «με αδόκιμα, άχρωμα και ανιστόρητα ονόματα» λειτούργησε, κατά τον σύμβουλο, ως ξερίζωμα των ιστορικών τους ριζών.

Η διευθύντρια του Γυμνασίου Νεοχωρίου (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 49, 50) εκλαμβάνει την προσθήκη προσωνυμίας ως «επιβολή προτύπου» αντλώντας από την Εκκλησία το όνομα του σχολείου («Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος»). Θεωρεί ότι «σήμερα λείπουν τα πρότυπα από τους νέους» και αιτιολογεί την επιλογή του ονόματος του εκλιπόντος αρχιεπισκόπου δηλώνοντας ότι πρόκειται για έναν «σύγχρονο άνθρωπο ο οποίος με την προσφορά του δίνει όραμα, ελπίδα και αισιοδοξία στους νέους ανθρώπους». Ο τρόπος με τον οποίο ερμηνεύει την πολιτική φωτίζεται επιπλέον από το νόημα που δίνει στις δραστηριότητες που θα συνοδεύσουν την προσθήκη προσωνυμίας. Όπως αναφέρει: «Θα αναδείξουμε το έργο του μέσα από εκδηλώσεις τιμής και μνήμης που θα διοργανώσει η σχολική μας κοινότητα.» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 49). Όπως διαφαίνεται από τα παραπάνω, η διευθύντρια με την επιλογή του συγκεκριμένου ονόματος ερμηνεύει την προσθήκη προσωνυμίας ως επιβολή ιδεολογικής ταυτότητας, θεωρεί ότι το όνομα πρέπει να λειτουργήσει ως πρότυπο και να προσδώσει στους μαθητές όραμα.

Η διευθύντρια του Γυμνασίου Αμφιλοχίας (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 25) αρνούμενη την ονοματοδοσία του σχολείου, επικαλείται ανακοίνωση της ΟΛΜΕ (βλ. πιο πάνω) και για να ενισχύσει τη θέση της δηλώνει επιπλέον ότι επειδή το σχολείο είναι το μοναδικό Γυμνάσιο της περιοχής «δεν χρειάζεται να έχουμε κάποιο όνομα για να ξεχωρίσουμε». Στη δήλωσή της υπονοείται ότι κατανοεί το όνομα ως διακριτικό σημείο του

σχολείου και απορρίπτει τη *διάκριση*. Αντίθετα, ο διευθυντής Γυμνασίου της Κομοτηνής *επιδιώκει* μέσω του ονόματος τη διάκριση του σχολείου. Επιλέγει το όνομα «Κωνσταντίνος Καραθεοδωρή» το οποίο, λόγω του υπό ίδρυση γειτονικού μουσείου Κ. Καραθεοδωρή, θα χρησιμοποιήσει για την προβολή και διάκριση του σχολείου.

Σε συνέντευξη που παραχωρεί σε τοπική εφημερίδα δηλώνει ότι το μουσείο «θα αποτελέσει πόλο έλξης για όλη την εκπαιδευτική κοινότητα της Ελλάδας και όχι μόνο». Ο διευθυντής μέσω της συνέντευξης προβάλλει:

-την δική του πρωτοβουλία και εισήγηση για ονοματοδοσία του σχολείου (σημειώνουμε ότι η διαδικασία ονοματοδοσίας του συγκεκριμένου σχολείου είχε κινηθεί με βάση την ισχύουσα νομοθεσία πριν την εξαγγελία του υπουργού Παιδείας)

-την ιστορία του σχολείου και τους «σημαντικούς» και «επώνυμους» αποφοίτους του και

-τους σημερινούς μαθητές με «τα έντονα ενδιαφέροντα και ... τις εξωδιδακτικές δραστηριότητες» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 33).

Η διατήρηση και εξάπλωση της μνήμης του Κ. Καραθεοδωρή φαίνεται να είναι δευτερεύων στόχος του διευθυντή. Στόχος του είναι μάλλον να χρησιμοποιηθεί το όνομα από το σχολείο για να «αναπτυχθούν συνεργασίες...τουλάχιστον σε πανελλαδικό επίπεδο». Ο διευθυντής χρησιμοποιεί την ονοματοδοσία του σχολείου ως ευκαιρία ανάδειξης και προβολής του σχολείου. Αξιοποιεί ως πολιτισμικό κεφάλαιο της περιοχής το μουσείο Καραθεοδωρή που πρόκειται να λειτουργήσει κοντά στο σχολείο και ως κοινωνικό κεφάλαιο τους επώνυμους και «σημαντικούς» αποφοίτους του σχολείου. Προβάλλει τις επιδόσεις των μαθητών του σχολείου και το εκπαιδευτικό έργο που συντελείται στο σχολείο. Οι στόχοι του, όπως διαφαίνονται στη συνέντευξη, δεν είναι να αποκτήσει το σχολείο πρότυπο ή ταυτότητα, αλλά να εφοδιαστεί με τα κατάλληλα κεφάλαια για να εισαχθεί ως διακεκριμένο σχολείο σε ένα πανελλαδικό «και όχι μόνο» δίκτυο σχολείων. Ο λόγος του διευθυντή είναι «*επιτελεστικός*» (βλ. Κεφ. 2, Ball, *επιτελεστικότητα*): επιθυμεί να προβάλλει, να διαφημίσει και να γνωστοποιήσει τη διάκριση. Ο τοπικός τύπος είναι αρωγός στην προσπάθεια προβολής του σχολείου. Το σχολείο συσσωρεύει κεφάλαιο και εφοδιάζεται για τον ανταγωνισμό.

Μια διαφορετική ανταπόκριση στην πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας υποδεικνύεται από τις δηλώσεις διευθυντή Λυκείου του Βόλου (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 24). Ο διευθυντής αιτιολογεί την επιλογή του ονόματος «Αργοναύτες» από το σχολείο, επικαλούμενος τη γειτνίαση του σχολείου «με το παραλιακό μέτωπο». Η αιτιολόγηση του διευθυντή υποδεικνύει ότι το σχολείο απλώς διεκπεραίωσε τη διαδικασία της ονοματοδοσίας χωρίς να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στο νόημα και τις στοχεύσεις της.

Κάποιοι διευθυντές στα κείμενά τους προτείνουν ονόματα ή δίνουν τους άξονες πάνω στους οποίους πρέπει να αναζητηθεί το κατάλληλο όνομα. Οι δύο διευθυντές που συνυπογράφουν το κείμενο αρ. 36 θεωρούν ως κατάλληλα για τα σχολεία, τα ονόματα ακαδημαϊκών και εκπαιδευτικών και γενικά ανθρώπων «που σχετίζονται άμεσα με την εκπαίδευση» και όχι άλλων προσωπικοτήτων που απλώς έχουν «γενικότερη συνάφεια» με την εκπαίδευση. Αντίθετα, ο διευθυντής Λυκείου της Κατερίνης (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 26) ο οποίος αφιερώνει το μεγαλύτερο μέρος του άρθρου του σε προτάσεις ονομάτων, αντλεί προσωνύμια από την πολιτιστική και ιστορική παράδοση της Πιερίας. Τα προτεινόμενα ονόματα προέρχονται εξίσου από την προϊστορική περίοδο, την περίοδο της τουρκοκρατίας και της απελευθέρωσης, τους τόπους καταγωγής των Βλάχων, τη θρησκευτική παράδοση και την παράδοση των προσφύγων.

Ο τέως σχολικός σύμβουλος και πρώην διευθυντής στο κείμενό του (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 18) μεταφέροντας την εμπειρία ευρωπαϊκών σχολείων προτείνει να διευρυνθεί ο κατάλογος των πηγών από τις οποίες θα αντληθούν τα ονόματα και, πέρα από την αναζήτηση προτύπων, να συμπεριλάβει σύμβολα, ιδανικά, παγκόσμιες ιδέες και αξίες. Δίνει τα χαρακτηριστικά παραδείγματα: Σχολείο της Ειρήνης, της Φιλίας των λαών. Η πρόταση του πρώην διευθυντή υποδεικνύει ότι αντιλαμβάνεται τη λειτουργία του ονόματος με ευρύτερο τρόπο. Οι μαθητές καλούνται να εμπνευστούν από το όνομα και όχι απλώς να μιμηθούν ή να προσκολληθούν μηχανιστικά στο πρότυπο. Επιπλέον, αν το όνομα είναι μια παγκόσμια αξία ή ιδανικό, συνδυάζεται προοπτικά με διαφορετικού είδους παιδαγωγικές και διδακτικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις.

Οι 3 από τους 11 διευθυντές αναφέρονται στα κείμενά τους (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 14, 36) σε προβλήματα της εκπαίδευσης με αρκετά αναλυτικό τρόπο ενώ 3 άλλοι διευθυντές (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 18, 50, 25) με πιο συνοπτικό ή υπαινικτικό τρόπο αναμετρούν και συγκρίνουν την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας με τη γενικότερη κατάσταση στην εκπαίδευση. Ως κύριο πρόβλημα της εκπαίδευσης αναφέρεται από τους διευθυντές (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 14, 36) η υποχρηματοδότηση, η οποία γίνεται αισθητή και ως μείωση των επιχορηγήσεων των σχολείων. Αναφέρονται επίσης ως προβλήματα: τα νέα αναλυτικά προγράμματα, οι ελλείψεις σε βιβλία, εκπαιδευτικούς και σχολική στέγη, οι χαμηλοί μισθοί και το ασφαλιστικό (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 36), ο ταξικός χαρακτήρας και η ιδιωτικοποίηση, η διασπορά των ανώτερων και ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και η υποβάθμιση των πτυχίων (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 14). Ο συντάκτης του κειμένου αρ. 14, μάλιστα, χαρακτηρίζει την εκπαιδευτική πολιτική του ΥΠΕΠΘ ταξική, με στροφή στην ιδιωτικοποίηση, την αγορά και την κατάρτιση.

Η διευθύντρια του Γυμνασίου Αμφιλοχίας η οποία αρνείται την ονοματοδοσία του σχολείου, όπως είδαμε πιο πάνω ευθυγραμμίζεται με την ανακοίνωση της ΟΛΜΕ και δηλώνει ότι η αλλαγή των ονομάτων των σχολείων δεν λύνει το πρόβλημα της Παιδείας (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 25). Αλλά και η διευθύντρια του Γυμνασίου Νεοχωρίου αντιμετωπίζοντας την έντονη αντίδραση Δήμου και τοπικής κοινωνίας στο προτεινόμενο από το σύλλογο διδασκόντων όνομα, εκφράζει την απορία της γιατί «όλοι ασχολούνται με το όνομα και όχι με τα σοβαρά προβλήματα του σχολείου» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 50). Τέλος, ο τέως σχολικός σύμβουλος και πρώην διευθυντής εκφράζει σκεπτικισμό για το αν η προσωνομία αποτελέσει την « 'πανάκεια'... για την πραγματική 'αναβάπτιση' του χρονίως ασθενούντος δημόσιου ελληνικού σχολείου» και αναρωτιέται αν η όλη προσπάθεια είναι ενταγμένη στα πλαίσια μιας ακόμα απραγματοποίητης «μεταρρύθμισης».

Συμπερασματικά, η συνολική εκτίμηση για τους διευθυντές των σχολείων ενισχύει την εικόνα της εξατομικευμένης και διαφοροποιημένης συμπεριφοράς τους που διαφάνηκε ήδη από τη σχέση τους με τον τοπικό τύπο (ΠΙΝΑΚΑΣ 8.3). Η διαφοροποιημένη τους απόκριση στην πολιτική της προσθήκης προσωνομίας υποδεικνύει μια διαφοροποίηση ρόλων η οποία υπάρχει ήδη και η οποία έχει τη δυναμική να εξελιχθεί στο μέλλον, αν το διοικητικό πλαίσιο αλλάξει και δοθούν νέες δυνατότητες αυτενέργειας (Whitty, 2008· Beck & Young, 2005). Άλλοι διευθυντές τοποθετούνται πλησιέστερα στο πεδίο του σχολείου (Κείμενα αρ. 14, 36, 18, 24 διευθυντής Γυμνασίου Ν. Ιωνίας, 50) και άλλοι στο πεδίο της διοίκησης (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 24 διευθυντής Λυκείου Βόλου, 26) ενώ κάποιοι εκφράζουν συνδικαλιστικό λόγο (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 14, 25, 36).

Ανάλογα με την ερμηνεία της πολιτικής της προσθήκης προσωνομίας και των δραστηριοτήτων που θα τη συνοδεύουν οι διευθυντές των κειμένων της συλλογής μας μπορούν να ομαδοποιηθούν σε 4 κατηγορίες:

-Έμφαση στη διδακτική αξιοποίηση της ονοματοδοσίας.

Οι διευθυντές της κατηγορίας αυτής δίνουν προτεραιότητα στη γνώση, θεωρούν το σχολείο χώρο μάθησης και ως εκ τούτου συνδέουν τις δραστηριότητες των μαθητών με τη γνώση της τοπικής ιστορίας και του πολιτισμού, τη γνώση της βιογραφίας σημαντικών προσωπικοτήτων που έδρασαν ή αναδείχθηκαν στην περιοχή. Η παιδαγωγική ταυτότητα των διευθυντών της κατηγορίας θα λέγαμε, ακολουθώντας τη διάκριση του Bernstein, ότι σχηματίζεται με *εσωστρεφή προβολή* (Bernstein, 2000, Βλ. Κεφ. 2). Κατά τον Bernstein «η ταυτότητα αυτή βρίσκει τον πυρήνα της στη θέση της μέσα σ' ένα πλαίσιο γνώσης και πρακτικής» (Bernstein, 2000, σελ. 70) και διαθέτει «εσωτερική δέσμευση και αφοσίωση» (Bernstein, 2000 σελ. 62). Από μια άλλη άποψη, οι διευθυντές της κατηγορίας αυτής βρίσκονται εγγύτερα στο πνεύμα

της εγκυκλίου ονοματοδοσίας του 1995 (βλ. Κεφ. 5). Παραδείγματα τέτοιων διευθυντών θεωρούμε τους διευθυντές των κειμένων αρ. 14, 36, 18.

-Εμφαση στη λειτουργία του ονόματος ως ηθικού προτύπου.

Οι διευθυντές της κατηγορίας αυτής δίνουν προτεραιότητα στην επίδραση της ηθικής διάστασης της ονοματοδοσίας στους μαθητές. Θεωρούν το σχολείο χώρο διαπαιδαγώγησης και ερμηνεύουν την προσθήκη προσωνυμίας ως επιβολή ενός ηθικού προτύπου που θα διαμορφώσει εσωτερικά, θα εμπνεύσει και θα καθοδηγήσει τη συμπεριφορά των μαθητών. Και αυτή η ταυτότητα σχηματίζεται με εσωστρεφή προβολή. Παράδειγμα, η διευθύντρια των κειμένων αρ. 49, 50.

Σχηματικά θα μπορούσαμε να συνδέσουμε τις δύο πιο πάνω κατηγορίες διευθυντών με τη διάκριση του Bernstein μεταξύ διδακτικού και ρυθμιστικού λόγου αντίστοιχα (βλ. Κεφ. 2, Θεωρητικό πλαίσιο). Και οι δύο τύποι που περιγράφηκαν αντιτίθενται στην εμπλοκή των Δήμων και θεωρούν το σύλλογο διδασκόντων ως το μόνο αρμόδιο όργανο για την επιλογή του ονόματος του σχολείου. Είναι στραμμένοι προς το σχολείο και τους μαθητές, αμύνονται απέναντι στην πιθανή «εισβολή» δρώντων άλλων πεδίων στο πεδίο της εκπαίδευσης και δεν επιθυμούν συναλλαγή με άλλα πεδία, εξωτερικά της εκπαίδευσης. Διαφυλάττουν τα σύνορα μεταξύ του σχολείου και του περιβάλλοντός του και αντιδρούν σε πιθανές μεταβολές τους.

- Γραφειοκρατική διεκπεραίωση της ονοματοδοσίας.

Οι διευθυντές της κατηγορίας αυτής διεκπεραιώνουν την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας και ανταποκρίνονται σ' αυτήν όπως και σε οποιαδήποτε άλλη πολιτική που προέρχεται από «πάνω», από το ΥΠΕΠΘ και την ιεραρχία της διοίκησης. Δεν τοποθετούνται απέναντι στη διαδικασία και πιθανόν δεν επιχειρούν να κατανοήσουν την πολιτική που καλούνται να εφαρμόσουν. Η παιδαγωγική αυτή ταυτότητα προσαρμόζεται και αντανακλά τις άνωθεν επιταγές και *προβάλλεται* προς τα πάνω μέσα στο πεδίο της εκπαίδευσης. Παράδειγμα του τύπου αυτού θεωρούμε τον διευθυντή του κειμένου αρ. 24 (Λυκείου του Βόλου). Ο διευθυντής του κειμένου αρ. 26 είναι επίσης γραφειοκρατικός τύπος πιθανόν σε μια μετάβαση προς τον διαχειριστικό (βλ. πιο κάτω).

-Το όνομα του σχολείου ως κεφάλαιο: ο διαχειριστικός διευθυντής

Ο «διαχειριστικός» τύπος διευθυντή αντανακλά αξίες και συμπεριφορές εξωτερικές του πεδίου της εκπαίδευσης, όπως οι αξίες της επιτέλεσης, της απόδοσης, της συνεχούς βελτίωσης (για την έννοια της *διαχειριστικότητας*, Ball, 2008, Κεφ. 2). Ερμηνεύει το όνομα ως *κεφάλαιο* και χρησιμοποιεί την προσθήκη προσωνυμίας ως ευκαιρία μεταλλαγής του σχολείου και προσαρμογής του σε νέα ανταγωνιστικότερα πρότυπα. Ταυτόχρονα, επιχειρεί να μεταλλάξει το ρόλο του διευθυντή, να κερδίσει περισσότερη αυτονομία (από τη διοίκηση)

και ελευθερία χειρισμών. Η ταυτότητα αυτή προβάλλεται προς το εξωτερικό της εκπαίδευσης και απαιτεί ευκολία προσαρμογής σε μεταβαλλόμενες απαιτήσεις. Ως παράδειγμα διευθυντή αυτού του τύπου θεωρούμε τον διευθυντή του κειμένου αρ. 33.

Σημειώνουμε επίσης ότι, σύμφωνα με τη διάκριση του Bernstein, οι παιδαγωγικές ταυτότητες του γραφειοκρατικού και διαχειριστικού τύπου σχηματίζονται με εξωστρεφή προβολή.

Γ. Τα στελέχη της διοίκησης της εκπαίδευσης

Τα στελέχη της διοίκησης της εκπαίδευσης, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, δεν συναντώνται ως συντάκτες κειμένων σε κανένα έντυπο ή ηλεκτρονικό μέσο. Οι δηλώσεις τους όμως φιλοξενούνται στις τοπικές εφημερίδες και μάλιστα είναι η πολυπληθέστερη ομάδα «ομιλητών» επαγγελματιών της εκπαίδευσης που υπάρχει στη στήλη αυτή (ΠΙΝΑΚΑΣ 8.3). Τα διοικητικά στελέχη που εκφράζονται μέσα από τα κείμενα της συλλογής μας είναι: Διευθυντές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Νομών ή Προϊστάμενοι Γραφείων Εκπαίδευσης, Περιφερειακοί Διευθυντές Εκπαίδευσης και συνεργάτες τους. Στα στελέχη αυτά εντάσσεται και ο Προϊστάμενος των Σχολικών Συμβούλων διότι όπως υποδεικνύεται από το περιεχόμενο των δηλώσεών του, ο ρόλος του στη συγκεκριμένη διαδικασία είναι περισσότερο διοικητικός²³. Μέσα από τα «κείμενα» των στελεχών της διοίκησης της εκπαίδευσης θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στα παρακάτω ερωτήματα: πώς ερμηνεύουν τα στελέχη την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας και πώς ανταποκρίνονται στην υλοποίησή της, ποια προβλήματα αντιμετωπίζουν κατά την εφαρμογή της διαδικασίας και με ποιους τρόπους τα αντιμετωπίζουν, ποια εκτιμούν ότι θα είναι η περαιτέρω πορεία της διαδικασίας, πώς αντιλαμβάνονται και οριοθετούν το ρόλο τους και ποια είναι η σχέση των στελεχών με τον τοπικό τύπο.

Οι απαντήσεις που δίνουν τα στελέχη ερμηνεύοντας την πολιτική και ο τρόπος με τον οποίο ανταποκρίνονται σ' αυτήν ποικίλουν αρκετά μεταξύ τους. Υπάρχουν στελέχη που εμπλέκονται ενεργά και στηρίζουν την πολιτική, ενώ άλλοι τη διεκπεραιώνουν χωρίς να ενδιαφέρονται ιδιαίτερα να ερμηνεύσουν τους στόχους της. Άλλα στελέχη θεωρούν ότι η ονοματοδοσία θα λειτουργήσει ως ερέθισμα για να μάθουν οι μαθητές αναζητώντας πληροφορίες για σημαντικές προσωπικότητες της περιοχής τους και άλλοι θεωρούν ότι με την ονοματοδοσία τα σχολεία θα αποκτήσουν ταυτότητα. Άλλα στελέχη όμως διαχειρίζονται

²³ Ο Προϊστάμενος Επιστημονικής καθοδήγησης Σχολικών Συμβούλων στις περισσότερες περιφερειακές διευθύνσεις εκπαίδευσης ήταν ακριβώς επιφορτισμένος με τη συλλογή των προτάσεων ονομάτων από τις τριμελείς επιτροπές των νομών, όπως διαπιστώθηκε από τις τηλεφωνικές επαφές με τις περιφερειακές διευθύνσεις κατά τη διαδικασία συλλογής στοιχείων που ακολουθήθηκε (βλ. Κεφ. 3 και Επιστολή προς περιφερειακούς διευθυντές εκπαίδευσης, Παράρτημα 2)

το όποιο συμβολικό κεφάλαιο του ονόματος, με στόχο τη μετατροπή του σε κοινωνικό, πολιτικό και εν τέλει οικονομικό κεφάλαιο.

Σε δημοσίευμα της τοπικής εφημερίδας της Χίου «Δημοκρατική», (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 5) λίγες μέρες μετά την εξαγγελία της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία και πριν αποσταλεί η σχετική εγκύκλιος, ο Διευθυντής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Χίου δηλώνει ότι έχει καλέσει τους διευθυντές των σχολείων όχι μόνο να προτείνουν ονόματα για τα σχολεία αλλά να ονοματίσουν και τις αίθουσες και εξηγεί ότι αυτήν την πρακτική είχε ακολουθήσει και ο ίδιος όταν ήταν διευθυντής Γυμνασίου της Χίου. Το όνομα, σύμφωνα με τον Διευθυντή, είναι ερέθισμα για περαιτέρω έρευνα: «Με το να υπάρχει ένα όνομα, δίνεται το ερέθισμα στο μαθητή να ρωτήσει και να μάθει περισσότερα». Ως παράδειγμα δίνει το όνομα του διακεκριμένου αστροφυσικού Σταμάτη Κριμιζή ο οποίος κατάγεται από το Βροντάδο της Χίου και του οποίου το όνομα έχει δοθεί σε αίθουσα του 2^{ου} Λυκείου της Χίου.

Στα όσα αναφέρει ο διευθυντής Εκπαίδευσης υποδεικνύεται η σύνδεση της ονοματοδοσίας με γνωστικούς στόχους για τους μαθητές, διακρίνεται όμως επίσης η έντονη ενασχόληση στη Χίο με την ονοματοδοσία των σχολείων, η οποία αποτέλεσε πρακτική προγενέστερη της εξαγγελίας του υπουργού. Διαφαίνεται ένας «πληθωρισμός» προβολής ονομάτων διακεκριμένων προσωπικοτήτων της Χίου, σε βαθμό που να ονοματίζονται ακόμα και σχολικές αίθουσες. Με τη βοήθεια και άλλων σχετικών δημοσιευμάτων τοπικών εφημερίδων της Χίου, φωτίζονται πιο κάτω (βλ. υποενότητα 8.3.6) οι ιδιαίτερες συνθήκες που επικράτησαν στη Χίο σχετικά με το ζήτημα της ονοματοδοσίας των σχολείων - η ερμηνεία του Διευθυντή ότι το όνομα αποτελεί ερέθισμα για έρευνα δεν μπορεί να καλύψει την έκταση του ζητήματος στη Χίο, όπως αυτή αναδεικνύεται μέσω των κείμενων του τοπικού τύπου.

Ο Περιφερειακός Διευθυντής Εκπαίδευσης Βορείου Αιγαίου σε δημοσίευμα τοπικής εφημερίδας της Λέσβου (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 23) θεωρεί ότι η πρακτική της ονοματοδοσίας θα δώσει ταυτότητα στο «σύνολο των σχολείων των πόλεων και των χωριών του βορείου Αιγαίου». Συνδέει το ζήτημα της προσθήκης προσωνυμίας με την καλύτερη γνώση της τοπικής ιστορίας και θεωρεί ότι συμβάλλει στη σύνδεση της μαθητικής ζωής με λαμπρά ιστορικά πρόσωπα της περιοχής. Ο Περιφερειακός Διευθυντής Εκπαίδευσης στηρίζει ενεργά το εγχείρημα και, όπως αναφέρει η δημοσιογράφος του τοπικού εντύπου, «έχει επιδοκιμάσει την προσωνυμία των σχολείων». Δίνεται επιπλέον η πληροφορία ότι θα συμμετέχει προσωπικά στην τριμελή επιτροπή της περιφερειακής διεύθυνσης εκπαίδευσης.

Ο Προϊστάμενος Σχολικών Συμβούλων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Θεσσαλίας αντιμετωπίζει περισσότερο γραφειοκρατικά το ζήτημα. Με τις δηλώσεις του σε τοπική εφημερίδα (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 24) ενημερώνει για την πορεία της διαδικασίας

χωρίς να εκφέρει λόγο ουσιαστικό για τους παιδαγωγικούς ή άλλους στόχους της πολιτικής. Αντιμετωπίζει το όλο εγχείρημα ως έργο το οποίο του έχει ανατεθεί και προσπαθεί να διεκπεραιώσει: προβάλλει τον αριθμό των συνεδριάσεων που πραγματοποιήθηκαν για το ζήτημα και γενικά δίνει την εντύπωση ότι τον απασχολούν τα «ποσοτικά» και όχι τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του έργου. Αναφέροντας, για παράδειγμα, ότι έχουν προταθεί και συγκεντρωθεί «200 ονόματα» τα οποία αντλήθηκαν από την ιστορία, τη μυθολογία και άλλους χώρους του τόπου, εκτιμά ότι «τα σχολεία έκαναν πολύ καλή δουλειά». Στο δημοσίευμα όμως όπου φιλοξενούνται οι δηλώσεις του, ο δημοσιογράφος θεωρεί ότι «τα σχολεία δεν πρωτοτύπησαν». Φαίνεται επίσης από το δημοσίευμα ότι πολλά ονόματα προέρχονται από τη μυθολογία. Το γεγονός προκαλεί ερωτηματικά αν το αντιπαράβαλλουμε με τις πληροφορίες που αντλήσαμε από τη συζήτηση που είχαμε με τον πρόεδρο της τριμελούς επιτροπής του νομού Κορινθίας (βλ. Παράρτημα 1, Συζήτηση με τον πρόεδρο της τριμελούς επιτροπής του νομού Κορινθίας). Στη συζήτηση αυτή, μας δόθηκε η πληροφορία ότι, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις που δόθηκαν τηλεφωνικώς από το ΥΠΕΠΘ, μέσω της Π.Δ.Ε Πελοποννήσου, έπρεπε να αποκλειστούν τα μυθικά ονόματα καθώς και τα ονόματα ζώντων προσωπικοτήτων.

Σε δύο δημοσιεύματα τοπικών εφημερίδων (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 12 και 13) καλύπτεται η δραστηριότητα της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του νομού Σερρών και ιδιαίτερα του διευθυντή της. Κεντρικό θέμα το οποίο προκαλεί το ενδιαφέρον του τύπου είναι η ίδρυση Πειραματικού Δημοτικού Σχολείου στις Σέρρες, το οποίο θα λειτουργήσει από τη σχολική χρονιά 2008-09 υπό την εποπτεία του τμήματος Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Το σχολείο θα φέρει την επωνυμία «Κωνσταντίνος Καραμανλής». Το ζήτημα της ονοματοδοσίας είναι δευτερεύον στα δύο κείμενα, ωστόσο έχουμε την ευκαιρία να δούμε μέσα από αυτά, πώς διαχειρίζεται τις πολιτικές αλλά και τον ίδιο το ρόλο του, ένα δραστήριο στέλεχος της εκπαίδευσης στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα. Σχετικά με το όνομα, ο διευθυντής της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Σερρών αναφέρει ως «υποχρέωση» την επιλογή του ονόματος του Κ. Καραμανλή για το Πειραματικό Σχολείο και επιπρόσθετα δηλώνει:

δόθηκε το όνομα του εθνάρχη Κωνσταντίνου Καραμανλή και είναι ένα μικρό δείγμα τιμής στον μεγάλο άνθρωπο του τόπου μας και νομίζω ότι του το οφείλουμε. (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 13, Παράρτημα 3)

Σε συνδυασμό με την έντονη δραστηριότητα, προβολή και τις δημόσιες σχέσεις του συγκεκριμένου στελέχους, στοιχεία τα οποία θα αναδειχθούν πιο κάτω, συνάγεται ότι το όνομα του «Κ. Καραμανλή» χρησιμοποιείται από τον διευθυντή ως σημαντικό στοιχείο για

να ελκύσει πόρους από το πεδίο της πολιτικής. Το όνομα έχει «ανταλλακτική αξία», και μάλιστα στο συγκεκριμένο νομό μεταφράζεται σε κοινωνικό κεφάλαιο, σε σχέσεις με την πολιτική εξουσία και εντάσσεται σε ένα «δούναι και λαβείν». Όπως και στην περίπτωση του διευθυντή του Γυμνασίου Κομοτηνής (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 33) που συναντήσαμε στη σχετική με τους διευθυντές των σχολείων υποενότητα, το όνομα του σχολείου συνδέεται με την επιθυμία διάκρισης και τις φιλοδοξίες για μεταλλαγή του ρόλου του στελέχους σε διαχειριστικά πρότυπα. Σημειώνουμε επιπλέον, ότι και οι δύο πόλεις στις οποίες θητεύουν τα στελέχη (Σέρρες, Κομοτηνή) είναι γενέτειρες κορυφαίων πολιτικών προσώπων της κυβέρνησης (πρωθυπουργός, υπουργός Παιδείας, αντιστοίχως).

Το δεύτερο ζήτημα που αναδεικνύεται από τα κείμενα των διοικητικών στελεχών είναι ο τρόπος με τον οποίο υλοποίησαν τη διαδικασία, τα προβλήματα που τυχόν αντιμετώπισαν και ο τρόπος με τον οποίο τα αντιμετώπισαν. Η διαδικασία που, από τα λεγόμενα των στελεχών, φάνηκε να ακολουθείται στις διάφορες περιοχές, έχει ως κοινό σημείο τη σύσταση τριμελών επιτροπών ανά νομό. Τα μέλη των τριμελών επιτροπών περιγράφονται ως «εκπαιδευτικοί που διαθέτουν απαραίτητες γνώσεις και εμπειρίες». Πληροφορίες που μεταφέρουν τα δημοσιεύματα δείχνουν ότι στις επιτροπές συμμετέχουν οι Προϊστάμενοι Παιδαγωγικής και Επιστημονικής καθοδήγησης (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 23, 24). Από τα λεγόμενα κάποιων στελεχών φαίνεται ότι σε κάποιες περιφέρειες συντάχθηκαν κατάλογοι ονομάτων, γεγονός που, όπως αναφέρθηκε στο Κεφάλαιο 7, κατήγγειλαν με ανακοινώσεις τους συνδικαλιστικοί φορείς, θεωρώντας ότι με αυτόν τον τρόπο τα αποτελέσματα της διαδικασίας κατευθύνονται και περιχαράκωνονται. Στόχος των καταλόγων, κατά το δημοσίευμα της τοπικής εφημερίδας της Λέσβου (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 23), είναι να αποφευχθεί η επανάληψη ονομάτων καθώς και «τα ονόματα προσώπων αμφιλεγόμενης ιστορικά αξίας».

Η επανάληψη των ονομάτων είναι ένα από τα ζητήματα που φαίνεται ότι αντιμετώπισαν πολλές περιοχές. Ο Προϊστάμενος των Σχολικών Συμβούλων Θεσσαλίας αποδίδει το γεγονός «στη δημοφιλία κάποιων ονομάτων». Η πρόταση του ίδιου ονόματος από πολλά σχολεία αναδείχθηκε από τον αθηναϊκό τύπο (βλ. Κεφάλαιο 9) ως σημείο τριβής, ανταγωνισμού και διαμάχης μεταξύ των σχολείων. Τα στελέχη, ως διοικητικοί προϊστάμενοι των σχολείων της περιοχής τους, προσπαθούν να αντιμετωπίσουν το ζήτημα αυτό.

Σε κάποιες περιοχές συγκροτήθηκαν επιτροπές από «ειδικούς». Σε δημοσίευμα της εφημερίδας Θεσσαλία (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 24) δίνεται η πληροφορία ότι ο Διευθυντής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Μαγνησίας συγκρότησε επιτροπή αποτελούμενη από λαογράφους, η οποία «συμβουλευτικά έδωσε από ένα προσωνύμιο σε κάθε σχολείο». Στο ίδιο δημοσίευμα, ο Προϊστάμενος του 2^{ου} Γραφείου Εκπαίδευσης Μαγνησίας δηλώνει ότι

«υπάρχουν κάποια ελάχιστα σχολεία που δεν έστειλαν τις προτάσεις με τα προσωνύμια, κάτι που αναμένεται να το κάνουν ταχυδρομικώς». Η δήλωση αυτή πιθανόν υποδεικνύει την άρνηση σχολείων για ονοματοδοσία η οποία, όπως έχουμε δει στα συνδικαλιστικά κείμενα, υπήρξε εντονότερη στα σχολεία και τους συλλόγους εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας. Η συγκρότηση επιτροπής λαογράφων από τη Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Μαγνησίας πιθανόν προσπαθεί να αντιμετωπίσει το ζήτημα αυτό.

Τις αντιδράσεις κατοίκων και γονέων Δημοτικού σχολείου του Ευόσμου προσπαθεί να αντιμετωπίσει ο συνεργάτης του Περιφερειακού Διευθυντή Κεντρικής Μακεδονίας (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 6). Οι γονείς αντιδρούν διότι ο διευθυντής του σχολείου δεν δέχεται να υιοθετήσει και να αποστείλει πρόταση του συλλόγου γονέων για ονοματοδοσία του σχολείου με το όνομα παλαιού δασκάλου και διευθυντή του σχολείου, επειδή θεωρεί ότι η σχετική εγκύκλιος του υπουργείου αναφέρεται σε ευεργέτες. Ο συνεργάτης του περιφερειακού διευθυντή εκπαίδευσης τονίζει ότι το ΥΠΕΠΘ δεν έδωσε συγκεκριμένη κατεύθυνση για την ονοματοδοσία των σχολείων, απλώς ζήτησε να καταθέσουν τα σχολεία προτάσεις και διευκρινίζει ότι:

η πρόταση αυτή δεν θα είναι οριστική, γιατί στη συνέχεια το υπουργείο θα συνεργαστεί με τους τοπικούς φορείς, αλλά και θα εξετάσει κατά πόσο υπάρχουν πολλά ίδια ονόματα σε μια περιοχή. (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 13, Παράρτημα 3)

Η παραπάνω δήλωση προδίδει τη μικρή βαρύτητα των προτάσεων των σχολείων σε σχέση με την τελική επιλογή του ονόματος, ενισχύοντας την καχυποψία που είδαμε να διατυπώνουν οι εκπαιδευτικοί στο Κεφάλαιο 7. Από τις δηλώσεις προκύπτει επίσης ότι, σύμφωνα με το διοικητικό στέλεχος, μόνο το ΥΠΕΠΘ είναι αρμόδιο να συνεργαστεί με τους τοπικούς φορείς και όχι το σχολείο. Η ρύθμιση αυτή έχει χαρακτηριστεί «πρωθύστερη» από πρώην διευθυντή (βλ. υποενότητα 8.3.1.B και Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 18) και αποδεικνύεται ασύμβατη με την ισχύουσα νομοθεσία, όπως αναδείχθηκε στο σχετικό Κεφάλαιο 5. Το σχολείο δεν θεωρείται αρμόδιο να συνδιαλλαγεί με φορείς της τοπικής κοινωνίας – καλείται αντίθετα να μεταβιβάσει τις νομοθετημένες αυτές αρμοδιότητες σε ανώτερες διοικητικά βαθμίδες. Η ερμηνεία του συνεργάτη του περιφερειακού διευθυντή έρχεται επίσης σε σύγκρουση με τις προσδοκίες των διευθυντών των σχολείων, οι οποίοι ερμηνεύουν την προσθήκη προσωνυμίας ως «σύνδεση του σχολείου με την τοπική παράδοση και τον πολιτισμό».

Επιπλέον, η ασάφεια της διαδικασίας που θα ακολουθηθεί αντανακλάται στη διαφορετική ερμηνεία που δίνει στο ζήτημα ο Προϊστάμενος Σχολικών Συμβούλων Θεσσαλίας:

Εμείς θα κάνουμε τις προτάσεις μας στο υπουργείο, την περιφέρεια, την ειδική επιτροπή της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης. (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 24, Παράρτημα 3)

συλλειτουργούν προς την ίδια κατεύθυνση, υπηρετώντας μία ενιαία εθνική στρατηγική για την παιδεία» (βλ. Κεφ. 4).

Πέρα όμως από τα πρότυπα αυτά φαίνεται να αναδύεται ένας νέος ρόλος στελέχους, τον οποίο προσωποποιεί στα κείμενά μας ο Διευθυντής Εκπαίδευσης Σερρών. Το πρότυπο ενός τέτοιου διοικητικού στελέχους δεν προβάλλει, αλλά κατά κάποιον τρόπο, «παράγει» πολιτική. Αυτό γίνεται εφικτό λόγω της ύπαρξης ενός *άλλου χώρου* στον οποίο τοποθετούνται πλέον οι πολιτικές: του χώρου της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής. Συμμετέχοντας σε ευρωπαϊκά προγράμματα άμεσα (πχ. Πρόγραμμα Leonardo) ή μέσω άλλων οργανισμών (πχ. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας), μεμονωμένα στελέχη μπορούν να υπερβούν τις καθυστερήσεις της ελληνικής εκπαιδευτικής πραγματικότητας και να δημιουργήσουν μέσα σ' αυτήν «νησίδες», όπου θα επικρατούν ιδιαίτερες συνθήκες λειτουργίας. Για μια τέτοια εξέλιξη, είναι απαραίτητη σε πρώτη φάση η χρησιμοποίηση όλων των πόρων που εξασφαλίζουν οι σχέσεις με την ελληνική πολιτική εξουσία.

Η ιδιαίτερη σχέση των διοικητικών στελεχών με τον τοπικό τύπο φαίνεται να επιβεβαιώνεται από τα κείμενα της υποενότητας αυτής. Υπάρχουν δημοσιεύματα (ιδιαίτερα Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 13, 23) τα οποία από το είδος των πληροφοριών που μεταφέρουν και τον τρόπο που προβάλλουν το έργο των συγκεκριμένων στελεχών φαίνεται να έχουν γραφεί με προτροπή των ίδιων των διευθύνσεων εκπαίδευσης²⁵.

4. Οι πανεπιστημιακοί

Στη συλλογή μας περιλαμβάνεται μόνο 1 κείμενο του οποίου ο συντάκτης είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 38). Ο πανεπιστημιακός δημοσιεύει το άρθρο του στη στήλη Επιφυλλίδες τοπικής εφημερίδας της Χίου. Από τον τίτλο ήδη («Για το θεαθήναι») τοποθετείται με σαφήνεια απέναντι στην πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία. Το κείμενο του πανεπιστημιακού καθηγητή θα μπορούσε να ενταχθεί, σύμφωνα με την ταξινόμηση των απαντήσεων του Κεφαλαίου 7, στην κατηγορία όσων κατανοούν την προσθήκη προσωνυμίας ως απόπειρα μεταρρυθμιστικής πολιτικής. Χαρακτηρίζει την πρωτοβουλία του υπουργού «παρονοχίδα» και «επιδερμική αλλαγή», η οποία δεν μπορεί να θεωρηθεί απάντηση στα προβλήματα της εκπαίδευσης η οποία είναι «σοβαρά ασθενής». Θεωρεί δε, ότι η ονοματοδοσία των σχολείων εξυπηρετεί

²⁵ Επισημαίνεται ότι στο δημοσίευμα της τοπικής εφημερίδας της Θεσσαλίας (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 24) δημοσιεύονται οι προτάσεις όλων των σχολείων του νομού Μαγνησίας μαζί με τις ψήφους που πήρε αναλυτικά κάθε όνομα στο σύλλογο διδασκόντων του σχολείου. Υπενθυμίζουμε την απόρριψη του αιτήματος πρόσβασης στις προτάσεις των σχολείων από την Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Θεσσαλίας αλλά και την πλειοψηφία των Περιφερειακών Διευθύνσεων Εκπαίδευσης και το ΥΠΕΠΘ (βλ. Κεφ. 3 και Επιστολή προς ΠΔΕ, Παράρτημα 2).

μόνο την προβολή ονομάτων συγγενών και φίλων, ότι είναι μια πολιτική στα πλαίσια της προσωπολατρίας και παραπλάνησης του λαού και όχι μέσα σε κλίμα ιδεών. Η επιβολή ονομάτων μπορεί να διευκολυνθεί, σύμφωνα με τον συντάκτη, αν συνδυάζεται με τον έλεγχο και την επιρροή των ΜΜΕ. Ο πανεπιστημιακός προβληματίζεται για μια πιθανή μελλοντική αλλαγή ονόματος καθώς και για την καταλληλότητα όσων θα αποφασίσουν τα τελικά ονόματα και εκφράζει φόβους για εντάσεις και «εμφύλιους πολέμους». Όπως διαπιστώνουμε, με το κείμενό του, ο πανεπιστημιακός καθηγητής τοποθετείται όχι μόνο απέναντι στην πρωτοβουλία του ΥΠΕΠΘ για ονοματοδοσία των σχολείων αλλά και απέναντι στο κλίμα υπερβολής που, όπως διαφάνηκε στα κείμενα, επικράτησε στη Χίο.

8.3.2 Οι γονείς

Στη συλλογή μας υπάρχουν 5 κείμενα που έχουν γραφεί από Συλλόγους Γονέων και Κηδεμόνων ή μέλη τους και έχουν αναρτηθεί στα αντίστοιχα ιστολόγια (Κείμενα του τοπικού τύπου αρ. 40, 41, 42, 43, 46) καθώς και 1 κείμενο τοπικής εφημερίδας (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 6) το οποίο φιλοξενεί δηλώσεις μέλους Συλλόγου Γονέων. Μεταξύ των κειμένων υπάρχουν αποφάσεις Συλλόγων Γονέων συγκεκριμένων σχολείων και κείμενα-ανακοινώσεις ανώτερων οργάνων όπως είναι οι Ενώσεις Συλλόγων Γονέων συγκεκριμένων δήμων και η Ομοσπονδία Γονέων της Νομαρχίας Πειραιά. Η διάκριση αυτή αποτυπώνεται και στο περιεχόμενο των κειμένων. Τα κείμενα των Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων συγκεκριμένων σχολείων ασχολούνται ενεργά με τη διαδικασία της ονοματοδοσίας, μεταφέρουν προτάσεις ονομάτων και εκθέτουν το σκεπτικό των προτάσεων αυτών. Τα κείμενα των Ενώσεων Γονέων συγκεκριμένων δήμων ασχολούνται με την πολιτική της ονοματοδοσίας των σχολείων, αναφέρονται σε προβλήματα σχολείων της περιοχής τους αλλά και γενικότερα στα προβλήματα της εκπαίδευσης και έχουν επιρροές από συνδικαλιστικά κείμενα που μας είναι γνωστά από την ανάλυσή τους στο σχετικό Κεφάλαιο 7.

Υπάρχουν 3 κείμενα που μεταφέρουν τις απόψεις των συλλόγων γονέων συγκεκριμένων σχολείων. Τα σχολεία αυτά είναι το 19^ο Δημοτικό Σχολείο Ευόσμου (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 6), το 5^ο Δημοτικό Σχολείο Βέροιας (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 40) και το 4^ο Δημοτικό Σχολείο Χαλανδρίου (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 42). Στο πρώτο κείμενο (αρ. 6) ο πρόεδρος του Συλλόγου Γονέων φιλοξενείται στο δημοσίευμα ως «ομιλητής» ενώ τα δύο τελευταία κείμενα έχουν αναρτηθεί στις αντίστοιχες ιστοσελίδες που διατηρούν οι σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων των σχολείων αυτών. Το γεγονός καθαυτό της δημιουργίας ιστοσελίδας από το σύλλογο γονέων μαρτυρεί την ιδιαίτερη ενασχόληση και δραστηριοποίηση του συλλόγου. Μία έκφραση αυτής της δραστηριοποίησης είναι και η

ενασχόληση του συλλόγου με το όνομα του σχολείου. Σημειώνουμε εδώ ότι και τα τρία σχολεία είναι Δημοτικά σχολεία. Τα κείμενα αν και λίγα στον αριθμό, αναδεικνύουν ζητήματα και διαφορές μεταξύ των γονέων των σχολείων. Αρχικά, ως προς το ζήτημα της διαδικασίας, διαφαίνονται τόσες διαφορετικές πορείες όσα και τα κείμενα.

Στο Δημοτικό σχολείο της Βέροιας (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 40) αναφέρεται ότι συνεδρίασε η Σχολική Επιτροπή προκειμένου να επιλεγούν τα ονόματα που θα προτείνει το σχολείο²⁶. Διαπιστώνουμε ότι με δική του πρωτοβουλία και πέρα από τα προβλεπόμενα, το σχολείο ενεργοποίησε μια συλλογική και συμμετοχική διαδικασία, η οποία, όπως φαίνεται μάλιστα στο παράθεμα που ακολουθεί, υπήρξε ουσιαστική:

Κατά την συνεδρίαση της Πέμπτης, ακούστηκαν τα ονόματα που πρότειναν οι γονείς και οι μαθητές, αλλά και οι δάσκαλοι του σχολείου. Τα προτεινόμενα ονόματα είχαν μεγάλη ποικιλία. (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 40, Παράρτημα 3)

Στο απόσπασμα διακρίνεται γόνιμη συνεργασία γονέων, εκπαιδευτικών αλλά και μαθητών, ενώ η ποικιλία των ονομάτων υποδεικνύει ενεργό συμμετοχή και όχι απλή διεκπεραίωση.

Αντίθετα, οι γονείς και οι μαθητές του Δημοτικού σχολείου Ευόσμου, κατά το δημοσίευμα της εφημερίδας «Μακεδονία» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 6), «βγήκαν στους δρόμους» διότι ο διευθυντής του σχολείου αρνείται την πρότασή τους. Ο Σύλλογος Γονέων του Δημοτικού σχολείου Χαλανδρίου όμως, συνεδρίασε και συνέταξε ένα σύνολο προτάσεων για το όνομα του σχολείου δίνοντας, όπως φαίνεται από το πρακτικό του συλλόγου, μαζί με κάθε όνομα και το σκεπτικό που το στηρίζει και το συνδέει με το σχολείο. Και ενώ δεν αναφέρεται στο κείμενο αν υπήρξε ή θα υπάρξει κάποια μορφή συνεργασίας με το σύλλογο διδασκόντων ή το διευθυντή του σχολείου, εκτιμούμε ότι η τεκμηριωμένη πρόταση πιθανότατα υποβλήθηκε στο σχολείο²⁷.

Στα τρία σχολεία επομένως, όπως διαπιστώνεται από τα παραπάνω, ακολουθούνται τρεις διαφορετικές τακτικές: συνεργασία των γονέων με το σχολείο μέσω συλλογικών σχολικών οργάνων στη Βέροια, αποκλεισμός των γονέων στον Ευόσμο, ενώ στο Χαλάνδρι, πρώτοι οι γονείς κινούνται ως σύλλογος και προτείνουν στο σχολείο.

Οι σύλλογοι γονέων δεν εκφράζουν με αφορμή την ονοματοδοσία του σχολείου ρητά τις απόψεις τους για το σχολείο και την εκπαίδευση γενικότερα. Οι γονείς στη συγκεκριμένη περίπτωση εκφράζονται μέσα από τα ονόματα που επέλεξαν. Η πρόταση των ονομάτων του

²⁶ Είναι πιθανότερο να εννοείται το Σχολικό Συμβούλιο το οποίο περιλαμβάνει το διοικητικό συμβούλιο του Συλλόγου Γονέων, το σύλλογο διδασκόντων και εκπρόσωπο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η Σχολική Επιτροπή είναι ολιγομελές όργανο, το οποίο αποτελείται από τον διευθυντή του σχολείου, εκπρόσωπο του συλλόγου γονέων και εκπρόσωπο της τοπικής αυτοδιοίκησης (βλ. Κεφάλαιο 5).

²⁷ Η εκτίμηση αυτή επιβεβαιώθηκε μετά από τηλεφωνική επικοινωνία που είχαμε με την τότε πρόεδρο του εν λόγω Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων του σχολείου.

Συλλόγου Γονέων Χαλανδρίου είναι ολοκληρωμένη: αρχικά δίνεται το γενικό σκεπτικό της πρότασης και στη συνέχεια προτείνονται 13 ονόματα. Τα 6 πρώτα ονόματα που αποτελούν τις κύριες προτάσεις συνοδεύονται, όπως αναφέρθηκε, με το αντίστοιχο σκεπτικό. Το γενικό σκεπτικό της συνολικής πρότασης εξηγεί ότι η επιλογή του ονόματος στοχεύει στη σύνδεση του σχολείου με την ιστορία προσώπων και την ιστορία γενικότερα. Η αντίστοιχη πρόταση του Δημοτικού σχολείου της Βέροιας όμως δεν μας πληροφορεί για τους λόγους που επιλέχθηκαν τα προτεινόμενα ονόματα.

Τα ονόματα που αποτελούν τις προτάσεις των σχολείων διαφοροποιούνται επίσης. Η πρόταση του Δημοτικού σχολείου της Βέροιας περιλαμβάνει ως επικρατέστερη πρόταση το όνομα του αρχαιολόγου Μανόλη Ανδρόνικου και τα ονόματα Όλγανος και Προμηθέας και, όπως αναφέρθηκε, οι προτάσεις δεν αιτιολογούνται. Μπορούμε μόνο να εικάσουμε ότι το όνομα του Μανόλη Ανδρόνικου προτείνεται λόγω της σύνδεσης με την περιοχή αλλά και για να εμπνεύσει τους μαθητές με το παράδειγμα ενός μεγάλου σύγχρονου επιστήμονα και ερευνητή. Τα επόμενα ονόματα προέρχονται από τη μυθολογία και ειδικά το όνομα του Προμηθέα έχει συμβολικό χαρακτήρα²⁸. Η πρόταση του σχολείου, όπως υποδεικνύεται, προσπαθεί να αξιοποιήσει το πολιτισμικό κεφάλαιο της περιοχής, το οποίο αντλείται από την αρχαιότητα. Τα ονόματα συνδέονται περισσότερο με διδακτικές δραστηριότητες των μαθητών και τη θεώρηση του σχολείου ως χώρου «πνευματικής δημιουργίας».

Στην πρόταση του Συλλόγου Γονέων του Δημοτικού Σχολείου Χαλανδρίου αυτό που κυρίως εντυπωσιάζει είναι το σκεπτικό που συνοδεύει κάθε όνομα. Ενώ για παράδειγμα οι δύο πρώτες κύριες προτάσεις (Φλυάσιο και Αμπελιώτισσα) συνδέονται με το τοπικό στοιχείο και θα μπορούσαμε να πούμε ότι απλώς εξασφαλίζουν μια ισορροπία μεταξύ της αρχαιότητας και της θρησκευτικής παράδοσης, οι συμβολισμοί που τους αποδίδουν οι γονείς ξεπερνούν τα τετριμμένα και υποδεικνύουν ότι οι γονείς διαθέτουν μόρφωση και γενικότερη κουλτούρα. Από το πρώτο όνομα αντλούν τον συμβολισμό ενός σχολείου που «γεμίζει τους μαθητές με πνευματικούς καρπούς», ενώ με το δεύτερο, πέρα από την αναφορά στο ποίημα του Ελύτη, επιχειρούν να συνδέσουν τη σημερινή περιοχή με το αγροτικό παρελθόν της και με αυτόν τον τρόπο να αποδώσουν τιμή στη γη, τη μητέρα και τη γυναίκα. Τα γυναικεία ονόματα εξάλλου κυριαρχούν στις επόμενες κύριες προτάσεις. Οι κύριες προτάσεις περιλαμβάνουν αποκλειστικά ονόματα γυναικών που υπήρξαν πρωτοπόρες ή διακρίθηκαν σε διάφορους

²⁸ Ο Όλγανος ήταν γιος του μυθικού βασιλιά της Βέροιας, Βέρη. Προτομή του Ολγάνου (2^{ος} αιώνας μ.Χ) υπάρχει στο μουσείο της Βέροιας. Το όνομα του Προμηθέα, είναι περισσότερο ένα όνομα-σύμβολο. Ο Προμηθέας συμβολίζει τον άνθρωπο που υψώθηκε πάνω από τη μοίρα του θνητού, τον τραγικό ή τον πολιτικό άνθρωπο, τον άνθρωπο που δημιούργησε τον πολιτισμό, το ιδανικό του πολίτη, που μόνος του αποφασίζει και δρα, που ορθώνεται μπροστά στη μοίρα του και νικά με τη λογική του.

τομείς²⁹. Τα ονόματα των γυναικών που αναφέρονται (βλ. υποσημείωση 29) υποδεικνύουν τη γυναικεία πλειοψηφία στο Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων που ίσως σημαίνει ότι οι μητέρες είναι αυτές που ασχολούνται περισσότερο ενεργά με τα ζητήματα του σχολείου των παιδιών τους. Τα προτεινόμενα ονόματα κυρίως όμως δείχνουν ότι οι γονείς ανήκουν σε μια ανώτερη μορφωτικά τάξη, έχουν γνώση της νεότερης ιστορίας της Ελλάδας και μπορούν να χαρακτηριστούν πολιτικοποιημένα άτομα που ανήκουν στον ευρύτερο «προοδευτικό χώρο». Πρόκειται για άτομα που θεωρούν τη μόρφωση των παιδιών τους σημαντικό ζήτημα και είναι διατεθειμένα να αξιοποιήσουν το πολιτισμικό κεφάλαιο που διαθέτουν για να επιτύχουν μια καλύτερη εκπαίδευση των παιδιών. Η αναφορά τους σε εκδήλωση που διοργάνωσαν για τα δικαιώματα των παιδιών και η αποστολή ηχογραφημένου μηνύματος από την κα. Μαραγκοπούλου, υποδεικνύουν ότι το πολιτισμικό κεφάλαιο των γονέων μπορεί να μετατραπεί και σε κοινωνικό κεφάλαιο του σχολείου και αντίστροφα.

Οι γονείς του Δημοτικού σχολείου Ευόσμου (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 6) έχουν, κατά το δημοσίευμα, προτείνει το όνομα δασκάλου και πρώην διευθυντή του σχολείου. Οι γονείς επιθυμούν να τιμήσουν τη μνήμη του παλαιού δασκάλου επειδή όπως αναφέρει χαρακτηριστικά μέλος του Συλλόγου Γονέων: «δεν ήταν τυχαίος δάσκαλος. Ήταν πρότυπο αναφοράς για την τοπική κοινωνία. Καλλιεργούσε το πνεύμα και δίδασκε τις ανθρώπινες αξίες». Ο σύλλογος γονέων ενός περιφερειακού σχολείου, με μικρό πολιτισμικό κεφάλαιο, επιλέγει το όνομα ενός πρώην διευθυντή και καλού δασκάλου του σχολείου. Αντλεί πόρους και πρότυπα από το ίδιο το παρελθόν του σχολείου δίνοντας έμφαση στις ανθρώπινες αξίες. Το όνομα αυτό όμως δεν μπορεί να επαυξήσει το πολιτισμικό ή κοινωνικό κεφάλαιο του σχολείου και επιπλέον σε ένα ευρύτερο ανταγωνιστικό περιβάλλον, ένα τέτοιο όνομα δεν θα έχει καμία ανταλλακτική αξία.

Συνοψίζοντας, κύριος παράγοντας διαφοροποίησης της σχέσης γονέων-σχολείου αναδεικνύεται το πολιτισμικό και κοινωνικό κεφάλαιο των γονέων των μαθητών. Το πολιτισμικό και κοινωνικό κεφάλαιο που διαθέτουν είναι αυτό που δίνει στους γονείς του

²⁹ Αναφέρουμε τα προτεινόμενα ονόματα και τα κύρια σημεία του σκεπτικού που τα συνοδεύουν:

-Καλλιόπη Αετοπούλου Μουστάκα, ευεργέτις του Χαλανδρίου (Αετοπούλειο Πνευματικό Κέντρο), εισηγήθηκε την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1964, επί Γ. Παπανδρέου.

-Σεβαστή Καλλισπέρη, από τις πρώτες Ελληνίδες φοιτήτριες, συνέβαλε στην προετοιμασία των Ολυμπιακών Αγώνων το 1896, πρόσφερε τα κτήματά της για να χτιστούν σχολεία στο Χαλάνδρι.

-Ρόζα Ιμβριώτη, πανεπιστημιακή παιδαγωγός, εισηγήθηκε το σχολείο εργασίας και ίδρυσε το πρώτο σχολείο για παιδιά με νοητική υστέρηση, δράση υπέρ των κρατούμενων γυναικών στη μεταπολεμική περίοδο.

-Αλίκη Γιωτοπούλου Μαραγκοπούλου, πανεπιστημιακός, πρώτη γυναίκα πρύτανης στην Ελλάδα, πρόεδρος του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας του Ιδρύματος Μαραγκοπούλου και της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, προώθησε τη βελτίωση της θέσης των γυναικών και των παιδιών στην Ελλάδα και τον κόσμο. Παρεμβάσεις της στον ΟΗΕ, ίδρυμα Μαραγκοπούλου. Οι γονείς αναφέρουν ότι «η κ.

Μαραγκοπούλου είχε αποστείλει και ηχογραφημένο μήνυμα με την ευκαιρία της εκδήλωσης για τα Δικαιώματα των Παιδιών που είχε οργανωθεί στο σχολείο μας».

δημοτικού σχολείου του Χαλανδρίου τη «δύναμη και εξουσία» (Bourdieu, 1999) να κινηθούν πρώτοι στην υπόθεση της ονοματοδοσίας του σχολείου και να προτείνουν αυτοί προς το σχολείο, ακόμα και όταν δεν λειτουργούν τα θεσμοθετημένα συλλογικά όργανα. Οι γονείς αυτοί έχουν τη διάθεση και τη δύναμη να διαπεράσουν, με την ευκαιρία της ονοματοδοσίας, τα σύνορα του σχολείου. Επομένως η έλλειψη πρόβλεψης του ΥΠΕΠΘ για ενεργοποίηση των συμμετοχικών συλλογικών οργάνων, όπως εξάλλου προβλέπει η ισχύουσα νομοθεσία (Ν. 1566/85, βλ. Κεφ. 5), «δεν αφήνει τα πράγματα όπως είναι» αλλά ισοδυναμεί με περαιτέρω ενίσχυση της φωνής των ισχυρών γονέων και περαιτέρω εξασθένιση της φωνής των κοινωνικά και πολιτισμικά αδύναμων. Με μια τέτοια πολιτική αμέλειας (εκ μέρους του ΥΠΕΠΘ) ή αδράνειας (εκ μέρους του σχολείου) οι διαφορές ενισχύονται και προοπτικά μεταφέρονται στο μέλλον των σχολείων και των μαθητών τους.

Η ανάγνωση των κειμένων των Ενώσεων Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 42, 43, 46) και της Ομοσπονδίας Ενώσεων Γονέων Μαθητών Νομαρχίας Πειραιά (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 43) μεταφέρει την ονοματοδοσία από το πεδίο του σχολείου στο πεδίο της πολιτικής. Οι Ενώσεις και οι Ομοσπονδίες Γονέων διατυπώνουν λόγο συνδικαλιστικό, χρησιμοποιώντας αποσπάσματα από ανακοινώσεις συνδικαλιστικών παρατάξεων των εκπαιδευτικών. Το κείμενο του αντιπροέδρου της Ένωσης Γονέων Αμαρουσίου χρησιμοποιεί εκτενή αποσπάσματα από την ανακοίνωση της συνδικαλιστικής παράταξης Παρεμβάσεις Κινήσεις Συσπειρώσεις Π.Ε (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 4), την οποία έχουμε αναλύσει στο κεφάλαιο 7. Ιδιαίτερα η κοινή ανακοίνωση της Ομοσπονδίας Ενώσεων Γονέων Μαθητών Νομαρχίας Πειραιά και της Ένωσης Γονέων και Κηδεμόνων Δήμου Κερατσινίου (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 43) αποτελεί πιστό αντίγραφο του άρθρου του συνδικαλιστή μέλους της γραμματείας του ΠΑΜΕ Εκπαιδευτικών (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 13) που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Ριζοσπάστης, και το κείμενο έχει αναλυθεί επίσης στο κεφάλαιο 7. Η επανάληψη του κειμένου υποδεικνύει ότι τα διοικητικά συμβούλια της συγκεκριμένης Ομοσπονδίας γονέων και του Συλλόγου γονέων και κηδεμόνων ελέγχονται από τον κομματικό χώρο του ΚΚΕ τον οποίο εκφράζει και το ΠΑΜΕ.

Το δελτίο τύπου της Ένωσης Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων του Δήμου Παλλήνης (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 46) και το κείμενο του αντιπροέδρου της Ένωσης Γονέων Αμαρουσίου (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 42) συμπίπτουν στις περισσότερες διαπιστώσεις τους σε ό,τι αφορά την εκτίμηση της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας και κυρίως στην απαρίθμηση των προβλημάτων των σχολείων και της εκπαίδευσης γενικότερα.

Σχετικά με τη διαδικασία που ορίστηκε από το ΥΠΕΠΘ, εκτιμούν ότι χαρακτηρίζεται από έλλειψη συνεργασίας με τις οργανώσεις των γονέων, τα 15μελή συμβούλια των μαθητών και

την τοπική αυτοδιοίκηση. Διατυπώνουν επίσης ανησυχίες για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων που προβλέπει η σχετική με την ονοματοδοσία εγκύκλιος και διαβλέπουν την πιθανότητα εμπλοκής χορηγών. Εντοπίζουν τον αρνητικό αντίκτυπο των χρονικών περιορισμών της διαδικασίας για ένα σοβαρό, όπως εκτιμούν, ζήτημα και διατυπώνουν το φόβο ότι η συζήτηση για το όνομα του σχολείου μπορεί να προκαλέσει διαμάχες.

Σχετικά με τα προβλήματα των σχολείων και της εκπαίδευσης αναφέρονται στην υποχρηματοδότηση και τα κτιριακά προβλήματα, την ιδιωτικοποίηση της προσχολικής αγωγής, τα προβλήματα λειτουργίας των ολοήμερων σχολείων, τις συμπτώξεις των τμημάτων, τις ελλείψεις σε εκπαιδευτικούς και βιβλία και τις απώλειες των διδακτικών ωρών. Έχει όμως ενδιαφέρον να αναφέρουμε ότι στο δελτίο τύπου της Ένωσης Συλλόγων Γονέων του Δήμου Παλλήνης ζητείται «οργάνωση και επί τέλους αξιολόγηση των παρεχόμενων από τους εκπαιδευτικούς υπηρεσιών προς όφελος του κοινωνικού συνόλου».

Πέρα από τη διαπίστωση των προβλημάτων, η οποία συμπίπτει με αυτή των εκπαιδευτικών, η σχετική ομοιομορφία του λόγου δεν διευκολύνει τον εντοπισμό των ιδιαίτερων προβλημάτων της κάθε περιοχής. Διαπιστώνεται μεγάλη απόσταση ανάμεσα στο λόγο των Συλλόγων γονέων, όπως εκτέθηκε μέσα από τα κείμενα της συλλογής μας, και το λόγο των Ενώσεων των γονέων. Η διαπίστωση αυτή, ίσως υποδεικνύει και ένα ζήτημα *αντιπροσώπευσης* των γονέων από τις Ενώσεις και τις Ομοσπονδίες τους.

8.3.3 Οι κάτοικοι και οι πολίτες

Στην κατηγορία «κάτοικοι και πολίτες της τοπικής κοινωνίας» περιλαμβάνονται σύλλογοι κατοίκων και κινήσεις πολιτών, μεμονωμένοι αρθρογράφοι και σχολιαστές αναρτήσεων σε τοπικά ιστολόγια. Οι κάτοικοι και οι απλοί πολίτες συναντώνται ως ομιλητές μόνο σε 1 άρθρο εφημερίδας (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 6) ενώ είναι συντάκτες 1 κειμένου-άρθρου σε τοπική εφημερίδα (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 29) και 1 κειμένου Κίνησης πολιτών αναρτημένου στο ιστολόγιο της Κίνησης (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 44). Στην πλειοψηφία τους οι πολίτες συναντώνται ως σχολιαστές «κάτω» από αναρτήσεις σε 3 τοπικά ιστολόγια: Αμφιλοχία Press – 15 σχολιαστές (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 25), exeisminima.gr, Local blog news from Thebes – 4 σχολιαστές (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 28), Agrinio-Culture – 6 σχολιαστές (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 15) και σε 1 φόρουμ: Forum Acrobase – 6 σχολιαστές (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 49).

Στα κείμενα της κατηγορίας αυτής, όπως και στα κείμενα των δημοσιογράφων που θα δούμε πιο κάτω, υπάρχουν δύο γενικές διακριτές κατευθύνσεις. Όταν ο συντάκτης του κειμένου αποδέχεται την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας, επικεντρώνει το ενδιαφέρον

του στα κατάλληλα ονόματα και στα πεδία από τα οποία μπορούν να αντληθούν. Ειδικά η συζήτηση για συγκεκριμένα ονόματα είναι έντονη και μπορεί να διαρκέσει για μεγάλο χρονικό διάστημα (χαρακτηριστικά, σε συζήτηση στο ιστολόγιο Αμφιλοχία press συμμετέχουν 15 σχολιαστές και η συζήτηση διαρκεί από τις 14-4-2008 έως τις 4-12-2008). Όταν ο συντάκτης στέκεται κριτικά απέναντι στην πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας, η συζήτηση περιστρέφεται γύρω από τα προβλήματα των σχολείων και της παιδείας γενικότερα και η πολιτική της ονοματοδοσίας κρίνεται αναντίστοιχη σε σχέση με αυτά. Ως προς τη γενική τοποθέτηση απέναντι στην πολιτική της ονοματοδοσίας των σχολείων που εξήγγειλε ο υπουργός Παιδείας, οι θετικές και οι αρνητικές γνώμες είναι ισάριθμες. Οι συντάκτες άρθρων και αρχικών κειμένων στα τοπικά ιστολόγια είναι θετικοί απέναντι στην ονοματοδοσία. Οι αρνητικές τοποθετήσεις προέρχονται περισσότερο από τους σχολιαστές.

Η πρωτοβουλία του υπουργού Παιδείας χαρακτηρίζεται από συντάκτη άρθρου, ο οποίος δηλώνει παλαιός κάτοικος του Κιλκίς, αξιόλογη και «πολύ σωστή κίνηση... και έμπρακτη απόδειξη ότι γίνεται προσπάθεια για σμίκρυνση της διαφοράς» της ελληνικής από την ευρωπαϊκή εκπαιδευτική και πολιτισμική πραγματικότητα (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 29). Στο τοπικό ιστολόγιο Agrinio – Culture (Κείμενο του τοπικού τύπου, αρ. 15), ο συντάκτης της ανάρτησης του ιστολογίου εκφράζεται θετικά για την πρωτοβουλία ονοματοδοσίας των σχολείων αναφέροντας χαρακτηριστικά ότι «αυτή ήταν μια κίνηση από πλευράς υπουργείου που την περιμέναμε παρά πολύ καιρό» επειδή θεωρεί ότι ««η ιστορία, η παράδοση και ο πολιτισμός μας είναι τέτοιος που μας επιτρέπει να μετονομάσουμε εκατοντάδες χιλιάδες σχολεία». Η Κίνηση Πολιτών Ηλιούπολης «Χαρταετός» σε επιστολή της προς το διευθυντή και το σύλλογο διδασκόντων Δημοτικού Σχολείου της Ηλιούπολης - την οποία κοινοποιεί επίσης στο σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων του σχολείου, το δήμαρχο Ηλιούπολης και τη δημοτική επιτροπή Παιδείας- θεωρεί ουσιαστικότερη συνιστώσα της ονοματοδοσίας των σχολείων τις εκδηλώσεις και δραστηριότητες στις οποίες, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από την εγκύκλιο του ΥΠΕΠΘ, θα συμμετάσχουν οι μαθητές. Τα μέλη της Κίνησης δηλώνουν την προθυμία τους να στηρίζουν παρόμοιες εκδηλώσεις όπως και κάθε ανάλογη δημιουργική πρωτοβουλία (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 44).

Στα παραπάνω διακρίνονται τρεις διαφορετικές νοηματοδοτήσεις της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας: η ονοματοδοσία ως *εκσυγχρονισμός* της ελληνικής εκπαίδευσης κατά τα ευρωπαϊκά πολιτισμικά πρότυπα, ως *μέσον προβολής* της τοπικής παράδοσης και του τοπικού πολιτισμού και τέλος, ως *έναρξη συνεργασιών* μεταξύ των σχολείων και τοπικών πολιτιστικών κινήσεων πολιτών και άλλων φορέων.

Όσοι σχολιάζουν αρνητικά, χαρακτηρίζουν το μέτρο της ονοματοδοσίας «επιφανειακό μέτρο», «για το θεαθήναι», «μικρό, ασήμαντο και πιθανόν επιζήμιο» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 28), αντιμετωπίζουν ειρωνικά την πολιτική της ονοματοδοσίας και συμπεραίνουν ότι με αυτό δεν αναβαθμίζονται τα σχολεία. Υπάρχει μάλιστα σχολιαστής που εκτιμά ότι η προσθήκη προσωνυμίας θα «ανοίξει ένα παράθυρο για προμήθειες» λόγω της αλλαγής πινακίδων στα σχολεία, λογότυπων, σφραγίδων κλπ.

Όσοι στα κείμενά τους ασχολούνται με τη διαδικασία που θα ακολουθηθεί, διατυπώνουν την κριτική τους για την αγνόηση του τοπικού παράγοντα στη λήψη της απόφασης για το όνομα και για την ανάθεση της απόφασης αποκλειστικά στην κρίση των εκπαιδευτικών και του διευθυντή. Η αντίδραση των κατοίκων του Ευόσμου είναι το θέμα δημοσιεύματος της εφημερίδας Μακεδονία (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 6). Ο πρόεδρος Συλλόγου κατοίκων Νέας Πολιτείας Ευόσμου δηλώνει στην εφημερίδα:

Εμείς αντιδρούμε στην εγκύκλιο του υπουργείου, γιατί αφήνει εκτός από τις διαδικασίες λήψης απόφασης τις τοπικές κοινωνίες και υποδεικνύει ως αρμόδιους γι' αυτό το θέμα το σύλλογο διδασκόντων και τον διευθυντή του σχολείου. (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 6, Παράρτημα 3)

Σε σχόλιό του, κάτοικος του Αγρινίου εξηγεί την ένστασή του για τον αποφασιστικό ρόλο των εκπαιδευτικών, θεωρώντας το σύλλογο διδασκόντων αστάθμητο παράγοντα που επομένως δεν μπορεί να αποφασίζει για κάτι τόσο σταθερό και διαχρονικό όπως είναι το όνομα του σχολείου (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 15). Σε κάποια κείμενα εκφράζεται επίσης έμμεσα έλλειψη εμπιστοσύνης στην κρίση των συλλόγων των εκπαιδευτικών και επικριτική διάθεση στη γραφειοκρατία του δημοσίου τομέα.

Η συζήτηση για τα κατάλληλα ονόματα κυριαρχεί στα κείμενα της κατηγορίας αυτής. Ο συντάκτης άρθρου σε τοπική εφημερίδα του Κιλκίς (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 29) θεωρεί ότι πρέπει τα ονόματα που θα δοθούν στα σχολεία να αντληθούν από το χώρο της εκπαίδευσης. Αναφέρεται σε

Δασκάλους με ήθος, με γνώσεις και με εθνικό φρόνημα, δασκάλους που είχαν καταφέρει να μας μεταδίδουν όχι μόνο γνώσεις αλλά και αρχές... που κατάφεραν μέσα από αντίξοες συνθήκες να μας διδάξουν, να μας εμπνεύσουν και να μας παραδειγματίσουν με τη συμπεριφορά τους. (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 29, Παράρτημα 3)

Προτείνει δε συγκεκριμένα ονόματα παλαιών εκπαιδευτικών του Κιλκίς, σκιαγραφώντας την προσωπικότητά τους και αναδεικνύοντας παράλληλα αυτό που θεωρεί πρότυπο εκπαιδευτικού. Το πρότυπο του εκπαιδευτικού αναδεικνύεται και από την έντονη και μακρά συζήτηση που διεξάγεται στο ιστολόγιο Αμφιλοχία Press. Με έναυσμα την πρόταση ονοματοδοσίας του Λυκείου της περιοχής με το όνομα αυτόχειρα εκπαιδευτικού του σχολείου, οι σχολιαστές ασχολούνται περισσότερο με το ηθικό ζήτημα που προκύπτει. Από τα γραφόμενά τους όμως αναδύεται παράλληλα το πρότυπο του «καλού καθηγητή», ο οποίος

είχε συνδέσει τη ζωή του με το σχολείο, θεωρούσε το σχολείο «ναό της μάθησης», ήταν «πάνω απ' όλα άνθρωπος» αλλά και «αξιόλογος καθηγητής» και ενέπνεε το σεβασμό.

Στο τοπικό ιστολόγιο Agrinio – Culture (Κείμενο του τοπικού τύπου, αρ. 15) προτείνονται ονόματα που ανήκουν σε προσωπικότητες με καταγωγή το Αγρίνιο και αντλούνται από το χώρο των γραμμάτων, των τεχνών, του κλασικού αθλητισμού, της ιστορίας και των ευεργετών. Είναι προφανής η πρόθεση να αναδειχθεί το τοπικό στοιχείο και να τιμηθούν προσωπικότητες της περιοχής³⁰. Στη συζήτηση για τα ονόματα στα κείμενα αυτής της κατηγορίας εκφράζονται επίσης φόβοι για τοπικιστικά ή κομματικά κριτήρια και για διχαστικές παρενέργειες από ονόματα πολιτικών.

Η Κίνηση Πολιτών Ηλιούπολης «Χαρταετός» με την επιστολή της προτείνει το όνομα του λογοτέχνη και δασκάλου Γιώργη Κρόκου και υποδεικνύει ότι εκτός από τα προβεβλημένα μεγάλα ονόματα λογοτεχνών, δασκάλων και ποιητών, υπάρχουν και οι «ακάματοι εργάτες του πνεύματος και του πολιτισμού» που είναι ελάχιστα γνωστοί. Η πρόταση της Κίνησης πολιτών αναδεικνύει μια άλλη διάσταση της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας. Υποδεικνύεται η *διαπάλη* που συντελείται μέσα στο πεδίο του πολιτισμού όπου επιβάλλονται τα μεγάλα, λαμπερά ονόματα λογοτεχνών, ποιητών, ανθρώπων της τέχνης. Υπάρχει και μέσα σ' αυτό το πεδίο ένα «χρηματιστήριο αξιών» όπου αποτιμώνται με όρους αναγνωρισιμότητας, φήμης, γοήτρου αλλά τελικά και οικονομικής απόδοσης, ονόματα καλλιτεχνών, λογοτεχνών και κριτικών και τα πνευματικά και καλλιτεχνικά έργα τους. Σ' αυτό το πεδίο, το όνομα και το έργο του Γ. Κρόκου είναι ένα πολύ μικρό κεφάλαιο, συγκρινόμενο με νομπελίστες ποιητές και προβεβλημένους καλλιτέχνες. Η επιστολή της Κίνησης πολιτών εισάγει μια αμφισβήτηση στην αυτονόητη άμεση σύνδεση της φήμης και της αναγνωρισιμότητας ενός καλλιτέχνη με τη σπουδαιότητα του έργου του. Όπως αναφέρεται στο σκεπτικό, η ονοματοδοσία ενός σχολείου με το όνομα του Γ. Κρόκου:

θα ήταν μια γενναία απόδοση τιμής σε ένα μεγάλο άνθρωπο του πνεύματος και δημιουργό, που προτίμησε την ουσία των πραγμάτων από την προσωπική του προβολή και τη διεκδίκηση της φήμης του έργου του. (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 44, Παράρτημα 3)

Στο παραπάνω παράθεμα υπονοείται η επιλογή ή μη της δημοσιότητας από τον ίδιο τον καλλιτέχνη, η *ενέργεια* και ο *χρόνος* (Bourdieu, 1986) που καταβάλλεται από αυτόν για να επιτύχει την αναγνώριση του έργου του και την αναγνωρισιμότητα του ονόματός του.

³⁰ Τα ονόματα που προτείνονται είναι: Κωνσταντίνος Χατζόπουλος (ποιητής, μεταφραστής, σοσιαλιστής, δημοτικιστής), Χρήστος Καπράλος (γλύπτης), Μιχάλης Κούσης (μαραθωνοδρόμος), Μήτσος Χατζόπουλος (αδερφός του Κωνσταντίνου, μεταφραστής και δοκιμογράφος), Νικόλαος Παναγιώτου (μακεδονομάχος), Αριστείδης Μόσχος (κορυφαίος οργανοπαίχτης και δάσκαλος σαντουριού), Ευάγγελος Παπαστράτος (επιχειρηματίας, καπνέμπορος, ευεργέτης της περιοχής). Οι πληροφορίες στις παρενθέσεις είναι δικές μας.

Στα κείμενα των κατοίκων και πολιτών που στέκονται κριτικά απέναντι στην πολιτική της προσθήκης προσωπικής γίνεται αναφορά στα προβλήματα των σχολείων, της εκπαίδευσης και στην εκπαιδευτική πολιτική. Αναφέρονται: η υποβάθμιση του ολοήμερου σχολείου, ο συρρικνούμενος μαθητικός πληθυσμός στα χωριά, τα κτιριακά προβλήματα των σχολείων, οι ελλείψεις καθηγητών και βιβλίων, οι χαμηλοί μισθοί των εκπαιδευτικών, η έλλειψη επαγγελματικής εκπαίδευσης, η ιδιωτικοποίηση και τα φροντιστήρια, η αδυναμία του σχολείου να διδάξει με επάρκεια τις βασικές γνώσεις αλλά και τις ξένες γλώσσες, τη μουσική και τον πολιτισμό. Ένας σχολιαστής καταλήγει με τη διαπίστωση ότι «καμία κυβέρνηση των τελευταίων χρόνων δεν ενδιαφέρθηκε ουσιαστικά για την παιδεία».

Συνοψίζοντας, οι πολίτες απέναντι στην ονοματοδοσία αντιδρούν με δύο διαφορετικούς τρόπους. Κάποιοι, βρίσκουν την ευκαιρία να εκφράσουν την απογοήτευση και το θυμό τους για τα σοβαρά προβλήματα της εκπαίδευσης και για την αδιαφορία των κυβερνήσεων σε ζητήματα παιδείας, ενώ άλλοι επιδοκιμάζουν την ονοματοδοσία. Για κάποιους, η ονοματοδοσία είναι ένα μέτρο εκσυγχρονισμού της ελληνικής εκπαίδευσης κατά τα ευρωπαϊκά πολιτισμικά πρότυπα, για τους περισσότερους όμως, αποτελεί μέσον για την ανάδειξη του τοπικού στοιχείου και για την έναρξη συνεργασιών του σχολείου με τοπικούς φορείς. Το όνομα επιλέγεται για να λειτουργήσει ως πρότυπο με άντληση ονομάτων από το χώρο της εκπαίδευσης ή ως μέσον για να τιμηθούν και να αναγνωριστούν πρόσωπα της περιοχής, κάποια από τα οποία δεν είναι επαρκώς αναγνωρισμένα. Η αντίδραση στη διαδικασία υποδεικνύει ότι οι πολίτες θα επιθυμούσαν μεγαλύτερη συμμετοχή του τοπικού στοιχείου σ' αυτήν και ότι η απόφαση των εκπαιδευτικών δεν επαρκεί για να νομιμοποιήσει στη συνείδηση των πολιτών την επιλογή του ονόματος ενός σχολείου. Οι πολίτες προβάλλουν ως πρότυπα εκπαιδευτικούς παλαιότερων εποχών και θεωρούν ότι οι σημερινοί εκπαιδευτικοί δεν είναι επαρκώς ενσωματωμένοι στην τοπική κοινωνία. Οι πολίτες ασκούν επίσης κριτική στη «γραφειοκρατική» αντίληψη της δημόσιας εκπαίδευσης. Από τα κείμενα της υποενότητας αυτής προκύπτει ότι η ονοματοδοσία λειτουργεί ως *ένασμα* για να κινηθούν τοπικοί φορείς επιζητώντας *μεγαλύτερη εμπλοκή* στα ζητήματα του σχολείου.

8.3.4 Η τοπική αυτοδιοίκηση

Το ζήτημα της ονοματοδοσίας των σχολείων απασχολεί τους Δήμους καθώς η λειτουργία των σχολείων βρίσκεται στη δική τους δικαιοδοσία. Η τοπική αυτοδιοίκηση, όπως φαίνεται από την ανάλυση των κειμένων που εκτίθενται στη συνέχεια, ακολουθεί σε γενικές γραμμές τρία διαφορετικά πρότυπα στη στάση της κατά τη διαδικασία ονοματοδοσίας και τη σχέση της με τα σχολεία. Αλλού, αντιδρά και καταγγέλλει τον παραγκωνισμό της με επιστολές

διαμαρτυρίας. Αλλού ενεργοποιείται και κινείται παράλληλα, με δικές της επιτροπές ονοματοδοσίας, άλλοτε επιτυγχάνοντας συνεργασία με τα σχολεία και άλλοτε όχι. Σε κάποιες περιοχές, τέλος, προσφέρει αρωγή και στήριξη στις εκδηλώσεις μετονομασίας των σχολείων.

Η αντίδραση της τοπικής αυτοδιοίκησης αποτυπώνεται στα δημοσιογραφικά κείμενα τοπικών εφημερίδων έντυπων ή ηλεκτρονικών (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 9, 19, 27, 34, 20, 50, 39). Στις περιοχές ιδιαίτερα όπου, παρά την απουσία πρόβλεψης στην εγκύκλιο του ΥΠΕΠΘ, υπήρξε ενεργοποίηση και παρέμβαση των Δήμων στη διαδικασία, βρίσκουμε κείμενα στις ιστοσελίδες των αντίστοιχων Δήμων ή σε τοπικές εφημερίδες που μας δίνουν πληροφορίες για τις ενέργειες που έγιναν (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 10, 16, 17) καθώς και δημοσιεύματα στις τοπικές εφημερίδες που προβάλλουν τη συνεργασία αυτοδιοίκησης και σχολείου (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 30, 32, 37).

Η αντίδραση των Δήμων, όπως τεκμηριώνεται από τα κείμενα, οφείλεται στην παράκαμψη των Δήμων στο ζήτημα της ονοματοδοσίας των σχολείων παρά το γεγονός ότι οι δήμοι έχουν στην αρμοδιότητά τους την ευθύνη και τις λειτουργικές δαπάνες των σχολείων. Κάποια δημοσιογραφικά δημοσιεύματα αναφέρονται σε αντιδράσεις και «οξύνσεις σχετικά με την επιλογή ονομάτων» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 34 και 9). Άλλα κείμενα περιγράφουν τα δημοτικά συμβούλια που ασχολήθηκαν με το ζήτημα της ονοματοδοσίας των σχολείων (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 19, 39), στα οποία αποφασίστηκε η σύνταξη και αποστολή επιστολής διαμαρτυρίας προς το Υπουργείο Παιδείας για την παράκαμψη και αγνόηση των δήμων στη διαδικασία. Κατά τη συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου Νάουσας επίσης, γίνεται αναφορά σε ανάλογη επιστολή την οποία προτίθεται να στείλει η ΚΕΔΚΕ (Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας).

Στην ηλεκτρονική εφημερίδα *Patranews* δημοσιεύεται η επιστολή που απέστειλε ο πρόεδρος της ΤΕΔΚ (Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων) Αχαΐας προς τον Περιφερειακό Διευθυντή Εκπαίδευσης Δ. Ελλάδας και προς τον υπουργό Παιδείας. Ο πρόεδρος της ΤΕΔΚ Αχαΐας αναφέρει μεταξύ άλλων:

Θέλουμε να πιστεύουμε ότι ο αποκλεισμός της συμμετοχής των ΟΤΑ στην άνω διαδικασία, έγινε εκ παραδρομής και όχι επειδή το επέβαλαν συγκεκριμένες πολιτικές πρακτικές. Θεωρούμε επιβεβλημένη την αναστολή της εφαρμογής της συγκεκριμένης εγκυκλίου, έτσι ώστε να συνεδριάσουν και να αποφασίσουν τα Δημοτικά Συμβούλια κάθε Δήμου, επί του άνω θέματος, προκειμένου να προχωρήσει ομόφωνα και συλλογικά, ένα τόσο σημαντικό εγχείρημα, που δεν χωρά τακτικές πολιτικής ή κομματικής αντιπαράθεσης. (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 20, Παράρτημα 3)

Στο δημοσίευμα της τοπικής εφημερίδας «Πολιτεία Αιτωλών και Ακαρνάνων» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 50) φιλοξενούνται δηλώσεις του Δημάρχου Οινιαδών σχετικές με την αντίδραση της τοπικής αυτοδιοίκησης στην ονοματοδοσία του Γυμνασίου Νεοχωρίου και δίνεται η πληροφορία ότι ο δήμαρχος κατέθεσε ένσταση στο Υπουργείο Παιδείας «να μη

γίνει δεκτή η πρόταση της διεύθυνσης και των καθηγητών». Ο δήμαρχος αναφέρει επίσης ότι «η Αυτοδιοίκηση πρέπει να ερωτάται σε αυτές τις περιπτώσεις».

Σημειώνουμε στο σημείο αυτό ότι στις 22-3-2008, ο υπουργός Παιδείας Ευριπίδης Στυλιανίδης ίσως κατόπιν των αντιδράσεων των Δήμων, απέστειλε προς τον πρόεδρο της ΚΕΔΚΕ Νικήτα Κακλαμάνη επιστολή (ΚΕΔΚΕ, 2008α, Βιβλιογραφία, Πηγές), με την οποία τον πληροφορεί για την πρωτοβουλία του ΥΠΕΠΘ «να καθιερωθούν προσωνύμια για τις σχολικές μονάδες της χώρας». Αναφέρει ότι η πρωτοβουλία του υπουργείου «σε πρώτη φάση απευθύνεται στους παιδαγωγούς» και ότι «ζητήθηκε από τους περιφερειακούς Διευθυντές Εκπαίδευσης να συστήσουν ειδικές επιτροπές εμπειρογνομόνων για να συλλέξουν από τους συλλόγους διδασκόντων προτάσεις για διάφορα...ονόματα». Στη συνέχεια ο υπουργός διαβεβαιώνει τον πρόεδρο της ΚΕΔΚΕ ότι η διαδικασία ακολουθεί πιστά την κείμενη νομοθεσία (Π.Δ 201/1998, αρ. 2, παρ. 4) και παραθέτει το αναφερόμενο άρθρο. «Σε δεύτερη φάση», αναφέρεται στην επιστολή, «είναι κατά νόμον επιβεβλημένη η γνώμη τόσο της τοπικής όσο και της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης». Για το λόγο αυτό ο υπουργός παρακαλεί τον πρόεδρο της ΚΕΔΚΕ, υπό την ιδιότητά του αυτή, να ζητήσει από όλα τα μέλη της ΚΕΔΚΕ να έρθουν σε επαφή με τους περιφερειακούς Διευθυντές Εκπαίδευσης προκειμένου «να συμβάλλουν και αυτοί στην ανάδειξη των καταλληλότερων προσωπικοτήτων για την τελική επιλογή». Γνωστοποιεί δε, ότι την ίδια επιστολή αποστέλλει προς την ΕΝΑΕ (Ένωση Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδος) «για να βοηθηθεί το Υπουργείο από τη γνώση και την εμπειρία της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης στην πρωτοβουλία του αυτή».

Από την πλευρά του, ο πρόεδρος της ΚΕΔΚΕ Νικήτας Κακλαμάνης, στις 2-4-2008, αποστέλλει προς τις ΤΕΔΚ όλης της χώρας με κοινοποίηση στους ΟΤΑ του Νομού, επιστολή (ΚΕΔΚΕ, 2008β, Βιβλιογραφία, Πηγές) στην οποία, αφού αναφέρει όσα γράφει η επιστολή του υπουργού Παιδείας σχετικά με την πρωτοβουλία της ονοματοδοσίας, την κείμενη νομοθεσία και την προβλεπόμενη διαδικασία, καλεί τα μέλη της ΚΕΔΚΕ να έρθουν «σε συνεργασία με τους οικείους Περιφερειακούς Διευθυντές του ΥΠΕΠΘ» ώστε να συμβάλλουν «αποφασιστικά στην ανάδειξη των καταλληλότερων προσωπικοτήτων για την τελική επιλογή, προκειμένου να καταστεί δυνατή η έκδοση των σχετικών υπουργικών αποφάσεων».

Σε ορισμένες περιοχές, όπως αναφέραμε, η τοπική αυτοδιοίκηση ενεργοποιείται στη διαδικασία ονοματοδοσίας παρά την έλλειψη πρόβλεψης στην υπουργική εγκύκλιο. Η ενεργοποίηση της τοπικής αυτοδιοίκησης παίρνει διάφορες μορφές.

για τις εντάσεις που θα δημιουργηθούν στο εσωτερικό των συλλόγων διδασκόντων λόγω της φόρτισης που δυνάμει μεταφέρει ένα όνομα. Θεωρούν ότι η απόφαση ενός σχολείου να αποκτήσει όνομα προκύπτει ως ένα εσωτερικό αίτημα της εκπαιδευτικής κοινότητας και θα πρέπει να συναντά ευρεία συναίνεση μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών και επισημαίνουν την απουσία πρόβλεψης συμμετοχής των μαθητών στη διαδικασία³².

Οι βουλευτές αναφέρουν ότι υπήρχε μέχρι τότε δυνατότητα απόκτησης ονόματος από τα σχολεία χωρίς να δημιουργηθούν προβλήματα, ενώ με την υποχρεωτικότητα το κράτος επιβάλλει σε όλους τους συλλόγους διδασκόντων να ονοματοδοτήσουν το σχολείο τους, ακόμα και αν δεν το έχουν σκεφτεί. Οι δύο βουλευτές ρωτούν τον υπουργό Παιδείας σχετικά με την υποχρεωτικότητα της διαδικασίας ακόμα και στις περιπτώσεις που δεν υπάρχει συναίνεση ή σχετική επιθυμία. Ρωτούν επίσης για τα κριτήρια με τα οποία θα αποφασιστούν τελικά τα ονόματα από το ΥΠΕΠΘ και για τον τρόπο με τον οποίο θα διασφαλιστεί ότι αυτά θα είναι αποδεκτά από την εκπαιδευτική κοινότητα και την τοπική κοινωνία και ότι δεν θα χρησιμοποιηθούν για προπαγανδιστικούς σκοπούς (Βλ. και Συζήτηση με βουλευτή Ν. Τσούκαλη, Παράρτημα 1).

8.3.6 Κείμενα προγενέστερα της εξαγγελίας της «προσθήκης προσωνυμίας»

Τα κείμενα που είναι προγενέστερα της εξαγγελίας του υπουργού Παιδείας για ονοματοδοσία όλων των σχολείων αφορούν τις αποφάσεις τριών σχολείων για προσθήκη επωνυμίας στον αριθμητικό προσδιορισμό τους. Θεωρήσαμε ότι θα είχε ενδιαφέρον να μελετήσουμε τα πρακτικά των σχολικών συμβουλίων και τα άλλα ντοκουμέντα τα οποία ήταν διαθέσιμα, για να διερευνήσουμε τι είναι αυτό που κάνει ένα σχολείο να θελήσει να αποκτήσει όνομα, ποια είναι η μεταγενέστερη πορεία του σχολείου και πώς διαφοροποιείται μια τέτοια μετονομασία από την υποχρεωτική που εξαγγέλθηκε με την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας του 2008. Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει σχολεία που καλύπτουν την πρωτοβάθμια καθώς και τις δύο βαθμίδες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: το 2^ο Δημοτικό σχολείο Ναυπάκτου, το Γυμνάσιο Βολισσού της Χίου και το 2^ο Γενικό Λύκειο Θέρμης. Για να σχηματιστεί η «ιστορία» των σχολείων εκτός από τα κείμενα που αναφέρονται στη συλλογή μας και συνοψίζονται στον ΠΙΝΑΚΑ 8.2, χρησιμοποιήθηκαν πληροφορίες από τις ιστοσελίδες των σχολείων, όπου υπήρχαν, καθώς και άλλα συμπληρωματικά ντοκουμέντα.

Το πρακτικό του Σχολικού Συμβουλίου του Δημοτικού Σχολείου Ναυπάκτου (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ.31) αφορά την απόφαση του σχολικού συμβουλίου να μετονομαστεί το

³² Οι μαθητές του Γυμνασίου Νεοχωρίου, σύμφωνα με δημοσίευμα τοπικής εφημερίδας, προέβησαν σε κατάληψη του σχολείου με «μοναδικό αίτημα την επανεξέταση της απόφασης» (βλ. πιο κάτω 8.3.7 Οι δημοσιογράφοι και Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 51, Παράρτημα 3).

σχολείο σε «Γιάννης Βλαχογιάννης Επαχτίτης». Η συνεδρίαση του σχολικού συμβουλίου πραγματοποιήθηκε στις 17-1-2001 και σ' αυτήν συμμετείχαν ο διευθυντής και ο υποδιευθυντής του σχολείου, ο σύλλογος διδασκόντων, το Δ.Σ του Συλλόγου Γονέων και δύο εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης. Στο πρακτικό του σχολικού συμβουλίου αναφέρεται ότι στη συνεδρίαση, ο διευθυντής «αναφέρθηκε και σε επωνυμίες άλλων σχολείων, προτείνοντας να προβούν... στην υιοθέτηση επωνυμίας και για το 2ο Δημοτικό Σχολείο Ναυπάκτου». Τα παραπάνω αντανακλούν το κλίμα της εποχής και μια γενικότερη τάση να ονοματίζονται τα σχολεία. Σημειώνουμε ότι μόλις δύο χρόνια έχουν περάσει από την έκδοση του Π.Δ. 201/1998, βάσει του οποίου έγινε δυνατό να αποκτήσουν επωνυμία τα Δημοτικά σχολεία. Με αναζήτηση στα ΦΕΚ μετονομασίας διαπιστώθηκε ότι μαζί με το 2^ο Δημοτικό Σχολείο Ναυπάκτου απέκτησαν επωνυμίες συνολικά 10 Δημοτικά Σχολεία (ΥΠΕΠΘ, 2001, Υπ. Απόφαση, Βιβλιογραφία, Πηγές). Το όνομα του Γιάννη Βλαχογιάννη, όπως αναφέρεται, επιλέχθηκε κατόπιν συζήτησης. Παραθέτουμε απόσπασμα από το σκεπτικό της επιλογής:

Πιστεύουμε ότι συνδέεται έτσι το Σχολείο μας με τις αξίες του παρελθόντος, κάτι που χρειαζόμαστε σήμερα περισσότερο από κάθε άλλη φορά, καθώς η ιστορική μας πορεία και η ιστορική μας αναζήτηση μας έκανε να βρεθούμε σε μια ευρύτερη κοινωνία, στην Ενωμένη Ευρώπη. (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 31, Παράρτημα 3)

Στο πρακτικό του Σχολικού Συμβουλίου προστίθεται ότι με την ονοματοδοσία αναμένεται να υπάρξει τόνωση του ενδιαφέροντος των μαθητών για την τοπική ιστορία και λογοτεχνία. Το σχολείο διατηρεί και σήμερα το όνομά του και η ιστοσελίδα που διατηρεί στο Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο υποδεικνύει ότι είναι ένα σχολείο με δραστηριότητες σε πολλούς τομείς (Ιστοσελίδα 2^ο Δημοτικού σχολείου Ναυπάκτου, Βιβλιογραφία, Πηγές). Τα παραπάνω υποδεικνύουν ότι, αν και στο σκεπτικό γίνεται λόγος για στροφή στις αξίες του παρελθόντος και εκφράζεται ανησυχία και κάποια αμυντική στάση απέναντι στην πορεία της χώρας μέσα στην Ε.Ε, πρόκειται για ένα σχολείο με δραστηριότητα και στόχους, το οποίο είναι σε θέση να κινητοποιήσει ένα συλλογικό σχολικό όργανο, όπως το σχολικό συμβούλιο και να πάρει αποφάσεις που το αφορούν. Εντοπίζεται επίσης ο στόχος της σύνδεσης των μαθητών με την τοπική ιστορία και λογοτεχνία που διαπιστώσαμε ότι διατυπώνουν και άλλοι διευθυντές.

Η ιστορία του 2^ο Γενικού Λυκείου Θέρμης (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 35) περιγράφεται στην ιστοσελίδα του σχολείου στο Πανελλήνιο Σχολικό δίκτυο (Ιστοσελίδα 2^ο ΓΕΛ Θέρμης, Βιβλιογραφία, Πηγές). Πρόκειται για ένα νέο σχολείο το οποίο ιδρύθηκε το 2005 και άρχισε να λειτουργεί το 2007. Καθώς η μόνιμη έδρα του σχολείου θα είναι η Νέα Ραιδεστός και η πλειοψηφία των μαθητών του προέρχονται από τη Νέα Ραιδεστό, «κρίθηκε σκόπιμο το σχολείο μας, αν και νεοπαγές, να συνδεθεί ιστορικά με την εκπαιδευτική παράδοση της παλιάς Ραιδεστού στην Ανατολική Θράκη». Για το λόγο αυτό, όπως

αναφέρεται στο κείμενο, ο Σύλλογος καθηγητών αποφάσισε με Πράξη του (20-12-2007) να προτείνει τη μετονομασία του σχολείου σε «2^ο Γενικό Λύκειο Θέρμης-Γρηγόριος Καλλίδης» «για να τιμήσει τον μητροπολίτη και μέγα ευεργέτη των σχολείων της ελληνικής κοινότητας Ραιδεστού, Γρηγόριο Καλλίδα (1844-1925)». Όπως αναφέρεται, στόχος είναι το σχολείο:

να αποτελεί οργανική συνέχεια του Θεοδορίδειου Παρθεναγωγείου, του Γεωργιάδειου Αρρεναγωγείου, του Αναγνωστηρίου "Βυσάνθη", που κράτησαν άσβεστη τη φλόγα της ελληνικής παιδείας στη Ραιδεστό του 19ου αιώνα με κύριο εμπνευστή τον μητροπολίτη Γρηγόριο Καλλίδα. (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 35, Παράρτημα 3)

Και σ' αυτό το σχολείο, εντονότερα από ότι στο Δημοτικό σχολείο της Ναυπάκτου, διαπιστώνουμε στο σκεπτικό της επιλογής ονόματος μια στροφή προς το παρελθόν, το οποίο είναι το παρελθόν των προσφύγων της Ραιδεστού της Ανατολικής Θράκης. Υπάρχει και εδώ σύνδεση με την «τοπική» ιστορία, μόνο που εδώ ο *τόπος* βρίσκεται στη «χαμένη πατρίδα». Μέσω του ονόματος, το σχολείο κατασκευάζει μια φαντασιακή συνέχεια με τα μεγάλα ελληνικά σχολεία της ελληνικής κοινότητας της Ανατολικής Θράκης. Στην κατασκευή ταυτότητας δεν περιφρονούνται τα τελετουργικά, όπως η επιλογή σήματος για το σχολείο. Η επιλογή του σήματος του *αρρεναγωγείου* υποδεικνύει κάποια διάκριση φύλου. Επιπλέον στο σήμα αναγράφεται «2^ο Γενικό Λύκειο Θέρμης, Εν Ραιδεστώ, 2007», αναμιγνύοντας το χρόνο του παρόντος με τον τόπο του παρελθόντος. Ωστόσο, πέρα από την επιλογή του συγκεκριμένου ονόματος, μια γενική περιήγηση στην ιστοσελίδα του σχολείου υποδεικνύει ότι πρόκειται για ένα δραστήριο σχολείο που προβάλλει τις διακρίσεις των μαθητών του (σε αθλητικούς αγώνες κλπ) και τις σχολικές δραστηριότητες. Η επιλογή του ονόματος, όπως υποδεικνύουν τα παραπάνω, είναι ένα από τα στοιχεία που χρησιμοποιεί ένα νεοϊδρυθέν «2^ο» Λύκειο στην προσπάθειά του να καταξιωθεί και να «ανέβει», να προσελκύσει μαθητικό πληθυσμό και να ανταγωνιστεί το καθιερωμένο (σε κάθε πόλη) «1^ο» Λύκειο.

Η περίπτωση του Γυμνασίου Βολισσού Χίου (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 3) διαφοροποιείται από τις προηγούμενες διότι το σχολείο αυτό υποβάλλει εκ νέου πρόταση ονοματοδοσίας που έχει απορριφθεί ήδη μία φορά από την αρμόδια υπηρεσία του ΥΠΕΠΘ. Δίνουμε πολύ συνοπτικά το χρονικό της (μη) ονοματοδοσίας αυτής.

Το 2004 η ΔΔΕ Χίου αναλαμβάνει πρωτοβουλία ώστε να ονομαστούν όλα τα σχολεία της Χίου και με επιτροπή της προτείνει τα πιθανά ονόματα των σχολείων. Στον κατάλογο των ονομάτων που δίνει το σχετικό δημοσίευμα (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 1) προτείνεται για το Γυμνάσιο Βολισσού το όνομα «Ομήρειο Γυμνάσιο Βολισσού». Κάποια σχολεία, κατά το ίδιο δημοσίευμα, συμφωνούν με το όνομα που τους προτείνεται από τη Διεύθυνση Εκπαίδευσης, ενώ κάποια άλλα προτείνουν διαφορετικό όνομα. Μεταξύ αυτών, το Γυμνάσιο Βολισσού που επιλέγει το όνομα του Μ. Παπαμαύρου. Στις 12-1-2004, με απόφαση του

Σχολικού Συμβουλίου, ομόφωνη απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου Αμανής, στον οποίο ανήκει το σχολείο και απόφαση της Νομαρχιακής Επιτροπής Παιδείας Χίου υποβάλλεται στο ΥΠΕΠΘ η πρόταση για μετονομασία του σχολείου σε «Γυμνάσιο Βολισσού ‘Μιχάλης Παπαμαύρος’». Το ΥΠΕΠΘ *απορρίπτει* την πρόταση μετονομασίας. Τρία χρόνια μετά, στις 19-4-2007, το Σχολικό Συμβούλιο του Γυμνασίου Βολισσού συγκαλείται εκ νέου και αποφασίζει ομόφωνα:

να εκφράσει τη διαμαρτυρία του για την ανατιολόγητη απόρριψη της πρότασής του, να προτείνει και πάλι προς τα αρμόδια όργανα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της Πολιτείας το όνομα του Μιχάλη Παπαμαύρου και να δηλώσει ότι δεν θα δεχθεί κανένα άλλο όνομα για το σχολείο μας. (από την επιστολή του διευθυντή του Γυμνασίου Βολισσού, Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 3, Παράρτημα 3)

Στην περίπτωση του Γυμνασίου Βολισσού, όπως διαπιστώνεται, η ένταση προέρχεται από μια πρωτοβουλία *μαζικής ονοματοδοσίας* σχολείων στην κλίμακα του νομού Χίου που έχει κάποιες αναλογίες με την πρόσφατη πρωτοβουλία του ΥΠΕΠΘ. Η επιβολή όπως και η επίσημη απόρριψη ενός ονόματος δημιουργούν εντάσεις και αντιδράσεις³³. Για την ιστορία, σημειώνουμε ότι το Γυμνάσιο Βολισσού μετονομάστηκε τελικά σε «Γυμνάσιο Βολισσού ‘Μιχάλης Παπαμαύρος’» με Υπουργική Απόφαση στις 12-3-2008 (ΥΠΕΠΘ, 2008, Υπουργική Απόφαση, Βιβλιογραφία, Πηγές).

Συνοψίζοντας, τα παραπάνω υποδεικνύουν ότι τα σχολεία τα οποία επιλέγουν να αποκτήσουν όνομα είναι σχολεία με στόχους και δραστηριότητες, επιζητούν τη διάκριση και ταυτόχρονα δεν αποφεύγουν τον ανταγωνισμό. Η επιθυμία του σχολείου για απόκτηση ονόματος φαίνεται συνυφασμένη με αυτά τα στοιχεία. Τα κοινά στοιχεία των σχολείων που αποφάσισαν να αποκτήσουν όνομα εντοπίζονται, ανεξάρτητα από το όνομα που επιλέγουν τα σχολεία: ο λόγος για το όνομα μπορεί να είναι αναδρομικός, προοπτικός, ανατρεπτικός. Το όνομα, με τις συνδέσεις που δημιουργεί και την ιστορία που κατασκευάζει, λειτουργεί για να «ντύσει» την επιθυμία της μοναδικότητας, δημιουργώντας διαφορετικές μοναδικότητες, διαφορετικές φαντασιακές *ταυτότητες*. Υπ’ αυτήν την έννοια η ονοματοδοσία είναι μια *τεχνολογία*: κατασκευάζει για το σχολείο ιστορία, παρελθόν, όραμα, ιδιαίτερους στόχους, μοναδικότητα και συνδέεται με την επιθυμία διαμόρφωσης σχολικής ταυτότητας. Η σύνδεση αυτή είναι εμφανέστερη στα προγενέστερα κείμενα επειδή η υποχρεωτικότητα της πρόσφατης διαδικασίας προσθήκης προσωνυμίας ακυρώνει την *επιθυμία* της μοναδικότητας ή την απογυμνώνει από το φαντασιακό της: η επιβολή ονόματος είναι σαν ένα ξένο ρούχο που

³³ Για το μέγεθος των αντιδράσεων στην τοπική κοινωνία να σημειώσουμε ότι σε δημοσίευμα της εφημερίδας Η Αλήθεια δημοσιεύεται Ερώτηση της βουλευτή Χίου του ΠΑΣΟΚ, Ελπίδας Τσουρή στη Βουλή, που κατετέθη στις 4-5-2007, με την οποία ερωτάται η τότε Υπουργός Παιδείας Μ. Γιαννάκου σχετικά με την απόρριψη του ονόματος και τη δυνατότητα επανεξέτασης του θέματος (Βιβλιογραφία, Πηγές).

δεν μπορεί να σε κάνει να νιώσεις «ο εαυτός σου». Στα πιο πάνω κείμενα αυτό φαίνεται ιδιαίτερα στην περίπτωση του Γυμνασίου Βολισσού.

8.3.7 Ο τοπικός τύπος

Στη συλλογή μας, όπως έχουμε αναφέρει, υπάρχουν 27 κείμενα δημοσιογράφων. Από αυτά, τα 20 είναι ενημερωτικού χαρακτήρα (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 11, 12, 13, 16, 19, 20, 23, 24, 32, 33, 37, 39, 50, 51) και τα 7 εκφράζουν απόψεις των συντακτών τους και σχόλια (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 2, 4, 22, 27, 28, 34, 48).

A. Ενημερωτικά κείμενα

Μέσα στα δημοσιογραφικά ενημερωτικά κείμενα του τοπικού τύπου εντοπίζονται δύο ισχυροί ομιλητές: τα στελέχη της εκπαίδευσης και οι παράγοντες της αυτοδιοίκησης (βλ. ΠΙΝΑΚΑ 8.1). Η σχέση του τοπικού τύπου με τα στελέχη της εκπαίδευσης έχει ήδη αναφερθεί. Μεταξύ των 19 ενημερωτικών δημοσιογραφικών κειμένων τα 7 καλύπτουν την εμπλοκή, την αντίδραση ή τις απόψεις παραγόντων της τοπικής και νομαρχιακής αυτοδιοίκησης (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 16, 19, 20, 24, 37, 39, 50). Κάποια από αυτά, μάλιστα, έχουν ως αποκλειστικό θέμα την κάλυψη του δημοτικού συμβουλίου της περιοχής τους το οποίο ασχολήθηκε με το ζήτημα της ονοματοδοσίας (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 19, 39, δημοτικά συμβούλια Νάουσας και Αμαλιάδας αντιστοίχως) ή τη δημοσίευση επιστολών κορυφαίων δημοτικών παραγόντων (επιστολή του προέδρου της ΤΕΔΚ Αχαΐας, Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 20).

Όταν τα δημοσιογραφικά κείμενα ενημερωτικού χαρακτήρα αναφέρονται στην πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας, αυτό γίνεται μέσω της ομιλίας του υπουργού Παιδείας (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 5, 8) ή μέσω αποσπασμάτων της σχετικής εγκυκλίου που στάλθηκε στα σχολεία (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 8, 9, 16, 23) ή μέσω του λόγου των περιφερειακών διευθυντών Εκπαίδευσης (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 11, 23). Υπάρχει ωστόσο στη συλλογή μας άρθρο, στο οποίο η προσθήκη προσωνυμίας παρουσιάζεται μέσα από τη σχετική ανακοίνωση της ΟΛΜΕ (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 6). Σε πολύ λίγα ενημερωτικά κείμενα ο δημοσιογράφος συντάκτης του εκφράζει άμεσα τις δικές του απόψεις για το μέτρο της ονοματοδοσίας, όπως στις παρακάτω περιπτώσεις.

-Σε άρθρο της τοπικής εφημερίδας Ευρυτανικά Νέα, ο δημοσιογράφος τοποθετούμενος απέναντι στην πολιτική υποδεικνύει μια κατεύθυνση αναζήτησης ονομάτων:

Στο εξωτερικό, τα σχολεία συνηθίζουν αυτή την πρακτική και εκεί μάλιστα δίνουν ονόματα ανθρώπων που βρίσκονται στη ζωή και μπορούν να προσφέρουν ακόμη και δωρεές. (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 8, Παράρτημα 3)

-Η δημοσιογράφος τοπικής εφημερίδας της Κομοτηνής, θεωρεί την πρόταση μετονομασίας του 1^{ου} Γυμνασίου Κομοτηνής σε «Κωνσταντίνος Καραθεοδωρή»

...ενδιαφέρουσα πρόταση, η οποία σίγουρα θα στηριχτεί, αφού μόνο αίγλη και υστεροφημία μπορεί να προσδώσει στον επιστήμονα... (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 33, Παράρτημα 3)

-Σε άλλο κείμενο (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 37), ο δημοσιογράφος ερμηνεύει το στόχο της ονοματοδοσίας του 1^{ου} ΕΠΑΛ Βέροιας με το όνομα του αγωνιστή του 1821 Τάσου Καρατάσου: «για να γνωρίσουν οι μαθητές τη μεγάλη αυτή μορφή της ελληνικής ιστορίας».

Η πλειοψηφία των κειμένων καλύπτει διεξοδικά τη διαδικασία που ακολουθήθηκε. Μέσα από τα κείμενα του τοπικού τύπου πληροφορούμαστε για το πώς υλοποιήθηκε κατά περιοχή η προβλεπόμενη διαδικασία.

Το δημοσίευμα τοπικής εφημερίδας των Τρικάλων (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 11) έχει αποκλειστικό θέμα την κάλυψη της «ευρείας σύσκεψης... των Προέδρων των Τριμελών Επιτροπών της Περιφέρειας Θεσσαλίας, για την ονοματοδοσία των σχολικών μονάδων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ...στη Λάρισα» με στόχο τη δημιουργία «τράπεζας ονομάτων». Στο κείμενο απεικονίζεται έντονη κινητοποίηση του διοικητικού μηχανισμού της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης Θεσσαλίας και γίνεται λόγος για «συντονισμό ενεργειών και δράσεων» καθώς και για «σχεδιασμό και προγραμματισμό του έργου». Τελικός στόχος η «συγκέντρωση, σύνταξη, σε συνεργασία με τους Συλλόγους Διδασκόντων των σχολείων των νομών της Περιφέρειας, καταλόγων με τα ονόματα διακεκριμένων για την προσφορά τους ανθρώπων...καθώς και ο εμπλουτισμός τους -σε περίπτωση που αυτό κριθεί αναγκαίο...». Αν υποθέσουμε ότι το δημοσίευμα έχει γραφεί σύμφωνα με τις πληροφορίες που έχουν δοθεί από την ίδια την Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Θεσσαλίας, στόχος του άρθρου είναι η προβολή της κινητοποίησης της Περιφερειακής Διεύθυνσης με όρους έργου, απόδοσης και αποτελεσματικότητας που υποδεικνύει τη συμμόρφωση του λόγου στα *επιτελεστικά* στοιχεία του επίσημου λόγου.

Η διαπίστωση αυτή ενισχύεται και από τον λόγο του Προϊσταμένου των Σχολικών Συμβούλων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Θεσσαλίας ο οποίος έχει ήδη σχολιαστεί στην σχετική με τους Σχολικούς Συμβούλους υποενότητα (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 24). Πράγματι, το δημοσίευμα στην τοπική εφημερίδα «Η ΘΕΣΣΑΛΙΑ» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 24) παρακολουθεί τη διαδικασία καθώς υλοποιείται στην περιοχή της Μαγνησίας. Και σ' αυτό το κείμενο, αν και έχει γραφτεί σε διαφορετική εφημερίδα και από διαφορετικό συντάκτη, η διαδικασία παρουσιάζεται ως ένα *επιτελούμενο έργο με συγκεκριμένες φάσεις*:

Οι αρμόδιες επιτροπές που συγκροτήθηκαν, έχουν παραλάβει ήδη τις προτάσεις, ενώ κάποια πακέτα προτάσεων θα σταλούν από τα σχολεία και ταχυδρομικώς...Οι επιτροπές που έχουν συγκροτηθεί σε πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση αντίστοιχα, θα αξιολογήσουν τις προτάσεις και θα τις

προωθήσουν στην περιφερειακή εκπαίδευση, το Υπουργείο Παιδείας και τη Νομαρχία, για να ληφθούν οι τελικές αποφάσεις. (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 24, Παράρτημα 3)

...και προθεσμίες λήξης:

Έληξε χθες η προθεσμία που είχε δοθεί στα σχολεία να προτείνουν τρία ονόματα ως προσωνύμιο...Εκτιμήσεις αρμόδιων παραγόντων κάνουν λόγο για λήξη της σχετικής διαδικασίας προς το τέλος του καλοκαιριού. (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 24, Παράρτημα 3)

Η διαδικασία, στις διάφορες περιοχές, μπορεί να πάρει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Στο άρθρο που δημοσιεύεται στα «Ευρυτανικά Νέα» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 8) αναφέρεται ότι στην Ευρυτανία «παρέμβαση και καθοριστικό ρόλο στην επιλογή των ονομάτων, εκτός των εκπαιδευτικών, είχαν και ορισμένοι άνθρωποι του πνεύματος που ενδιαφέρθηκαν», ενώ στη Μαγνησία (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 24), ο Διευθυντής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης «συγκρότησε επιτροπή αποτελούμενη από λαογράφους».

Σε άλλα κείμενα όμως η διαδικασία περιγράφεται μέσα από την αντίδραση και διαμαρτυρία των γονέων και των κατοίκων της περιοχής (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 6) ή μέσω της αρνητικής κριτικής των παραγόντων της τοπικής αυτοδιοίκησης (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 16, 19, 39).

Σε κείμενα που περιγράφουν ονοματοδοσία σχολείου με τη διαδικασία που προέβλεπε ο νόμος 1566/85 και η εγκύκλιος του 1995 (Γ2/8378/09-11-1995), περιγράφεται η διαδικασία που έπρεπε να ακολουθηθεί πριν την πρόσφατη εγκύκλιο (βλ. Κεφ. 5). Και η προηγούμενη διαδικασία όμως ήταν δυνατό να προκαλέσει αντιδράσεις όταν το προτεινόμενο από το σχολείο όνομα τύχαινε να μην εγκριθεί από την αρμόδια επιτροπή του ΥΠΕΠΘ, όπως στην περίπτωση του Γυμνασίου Βολισσού της Χίου, (βλ. πιο πάνω 8.3.6 και Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 3, 5). Ο δημοσιογράφος τοποθετείται έναντι της απόρριψης του ονόματος με έντονο τρόπο. Θεωρεί ότι το όνομα του «Μιχάλη Παπαμαύρου» απορρίφθηκε για πολιτικούς λόγους και χαρακτηρίζει τους αρμόδιους του ΥΠΕΠΘ «καρεκλοκένταυρους», «γραφειοκράτες» και «πολιτικά κολλημένους» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ.3). Κάτω από τον χαρακτηριστικό τίτλο «Παπα...μαύρο υπουργείο Παιδείας»³⁴, χαρακτηριστικά αναφέρει:

Μαύρες ψυχές, μαύρη αντίδραση, μαύροι σε όλα, απέρριψαν στο υπουργείο Παιδείας το όνομα του «Μιχ. Παπαμαύρου» στο Γυμνάσιο της Βολισσού! Ο βολισσιανός εκπαιδευτικός...δεν είναι άξιος ούτε για μια πινακίδα σχολείου, για τον απλούστατο λόγο ότι, αν και νεκρός πια, είχε ένα ελάττωμα... ήταν αριστερός. (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 3, Παράρτημα 3)

³⁴ Όπως έχει ήδη αναφερθεί στο Κεφ. 3, ο ίδιος τίτλος χρησιμοποιήθηκε σε σχόλιο της εφημερίδας Η Αυγή στις 29-07-2007, με αναδημοσίευση τμημάτων του εν λόγω άρθρου της τοπικής εφημερίδας (Η ΑΥΓΗ, 2008, 29 Ιουλίου, Βιβλιογραφία, Πηγές).

Ο δημοσιογράφος στο άρθρο του υπερασπίζεται την επιλογή των καθηγητών του σχολείου, του Σχολικού Συμβουλίου και του Δήμου και περιγράφει τη (μη) ονοματοδοσία μέσα από την επιστολή του Διευθυντή του σχολείου και το ψήφισμα του Σχολικού Συμβουλίου.

Συμπερασματικά, στα περισσότερα ενημερωτικά άρθρα, όταν αναφέρονται στην πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας αναμεταδίδεται ο επίσημος λόγος (εγκύκλιος, ομιλία υπουργού) και σε ό,τι αφορά την ακολουθούμενη διαδικασία, είτε προβάλλονται οι ενέργειες της διοίκησης της εκπαίδευσης, είτε μεταφέρεται ο λόγος της τοπικής αυτοδιοίκησης η οποία αντιδρά στη συγκεκριμένη διαδικασία. Δύο ενημερωτικά κείμενα δημοσιογράφων (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 32, 37) αναφέρονται επίσης σε τελετές που σχετίζονται με τη μετονομασία συγκεκριμένων σχολείων. Στις τελετές εμπλέκεται ως αρωγός και η τοπική και νομαρχιακή αυτοδιοίκηση και τα κείμενα έχουν σχολιαστεί στη σχετική υποενότητα.

Από τη συζήτηση μέσα στα ενημερωτικά δημοσιογραφικά κείμενα αναδεικνύονται και κάποια άλλα ζητήματα σχετικά με την ονοματοδοσία, την εκπαίδευση και την εικόνα της εκπαίδευσης στον τοπικό τύπο.

-Όπως πληροφορούμαστε από δημοσίευμα της τοπικής εφημερίδας της Χίου «Αλήθεια» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 1), κάποια σχολεία της Χίου έχουν προκύψει από δωρεές (Ανδρεάδειο, Λιβάνειο). Τα σχολεία αυτά κατά την φάση της ονοματοδοσίας που πραγματοποιήθηκε με πρωτοβουλία της ΔΔΕ Χίου, προτάθηκε να μην αλλάξουν όνομα. Από μεταγενέστερο δημοσίευμα άλλης τοπικής εφημερίδας της Χίου (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 5), πληροφορούμαστε ότι αρκετά είναι ήδη τα σχολεία που φέρουν ονόματα πριν την πρόσφατη εξαγγελία για προσθήκη προσωνυμίας. Ωστόσο κάποια απ' αυτά τα ονόματα καθιερώθηκαν (Λιβάνειο, Ανδρεάδειο) ενώ άλλα είναι άγνωστα στην τοπική κοινωνία (Βαρβάκειο, Αδαμάντιος Κοραΐς).

-Μέσω του ονόματος του «Μιχάλη Παπαμαύρου» και της απόρριψής του από το ΥΠΕΠΘ αναφέρονται θέματα όπως η Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση, το Σχολείο Εργασίας, η Ενιαία Συγκεντρωτική Διδασκαλία, ο θεσμός της Σχολικής Κοινότητας. Στο σχετικό δημοσίευμα (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 3) δημοσιεύονται ως συνημμένα προς το ΥΠΕΠΘ το βιογραφικό σημείωμα του Μ. Παπαμαύρου μαζί με το ψήφισμα διαμαρτυρίας του Σχολικού Συμβουλίου του σχολείου. Μέσα από το Βιογραφικό του Μ. Παπαμαύρου αναδεικνύονται περίοδοι της ιστορίας όπως η Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση και η Εθνική Αντίσταση.

-Μέσα στο δημοσίευμα που αναφέρεται στην ίδρυση Πειραματικού Δημοτικού Σχολείου στις Σέρρες με το όνομα «Κωνσταντίνος Καραμανλής» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 12), δίνεται ο λόγος στον πρόεδρο του τμήματος Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και δημοσιεύονται τα πορίσματα έρευνας σχετικά με «Το προφίλ

των γονέων που επιλέγουν το πειραματικό γυμνάσιο του Πανεπιστήμιου Μακεδονίας (ΠΓΠΜ) για τη φοίτηση των παιδιών τους» που διεξήγαγε καθηγητής του Πειραματικού Γυμνασίου. Σύμφωνα με το δημοσίευμα, η έρευνα υποδεικνύει ότι οι γονείς αυτοί έχουν μορφωτικό επίπεδο ανώτερο του μέσου όρου, γεγονός που αντανακλάται στη σχολική επίδοση των παιδιών τους. Οι γονείς αυτοί είναι πρόθυμοι να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της απόστασης και πιθανές αντιδράσεις των παιδιών τους προκειμένου να τα εγγράψουν σε ένα πειραματικό σχολείο, ελπίζοντας σε καλύτερη ποιότητα εκπαίδευσης.

-Στο δημοσίευμα τοπικής εφημερίδας της Αιτωλοακαρνανίας, το οποίο ασχολείται με την ένταση που προέκυψε στην τοπική κοινωνία μετά την πρόταση του συλλόγου διδασκόντων και της διευθύντριας για ονοματοδοσία του σχολείου με το όνομα «Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 50), φέρονται να πρωτοστατούν η τοπική αυτοδιοίκηση και μερίδα μαθητών. Σύμφωνα με το δημοσίευμα, ορισμένοι μαθητές προέβησαν σε κατάληψη του σχολείου «με μοναδικό αίτημα την επανεξέταση της απόφασης» ενώ η διευθύντρια δηλώνει ότι έγινε διάρρηξη στο γραφείο της και σε διπλανή αίθουσα του σχολείου χωρίς να αφαιρεθεί τίποτε αν και υπήρχαν αντικείμενα αξίας.

B. Απόψεις, σχόλια

Σε όσα κείμενα του τοπικού τύπου είναι άρθρα δημοσιογράφων που εκφράζουν τις απόψεις των συντακτών τους, η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας χαρακτηρίζεται θετική πρωτοβουλία, πολύ καλή κίνηση (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 27) και σε μετριοπαθέστερες διατυπώσεις «όχι άσχημη ιδέα» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 48). Εξαίρεση στη συλλογή μας αποτελεί η ανάρτηση τοπικού ιστολογίου της Θήβας (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 28), σύμφωνα με το οποίο, με την προσθήκη προσωνυμίας εισάγονται πρότυπα του ιδιωτικού τομέα. Το κείμενο αναφέρει ότι η πολιτική «στήθηκε και ...παρουσιάζεται ως μεταρρύθμιση», ενώ είναι «πολύ πρόχειρο μέτρο και όχι ουσίας» και καταλήγει χαρακτηριστικά: «δεν είναι αυτό κύριοι μεταρρύθμιση στην παιδεία...».

Η ονοματοδοσία των σχολείων ερμηνεύεται από τους δημοσιογράφους των τοπικών εντύπων ως ευκαιρία: να πάψουν τα σχολεία να είναι απρόσωπα (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 2, 48), να γνωρίσουν οι νέοι την ιστορία του τόπου τους (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 22, 34) και να αναδειχθούν και να τιμηθούν προσωπικότητες της τοπικής ιστορίας και του πολιτισμού (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 2, 4, 22, 34). Η κύρια στόχευση των κειμένων των δημοσιογράφων των τοπικών εντύπων σχετίζεται περισσότερο με την ανάδειξη του τοπικού στοιχείου που θα υπηρετηθεί με την ανάδειξη ηρώων της τοπικής ιστορίας και την προβολή προσωπικοτήτων που κατάγονται ή έζησαν στην περιοχή. Τοπική εφημερίδα της Κομοτηνής, μάλιστα, προτείνει στο υπουργείο Παιδείας την έκδοση σχετικών συγγραμμάτων

για τη μελέτη της τοπικής ιστορίας. (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 34). Κάποια δημοσιεύματα επίσης προτείνουν να αξιοποιηθεί η ονοματοδοσία των σχολείων για να γίνει διάλογος γονέων, μαθητών και εκπαιδευτικών, με στόχο την έρευνα της τοπικής ιστορίας και του τοπικού πολιτισμού και τελική κατάληξη την εύρεση των κατάλληλων ονομάτων (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 22, 34). Ωστόσο, οι χρονικοί περιορισμοί της διαδικασίας δεν ευνοούν παρόμοιες συνεργασίες και η επίσημη διαδικασία δεν προβλέπει συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στην επιλογή της προσωνυμίας των σχολείων.

Στο κείμενο που δημοσιεύεται σε τοπικό ιστολόγιο της Θήβας (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 28), το οποίο αντιμετωπίζει στο σύνολό του αρνητικά την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας, εντοπίζονται τα αρνητικά σημεία της διαδικασίας:

...από που κι ως που πρέπει ξαφνικά ο Σύλλογος των Καθηγητών να αποφασίσει σε δύο μέρες και μάλιστα υποχρεωτικά την ονοματοδοσία του σχολείου του; Οι κοινωνικοί φορείς δεν έχουν λόγο; Οι κάτοικοι της περιοχής δεν έχουν λόγο; (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 28, Παράρτημα 3)

Στην εφημερίδα «Χρόνος» της Κομοτηνής επίσης και στη στήλη «Μικροκομοτηναϊκά», μεταφέρονται οι αντιδράσεις δημάρχων και δημοτικών συμβουλίων για την αγνόηση της τοπικής αυτοδιοίκησης στη διαδικασία καθώς και ο σκεπτικισμός των συλλόγων εκπαιδευτικών για τα στενά χρονικά περιθώρια. Μικρό σχόλιο της τοπικής εφημερίδας «Πρώτη» Ηλείας αναφέρει ότι υπάρχει «κομφούζιο» και «σύγχυση για το ποιος ορίζει τα ονόματα». Σε άρθρο όμως της εφημερίδας «Αγγελιοφόρος», ο δημοσιογράφος, παρά τις επιφυλάξεις του, θεωρεί ότι η διαδικασία πρέπει να προχωρήσει και «ας φέρει προτάσεις, συζητήσεις, διαφωνίες» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 48).

Η πλειοψηφία των κειμένων, ωστόσο, δεν ασχολείται με τη συγκεκριμένη διαδικασία που προβλέφθηκε να ακολουθηθεί. Το μεγαλύτερο μέρος της συζήτησης αφιερώνεται στα κριτήρια που πρέπει να ληφθούν υπόψη στην επιλογή των ονομάτων και στα ίδια τα ονόματα.

Στα σχόλια της στήλης «Μικροκομοτηναϊκά» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 34), εκφράζονται φόβοι για επιλογή από «θερμοκέφαλους» εκπαιδευτικούς, ονομάτων μεγάλων αλλά «αμφισβητούμενων» προσωπικοτήτων καθώς και φόβοι για γελοιοποίηση της διαδικασίας με την επιλογή ονομάτων όπως «Νίκος Γκάλης, Καζαντζίδης και Καλομοίρα»... Ο συντάκτης του «Αγγελιοφόρου», θεωρεί ότι τα όρια για την καταλληλότητα ή μη ενός ονόματος είναι απροσδιόριστα, δίνοντας το παρακάτω παράδειγμα:

...το να ονομαστεί 'Σταύρος Κουγιουμτζής' ένα σχολείο στην Άνω Πόλη δε θα προκαλέσει αντιρρήσεις, αλλά τι θα γίνει όταν ένα σχολείο στη Νέα Ιωνία ζητήσει να ονομαστεί 'Στέλιος Καζαντζίδης' και κάποιο στη Σύρο 'Μάρκος Βαμβακάρης'; (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 48, Παράρτημα 3)

Σε άλλο κείμενο προτείνεται να αποφευχθούν ονόματα πολιτικών (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 22) και αλλού τονίζεται ο κίνδυνος της αναβίωσης παθών ταραγμένων περιόδων της ελληνικής ιστορίας: «Φανταστείτε να αναβιώσουν πάθη σε περιοχές της Ελλάδας που άλλη σημασία έχει ο Άρης Βελουχιώτης και άλλη ο Ζέρβας για παράδειγμα» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 28).

Σφοδρή αντίδραση στα θρησκευτικά ονόματα εκφράζει ο αρθρογράφος της τοπικής εφημερίδας της Χίου «Αλήθεια» σε άρθρο του με τον χαρακτηριστικό τίτλο «Αφήστε ήσυχα τα σχολεία από ‘άγια’...ονόματα» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 2). Στο άρθρο του υποδεικνύει αντιθέσεις ανάμεσα στην ελληνική παιδεία, τις φυσικές επιστήμες, τον ορθολογισμό, τη φιλοσοφία και τη σοφία της γνώσης αφενός και την θρησκευτική κατήχηση, τη δογματική, την άκριτη παραδοχή και αναπαραγωγή δογμάτων και μυθευμάτων αφετέρου. Αναδεικνύει τα αντιθετικά ζεύγη: φυσική # μεταφυσική, αρχαιοελληνικός πολιτισμός # Βυζάντιο, διαφωτισμός # εκκλησία και γενικά γνώση, τέχνη, πρόοδος, ελευθερία # σκοταδισμός, οπισθοδρόμηση, μισαλλοδοξία, δεισιδαιμονία.

Στα σχόλια που δημοσιεύονται στη στήλη «Μικροκομοτηναΐκα» της τοπικής εφημερίδας της Κομοτηνής «Ο Χρόνος», καλείται ο υπουργός Παιδείας, ως προερχόμενος από την περιοχή, να εξετάσει σοβαρά το ζήτημα της ονοματοδοσίας των μειονοτικών σχολείων. Η εφημερίδα θεωρεί ότι «θα δημιουργηθεί τοπικό πρόβλημα». Επισημαίνει ότι «η μειονοτική εκπαίδευση ανήκει στις βακουφικές επιτροπές και επομένως είναι ιδιωτική». Συμπεραίνει λοιπόν ότι «τον τελικό λόγο τον έχει ο κάθε διευθυντής που είναι πρόεδρος της επιτροπής». Και αναρωτιέται: «Ποιος λοιπόν διασφαλίζει ότι στο τραπέζι των προτάσεων δεν θα ακουστούν ονόματα όπως του Σαδίκ Αχμέτ, Ταγήπ Ερντογάν, ή ακόμα Γαλατά Σεράϊ και Φενέρ Μπαξέ;». (βλ. επίσης Κεφ. 9, ανάλυση της παρέμβασης πολιτικού του ΛΑ.Ο.Σ)

Σε πολλά κείμενα προτείνονται συγκεκριμένα ονόματα προσωπικοτήτων της περιοχής και δίνονται βιογραφικά τους στοιχεία ή εκφράζεται η διάθεση να δημοσιευτούν κατάλογοι ονομάτων ως συμβολή στο εγχείρημα της ονοματοδοσίας των σχολείων. Μια ανάγνωση των ονομάτων που προτείνονται, μας δείχνει ότι όλα τα ονόματα είναι προσωπικοτήτων με καταγωγή την περιοχή στην οποία εκδίδεται και απευθύνεται το τοπικό έντυπο.

Η συζήτηση στα κείμενα στα οποία οι δημοσιογράφοι των τοπικών εντύπων σχολιάζουν και εκφράζουν απόψεις, πολύ λίγο ασχολείται με το ίδιο το σχολείο, τα προβλήματά του και με την εκπαιδευτική πολιτική γενικότερα. Κείμενο το οποίο αναφέρεται στα προβλήματα της εκπαίδευσης είναι η ανάρτηση τοπικού ιστολογίου της Θήβας (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 28), στο οποίο παρατίθενται εκτεταμένα αποσπάσματα από την ανακοίνωση της συνδικαλιστικής παράταξης Παρεμβάσεις Κινήσεις Συσπειρώσεις Π.Ε. «Στο κελί 33...»

(Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 4) χωρίς όμως να αναφέρει την πηγή των αποσπασμάτων. Με την εισαγωγή: «Την ίδια ώρα οι εκπαιδευτικοί αναρωτιούνται», αναφέρεται στη λιτότητα, τις ελλείψεις εκπαιδευτικών και τα τμήματα με μεγάλο αριθμό μαθητών, τα προβλήματα του ολοήμερου και την έλλειψη ειδικοτήτων, τα προβλήματα υποδομής, τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης από τους ίδιους τους γονείς και τα εργασιακά προβλήματα των εκπαιδευτικών. Το κείμενο καταλήγει με το απόσπασμα της ανακοίνωσης στο οποίο αναφέρεται ότι «Το Υπουργείο Παιδείας ασχολείται με επιμέλεια με το Φαίνεσθαι, την ίδια στιγμή που εγκαταλείπει στην τύχη του (ή στις τύχες της αγοράς) το Είναι της δημόσιας παιδείας».

Στο άρθρο του στον «Αγγελιοφόρο» (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 48), ο δημοσιογράφος επισημαίνει τον κίνδυνο, η πολιτική της ονοματοδοσίας να απομακρύνει τη συζήτηση από την ουσία της εκπαίδευσης και των προβλημάτων των σχολείων. Όπως το διατυπώνει: «το να προχωρήσει η διαδικασία ονοματοδοσίας, εξίσου δεν αποτελεί λόγο για να χάσουμε την ουσία». Κατά τον αρθρογράφο, υπάρχει σοβαρό πρόβλημα σχολικής στέγης, το οποίο είναι όχι μόνο ποσοτικό αλλά και ποιοτικό. Διαπιστώνει ότι «μας λείπουν αξιοπρεπή σχολεία» και ότι «τα τελευταία ωραία διδακτήρια που δημιουργήθηκαν στην Ελλάδα ανήκουν στην εποχή που ο Γεώργιος Παπανδρέου, ο πρεσβύτερος, ήταν υπουργός Παιδείας». Τα σχολεία που κατασκευάζονται σήμερα, είναι «λαμαρινοκατασκευές...χωρίς βοηθητικές αίθουσες, με ασφυκτικές, τιμεντένιες αυλές και πανύψηλα κάγκελα, λες και το ζητούμενο είναι πώς δε θα δραπετεύσουν οι κρατούμενοι». Η τελευταία αποστροφή του αρθρογράφου θα μπορούσε να εκληφθεί και ως έμμεση απάντηση στην παρομοίωση των σχολείων με κελιά όπως διατυπώθηκε από τον υπουργό Παιδείας στην ομιλία του.

Συνοψίζοντας, όπως υποδεικνύει η πλειοψηφία των κειμένων στα οποία οι δημοσιογράφοι των τοπικών εντύπων εκφράζουν τις απόψεις τους, η συζήτηση για τα ονόματα δεν αφορά τόσο τη σημασία του ονόματος για το σχολείο, αλλά τη σημασία του ονόματος καθαυτή. Οι τοπικές εφημερίδες, επικαλούνται τη σύνδεση του σχολείου με την τοπική ιστορία και τον πολιτισμό, μάλλον όμως για να αναδειχθούν και κυρίως να *τιμηθούν* προσωπικότητες της περιοχής. Το νόημα της ονοματοδοσίας των σχολείων για μερικούς δημοσιογράφους δεν απέχει τόσο από την ονοματοδοσία νοσοκομείων, οδών, δημόσιων χώρων (χαρακτηριστικά, Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 4). Όσο περισσότερο ασχολείται ο συντάκτης με την αναζήτηση και πρόταση ονομάτων, τόσο λιγότερο ασχολείται με το σχολείο, τα προβλήματά του και την εκπαίδευση γενικότερα. Θα μπορούσε να συμπεράνει κανείς ότι στην τοπική κοινωνία η ονοματοδοσία των σχολείων λειτουργεί όντως *αποπροσανατολιστικά* όπως έχει επισημανθεί από κάποια συνδικαλιστικά κείμενα και όπως θα δούμε να εκφράζεται από άλλους επώνυμους αρθρογράφους στα αθηναϊκά έντυπα.

Επιπλέον η, στοχευμένη στην αναζήτηση προτύπων, «έρευνα» της τοπικής και της ελληνικής ιστορίας γενικότερα, φέρνει στην επιφάνεια αντιθέσεις και διαμάχες του παρελθόντος. Εμφανίζονται ως ανοιχτά και παρόντα ζητήματα η Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση και η Εθνική Αντίσταση, αναδύεται η διαχωριστική γραμμή «προοδευτικού/αντίδρασης». Η ονοματοδοσία των μειονοτικών σχολείων εμφανίζεται στα τοπικά έντυπα της περιοχής ως ανησυχητικό και απειλητικό ενδεχόμενο.

Όπως διατυπώνεται από την Χ. Κουλούρη στο άρθρο της «Περιμένοντας τον έλληνα μεσσία» που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ:

Η επιλογή των ηρώων μπορεί...να αποτυπώσει τους διχασμούς μιας κοινωνίας, την ποικιλία των πολιτικών και κοινωνικών ομάδων...τα ηρωικά πρότυπα θα αντικατοπτρίσουν τη διχασμένη μνήμη όπως έχει μεταγραφεί σε Ιστορία-και όχι μόνο. (Κουλούρη, 2009, 8 Μαρτίου)

Η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία έχει στην τοπική κοινωνία και τα έντυπά της, πράγματι, αυτή τη δυναμική.

8.4 Σύνοψη

Η ανάλυση των κειμένων του τοπικού τύπου καλύπτει τόσο το εσωτερικό του πεδίου της εκπαίδευσης και την ανταπόκριση των επαγγελματιών της εκπαίδευσης στην πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας, όσο και τις κινήσεις δρώντων στα πεδία της τοπικής αυτοδιοίκησης και της τοπικής κοινωνίας. Οι εκπαιδευτικοί επιβεβαιώνουν με τα κείμενά τους όσα προέκυψαν από την ανάλυση των συνδικαλιστικών κειμένων. Αυτό κατά μία έννοια υποδεικνύει ότι οι εκπαιδευτικοί όντως αντιπροσωπεύονται από τα συνδικαλιστικά τους όργανα, τουλάχιστον τα πρωτοβάθμια. Αναδεικνύονται και εδώ τα ζητήματα της έλλειψης δημοκρατίας στο σχολείο, η έλλειψη συμμετοχής των εκπαιδευτικών και των συλλόγων τους στη λήψη σοβαρών αποφάσεων, η αναξιοκρατία και η επικράτηση κομματικών κριτηρίων στην επιλογή των στελεχών της εκπαίδευσης, η αποδυνάμωση του ρόλου του εκπαιδευτικού και οι συνέπειές της στην εικόνα του εκπαιδευτικού στην κοινωνία και στις σχέσεις εκπαιδευτικών-μαθητών. Επιπλέον το παρόν εκπαιδευτικό σύστημα εμφανίζεται, μέσα απ' τα κείμενα, εχθρικό απέναντι σε εκπαιδευτικούς που αναλαμβάνουν καινοτόμες πρωτοβουλίες.

Οι διευθυντές των σχολείων εμφανίζονται έντονα διαφοροποιημένοι. Ο ρόλος τους εμφανίζεται ρευστός και επομένως ευάλωτος σε μεταλλαγές. Οι διευθυντές παρουσιάζονται ως το σημείο εκείνο στο οποίο είναι δυνατές παρεμβάσεις για αλλαγή του σχολείου. Οι παρεμβάσεις αυτές είναι δυνατόν πλέον να προέλθουν όχι μόνο από την εκπαιδευτική πολιτική του ελληνικού κράτους αλλά και από την ευρωπαϊκή πολιτική μέσω της συμμετοχής σε ευρωπαϊκά προγράμματα. Τα στελέχη της διοίκησης δεν φαίνεται να ερμηνεύουν ενιαία

ΠΙΝΑΚΑΣ 9.1 Κατανομή συντακτών/ομιλητών στα μέσα εθνικής εμβέλειας

	Αθηναϊκές εφημερίδες		Εκπαιδευτικές ιστοσελίδες		Σύνολο
	ως συντάκτες	ως ομιλητές	ως συντάκτες	ως ομιλητές	
Δημοσιογράφοι	10 (+1 Sch)				11
Υπ. Παιδείας		6		2	8
Πολιτικοί	1				1
Συνδικαλιστές		4			4
Τοπική αυτοδιοίκηση		1			1
Πανεπιστημιακοί	1		1 (αναδημ.)		2
Στελέχη Εκπ/σης		2			2
Διευθυντές σχολείων		4			4
Εκπαιδευτικοί	1	1	1		3
Μαθητές			2 (16 σχολιαστές)		2
Πολίτες	2				2
Σύνολο	16	18	4	2	

9.3 Παρουσίαση και ανάλυση των κειμένων

Στην παρουσίαση και ανάλυση των κειμένων εθνικής εμβέλειας επιδιώκεται, όπως και στα κείμενα του τοπικού τύπου, η ανάδειξη των κατηγοριών των δρώντων, από την ανάλυση όμως προκύπτει έμφαση στο ρόλο του ίδιου του τύπου εθνικής εμβέλειας και για το λόγο αυτό προηγείται η υποενοότητα Οι δημοσιογράφοι (9.3.1). Μέσα στα δημοσιογραφικά κείμενα αναδεικνύεται ο επίσημος λόγος (9.3.2) και ο συνδικαλιστικός λόγος (9.3.3). Διαπιστώνεται η σχεδόν μηδαμινή παρουσία των παραγόντων της τοπικής αυτοδιοίκησης (9.3.4), εντοπίζεται μια μοναδική παρέμβαση πολιτικού (9.3.5) και αναλύονται οι επαγγελματίες της εκπαίδευσης (9.3.6) σε: Α. Πανεπιστημιακούς, Β. Στελέχη της διοίκησης της εκπαίδευσης, Γ. Διευθυντές σχολείων και Δ. Εκπαιδευτικούς. Στο κεφάλαιο αυτό υπάρχει επίσης υποενοότητα με κείμενα μαθητών (9.3.7) και υποενοότητα ανάλυσης των κειμένων των πολιτών (9.3.8). Η διαφορετική διάταξη των υποενοτήτων υποδηλώνει ήδη τις διαφορές του τύπου εθνικής εμβέλειας από τον τοπικό τύπο.

9.3.1 Οι δημοσιογράφοι

Τα 10 κείμενα εθνικής εμβέλειας των οποίων οι συντάκτες είναι δημοσιογράφοι περιλαμβάνουν 9 ενημερωτικά κείμενα (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 2, 4, 5, 6, 7, 8, 12, 15, 16) και 1 κείμενο που εκφράζει τις απόψεις της δημοσιογράφου συντάκτριας στη μόνιμη στήλη της (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 1). Τα ενημερωτικά κείμενα πληροφορούν για την πρωτοβουλία προσθήκης προσωνυμίας, όπως εξαγγέλθηκε από τον υπουργό Παιδείας, τον τρόπο υλοποίησής της από τα σχολεία και τα ονόματα που προτάθηκαν. Μέσα από τα ενημερωτικά κείμενα μιλούν οι ίδιοι οι δημοσιογράφοι αλλά και άλλοι ομιλητές, η κατανομή των οποίων εκτίθεται στον ΠΙΝΑΚΑ 9.1.

Το περιεχόμενο των ενημερωτικών κειμένων σε συνδυασμό με τον ΠΙΝΑΚΑ 9.1 αναδεικνύει, σε ό,τι αφορά την εκπαιδευτική πολιτική, μέσα στα δημοσιογραφικά κείμενα εθνικής εμβέλειας, δύο ισχυρούς φορείς: τους φορείς του επίσημου λόγου και τους φορείς του συνδικαλιστικού λόγου. Ο επίσημος λόγος αναπαράγεται μέσα από αποσπάσματα της ομιλίας του υπουργού Παιδείας, όπως εκφωνήθηκε στην 1^η Ημερίδα Προϊσταμένων Γραφείων και Διευθύνσεων Εκπαίδευσης και μέσα από αποσπάσματα της εγκυκλίου «Προσθήκη Προσωνυμίας» (20521/Γ1/15-2-2008) που στάλθηκε στα σχολεία. Σε δημοσίευμα εκτίθενται επίσης οι απαντήσεις δύο Προϊσταμένων Σχολικών Συμβούλων (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 15). Ο συνδικαλιστικός λόγος μεταφέρεται μέσα από τα λεγόμενα κορυφαίων συνδικαλιστικών παραγόντων των εκπαιδευτικών ομοσπονδιών της πρωτοβάθμιας (ΔΟΕ) και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ) και έμμεσα μέσω της ενημέρωσης για την σχεδιαζόμενη δράση των συνδικαλιστικών οργάνων κατά την τρέχουσα συγκυρία.

Υπενθυμίζουμε ότι στην ανάλυση των κειμένων του τοπικού τύπου (Κεφάλαιο 8) είχαν αναδειχθεί ως ισχυροί ομιλητές τα στελέχη της εκπαίδευσης (περιφερειακοί διευθυντές εκπαίδευσης και διευθυντές νομών και σχολείων) και οι παράγοντες της αυτοδιοίκησης (δημοτικοί και νομαρχιακοί). Διαπιστώνεται όμως ότι απουσιάζουν από τα κείμενα εθνικής εμβέλειας τόσο η τοπική αυτοδιοίκηση, όσο και τα στελέχη της διοίκησης της εκπαίδευσης.

Η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας στα περισσότερα ενημερωτικά δημοσιογραφικά κείμενα δίνεται, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, μέσω του λόγου του υπουργού Παιδείας. Σε κάποια κείμενα ωστόσο, οι δημοσιογράφοι *ερμηνεύουν* την πολιτική. Η αρχική στάση των δημοσιογραφικών κειμένων απέναντι στην εξαγγελία της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας εκφράζει αδιαφορία ή ειρωνεία και το μέτρο πολιτικής αντιμετωπίζεται ως πολιτικό τέχνασμα ή ως μια πολιτική που αποτελεί παλαιότερη πρακτική και επομένως δεν διεκδικεί τον χαρακτήρα της καινοτομίας. Αυτή η στάση όμως βλέπουμε να μεταβάλλεται

καθώς η πολιτική αρχίζει να υλοποιείται στα σχολεία της χώρας και τα προτεινόμενα ονόματα ή κάποιες τοπικές διαμάχες προκαλούν το δημοσιογραφικό ενδιαφέρον.

Στο πρώτο (29-1-2008) δημοσίευμα της εφημερίδας Τα Νέα (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 8) κάτω από τον χαρακτηριστικό τίτλο «Μεταρρυθμίζουν τώρα τις ταμπέλες στα σχολεία» η ονοματοδοσία αναφέρεται ειρωνικά ως «βάφτιση» και «‘μεταρρύθμιση’ του Υπουργείου Παιδείας». Σε μεταγενέστερο όμως ρεπορτάζ 5 δημοσιογράφων της ίδιας εφημερίδας (14-3-2008), η πολιτική ερμηνεύεται ως «προσπάθεια να βρεθεί η νέα ταυτότητα» και, όπως αναφέρεται, στην προσπάθεια αυτή «επιστρατεύεται η φαντασία» (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 2). Παρόμοια, το αρχικό δημοσίευμα (29-1-2008) της εφημερίδας Ελευθεροτυπία (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 5) απλώς καταγράφει την είδηση. Σε πολύ μεταγενέστερο ρεπορτάζ όμως (30-6-2008, Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 12), ο δημοσιογράφος, μεταφέροντας την είδηση της διαμάχης των κατοίκων δύο χωριών της Κύθνου για το όνομα του σχολείου, παίρνει θέση και φαίνεται να θεωρεί την ονοματοδοσία σημαντικό ζήτημα. Εκτιμά ότι η, επακόλουθη της διαμάχης, ακύρωση της ονοματοδοσίας θα στερήσει από τους μαθητές του Δημοτικού Σχολείου της Κύθνου την ευκαιρία: «να φοιτήσουν σε σχολείο με προσωνομία και να πάρουν αποδεικτικό ή απολυτήριο με προσωνομία ατόμου που αποτελεί πρότυπο».

Δημοσιογράφος στη μόνιμη στήλη της «Αναλώσιμα» στην εφημερίδα Τα Νέα, χαρακτηρίζει την προσθήκη προσωνομίας «ιδιοφυές σχέδιο αντιμετώπισης της πενίας και των ελλείψεων» και αφού αναφερθεί στις πραγματικές ανάγκες των σχολείων σε υλικοτεχνική υποδομή, εκπαιδευτικούς και εξειδικευμένο προσωπικό, διαπιστώνει ότι με την ονοματοδοσία των σχολείων «η Παιδεία θα γίνει διαχείριση συμβόλων». Στο άρθρο της η δημοσιογράφος συνδέει επίσης την προσθήκη προσωνομίας στα σχολεία με την μετονομασία «των μη ελληνοπρεπών ονομάτων» σε πόλεις και χωριά³⁶ (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 1.). Σημειώνουμε ότι το άρθρο χρονολογείται (4-2-2008) πριν την αποστολή της σχετικής εγκυκλίου στα σχολεία (15-2-2008).

Η εφημερίδα Ριζοσπάστης εξαρχής τοποθετείται στις εξαγγελίες του υπουργού Παιδείας (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 6) θεωρώντας την πολιτική της προσθήκης προσωνομίας εισαγωγικό μέτρο διαφοροποίησης των σχολείων και διευκόλυνση για μελλοντική προσθήκη στα σχολεία του ονόματος του «ευεργέτη-χορηγού» τους. Η σύνδεση του σχολείου με την τοπική κοινωνία μέσω της εκμάθησης της «τοπικής» ιστορίας ή της «τοπικής» λογοτεχνίας,

³⁶ Βλ. επίσης στο Κεφ. 8, την παρόμοια τοποθέτηση τώως σχολικού συμβούλου, ο οποίος χαρακτηρίζει τη μαζική μετονομασία των χωριών ως ξερίζωμα των ιστορικών τους ριζών (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 18).

όπως αναφέρεται, επικρίνεται από το δημοσίευμα επειδή εκτιμάται ότι θα οδηγήσει στη διαφοροποίηση του περιεχομένου της εκπαίδευσης που θα παρέχουν τα διαφορετικά σχολεία.

Τα δημοσιογραφικά κείμενα δεν ασχολούνται ιδιαίτερα με τη διαδικασία, έτσι όπως προβλέφθηκε να ακολουθηθεί σύμφωνα με τη σχετική εγκύκλιο του ΥΠΕΠΘ. Στο προηγούμενο κεφάλαιο διαπιστώθηκε ότι στα κείμενα του τοπικού τύπου η συζήτηση για τη διαδικασία τροφοδοτήθηκε από δύο παράγοντες: το ενδιαφέρον του τοπικού τύπου να προβάλλει το έργο των διευθύνσεων εκπαίδευσης και των στελεχών τους και την εμπλοκή (αντίδραση ή συμμετοχή) της τοπικής αυτοδιοίκησης στη διαδικασία της ονοματοδοσίας. Στα κείμενα εθνικής εμβέλειας όμως, όπως αναφέραμε, δεν βρίσκουν βήμα έκφρασης ούτε τα στελέχη της διοίκησης της εκπαίδευσης ούτε οι παράγοντες της αυτοδιοίκησης και το γεγονός αυτό αντανακλάται στην έλλειψη ενδιαφέροντος του εθνικού τύπου για τη διαδικασία. Τα παραπάνω ενισχύονται και από δημοσίευμα της εφημερίδας Το Παρόν της Κυριακής το οποίο ασχολείται με τη διαδικασία ακριβώς μέσω της καταγραφής των αντιδράσεων παραγόντων της αυτοδιοίκησης και συνδικαλιστικών παρατάξεων των εκπαιδευτικών (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 16). Στο δημοσίευμα η διαδικασία χαρακτηρίζεται εχθρική προς την τοπική αυτοδιοίκηση και τους γονείς και αναχρονιστική και συγκεντρωτική ως προς την υποβάθμιση του ρόλου των συλλόγων διδασκόντων.

Οι δημοσιογράφοι του εθνικού τύπου για να αντλήσουν πληροφορίες στρέφονται προς τα σχολεία και τους διευθυντές τους και οι πληροφορίες για τη διαδικασία προκύπτουν ως δευτερεύον ζήτημα μέσα απ' τα λεγόμενα των διευθυντών. Η παρουσία του λόγου των διευθυντών των σχολείων στα κείμενα του εθνικού τύπου δεν έχει το νόημα της προβολής της δραστηριότητας των διευθυντών ή της καταγραφής των απόψεών τους όπως διαπιστώσαμε ότι συμβαίνει στον τοπικό τύπο. Οι διευθυντές αντιμετωπίζονται από τους δημοσιογράφους των αθηναϊκών εφημερίδων απλώς ως εκπρόσωποι των σχολείων τους. Το ενδιαφέρον των δημοσιογράφων προκαλούν κυρίως τα προτεινόμενα από τα σχολεία ονόματα (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 2, 4, 8, 12, 15). Σύμφωνα με ρεπορτάζ δημοσιογράφων της εφημερίδας Τα Νέα (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 2), τα πιο δημοφιλή, ανά περιοχή, ονόματα διεκδικούνται από πολλά σχολεία ενώ «δεν λείπει βέβαια ο ανταγωνισμός μεταξύ των σχολείων, ποιο θα κατοχυρώσει όνομα». Σύμφωνα με το ίδιο ρεπορτάζ, στη Λέσβο τα σχολεία «κονταροχτυπιούνται» για το όνομα του Γεωργίου Παπανδρέου. «Μάχη γίνεται» επίσης στη Λέσβο «για τα ονόματα του Οδυσσέα Ελύτη, του Θεόφιλου και του Στρατή Μυριβήλη». Υπάρχουν, σύμφωνα με τα δημοσιεύματα, τα «πρώτα στη λίστα ονόματα», όπως τα ονόματα των Κοραή, Ελύτη, Γκάλη (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 2) ή κατ' άλλους «τα πιο δημοφιλή» σε όλη την Ελλάδα, όπως το όνομα του Καραθεοδωρή ή ανά περιοχές, όπως

του Ε. Βενιζέλου στα Χανιά και του Κ. Καραμανλή στην Πρώτη Σερρών. Ονόματα τα οποία, όπως αναφέρεται, «διεκδικούνται από πάμπολλα σχολεία» και των οποίων η διεκδίκηση προκαλεί «ιδιότυπες έριδες και τραγελαφικά» (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 15).

Τα δημοσιεύματα αναφέρονται επίσης σε σχολεία που επέλεξαν το όνομα «κάποιου λιγότερο γνωστού Έλληνα» (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 2) ή σε σχολεία που δεν θέλουν να αλλάξουν όνομα είτε επειδή είναι μοναδικά στην περιοχή τους είτε επειδή είναι «γνωστά με τον αριθμό τους» όπως το 1^ο Αρρένων Πλάκας στην Αθήνα (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 15). Ο εθνικός τύπος δημοσιοποιεί επίσης ονόματα που ψηφίστηκαν από ελάχιστους, όπως το όνομα του Κ. Μητσοτάκη που «στο 2^ο Ενιαίο Λύκειο Χανίων πήρε μόνο μία ψήφο στο συμβούλιο διδασκόντων» (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 2) καθώς και ονόματα που «δεν συνάδουν με τους στόχους της απόφασης του υπουργείου Παιδείας» και «προκαλούν την έκπληξη» αλλά «και... το χαμόγελο» (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 15).

Ο τύπος στρέφεται επίσης προς τα σχολεία που έχουν προσθέσει επωνυμία εδώ και πολλά χρόνια και αναδεικνύει κάποια απ' αυτά (βλ. πιο κάτω). Τα υπόλοιπα θέματα της συζήτησης στα ενημερωτικά κείμενα των δημοσιογράφων του αθηναϊκού τύπου αντλούνται από την ατζέντα της 1^{ης} Ημερίδας Στελεχών του ΥΠΕΠΘ και από την ατζέντα των κινητοποιήσεων των εκπαιδευτικών ομοσπονδιών.

Συνοψίζοντας, στον εθνικό, όπως και στον τοπικό, τύπο η συζήτηση για τα ονόματα των σχολείων δεν οδηγεί ιδιαίτερα σε συζητήσεις σχετικές με το σχολείο και την εκπαίδευση γενικότερα. Στον εθνικό τύπο όμως, η συγκέντρωση μεγάλου αριθμού στοιχείων για τα ονόματα που προτάθηκαν από τα σχολεία οδηγεί στη δημιουργία μιας ιδιότυπης «λίστας κατάταξης» ονομάτων ανάλογα με τη δημοφιλία τους: τα ονόματα αποτιμώνται με όρους προσφοράς και ζήτησης. Η δημοσιότητα προκαλεί επίσης τη «γελοιοποίηση» κάποιων ονομάτων με ταυτόχρονη έκθεση των σχολείων και των συλλόγων διδασκόντων που τα επέλεξαν. Ο τύπος εθνικής εμβέλειας αναδεικνύει επίσης και υπερτονίζει τον «ανταγωνισμό» των σχολείων για το όνομα. Από τα παραπάνω υποδεικνύεται η δυναμική της συγκέντρωσης και δημοσιοποίησης στοιχείων και πληροφοριών για τα σχολεία και οι συνέπειες μιας πιθανής έκθεσης των σχολείων στη δημοσιότητα.

9.3.2 Ο επίσημος λόγος

Όπως ήδη αναφέρθηκε, τα περισσότερα ενημερωτικά κείμενα αντλούν πληροφορίες για την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας από δύο κυρίως επίσημες πηγές, ανάλογα με την ημερομηνία που δημοσιεύονται. Όσα δημοσιεύονται στις 29-1-2008, καλύπτουν την 1^η Ημερίδα Στελεχών που πραγματοποιήθηκε στις 28-1-2008, κατά την οποία εξαγγέλθηκε για

πρώτη φορά η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία και αντλούν πληροφορίες κυρίως από την ομιλία του υπουργού στην ημερίδα. Όσα είναι μεταγενέστερα της αποστολής της σχετικής εγκυκλίου (Γ1/20521, 15-2-2008) χρησιμοποιούν ως πρόσθετη πηγή πληροφοριών την εγκύκλιο. Θα αναφερθούμε εδώ περισσότερο στα αποσπάσματα που είναι «εντός εισαγωγικών», σε αυτά που αναπαράγουν αυτολεξεί τον υπουργικό λόγο ή το λόγο της εγκυκλίου. Όπως βλέπουμε στον ΠΙΝΑΚΑ 9.1, σε 8 κείμενα (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 4, 5, 6, 7, 8, 17, 19) αναπαράγεται ο επίσημος λόγος και μεταφέρονται αποσπάσματα από την ομιλία του υπουργού Παιδείας ή από τη σχετική εγκύκλιο.

Όπως διαπιστώνεται από την ανάγνωση των κειμένων, το δημοφιλέστερο απόσπασμα της ομιλίας του υπουργού είναι η παρομοίωση της αριθμητικής επωνυμίας των σχολείων με την αρίθμηση σε κελιά φυλακών. Η φράση «Με αριθμούς ονοματίζονται μόνο τα κελιά των φυλακών» από την ομιλία του υπουργού και η παραλλαγή της «...η αριθμητική επωνυμία προσδίδει χροιά ‘κελιών φυλακής’» αναφέρονται σε 6 από τα 8 κείμενα που αναμεταδίδουν αυτούσιο τον υπουργικό λόγο (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 4, 5, 8, 16, 17, 19). Το επόμενο απόσπασμα το οποίο αναφέρεται συχνότερα (σε 5 κείμενα) είναι αυτό με το οποίο διευκρινίζεται ποιών τα ονόματα είναι κατάλληλα για να ονοματοδοτήσουν τα σχολεία και στο οποίο ο υπουργός αναφέρεται σε «ονόματα διαπρεπών Ελλήνων που διακρίθηκαν...» ή το αντίστοιχο της εγκυκλίου: «ονόματα ευεργετών, προσωπικοτήτων των γραμμάτων και των τεχνών...και γενικότερα προσώπων που πρόσφεραν...και αποτελούν πρότυπα.» (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 4, 5, 6, 16, 17). Μεταξύ των 8 κειμένων, υπάρχει κείμενο που «αντιγράφει» το σύνολο σχεδόν της εγκυκλίου και έχει αναρτηθεί ως έναυσμα συζήτησης από μαθήτρια, στο φόρουμ της ιστοσελίδας iSchool (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 19).

Η δημοτικότητα του αποσπάσματος που αναφέρεται στα «κελιά φυλακών» υποδεικνύει ότι ο συνειρμός που επικαλέστηκε ο υπουργός «λειτουργήσε» και κέρδισε την προσοχή του τύπου, αν και η συγκεκριμένη φράση δεν δίνει ουσιαστικές πληροφορίες για την πρωτοβουλία του υπουργείου. Αν υποθέσουμε ότι η φράση χρησιμοποιήθηκε ως «επικοινωνιακή κίνηση», αποδείχθηκε αποτελεσματική και η υπόθεση αυτή ενισχύεται από την ανάγνωση των δύο κειμένων που δεν αναφέρουν την επικοινωνιακή φράση. Πρόκειται για τα δημοσιεύματα των εφημερίδων «Καθημερινή» και «Ριζοσπάστης» που δημοσιεύτηκαν την επομένη της 1^{ης} Ημερίδας στελεχών (29-1-2008) και αναφέρονται σ' αυτήν. Τα δημοσιεύματα αυτά, διαφορετικά μεταξύ τους, έχουν διαφορετική στόχευση από τα υπόλοιπα 6 κείμενα, αναδεικνύουν διαφορετικά σημεία της ομιλίας του υπουργού και εκφράζουν, ως ανυπόγραφα, τη θέση της εφημερίδας στην οποία δημοσιεύονται.

Στο δημοσίευμα της Καθημερινής (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 7) απουσιάζει οποιαδήποτε αναφορά στην πρωτοβουλία για ονοματοδοσία των σχολείων και δίνεται έμφαση στις εξαγγελίες για καλύτερη διαχείριση ανθρώπινων και οικονομικών πόρων, στην εξοικονόμηση κονδυλίων, στην αποτελεσματικότητα και τον αυστηρότερο έλεγχο του συστήματος διοίκησης. Γενικά το δημοσίευμα φαίνεται να στοχεύει στην ανάδειξη της ανάγκης επίλυσης των προβλημάτων που δημιουργεί ένας υπερμεγέθης και γραφειοκρατικός δημόσιος τομέας. Αντίθετα, στο λεπτομερές δημοσίευμα του Ριζοσπάστη (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 6) παρουσιάζεται η Ημερίδα ως προετοιμασία των στελεχών για το νέο ρόλο του «μάνατζερ» και για τις επερχόμενες αναδιαρθρώσεις «με αιχμή τη διαφοροποίηση και κατηγοριοποίηση των σχολείων». Για να υποστηριχθεί η θέση αυτή, δίνονται εκτενή αποσπάσματα από την υπουργική ομιλία και πιο συγκεκριμένα αυτά στα οποία ο υπουργός αναφέρεται: στην εισαγωγή του θεσμού της ατομικής ευθύνης, στο συντονισμό της εκπαιδευτικής μηχανής για την υπηρετήση της ενιαίας εθνικής στρατηγικής για την παιδεία, στην εγκύκλιο που θα εκδοθεί για την ονοματοδοσία των σχολείων και τη ρύθμιση των δραστηριοτήτων των μαθητών, στο «έξυπνο σχολείο» και τους 5 πυλώνες πάνω στους οποίους θα στηριχθεί (βλ. Κεφ. 4).

Στα υπόλοιπα δημοσιεύματα, εκτός από την εξαγγελία της προσθήκης προσωνυμίας, από την υπουργική ομιλία αναφέρονται περισσότερο τα αποσπάσματα τα σχετικά με την καλύτερη οργάνωση και προετοιμασία της νέας σχολικής χρονιάς.

Ιδιαίτερη αναφορά θεωρούμε ότι πρέπει να γίνει στο πώς παρουσιάζεται ο υπουργός Παιδείας μέσα στην εικονογραφημένη ιστορία του περιοδικού Schooligans (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 17). Αρχικά δίνεται ο τίτλος της σχετικής εγκυκλίου («Προσθήκη προσωνυμίας στα σχολεία»). Ως στόχος αναφέρεται «Η πολιτιστική αναβάθμιση και μπλα μπλα μπλα...» και ως αιτιολογία το δημοφιλές απόσπασμα της εγκυκλίου «...διότι η σημερινή αριθμητική επωνυμία των σχολείων προσδίδει χροιά κελιών φυλακής». Αναφέρεται επίσης απόσπασμα που αφορά τη διαδικασία και το είδος των ονομάτων που πρέπει να προταθούν. Τα αποσπάσματα αυτά δίνονται ως ένα είδος εισαγωγής.

Στα σκίτσα ο υπουργός Παιδείας εμφανίζεται να μιλά απευθυνόμενος στους μαθητές. Το σενάριο στηρίζεται ακριβώς στην παρομοίωση των σχολείων με κελιά και ειρωνεύεται με καυστικό τρόπο την «απελευθερωτική δύναμη» της κατάργησης των αριθμητικών επωνυμιών και της αντικατάστασής τους από ονόματα «ευεργετών της περιοχής του σχολείου». Ο υπουργός ρωτά τους μαθητές αν αισθάνονται φυλακισμένοι μέσα στο σχολείο και τους καθησυχάζει αναφέροντας:

Οι εγκέφαλοι του Υπουργείου μας... βρήκαν τι σε κάνει να νιώθεις έτσι! Αυτό που σε καταπίεζε τόσα χρόνια μικρέ μου μαθητή στο σχολείο σου ήταν το νούμερο στο όνομά του. Αυτό ήταν που θύμιζε αριθμό κελιού! Από σήμερα βάζουμε τέρμα στα νούμερα! Από εδώ και πέρα κάθε σχολείο θα πάρει το όνομα ενός ευεργέτη της περιοχής! Ήδη έχουν μετονομαστεί αρκετά σχολεία και τα αποτελέσματα είναι εντυπωσιακά! (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 17, Παράρτημα 3)

Τα λόγια που φέρεται να εκφέρει ο υπουργός Παιδείας δεν έχουν ιδιαίτερα διαστρεβλώσει το λόγο της ομιλίας ή της εγκυκλίου σε ό,τι αφορά το νόημα της πολιτικής. Έχουν απλώς «μεταφραστεί» στη γλώσσα που θα έκανε τους μαθητές να κατανοήσουν την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας. Η ειρωνεία και η αίσθηση του γελοίου προκύπτει από αυτήν ακριβώς τη «μετάφραση» η οποία τονίζει την απόσταση που χωρίζει τη συγκεκριμένη πολιτική από την καθημερινή πραγματικότητα που βιώνουν οι μαθητές.

Η συνολική όμως εντύπωση που δημιουργεί το κόμικ αλλάζει όταν το κείμενο συνδυαστεί με το σκίτσο: το σκίτσο εμφανίζεται τρομακτικό. Ο υπουργός είναι απειλητικός και χειρονομεί έντονα. Φαίνεται να αγωνίζεται να πείσει τους μαθητές ότι συμπάσχει μαζί τους. Κυριαρχεί η εντύπωση της εξουσίας του υπουργού: όταν μιλά για εγκεφάλους του υπουργείου, κρατά έναν εγκέφαλο που λιώνει στο επόμενο καρέ, όταν εξαγγέλλει την κατάργηση της αριθμητικής επωνυμίας τρώει τον αριθμό του σχολείου, με αποκορύφωμα το τελευταίο καρέ όπου ο υπουργός κρατά έναν αιματοβαμμένο μπαλτά, εξαγγέλλοντας «Βαθιές τομές στην εκπαίδευση». Συνολικά στο κόμικ κυριαρχεί η εικόνα. Η εικόνα του υπουργού προβάλλει ως μια απειλητική και απόλυτη εξουσία ακόμα κι όταν έρχεται με την πρόθεση να ελευθερώσει. Η εξουσία αυτή δίνει έμφαση στον εγκέφαλο: είναι εξουσία πάνω στον εγκέφαλο των μαθητών, θέλει να κυριαρχήσει μάλλον, παρά να ελέγξει τις σκέψεις τους με πρωτόγονες και βίαιες μορφές κυριαρχίας. Στη στάση των μαθητών, έτσι όπως εμφανίζονται στο κείμενο των Schooligans, θα αναφερθούμε πιο κάτω στην υποενοότητα Οι μαθητές.

Συνοψίζοντας, η εξαγγελία του υπουργού Παιδείας για ονοματοδοσία των σχολείων προβλήθηκε ιδιαίτερα από μεγάλη μερίδα του αθηναϊκού τύπου. Η παρομοίωση των αριθμημένων σχολείων με κελιά εντυπωσίασε, κίνησε το ενδιαφέρον και τελικά συνέβαλε στην προβολή της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας.

9.3.3 Ο συνδικαλιστικός λόγος

Μέσα σε 3 κείμενα εθνικής εμβέλειας δίνεται άμεσα ο λόγος σε 4 συνδικαλιστές και φορείς τους (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 2, 7, 16). Πρόκειται για ενημερωτικά δημοσιεύματα αθηναϊκών εφημερίδων. Σε δημοσίευμα της εφημερίδας Τα Νέα της 14^{ης} -3-2008 (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 2), ο πρόεδρος της Διδακταλικής Ομοσπονδίας (ΔΟΕ) σχολιάζει την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας. Στις δηλώσεις του επικεντρώνεται κυρίως στο ζήτημα της υποχρεωτικότητας της προσθήκης προσωνυμίας και στην ισχύουσα νομοθεσία (Π.Δ.

201/1998), σύμφωνα με την οποία, η ονοματοδοσία ενός σχολείου είναι προαιρετική. Σύμφωνα με τον πρόεδρο της ΔΟΕ «η ονοματοδοσία θα έπρεπε να είναι πρωτοβουλία του συλλόγου διδασκόντων κάθε σχολείου και του αντίστοιχου συλλόγου γονέων και κηδεμόνων». Ο πρόεδρος αναφέρεται στη συνέχεια σε σχολεία που ήδη έχουν όνομα και δίνει τα παραδείγματα Λυκείου της Πάτρας που ονομάζεται «Ν. Τεμπονέρας» και Δημοτικού Σχολείου του Κιάτου που ονομάστηκε «Ευαγόρας Παλληκαρίδης». Διαπιστώνουμε ότι ο πρόεδρος της ΔΟΕ εκφράζει ακριβώς τη «γραμμή» που υιοθετήθηκε από την Διδασκαλική Ομοσπονδία, η οποία ασχολήθηκε μόνο με τη νομοθετική πλευρά του θέματος για να τεκμηριώσει τη μη υποχρεωτικότητα της διαδικασίας (για την ανάλυση της στάσης της ΔΟΕ στο ζήτημα, βλ. Κεφ. 7 και τα ντοκουμέντα Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 2 και αρ. 3).

Στο ίδιο δημοσίευμα δίνεται επίσης ο λόγος στον πρόεδρο πρωτοβάθμιου συνδικαλιστικού φορέα των δασκάλων. Ο πρόεδρος του Συλλόγου Εκπαιδευτικών Π.Ε «Αλέξανδρος Δελμούζος» χαρακτηρίζει το μέτρο επιφανειακό και εκτιμά ότι: «Αυτή τη στιγμή οι ελλείψεις σε εκπαιδευτικό προσωπικό, βιβλία αλλά και κτιριακές εγκαταστάσεις είναι πιο σοβαρές από την ονοματοδοσία». Διαπιστώνουμε ότι ο πρόεδρος του Συλλόγου Εκπαιδευτικών τοποθετείται διαφορετικά επί της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας. Η διαπίστωση είναι συνεπής με όσα έχουν αναφερθεί στο κεφ. 7 σχετικά με τη διάσταση μεταξύ της επίσημης θέσης της ΔΟΕ και των πρωτοβάθμιων συνδικαλιστικών οργάνων των δασκάλων.

Στο δημοσίευμα της εφημερίδας Καθημερινή (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 7) που δημοσιεύεται την επομένη της ομιλίας του υπουργού προς τα στελέχη της εκπαίδευσης, δίνεται έμφαση, όπως έχει ήδη αναφερθεί, στις αλλαγές που εξήγγειλε ο υπουργός σχετικά με το σύστημα διορισμών, μεταθέσεων και αποσπάσεων και στην υπόσχεση για «καλύτερη διαχείριση του προσωπικού» του Υπουργείου Παιδείας. Στη συνέχεια, μεταφέρονται δηλώσεις μέλους του Δ.Σ της ΟΛΜΕ, το οποίο φέρεται να τονίζει ότι η συνεργασία όλων των στελεχών είναι κομβικής σημασίας για την επιτυχία των αλλαγών. Ο συνδικαλιστής θεωρεί ότι «όλα θα κριθούν στην πράξη» και εκτιμά ότι «οι αλλαγές είναι σχεδιασμός επί χάρτου». Ανακοινώνει δε, ότι η ΟΛΜΕ έχει ζητήσει επίσπευση των διαδικασιών των μεταθέσεων, αποσπάσεων, κλπ και θα καταθέσει υπόμνημα με τις προτάσεις της τις επόμενες ημέρες.

Σε δημοσίευμα της εφημερίδας «Το Παρόν της Κυριακής» (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 16) μεταφέρονται μεγάλα αποσπάσματα της ανακοίνωσης συνδικαλιστικής παράταξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Πρόκειται για την ανακοίνωση «Στο κελί 33...» που έχει αναλυθεί διεξοδικά στο κεφάλαιο 7 (Συνδικαλιστικά κείμενα, αρ. 4). Στο δημοσίευμα αναφέρονται τα αποσπάσματα τα σχετικά με την εγκατάλειψη, απαξίωση και υποβάθμιση του δημόσιου σχολείου, τα προβλήματα υλικοτεχνικής υποδομής και την επιβάρυνση των

γονέων. Εκφράζεται καχυποψία για το εσπευσμένο της διαδικασίας και συνδέεται η ονοματοδοσία με πιθανή εμφάνιση χορηγών στα σχολεία.

Στα ίδια δημοσιεύματα τα οποία αναφέρονται στην εξαγγελία της ονοματοδοσίας των σχολείων, εκτός από τη φιλοξενία δηλώσεων συνδικαλιστικών στελεχών, ανακοινώνεται και η τρέχουσα συνδικαλιστική δράση των ομοσπονδιών των εκπαιδευτικών ΔΟΕ και ΟΛΜΕ (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 7, 8). Κάτω από τους υπότιτλους «Πενθήμερες απεργίες ξεκινούν οι δάσκαλοι» (Η Καθημερινή, 29-1-2008) και «Απεργιακό κύμα» (ΤΑ ΝΕΑ, 29-1-2008) ανακοινώνεται η πρόθεση της ΔΟΕ να προχωρήσει σε 5θήμερες επαναλαμβανόμενες απεργίες «με οικονομικά αιτήματα» καθώς και η πρόσκληση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας προς την ΟΛΜΕ για «σύμπλευση».

Συνοψίζοντας, από την άποψη των ομιλητών, κυριαρχούν, στα κείμενα εθνικής εμβέλειας και ιδιαίτερα στα δημοσιεύματα των αθηναϊκών εφημερίδων, ανώτεροι παράγοντες του πολιτικού πεδίου. Οι αθηναϊκές εφημερίδες αναδεικνύουν το αντιθετικό δίπολο Υπουργείο Παιδείας-Συνδικαλιστικοί φορείς των εκπαιδευτικών. Ο συνδικαλιστικός λόγος έχει πρόσβαση στον τύπο εθνικής εμβέλειας. Οι δηλώσεις των συνδικαλιστών στον τύπο εκφράζουν το σκεπτικισμό για τη νομιμότητα (ΔΟΕ) ή την αποτελεσματικότητα (ΟΛΜΕ) των πολιτικών που εξαγγέλθηκαν από το ΥΠΕΠΘ. Η συνύπαρξη στο ίδιο δημοσίευμα της εξαγγελίας της προσθήκης προσωνομίας από το ΥΠΕΠΘ ταυτόχρονα με την εξαγγελία απεργιών διαρκείας από τις Ομοσπονδίες των εκπαιδευτικών απεικονίζουν τη συγκυρία και αναδεικνύουν μέσα στον τύπο το χώρο της εκπαίδευσης, ως χώρο διαρκών συγκρούσεων.

9.3.4 Απουσία παραγόντων της αυτοδιοίκησης

Στα κείμενα του τύπου εθνικής εμβέλειας δεν εντοπίζεται παρουσία παραγόντων της τοπικής ή νομαρχιακής αυτοδιοίκησης. Η εικόνα που δίνεται είναι τελείως διαφορετική από την εικόνα που αναδείχθηκε από την ανάλυση των κειμένων του τοπικού τύπου. Η «φωνή» της αυτοδιοίκησης στον τοπικό τύπο ήταν ισχυρή. Στο τοπικό επίπεδο, όπως διαπιστώθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, η αυτοδιοίκηση κινήθηκε έντονα με αφορμή την πολιτική της προσθήκης προσωνομίας, είτε αντιδρώντας στην παράκαμψή της από την επίσημα προβλεπόμενη διαδικασία, είτε ενεργοποιώντας με δική της πρωτοβουλία άλλες, παράλληλες διαδικασίες, είτε στηρίζοντας εκδηλώσεις ονοματοδοσίας σχολείων της περιοχής της. Τα κείμενα εθνικής εμβέλειας όμως δεν αντανakλούν την πραγματικότητα αυτή.

Μόνο το δημοσίευμα στην εφημερίδα Το Παρόν της Κυριακής, δίνει έμφαση στην αντίδραση της τοπικής αυτοδιοίκησης στην προβλεπόμενη διαδικασία (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 16). Χαρακτηριστικά ο τίτλος του δημοσιεύματος είναι «Έγραψαν στα παλιά

τους τα παπούτσια, δημάρχους, δημοτικά συμβούλια και γονείς...». Μέσα στο δημοσίευμα προβάλλεται έντονα η αγνόηση των Δήμων κατά την επίσημα προβλεπόμενη διαδικασία η οποία, κατά το δημοσίευμα, «διαπνέεται από μια προκλητική εχθρότητα προς την τοπική αυτοδιοίκηση». Εκτός αυτού, μόνο ένα μεταξύ των κειμένων εθνικής εμβέλειας φιλοξενεί δηλώσεις παράγοντα της τοπικής αυτοδιοίκησης (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 15). Πρόκειται για άρθρο δημοσιευμένο στις 14-6-2008, στην εφημερίδα Η Καθημερινή. Στο δημοσίευμα φιλοξενούνται οι δηλώσεις της Αντιδημάρχου Παιδείας της Μυτιλήνης, η οποία αναφερόμενη στην πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία, φέρεται να δηλώνει:

Είναι πολύ καλή ιδέα, όμως, δημιουργούνται προβλήματα, αφού τα λίγα γνωστά ονόματα της κάθε περιοχής που συγκεντρώνουν τα κριτήρια, διεκδικούνται από πολλά σχολεία. (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 15, Παράρτημα 3)

Η παραπάνω δήλωση της αντιδημάρχου μεταφέρει ένα κλίμα έντασης και ανταγωνισμού των επαρχιακών σχολείων και η εντύπωση ενισχύεται από την παρατήρηση του δημοσιογράφου που ακολουθεί η οποία αναφέρεται σε «ιδιότυπες έριδες».

9.3.5 Οι πολιτικοί

Στα κείμενα εθνικής εμβέλειας της συλλογής μας δεν εντοπίσαμε καμία δήλωση πολιτικού για το ζήτημα της ονοματοδοσίας των σχολείων δημοσιευμένη σε αθηναϊκή εφημερίδα. Το μοναδικό κείμενο πολιτικού που εντοπίσαμε, προέρχεται από την εφημερίδα Στόχος και έχει γραφεί από μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του ΛΑ.Ο.Σ και εκδότη του περιοδικού «Ενδοχώρα». Το αναγνωστικό κοινό, επομένως, στο οποίο απευθύνεται έχει συγκεκριμένες πολιτικές πεποιθήσεις και είναι περιορισμένο. Ωστόσο το κείμενο αυτό το εντοπίσαμε αναδημοσιευμένο και στην ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας Ελληνικές Γραμμές και σε διάφορα ιστολόγια εθνικιστικού, πάντα, χαρακτήρα (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 20).

Ο πολιτικός και μέλος της Κ.Ε του ΛΑ.Ο.Σ με την παρέμβασή του επιχειρεί να ενσπείρει ανησυχίες για τα ονόματα που θα επιλέξουν τα μειονοτικά σχολεία της Θράκης. Έχουμε δει παρόμοιες ανησυχίες να εκφράζονται και σε δημοσιεύματα του τοπικού τύπου στο Κεφάλαιο 8 σε σχόλιο εφημερίδας της Κομοτηνής (Κείμενα του τοπικού τύπου, αρ. 34). Ο συντάκτης του άρθρου χαρακτηρίζει την πρωτοβουλία του ΥΠΕΠΘ «ωραία ιδέα», θεωρεί όμως ότι είναι «ατυχής η χρονική συγκυρία που επελέγη για την υλοποίησή της» επειδή παρόμοιες

καινοτομίες που θα διαμορφώσουν καταστάσεις που δύσκολα θα αλλάξουν στο μέλλον είναι μεγάλο λάθος να αποφασίζονται σε μια εποχή που δεν υπάρχει σθεναρή κρατική βούληση και επιρροή, ώστε το αποτέλεσμα να είναι αντάξιο των προσδοκιών. (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 20, Παράρτημα 3)

Διαπιστώνουμε ότι ο συντάκτης συμφωνεί με την ονοματοδοσία των σχολείων επιθυμεί όμως η διαδικασία να ελέγχεται περισσότερο από το κράτος. Όπως το διατυπώνει, υπάρχουν από

την πλευρά που εκφράζει ο πολιτικός, «προσδοκίες» σχετικά με τα αποτελέσματα της ονοματοδοσίας. Στη συνέχεια αναφέρει «τρελές» προτάσεις που ακούστηκαν για ονόματα σχολείων (δίνει τα παραδείγματα «Χρήστος Τσουτσουβής» και «Άρης Βελουχιώτης») και στη στάση αυτή αντιπαραθέτει την οργανωμένη, κατά την άποψή του, προετοιμασία μειονοτικών παραγόντων για το ζήτημα της ονοματοδοσίας των μειονοτικών σχολείων. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει: «Κάποιοι έχουν πάρει πολύ σοβαρά το θέμα». Για να στηρίξει τα λεγόμενά του, παραθέτει απόσπασμα δηλώσεων του προέδρου της Τουρκικής Ένωσης Ξάνθης στις οποίες ο πρόεδρος του συλλόγου προτείνει συγκεκριμένα ονόματα για τα σχολεία. Καταλήγοντας, ο συντάκτης και μέλος της Κ.Ε του ΛΑ.Ο.Σ επισημαίνει την αδυναμία του ΥΠΕΠΘ να υλοποιήσει την ονοματοδοσία «προς εθνικό όφελος».

Συνοψίζοντας, ο πολιτικός επιχειρεί να δημιουργήσει κλίμα ανησυχίας εκμεταλλευόμενος το ζήτημα της ονοματοδοσίας των σχολείων. Θεωρεί ότι η ονοματοδοσία θα έπρεπε να υπηρετεί κάποιο «εθνικό» στόχο και για το λόγο αυτό απαιτείται μεγαλύτερος κρατικός έλεγχος στην τελική επιλογή των ονομάτων. Η ονοματοδοσία ανοίγει στη Θράκη ένα πεδίο ανάδυσης εθνικισμών και έντασης.

9.3.6 Οι επαγγελματίες της εκπαίδευσης

A. Οι πανεπιστημιακοί

Στα κείμενα εθνικής εμβέλειας υπάρχουν μόνο 2 κείμενα πανεπιστημιακών καθηγητών (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 9, 11). Το ένα (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 9) δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα Το Βήμα όπου ο πανεπιστημιακός συντάκτης του διατηρεί μόνιμη στήλη ενώ το άλλο κείμενο είναι τοποθέτηση πανεπιστημιακού καθηγητή και διευθυντή του επιστημονικού περιοδικού Νέα Παιδεία (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 11). Το κείμενο δημοσιεύθηκε στο περιοδικό και αναρτήθηκε επίσης στην εκπαιδευτική ιστοσελίδα alfavita.gr.

Ο πανεπιστημιακός και αρθρογράφος της εφημερίδας Το Βήμα εκλαμβάνει την πολιτική της προσθήκης προσωνομίας ως «απάντηση» του υπουργείου Παιδείας στα σοβαρά προβλήματα της παιδείας, ως μία από τις δύο «μεγάλες πρωτοβουλίες» που μαζί με το «έξυπνο σχολείο» ανέλαβε το υπουργείο «για να αναβαθμίσει τη χειμαζόμενη Παιδεία μας». Θεωρεί ότι, κατά το υπουργείο Παιδείας, «μια απλή και ανέξοδη ‘βάφτιση’ φτάνει και περισσεύει», «εκεί όπου η ουσιαστική αναβάθμιση είναι δύσκολη». Ο πανεπιστημιακός θεωρεί ότι το υπουργείο Παιδείας δεν αντιμετωπίζει τα σοβαρά ζητήματα, όπως αυτά που προκάλεσαν κρίση στο χώρο της ανώτατης παιδείας (αναφέρεται στο άρθρο 16, την έλλειψη υποδομών, την αξιολόγηση και τον τετραετή προγραμματισμό χρηματοδότησης). Στα

προβλήματα της εκπαίδευσης συγκαταλέγει τη χαμηλή χρηματοδότηση (την οποία τεκμηριώνει η τελευταία θέση της Ελλάδας στον κατάλογο χωρών του ΟΟΣΑ στις δημόσιες δαπάνες για την Παιδεία), τα κενά στα σχολεία και την πολιτική του σχολικού βιβλίου (χαρακτηρίζει «υβριστικό» το βιβλίο της Ιστορίας της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και αναφέρεται στην απόσυρση του βιβλίου Ιστορίας της ΣΤ΄ Δημοτικού). Καταλήγοντας δε, υπαινίσσεται ότι η πρωτοβουλία ονοματοδοσίας των σχολείων είναι σουρεαλιστική (προτείνοντας να δοθεί σε κάποιο λύκειο της χώρας το όνομα του Εμπειρικού).

Στο κείμενο του δεύτερου πανεπιστημιακού (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 11) η αντιμετώπιση της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας είναι διαφορετική. Και αυτός ο πανεπιστημιακός θεωρεί ότι η πρωτοβουλία του υπουργείου είναι «επικοινωνιακού χαρακτήρα», «ευκαιριακή δημιουργία εντυπώσεων», για το «φαίνεσθαι». Η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας χρησιμοποιείται από τον πανεπιστημιακό όμως ως αφορμή για να συζητήσει ζητήματα όπως η ταυτότητα και η αναβάθμιση του ρόλου του σχολείου³⁷. Στο άρθρο του πανεπιστημιακού καθηγητή διακρίνονται 3 περιπτώσεις ονοματοδοσίας. Η μία είναι η περίπτωση των ιδιωτικών σχολείων ή ιδρυμάτων των οποίων το όνομα είναι συνδεδεμένο με τον «ιδρυτή-χρηματοδότη». Η δεύτερη περίπτωση αφορά, σύμφωνα με τον συντάκτη, την «τάση» που παρουσιάστηκε «τα τελευταία 20 χρόνια... να δοθούν σε σχολικές μονάδες ονόματα σημαντικών προσώπων (Α. Σαμαράκης, Μ. Κουντουράς κ.α)». Σ' αυτήν την περίπτωση η πρόθεση και η πρόταση της ονοματοδοσίας του σχολείου προερχόταν από «ατομικές-τοπικές πρωτοβουλίες με βάση συγκεκριμένα κριτήρια» που ίσχυαν την εποχή της ονοματοδοσίας. Ο καθηγητής εκφράζει τον σκεπτικισμό του αν τα κριτήρια αυτά μπορούν να ανταποκριθούν «στις συνθήκες και στο πλαίσιο λειτουργίας» των σημερινών σχολείων. Η τρίτη περίπτωση ονοματοδοσίας, όπως επιχειρείται να υλοποιηθεί από το ΥΠΕΠΘ είναι

μια απόφαση «από τα πάνω»... δεν προέρχεται από την ίδια την κοινωνία του σχολείου και τους στόχους της [και] μπορεί να οδηγήσει σε τραγελαφικές επιλογές ονομάτων με βάση ευκαιριακά κριτήρια ή με γνώμονα τις προσωπικές επιλογές διευθυντών ή τοπικών αρχόντων. (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 11, Παράρτημα 3)

Κατά την άποψη του καθηγητή, πρέπει να προηγηθεί της ονοματοδοσίας η απόκτηση από κάθε σχολική μονάδα

εκπαιδευτική[ς] ταυτότητα[ς] που θα τη διαφοροποιεί από τις άλλες τόσο στη μορφή και τη αισθητική του σχολικού χώρου και των αιθουσών όσο κυρίως στις παιδαγωγικές, ερευνητικές και κοινωνικές πρωτοβουλίες για σημαντικά ζητήματα τόσο της διδασκαλίας όσο και της κοινωνικής ζωής. (ο. π)

³⁷ Είναι ενδεικτικό ότι το άρθρο δημοσιεύεται στο τεύχος του περιοδικού «Νέα Παιδεία» (ΤΧ 125) στο οποίο επίσης φιλοξενείται συνέντευξη που παραχώρησε ο Αλέξης Δημαράς στον συντάκτη-πανεπιστημιακό καθηγητή. Η συνέντευξη φέρει χαρακτηριστικά τον τίτλο: «Μια ισοπεδωτική εκπαιδευτική πολιτική δεν μπορεί να κάνει καλό σε μια δημοκρατία».

Διαπιστώνουμε ότι, κατά τον συντάκτη, η ονοματοδοσία συνδέεται με την διαφοροποίηση των σχολικών μονάδων και τη διαμόρφωση ιδιαίτερης σχολικής ταυτότητας. Σύμφωνα με τον συντάκτη, η διαφοροποίηση είναι επιθυμητή για την έξοδο από την «ισοπεδωτική ομοιομορφία» και αποτελεί προϋπόθεση για τη δημιουργία «ενός διαφορετικού σχολείου στο οποίο θα κυριαρχεί η δημιουργικότητα, η καινοτομία». Το όνομα στην περίπτωση ενός τέτοιου σχολείου «θα αποκαλύπτει την εκπαιδευτική του ταυτότητα». Για τον πανεπιστημιακό καθηγητή, η ονοματοδοσία των σχολείων είναι προτιμότερο να μην υλοποιηθεί αν δεν επισφραγίζει τις ιδιαίτερες και δημιουργικές δραστηριότητες του σχολείου.

Συνοψίζοντας, οι δύο πανεπιστημιακοί καθηγητές εκτιμούν ότι η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας δεν έχει περιεχόμενο στις παρούσες εκπαιδευτικές συνθήκες. Είναι μια επικοινωνιακή πολιτική που δεν μπορεί να καλύψει τα ουσιαστικά προβλήματα της παιδείας. Σύμφωνα με τον έναν καθηγητή, η ονοματοδοσία των σχολείων δεν έχει νόημα σε ένα ισοπεδωτικό εκπαιδευτικό σύστημα που επιβάλλει την ομοιομορφία. Η ονοματοδοσία αποκτά ουσιαστικό περιεχόμενο μόνο ως επισφράγισμα της ιδιαίτερης εκπαιδευτικής ταυτότητας του σχολείου, η οποία θα διαμορφώνεται από τις δημιουργικές και καινοτόμες δραστηριότητες μαθητών και εκπαιδευτικών.

B. Τα στελέχη της εκπαίδευσης

Στα κείμενα εθνικής εμβέλειας δεν εντοπίζεται παρουσία στελεχών της εκπαίδευσης όπως περιφερειακών διευθυντών εκπαίδευσης και διευθυντών εκπαίδευσης νομών. Τα στελέχη αυτά της διοίκησης της εκπαίδευσης έχουν μια δυναμική σχέση με τον τοπικό τύπο (βλ. Κεφ. 8), η απουσία τους όμως από τα κείμενα εθνικής εμβέλειας υποδεικνύει ότι η σχέση αυτή δεν μπορεί να επεκταθεί και στον αθηναϊκό τύπο. Η εμβέλεια της δράσης των στελεχών της εκπαίδευσης, όπως και διαφόρων παραγόντων της αυτοδιοίκησης, φαίνεται να περιορίζεται στον τοπικό τύπο: μόνο σε 1 κείμενο δίνεται ο λόγος, εκτός των άλλων, σε 2 στελέχη της εκπαίδευσης (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 15). Πρόκειται για το δημοσίευμα της εφημερίδας Η Καθημερινή το οποίο, όπως αναφέραμε προηγουμένως, φιλοξενεί επίσης δηλώσεις της αντιδημάρχου Μυτιλήνης. Στο κείμενο αναφέρονται οι δηλώσεις των Προϊσταμένων Επιστημονικής Καθοδήγησης των Π.Δ.Ε. Αττικής και Νοτίου Αιγαίου³⁸.

Η Προϊσταμένη Επιστημονικής Καθοδήγησης της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης Αττικής ερμηνεύει τη στόχευση της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας:

³⁸ ο προϊστάμενος αναφέρεται ως περιφερειάρχης, κατόπιν αναζήτησης όμως διαπιστώθηκε η ακριβής του ιδιότητα. Πηγή, η ιστοσελίδα της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης Ν. Αιγαίου: http://naigaiou.pde.sch.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=31).

Συνοψίζοντας, οι δηλώσεις των 4 διευθυντών των κειμένων εθνικής εμβέλειας εκφράζουν τις διαφορετικές ερμηνείες της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας που υιοθετούν οι διευθυντές των σχολείων, υποδεικνύοντας τη διαφοροποίηση και ρευστότητα του ρόλου του διευθυντή, σε συμφωνία με όσα έχουν αναφερθεί ήδη στην υποενότητα «Διευθυντές σχολείων» του Κεφαλαίου 8. Διαφαίνεται επιπλέον ότι η ερμηνεία παλαιότερων ονοματοδοσιών μέσα στο πλαίσιο της πρόσφατης εγκυκλίου δεν μπορεί να συλλάβει τη διάσταση της επιλογής ονομάτων προσωπικοτήτων που σχετίζονται με εκπαιδευτικούς και κοινωνικούς αγώνες και συμβολίζουν το αίτημα μιας διαφορετικής εκπαίδευσης.

Δ. Οι εκπαιδευτικοί

Η παρουσία εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στον αθηναϊκό τύπο είναι μικρή: υπάρχει μόνο μία επιστολή εκπαιδευτικού στην εφημερίδα Το Βήμα (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 10) και συναντάμε μόνο μία εκπαιδευτικό να μιλά μέσα από δημοσίευμα της εφημερίδας Τα Νέα (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 2). Ένα επιπλέον κείμενο είναι η επιστολή-τοποθέτηση εκπαιδευτικού που δημοσιεύθηκε στην εκπαιδευτική ιστοσελίδα alfavita.gr (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 14). Οι εκπαιδευτικοί-συντάκτες των επιστολών (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 10, 14) συμφωνούν στον χαρακτηρισμό της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας ως «δήθεν μεταρρύθμισης», ως απλής και ανέξοδης πρωτοβουλίας με την οποία «δεν γίνεται αναβάθμιση και μετατροπή των σχολείων από κοινά σε 'έξυπνα'». Ο συντάκτης που υπογράφει ως παιδαγωγός (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 10) συνάγει, μέσω της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας, συμπεράσματα για τη συνολική εκπαιδευτική πολιτική της κυβέρνησης:

Δεν μπορείς να είσαι υπεύθυνος της εκπαιδευτικής πολιτικής και να ανακοινώνεις την έλευση 'έξυπνων σχολείων' με την προσθήκη ενός ονόματος στον τίτλο του σχολείου. (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 10, Παράρτημα 3)

Πέρα όμως από τη συμφωνία των δύο συντακτών εκπαιδευτικών για το ανούσιο του μέτρου, η στόχευση των κειμένων τους είναι διαφορετική. Ο ένας συντάκτης (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 10) γράφει όχι μόνο για να ασκήσει κριτική στην πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας και στην εκπαιδευτική πολιτική γενικότερα, αλλά και για να διατυπώσει προτάσεις. Ο εκπαιδευτικός δίνει τους άξονες στους οποίους πρέπει, κατά τη γνώμη του, να κινηθεί μια υπεύθυνη και σοβαρή εκπαιδευτική πολιτική. Οι σημαντικότεροι παράγοντες για τη βελτίωση του σχολείου είναι κατά τον εκπαιδευτικό: η σωστή εκπαίδευση και μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών, η εξασφάλιση της οικονομικής, κοινωνικής, επιστημονικής και παιδαγωγικής τους επάρκειας, η γενναία χρηματοδότηση των σχολείων και της παιδείας καθώς και η ανανέωση των αναλυτικών προγραμμάτων και βιβλίων στην

κατεύθυνση της καλλιέργειας της έρευνας και της σκέψης. Για να επιτευχθούν τα παραπάνω θεωρεί ότι είναι απαραίτητη η «αλλαγή νοοτροπίας», η υπευθυνότητα και η σοβαρότητα. Ο εκπαιδευτικός διατυπώνει επίσης το αίτημα για ένα «προοδευτικό και δημιουργικό σχολείο» στο οποίο «οι υπάρχουσες κοινωνικές διαστρωματώσεις» δεν θα αποτελούν «αξεπέραστους κοινωνικούς φραγμούς» στην πρόοδο των μαθητών.

Ο άλλος εκπαιδευτικός, συντάκτης της δημοσιευμένης στο *alfavita* επιστολής (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 14), ασχολείται περισσότερο με τη διαδικασία που ορίστηκε να ακολουθηθεί για την ονοματοδοσία των σχολείων με την οποία θεωρεί ότι οι σύλλογοι διδασκόντων επωμίζονται «τεράστιο βάρος». Ο εκπαιδευτικός εκτιμά ότι τα ονόματα θα διχάσουν τις μικρές τοπικές κοινωνίες, οι οποίες θα στραφούν εναντίον των εκπαιδευτικών:

Γιατί αυτό το όνομα και όχι κάποιο άλλο; Ποιοι είσατε εσείς που προτείνετε αυτό το όνομα; (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 14, Παράρτημα 3)

Ο εκπαιδευτικός επίσης αναρωτιέται γιατί να ασχοληθούν οι εκπαιδευτικοί με τη διαδικασία αυτή και όχι οι Δήμοι ή τα τοπικά συμβούλια: «Έτσι κι αλλιώς η κινητή και ακίνητη περιουσία τούς ανήκει. Αυτοί γνωρίζουν πολύ καλύτερα πρόσωπα και πράγματα των τοπικών κοινωνιών. Ας αναλάβουν αυτοί την ευθύνη». Εκτιμώντας δε ότι «δουλειά των εκπαιδευτικών είναι να μαθαίνουν τα παιδιά του κόσμου γράμματα», καλεί τους Συλλόγους Εκπαιδευτικών και τη ΔΟΕ να τοποθετηθούν στο ζήτημα.

Το πιο πάνω κείμενο του εκπαιδευτικού θεωρούμε ότι αναδεικνύει την αυτο-εικόνα του εκπαιδευτικού, τις αντιλήψεις του για το ρόλο και τις δικαιοδοσίες του εκπαιδευτικού και ερμηνεύει, ως ένα βαθμό, τη στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στα μικρά και μεγάλα προβλήματα του σχολείου. Η επιστολή του εκπαιδευτικού ενισχύει με ένα παράδειγμα τα όσα διαπιστώθηκαν στο κεφάλαιο 7, σχετικά με τις συνέπειες που έχουν στον επαγγελματισμό των εκπαιδευτικών η συγκεντρωτική εκπαίδευση και η μη συμμετοχή στη λήψη των αποφάσεων. Διαγράφεται μια στάση αποφυγής ευθυνών που εκφράζεται άμεσα ως αποφυγή της ευθύνης («Ας αναλάβουν αυτοί την ευθύνη») αλλά και έμμεσα ως *αποφυγή επιλογής*. Εκθέτει τη φοβία απέναντι στον έλεγχο («Γιατί αυτό το όνομα και όχι το άλλο;») και αποκαλύπτει την εσωτερικευμένη εικόνα υποτίμησης και απαξίωσης («Ποιοι είσατε εσείς;») καθώς και την περιχαράκωση του ρόλου («δουλειά μας είναι να μαθαίνουμε τα παιδιά του κόσμου γράμματα»). Στα λεγόμενα του εκπαιδευτικού αναδεικνύονται οι συνέπειες των σχέσεων εξουσίας στη διαμόρφωση της ταυτότητας των εκπαιδευτικών: φόβος απέναντι στην ελευθερία επιλογής, φόβος ανάληψης ευθύνης, συμμόρφωση, *συναίνεση* στην αφαίρεση πρωτοβουλιών, φόβος της καινοτομίας. Μια άλλη διάσταση ωστόσο η οποία αναδεικνύεται, είναι ότι οι εκπαιδευτικοί στα μικρά σχολεία απομακρυσμένων περιοχών της περιφέρειας

είναι ευάλωτοι και περισσότερο εκτεθειμένοι στις πιέσεις της τοπικής κοινωνίας. Η διαπίστωση αυτή θα ενισχυθεί περαιτέρω κατά τη μελέτη των Κειμένων εθνικής εμβέλειας αρ. 12 και 13 που αφορούν τη διαμάχη για την ονοματοδοσία σχολείου στην Κύθνο.

Η μοναδική περίπτωση εκπαιδευτικού που συναντάται ως ομιλητής στα κείμενα του αθηναϊκού τύπου είναι η περίπτωση καθηγήτριας του 3^{ου} Γενικού Λυκείου Ν. Φιλαδέλφειας, το οποίο είναι από τα πρώτα σχολεία που ονοματοδοτήθηκαν το 1994 χάρη στις ενέργειες της τότε διευθύντριας και με την σύμφωνη γνώμη του συλλόγου διδασκόντων (βλ. Συζήτηση με Ε. Καπετάνου, Παράρτημα 1). Η καθηγήτρια απαντά σχετικά με την επιλογή του ονόματος «Μίλτος Κουντουράς» από την τότε διευθύντρια:

Είχε διαβάσει τα ανατρεπτικά κείμενα του εκπαιδευτικού και έτσι έγινε η επιλογή του ονόματος. Η διαδικασία πάντως ήταν χρονοβόρος και έπρεπε να τεκμηριωθεί στις αρχές για ποιο λόγο ένα σχολείο θέλει να ονομαστεί «Μίλτος Κουντουράς». (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 2, Παράρτημα 3)

Στα λεγόμενα της καθηγήτριας αντανακλάται ένας μικρός απόηχος των γεγονότων του παρελθόντος. Όπως ήδη αναφέρθηκε πιο πάνω (Γ. Οι διευθυντές των σχολείων), η ερμηνεία της τότε ονοματοδοσίας υπό το πρίσμα της τωρινής πολιτικής, στο πνεύμα της εγκυκλίου του 2008, αδυνατεί να συλλάβει την επιλογή ονομάτων συνδεδεμένων με τους αγώνες για εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και κοινωνική δικαιοσύνη.

9.3.7 Οι μαθητές

Οι μαθητές απουσιάζουν εντελώς από τα κείμενα των αθηναϊκών εφημερίδων. Οι μαθητές συζητούν για την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας σχολιάζοντας σχετικό κόμικ του περιοδικού Schooligans, στην ηλεκτρονική του έκδοση (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 18) και σε φόρουμ της ιστοσελίδας iSchool (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 19). Υπάρχουν όμως στα κείμενα εθνικής εμβέλειας δύο περιπτώσεις στις οποίες άλλοι, ενήλικες συντάκτες κειμένων, «μιλούν» σαν να μιλούσαν οι μαθητές, μιλούν εκ μέρους τους, υποκαθιστούν το λόγο τους τον οποίο υποτίθεται ότι μεταφέρουν (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 3, 17).

Στο σχόλιό του στην εφημερίδα Έθνος, στη στήλη Υπογραφές (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 3), ένας συνθέτης μεταφέρει «πραγματικό», όπως ισχυρίζεται, διάλογο μαθητών δημοτικού, οι οποίοι συζητούν για την ονοματοδοσία του σχολείου τους. Ο αρθρογράφος μεταφέρει τον διάλογο ως «ενδεικτικό», όπως αναφέρει, «της ‘συστράτευσης’ εκπαιδευτικών, γονέων και (εν μέρει) μαθητών, με σκοπό να βρεθεί λύση σε ένα ‘εκπαιδευτικό’ (sic) ζήτημα». Παιδί δασκάλου μεταφέρει την είδηση της ονοματοδοσίας του σχολείου, όπως διέρρευσε από τον πατέρα του. Μεταφέρει μάλιστα ότι οι «δάσκαλοι δυσκολεύονται» να βρουν το όνομα «για να ‘βαφτίσουν’ το σχολείο μας!» Οι μαθητές γελούν και ο γιος του δασκάλου προτείνει να βοηθήσουν τους δασκάλους να βρουν όνομα. Μέσω

του πραγματικού ή φανταστικού διαλόγου, ο αρθρογράφος υπαινίσσεται αμηχανία και δυσκολία των συλλόγων διδασκόντων μπροστά στην επιλογή ονόματος, αναρμοδιότητα όσων έχουν την ευθύνη της επιλογής και την επιπολαιότητα με την οποία είναι πιθανό να διεκπεραιωθεί η διαδικασία.

Στο κείμενο-κόμικ του περιοδικού Schooligans (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 17) εικονίζονται και «μιλούν» οι μαθητές Λυκείων διαφόρων περιοχών της Ελλάδας σε μια προσπάθεια να «αποδειχτεί» η δύναμη που έχει η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας να μεταμορφώσει την εκπαιδευτική πραγματικότητα. Χαρακτηριστικά, οι μαθητές εμφανίζονται στο κόμικ για να «στηρίξουν» τα λεγόμενα του υπουργού Παιδείας, ο οποίος φέρεται να δηλώνει: «Ήδη έχουν μετονομαστεί αρκετά σχολεία και τα αποτελέσματα είναι εντυπωσιακά!». Τα επόμενα καρέ εμφανίζουν μαθητές από το Λύκειο Εξαρχείων «Βιατσεσλάβ Μολότοφ», το Λύκειο Ζωνιανών «Bob Marley» και από το «Καρατζαφέρειο Λύκειο Θεσσαλονίκης». Τα ονόματα που έχουν επιλεγεί απεικονίζουν την ιδιαίτερη «πραγματικότητα» των περιοχών στις οποίες ανήκουν τα σχολεία και η ιδιαιτερότητα αυτή τονίζεται περαιτέρω από τα λεγόμενα και τις πράξεις των μαθητών. Ο μαθητής του Λυκείου των Εξαρχείων εικονίζεται με φόντο ένα φλεγόμενο σχολείο να κρατά μια βόμβα μολότοφ λέγοντας: «Πλέον νιώθουμε αληθινά ελεύθεροι!». Ο μαθητής του Λυκείου Ζωνιανών εμφανίζεται μισοξαπλωμένος να καπνίζει δίπλα σε ένα γλαστράκι με κάνναβη, λέγοντας: «Φυλακισμένος; Μπααα...Νιώθω πολύ χαλαρός μάγκα μου». Ο μαθητής του «Καρατζαφέρειου» Λυκείου φορά περικεφαλαία και κρατά ακόντιο και από το βήμα λέει: «Τώρα μπορούμε να πάρουμε την Πόλη».

Στην υποενότητα «Ο επίσημος λόγος» του παρόντος κεφαλαίου, παρουσιάστηκε το μέρος του κόμικ που παρουσιάζει τον υπουργό Παιδείας να εξαγγέλλει την προσθήκη προσωνυμίας. Στην ανάλυση αναφέρθηκε ότι ο υπουργός προσωποποιεί μια απόλυτη και απειλητική εξουσία που έχει στόχο να κυριαρχήσει στις σκέψεις των μαθητών. Απέναντι σ' αυτή την εξουσία, οι μαθητές, όπως απεικονίζονται, περιχαράκωνονται στον δικό τους κόσμο που καθορίζεται περισσότερο από το περιβάλλον στο οποίο ζουν παρά από τη σχολική πραγματικότητα. Θα λέγαμε ότι οι μαθητές παρουσιάζονται να ζουν *ήδη έξω* από το σχολείο. Οι δημιουργοί της εικονογραφημένης ιστορίας επιλέγουν για το σχολείο ένα όνομα που τονίζει ιδιαιτερότητες των σχολείων και των μαθητών τους, υπαινισσόμενοι ότι η διαφοροποίηση δεν προέρχεται από το σχολικό περιεχόμενο αλλά από το κοινωνικό περιβάλλον του σχολείου.

Οι μαθητές δημιουργούν όμως το δικό τους «κείμενο» με σχόλια που καταχωρούν κάτω από το κόμικ στην ηλεκτρονική έκδοση του περιοδικού Schooligans (Κείμενα εθνικής

εμβέλειας, αρ. 18). Έχουν αναρτηθεί συνολικά 10 σχόλια (από 2-5-08 έως 7-9-08). Στα σχόλια κυριαρχεί η αίσθηση των μαθητών ότι το υπουργείο Παιδείας δεν ενδιαφέρεται για τους μαθητές και για τα ουσιαστικά προβλήματα που έχει το εκπαιδευτικό σύστημα. Εκλαμβάνουν την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας ως μια ακόμα *απόδειξη της αδιαφορίας* αλλά και της άγνοιας του υπουργείου Παιδείας για τα πραγματικά προβλήματα. Χαρακτηρίζουν τα σχολεία «κελιά», με ή χωρίς ονόματα και το εκπαιδευτικό σύστημα «απαίσιο». Θεωρούν «ανούσιο» το μέτρο της ονοματοδοσίας και το αντιμετωπίζουν με ειρωνεία. Χαρακτηριστικά ένας σχολιαστής συγκρίνει το «μουντό και μονόχνοτο» αριθμημένο σχολείο με το σχολείο με όνομα που δίνει «ευεξία πνευματική και σωματική, επαναστατικό πνεύμα και δύναμη». Άλλος σχολιαστής εκτιμά ότι με τις προσωνυμίες «μας κάνουνε κλασάτους», υπαινισσόμενος κάποια σύνδεση του ονόματος με τα ιδιωτικά σχολεία.

Με αφορμή το κείμενο των Schooligans και την ονοματοδοσία των σχολείων, οι μαθητές εκφράζουν επίσης τις απόψεις τους για το ΥΠΕΠΘ, το κράτος και την εξουσία γενικότερα. Ένας σχολιαστής χρησιμοποιεί στο σχόλιό του τον τίτλο «Respect the Government!». Ο σχολιαστής θεωρεί ότι οι κυβερνώντες ζουν «σε μια άλλη πραγματικότητα». Άλλος σχολιαστής ρωτά «πότε θα ξυπνήσει το υπουργείο Παιδείας, να δει αυτά που μας απασχολούν και τα ουσιαστικά προβλήματα που έχουν τα σχολεία μας και βασικά τα προβλήματα που έχει ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα;». Τα σχόλια των μαθητών δείχνουν ότι έχουν αίσθηση της ιεραρχίας στην εκπαίδευση και του ποιοι κυβερνούν αλλά ταυτόχρονα θεωρούν ότι οι κυβερνώντες «νομίζουν» ότι τους κυβερνούν. Παραθέτουμε χαρακτηριστικό απόσπασμα από σχόλιο:

...ΛΕΩ ΑΦΤΟΙ ΟΙ ΚΑΗΜΕΝΟΙ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΕΜΑΣ ΚΑΙ ΜΑΣ ΚΑΘΟΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΣΒΕΡΚΟ ΛΕΓΟΝΤΑΣ ΠΩΣ ΜΑΣ ΚΥΒΕΡΝΑΝΕ, ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΡΟΣΓΕΙΩΘΟΥΝΕ...
(διατηρήθηκε η ορθογραφία του πρωτότυπου και τα κεφαλαία, Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 18, Παράρτημα 3)

Το παραπάνω απόσπασμα σε συνδυασμό με τα πολλά θετικά σχόλια των μαθητών για τα σκίτσα με τον εγκέφαλο δείχνει ότι οι μαθητές συμφωνούν με το πνεύμα του κειμένου του περιοδικού σύμφωνα με το οποίο η εξουσία στοχεύει στον έλεγχο της σκέψης τους, θεωρούν όμως ότι αποτυγχάνει στο στόχο της αυτό. Κάποια σχόλια όμως προχωρούν πέρα από την ειρωνεία και εκφράζουν με δραματικό τρόπο την αίσθηση της αδιαφορίας και της εγκατάλειψης που βιώνουν οι νέοι όχι μόνο από το ΥΠΕΠΘ αλλά από την κοινωνία γενικότερα η οποία, κατά τη γνώμη τους, ασχολείται με άλλα ζητήματα:

nta3, dn lew...kalo to asfalistiko...alla me mas 8a asxoli8ei kaneis?? stin ousia apo mas arxizoun ola-emeis eimaste to mellon... k adi na katsoun na asxoli8oyn m to mellon, kollane st alyta provlimata t parodos...⁴² (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 18, Παράρτημα 3)

Οι μαθητές εκπέμπουν απεγνωσμένα το μήνυμα ότι νιώθουν μόνοι, ότι κανείς δεν τους ακούει, κανείς δεν τους καταλαβαίνει παρά το ότι έχουν αντιδράσει και διαμαρτυρηθεί γι' αυτά που τους απασχολούν:

dn uparxoume emeis?? p ine o uroyrgos paidias re?? na vgei ,n ta xwsei...? 8a antidrasei kapoios p na vrisketai se 8esi me "kyros" etsi wste na ton akousoun kapoioi?? emeis antidrame,ourliazoume, alla mono o laimos mas, mas pianei,,, kaneis apo AYTOUS dn mas niw8ei, oute prospra8ei na mas katalavei k na dei pragmatika gt emeis 3elariggiazomaste,,,⁴³ (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 18, Παράρτημα 3)

Συνοψίζοντας, οι σχολιαστές της εικονογραφημένης ιστορίας του περιοδικού Schooligans εκφράζουν την άποψη ότι το σχολείο είναι πραγματικά φυλακή, ότι το εκπαιδευτικό σύστημα έχει πολλά προβλήματα αλλά κανείς δεν προσπαθεί να το αλλάξει. Εκτιμούν ότι αυτοί που κυβερνούν δείχνουν με την εξαγγελία της ονοματοδοσίας των σχολείων την αδιαφορία τους για την εκπαίδευση, ότι ζουν σε μια άλλη πραγματικότητα από αυτή των μαθητών και ότι οι αντιδράσεις των μαθητών δεν ακούγονται όσο έντονες και απεγνωσμένες και αν είναι.

Διαφορετικό είναι το κλίμα της συζήτησης μιας άλλης ομάδας μαθητών στο φόρουμ της ιστοσελίδας iSchool (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 19). Το έναυσμα είναι πάλι η εικονογραφημένη ιστορία του περιοδικού Schooligans αλλά και το σύνολο σχεδόν της εγκυκλίου της σχετικής με την προσθήκη προσωνυμίας που στάλθηκε στα σχολεία, όπως δίνεται από μαθήτρια της Γ΄ Γυμνασίου από την Κοζάνη. Η μαθήτρια σχολιάζει την εγκύκλιο με τη φράση «...λέει το αγαπημένο μας υπουργείο...φυσικά. έτσι θα λυθούν όλα τα προβλήματα της παιδείας σε τούτον τον τόπο...» και ρωτά: «τι λέτε για αυτό; πώς θα ονομαστεί το δικό σας σχολείο;» (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 19). Στη συζήτηση παίρνουν μέρος 5 μαθητές και μία φοιτήτρια από διάφορα μέρη της Ελλάδας (Κοζάνη, Καλαμαριά, Αθήνα, Κιλκίς).

Στην αρχική ερώτηση σχετικά με το πώς θα ονομαστεί το σχολείο του, ένας μαθητής από την Αθήνα απαντά με το όνομα του Κ. Καραθεοδωρή. Από κει και πέρα η συζήτηση περιστρέφεται γύρω από τη βιογραφία του Καραθεοδωρή για να διαπιστωθεί σε ποιες περιοχές θα ταίριαζε περισσότερο να ονομαστεί ένα σχολείο με το όνομά του. Αναδύεται κάποιος τοπικισμός και αντίθεση μεταξύ των μαθητών από τη βόρεια Ελλάδα και του μαθητή

⁴² Ντάξει, δεν λέω...καλό το ασφαλιστικό... αλλά με μας θα ασχοληθεί κανείς; Στην ουσία από μας αρχίζουν όλα-εμείς είμαστε το μέλλον...και αντί να κάτσουν να ασχοληθούν με το μέλλον, κολλάνε στα άλυτα προβλήματα του παρόντος...

⁴³ Δεν υπάρχουν εμείς;; Πού είναι ο υπουργός παιδείας ρε;; Να βγει, να τα χώσει...; Θα αντιδράσει κάποιος που βρίσκεται σε θέση με «κύρος» έτσι ώστε να τον ακούσουν κάποιοι;; Εμείς αντιδράμε, ουρλιάζουμε, αλλά μόνο ο λαϊμός μας, μας πιάνει... Κανείς από ΑΥΤΟΥΣ δεν μας νιώθει, ούτε προσπαθεί να μας καταλάβει και να δει πραγματικά γιατί εμείς ξελαρυγγιαζόμαστε...

της Αθήνας. Οι μαθητές από τη Βόρεια Ελλάδα που συμμετέχουν στη συζήτηση εκφράζουν την άποψη ότι δεν είναι ανάγκη όλα τα σχολεία στην Αθήνα να ονομαστούν με «πρωτοκλασάτα» ονόματα. Θεωρούν ότι θα είχε νόημα ένα σχολείο να έχει το όνομα του Καραθεοδωρή αν έχει «μαθηματική παράδοση». Σ' αυτό ο μαθητής από την Αθήνα απαντά προβάλλοντας το σχολείο του:

Ναι, έχουμε πολλά μαθηματικά κεφάλια σαν σχολείο. Συνήθως το μισό σχολείο παίρνει μέρος και στην ΕΜΕ⁴⁴, όπου οι περισσότεροι προάγονται. (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 19, Παράρτημα 3)

Στη συζήτηση των μαθητών αντανακλώνεται κάποια στοιχεία που έχουν αναδειχθεί επίσης στην ανάλυση των κειμένων του τοπικού τύπου (Κεφάλαιο 8). Η συζήτηση περιστρέφεται γύρω απ' το όνομα και δεν τίγονται άλλα ζητήματα που αφορούν το σχολείο και την εκπαίδευση γενικότερα. Φανερώνεται υπαινικτικά η δυναμική του ονόματος να συνδεθεί με την προβολή και διάκριση του σχολείου. Υποδεικνύεται επίσης το ενδιαφέρον μαθητών που μάλλον διακρίνονται και για τις επιδόσεις τους, για το θέμα της ονοματοδοσίας, με τρόπο που δείχνει ότι κατανοούν τη συμβολική σημασία που δυνητικά μπορεί να έχει μια τέτοια διευθέτηση. Η συζήτηση για συγκεκριμένο όνομα ενεργοποιεί κάποια τοπικιστικά αντανακλαστικά, αν και οι μαθητές αποφεύγουν τον φανατισμό και την εμπάθεια και δείχνουν να πείθονται από επιχειρήματα.

9.3.8 Οι πολίτες

Μεταξύ των κειμένων εθνικής εμβέλειας της συλλογής μας περιλαμβάνεται 1 σχόλιο του οποίου ο συντάκτης είναι συνθέτης (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 3) και μία επιστολή κατοίκου της Κύθνου σε αθηναϊκή εφημερίδα (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 13). Έχουμε ήδη αναφερθεί στο σχόλιο του συνθέτη στην υποενότητα «Οι μαθητές».

Ο συντάκτης χαρακτηρίζει υπερβολική την κινητοποίηση των παραγόντων της εκπαίδευσης για ένα ζήτημα το οποίο θεωρεί κατ' επίφαση εκπαιδευτικό και εκτιμά ότι η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας δεν προβλήθηκε ιδιαίτερα από τα ΜΜΕ. Δείχνει δε να γνωρίζει ότι δυνατότητα ονοματοδοσίας για τα σχολεία υπήρχε και προηγουμένως. Θεωρεί ορθές τις κατευθύνσεις που υποδεικνύονται από την εγκύκλιο για την αναζήτηση ονομάτων, εκτιμά όμως ότι είναι υπερβολική η «ηρωοποίηση» σύγχρονων αθλητών, λαϊκών τραγουδιστών και πολιτικών. Εκφράζει επίσης, όπως έχει αναφερθεί, σκεπτικισμό για την επάρκεια των εκπαιδευτικών στην ενασχόλησή τους με το ζήτημα.

Η επιστολή κατοίκου της Κύθνου που δημοσιεύεται στην εφημερίδα Ελευθεροτυπία (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 13) απαντά σε προηγούμενο άρθρο δημοσιογράφου της

⁴⁴ ΕΜΕ= Ελληνική Μαθηματική Εταιρία

εφημερίδας (Κείμενα εθνικής εμβέλειας, αρ. 12). Το άρθρο αναφερόταν σε διαμάχη των κατοίκων δύο χωριών της Κύθνου εξαιτίας της οποίας οι κάτοικοι αντέδρασαν στην απόφαση του συλλόγου διδασκόντων να ονομαστεί το σχολείο με το όνομα παραολυμπιονίκη αθλητή με καταγωγή το ένα από τα εν διαμάχη χωριά. Η αντίδραση κάποιων κατοίκων, οι οποίοι, σύμφωνα με το δημοσίευμα, απείλησαν με κινητοποιήσεις, ανάγκασε τη σχολική κοινότητα «να δεχτεί να μην μπει καμία προσωνομία στο σχολείο αποφεύγοντας έτσι τις εντάσεις στην τοπική κοινωνία». Στο δημοσίευμα γινόταν λόγος για «μικροψυχία της μειοψηφίας» η οποία στέρησε από το σχολείο την προσωνομία, τις δραστηριότητες και τις σχετικές εκδηλώσεις.

Η κάτοικος στην επιστολή της δεν αρνείται την παλαιότερη διαμάχη των δύο χωριών ούτε ότι υπήρξαν διαμάχες τοπικιστικού χαρακτήρα, αισθάνεται όμως την ανάγκη να δηλώσει την υπερηφάνεια των κατοίκων για τον παραολυμπιονίκη ώστε η απόρριψη του ονόματός του να μην θεωρηθεί ένδειξη διάκρισης εις βάρος ατόμου με ειδικές ανάγκες. Εκτιμά ότι το όνομα πρέπει να συναποφασιστεί από το σύλλογο διδασκόντων αλλά και το σύλλογο γονέων καθώς και τη Σχολική Επιτροπή, υπερασπιζόμενη το δικαίωμα της τοπικής κοινωνίας και των γονέων να έχουν λόγο στην ονοματοδοσία του σχολείου. Αναφέρει ότι προτάθηκε κατά πλειοψηφία για το σχολείο το όνομα «Δημοτικό σχολείο Κύθνος», όνομα που εκτιμά ότι «ενώνει όλους τους κατοίκους του νησιού». Σημειώνουμε ότι η αντίδραση των κατοίκων οδήγησε τελικά στην *ακύρωση* της απόφασης του συλλόγου διδασκόντων (βλ. 9.3.1).

Συνοψίζοντας, για τους πολίτες η απόφαση του συλλόγου διδασκόντων δεν αρκεί για να νομιμοποιήσει το όνομα του σχολείου και σε μερικές περιπτώσεις δεν γίνεται αποδεκτή. Εκφράζονται αμφιβολίες από τους πολίτες για την αρμοδιότητα και ίσως και την επάρκεια των εκπαιδευτικών να αποφασίσουν με τα «κατάλληλα» κριτήρια για το όνομα του σχολείου. Τα λίγα κείμενα του τύπου εθνικής εμβέλειας που ανήκουν στην κατηγορία αυτή ενισχύουν τα συμπεράσματα του Κεφαλαίου 8, στο οποίο εξετάστηκαν οι απόψεις πολύ περισσότερων κατοίκων και απλών πολιτών. Επιπλέον, ενισχύεται η διαπίστωση που έχει αναφερθεί στην υποενότητα. Οι εκπαιδευτικοί, σχετικά με την αδύναμη θέση των εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε σχολεία απομακρυσμένων περιοχών. Οι εκπαιδευτικοί αυτοί εμφανίζονται ευάλωτοι στις πιέσεις των τοπικών κοινωνιών, ιδιαίτερα αν είναι περαστικοί ή νεοδιόριστοι, όπως συμβαίνει συχνά στα απομακρυσμένα από τα αστικά κέντρα σχολεία.

9.4 Σύνοψη

Στο κεφάλαιο αυτό διαπιστώνουμε ότι ο εθνικός τύπος είναι ένας ισχυρός δρών ο οποίος μέσα στο λόγο του για την εκπαίδευση «χρωματίζει» και απορροφά τους άλλους λόγους. Δεν

αναδεικνύει τους ομιλητές όπως ο τοπικός τύπος, αλλά τους τοποθετεί μέσα στο πλαίσιο που ο ίδιος επιλέγει. Ο επίσημος και ο συνδικαλιστικός λόγος συνυπάρχουν αντιθετικά μέσα στα δημοσιεύματα, αναδεικνύοντας το χώρο της εκπαίδευσης ως χώρο διαρκών συγκρούσεων. Οι παράγοντες της αυτοδιοίκησης, τα στελέχη της διοίκησης της εκπαίδευσης, οι εκπαιδευτικοί και οι πολίτες έχουν πολύ μικρή παρουσία ενώ οι γονείς και οι μαθητές απουσιάζουν από τον εθνικό τύπο. Αναδεικνύεται από τα κείμενα η δυναμική της συγκέντρωσης και κυρίως της δημοσιοποίησης πληροφοριών και στοιχείων για τα σχολεία: ο τύπος δημιουργεί μια ιδιότυπη λίστα κατάταξης στην οποία αποτιμά και αξιολογεί τα ονόματα που πρότειναν τα σχολεία, εκθέτοντας ταυτόχρονα τα σχολεία και τους αντίστοιχους συλλόγους διδασκόντων ενώ υπερτονίζεται ο ανταγωνισμός των σχολείων για ονόματα μεγάλου συμβολικού κεφαλαίου.

Τα κείμενα των διευθυντών σχολείων, των στελεχών της εκπαίδευσης και των πολιτών, ενισχύουν επίσης τα όσα διαπιστώθηκαν από τα αντίστοιχα κείμενα του τοπικού τύπου: οι διευθυντές σχολείων εμφανίζουν διαφοροποιημένη ανταπόκριση και τα στελέχη της διοίκησης της εκπαίδευσης παρέχουν πολλαπλές ερμηνείες της πολιτικής. Σε ό,τι αφορά τους εκπαιδευτικούς, η δημοσιευμένη ηλεκτρονικά επιστολή εκπαιδευτικού εκθέτει χαρακτηριστικά την εσωτερικευμένη απαξίωση των μεμονωμένων εκπαιδευτικών έξω από τον συλλογικό συνδικαλιστικό λόγο. Παράλληλα, υποδεικνύεται ότι οι πολίτες δυσπιστούν στις αποφάσεις του σχολείου και η αντίδρασή τους είναι δυνατόν να τις ακυρώσει.

Όσοι πανεπιστημιακοί τοποθετούνται, θεωρούν το μέτρο πολιτικής της προσθήκης προσωνομίας επικοινωνιακό και ανούσιο μέσα στο υπάρχον πλαίσιο της εκπαίδευσης.

Οι μαθητές εκφράζονται με ηλεκτρονικά σχόλια και ηλεκτρονικές συζητήσεις. Οι περισσότεροι με καυστικό τρόπο χλευάζουν το μέτρο πολιτικής και εκπέμπουν την απόγνωση που τους προκαλεί η καθημερινότητα που βιώνουν στο παρόν εκπαιδευτικό σύστημα, ενώ όσοι εμπλέκονται στη συζήτηση για το όνομα δείχνουν να κατανοούν τη συμβολική σημασία του για το σχολείο και αναπαράγουν, χωρίς εμπάθεια, κάποια τοπικιστικά στερεότυπα.

Τέλος, από τα κείμενα του εθνικού τύπου, αναδεικνύεται και πάλι η διαφορετική ερμηνεία της ονοματοδοσίας μεταξύ διαφορετικών εποχών: από τα χαρακτηριστικά παραδείγματα των σχολείων που απέκτησαν όνομα την εποχή της προγενέστερης εγκυκλίου (1995), αρθρώνεται, όπως υποδεικνύουν τα κείμενα του τύπου εθνικής εμβέλειας, το αίτημα για μια άλλη εκπαίδευση σε συνέχεια εκπαιδευτικών και κοινωνικών αγώνων, αίτημα το οποίο δεν γίνεται κατανοητό από τους εκπαιδευτικούς των σχολείων στη σημερινή συγκυρία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

Συμπεράσματα-Ερμηνείες

10.1 Εισαγωγή

Στην έρευνά μας θέσαμε ως στόχο την ανάδειξη και κατανόηση όψεων του δημόσιου σχολείου και της ταυτότητας των ελλήνων εκπαιδευτικών στην παρούσα κοινωνικοπολιτική και εκπαιδευτική συγκυρία. Για την ανίχνευση και ερευνητική αποτύπωση αυτών των όψεων χρησιμοποιήσαμε το μέτρο πολιτικής της προσθήκης προσωνομίας στα σχολεία ως ερευνητικό μεθοδολογικό εργαλείο προς δύο ερευνητικές κατευθύνσεις: αφενός για να διερευνήσει την προωθούμενη εκπαιδευτική πολιτική, αφετέρου για να αποτυπώσει τη δυναμική του πεδίου της εκπαίδευσης, των δρώντων μέσα σ' αυτό και μέσα στα πεδία που το περιβάλλουν. Μετά την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας, εκτιμούμε ότι η δυναμική της «προσθήκης προσωνομίας» ως ερευνητικού εργαλείου ήταν σημαντική και ότι, με τη στήριξη του θεωρητικού πλαισίου, ανέδειξε πράγματι στοιχεία της προωθούμενης εκπαιδευτικής πολιτικής και αποτύπωσε όψεις του πεδίου της εκπαίδευσης.

Παράλληλα, σε όλη τη διάρκεια της έρευνας, εσωτερικός αλλά και σταθερός στόχος της έρευνας παρέμεινε η ερμηνεία της ίδιας της πολιτικής της προσθήκης προσωνομίας. Μέσα από τις γενεαλογικού τύπου αναζητήσεις στην εκπαιδευτική νομοθεσία και στην πρόσφατη ιστορία της ελληνικής εκπαίδευσης, μέσα απ' την ανάλυση των ερμηνειών των ίδιων των δρώντων της σημερινής περίπτωσης αλλά και προηγούμενων εποχών, αναδύθηκαν οι ερμηνείες της πολιτικής της ονοματοδοσίας των σχολείων. Με τον τρόπο αυτό, ολοκληρώθηκε ο ερευνητικός κύκλος και η «τελική» ερμηνεία συνάντησε το αρχικό εμπειρικό ερώτημα.

10.2 Το μέτρο πολιτικής της «προσθήκης προσωνομίας στα σχολεία» ως ερευνητικό εργαλείο

Για να διερευνηθεί η προωθούμενη από το ΥΠΕΠΘ εκπαιδευτική πολιτική, το μέτρο πολιτικής της προσθήκης προσωνομίας τοποθετήθηκε μέσα στη συνολική εκπαιδευτική πολιτική. Αυτό επετεύχθη με την ανάλυση του επίσημου παιδαγωγικού λόγου όπως εκφράστηκε από τον τότε υπουργό Παιδείας σε ομιλία του κατά την οποία, εκθέτοντας την εθνική στρατηγική για την παιδεία, εξήγγειλε την πολιτική της προσθήκης προσωνομίας. Η

ομιλία πλαισιώθηκε και από άλλα συμπληρωματικά ντοκουμέντα που κρίθηκαν απαραίτητα για την πληρέστερη κατανόησή της.

Η ανάλυση της ομιλίας ανέδειξε την κυριαρχία μέσα σ' αυτήν του *αναδρομικού λόγου*. Ο αναδρομικός αυτός λόγος αντλεί στοιχεία από τις αρχές και τις αξίες του λεγόμενου «ελληνοχριστιανικού πολιτισμού» και είναι βαθιά συντηρητικός. *Ισχυρή περιχάραξη* χαρακτηρίζει το σύνολο της ομιλίας και ιδιαίτερα όταν ο λόγος απευθύνεται προς τα στελέχη της διοίκησης της εκπαίδευσης και όταν αναφέρεται στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές.

Στοιχεία «εκσυγχρονιστικού» λόγου που υποδεικνύουν την ανταπόκριση στις ευρωπαϊκές επιταγές υπάρχουν, επίσης, παντού στο κείμενο, δεν υποστηρίζονται όμως από μεταρρυθμιστικές πρωτοβουλίες και παραμένουν στο επίπεδο της ρητορικής. Ο εκσυγχρονιστικός λόγος υπονομεύεται τόσο από τα διαπιστωμένα προβλήματα του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος (κατά τη διατύπωση του υπουργού «το 'έξυπνο σχολείο' [είναι] τα αυτονόητα που... δυστυχώς... είναι ζητούμενα»), όσο και από την περιορισμένη αντίληψη της έννοιας του εκσυγχρονισμού και τη φοβική αντιμετώπιση της καινοτομίας και των εξελίξεων στην τεχνολογία. Αντίθετα, ο εκσυγχρονιστικός λόγος στα επίσημα κείμενα αποκτά νόημα όταν συνδέεται με το *λόγο της αγοράς*, όταν αναφέρεται σε συγκεκριμένες ενέργειες και πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση αυτή. Σε συνδυασμό με την απουσία ενδείξεων παράλληλων μεταρρυθμίσεων και αλλαγών που να αφορούν το σχολείο και το ρόλο των εκπαιδευτικών και των στελεχών, ο εκσυγχρονιστικός λόγος τελικά *ταυτίζεται* με το λόγο της αγοράς. Πιο συγκεκριμένα, σε όλη την ομιλία γίνεται προσπάθεια να συνδεθεί ο λόγος της αγοράς με τον αναδρομικό λόγο. Η «παροχή παιδείας» γίνεται κατανοητή ως παροχή χρηστικών γνώσεων και δεξιοτήτων προσανατολισμένων προς την αγορά, συνδυασμένη με έναν ηθικοπλαστικό ρυθμιστικό λόγο «διαμόρφωσης του χαρακτήρα» επί τη βάση προτύπων. Όπως έδειξε ωστόσο η ανάλυσή μας, ο αναδρομικός λόγος και ο λόγος της αγοράς *δεν συναρθρώνονται* (Howarth, 2008) ώστε να δημιουργηθεί μια πειστική κατασκευή. Τα δύο στοιχεία παραμένουν ασύνδετα και ο λόγος εμφανίζεται αντιφατικός.

Επιπλέον η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας, όπως υποδεικνύεται από την ανάλυση, δεν αποτελεί περιθωριακό στοιχείο της πολιτικής αλλά συμπυκνώνει ακριβώς την απόπειρα συνάρθρωσης των δύο λόγων. Εξαγγέλλεται ως εκσυγχρονιστική πολιτική απελευθέρωσης του σχολείου, στην περιγραφή της όμως κυριαρχεί ο αναδρομικός λόγος των προτύπων, των «λαμπρών» και «φωτεινών» παραδειγμάτων. Ως συμβολική έκφραση της συνολικής εκπαιδευτικής πολιτικής, η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας αντανακλά με την αντιφατικότητά της τη γενική αδυναμία συνάρθρωσης των δύο λόγων μέσα στον επίσημο παιδαγωγικό λόγο. Η αποτυχία συνάρθρωσης έχει συνέπειες προς δύο κατευθύνσεις: ο λόγος

της αγοράς, απογυμνωμένος από κάποιον υποστηρικτικό ιδεολογικό λόγο, αρθρώνεται κυνικότερος, ενώ ο αναδρομικός λόγος γελοιοποιείται ως αναντίστοιχος με την εποχή. Με τους όρους του Bernstein (Bernstein, 2000), η παιδαγωγική ταυτότητα που προβάλλεται μέσω της ισχυρής περιχάραξης καθώς και μέσω του επιλεγμένου παρελθόντος που επικαλείται ο αναδρομικός λόγος δεν υπεισέρχεται σε σχέση ανταλλαγής με την οικονομία και επομένως είναι ασυμβίβαστη με την ταυτότητα της αγοράς.

Όταν η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας αρχίζει να υλοποιείται, εισέρχεται στο πεδίο της διοίκησης της εκπαίδευσης (στελέχη της εκπαιδευτικής ιεραρχίας) και του σχολείου (διευθυντές, εκπαιδευτικοί, γονείς, μαθητές) και ως ερευνητικό εργαλείο αποτυπώνει τη δυναμική του πεδίου.

Ο επίσημος λόγος για τη διοίκηση της εκπαίδευσης, όπως αναφέρθηκε, χαρακτηρίζεται από ισχυρή περιχάραξη. Ο εκσυγχρονισμός του συγκεντρωτικού συστήματος διοίκησης επιχειρείται με ένταση του *ελέγχου*, μεγαλύτερη *ορατότητα* των κατώτερων βαθμίδων και εισαγωγή του «θεσμού της ατομικής ευθύνης». Ως στόχος τίθεται η *υπακοή* όλων των ενεργειών σε μια ενιαία εθνική στρατηγική για την παιδεία. Εξαγγέλλεται παράλληλα η αναβάθμιση του ρόλου του περιφερειακού διευθυντή εκπαίδευσης και η ενεργότερη συμμετοχή του στη διαχείριση και κατανομή κονδυλίων. Η ανάλυση ωστόσο των σχετικών κειμένων υποδεικνύει ότι τα στελέχη της διοίκησης *δεν ερμηνεύουν ενιαία* την εκπαιδευτική πολιτική προς τα σχολεία και δεν προβάλλουν την εικόνα των σχολείων προς την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ στις πραγματικές της διαστάσεις. Χρησιμοποιώντας την έννοια της *προβολής* (Σαρακινιώτη & Τσατσαρώνη, υπό δημοσίευση Bernstein, 2000) διακρίνουμε στις ανταποκρίσεις τους στην πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας δύο κυρίως πρότυπα: *άλλα στελέχη προβάλλουν προς τα πάνω* μια εξωραϊσμένη εικόνα των σχολείων και την εντύπωση της «εύρυθμης λειτουργίας», ενώ *άλλα προβάλλουν προς τα κάτω* την πολιτική, διαμεσολαβημένη ανάλογα με τις ανάγκες και προσδοκίες της τοπικής κοινωνίας στην οποία απευθύνονται. Διαπιστώνονται επίσης συνδέσεις στελεχών με τον τοπικό τύπο και την τοπική κοινωνία που υποδεικνύουν πολιτικές φιλοδοξίες.

Η δυναμική του ρόλου του διοικητικού στελέχους είναι μικρή μέσα στο πεδίο της συγκεντρωτικής διοίκησης, ωστόσο κάποια στελέχη, υιοθετώντας *διαχειριστικά πρότυπα* (Ball, 2008), φαίνεται να τοποθετούνται άμεσα (μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων) ή έμμεσα (μέσω της σύνδεσης με άλλα ιδρύματα) σε έναν *άλλο χώρο*, αυτόν της ευρωπαϊκής πολιτικής. Τα στελέχη αυτά διαμεσολαβούν την ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική στον ελληνικό χώρο και στα πλαίσια της ελληνικής εκπαιδευτικής πραγματικότητας φαίνεται να *παράγουν*

πολιτική. Η κατεύθυνση αυτή παρουσιάζει ερευνητικό ενδιαφέρον ως προς την προοπτική της, στην παρούσα φάση όμως, τα στελέχη αυτά, όπως υποδεικνύεται από τα κείμενα, αξιοποιούν το πολιτικό κεφάλαιο που τους παρέχει η ελληνική πολιτική εξουσία.

Οι διευθυντές των σχολείων, σε σχέση με τους υπόλοιπους επαγγελματίες της εκπαίδευσης, εμφανίζουν την πλέον διαφοροποιημένη ανταπόκριση στην πολιτική της προσθήκης προσωπικού. Η διαφοροποιημένη τους ανταπόκριση θεωρούμε ότι υποδεικνύει διαφοροποίηση του ρόλου τους (Whitty, 2008), η οποία έχει τη δυναμική να εξελιχθεί περαιτέρω αν αλλάξει το θεσμικό πλαίσιο της διοίκησης της εκπαίδευσης και δοθούν άλλες δυνατότητες αυτενέργειας. Τέτοιες δυνατότητες διαφάνηκαν ήδη, παρά την περιορισμένη αυτονομία του σχολείου, μέσω της συμμετοχής του σχολείου σε προγράμματα, ελληνικά και ευρωπαϊκά. Ο ρόλος του τοπικού τύπου στην προβολή των διευθυντών και των δραστηριοτήτων των σχολείων ενισχύει επίσης τη δυναμική του ρόλου τους.

Όπως και στην περίπτωση των διοικητικών στελεχών, χρησιμοποιήθηκε η έννοια της προβολής αλλά ενώ στην περίπτωση των διοικητικών στελεχών η προβολή ήταν και στις δύο περιπτώσεις εξωστρεφής, στους διευθυντές διακρίθηκαν παιδαγωγικές ταυτότητες, οι οποίες διαμορφώνονται με *εσωστρεφή* και *εξωστρεφή προβολή* (Σαρακινιώτη & Τσατσαρώνη, υπό δημοσίευση). Η παιδαγωγική ταυτότητα που διαμορφώνεται με μηχανισμούς εσωστρεφούς προβολής διακρίθηκε εσωτερικά σε δύο υποκατηγορίες, ανάλογα με το αν η έμφαση δίνεται στη διδακτική ή την παιδαγωγική λειτουργία του σχολείου. Στην περίπτωση των παιδαγωγικών ταυτοτήτων οι οποίες διαμορφώνονται με μηχανισμούς εξωστρεφούς προβολής η διάκριση έγινε ανάλογα με το αν η ταυτότητα προβάλλεται προς τα πάνω, μέσα στο γραφειοκρατικό πεδίο της εκπαίδευσης ή προς πεδία εξωτερικά του σχολείου.

Οι διευθυντές των οποίων οι παιδαγωγικές ταυτότητες θεωρήθηκε ότι διαμορφώνονται με *εσωστρεφή προβολή* διαφοροποιούνται ως προς το είδος των ονομάτων που επιλέγουν και ως προς τις δραστηριότητες, οι οποίες θεωρούν ότι θα συνοδεύσουν την ονοματοδοσία. Σημαντικότερο στοιχείο όμως για τη δυναμική του ρόλου τους είναι η κοινή τους στάση στην υπεράσπιση και διαφύλαξη της ισχύος των συνόρων του σχολείου απέναντι στην πιθανότητα εισβολής δρώντων άλλων πεδίων. Για τους διευθυντές αυτούς η ταξινόμηση μεταξύ σχολικού και εξωσχολικού είναι ισχυρή. Δρώντες άλλων πεδίων μπορεί να θεωρηθούν από τους διευθυντές οι γονείς, φορείς της τοπικής κοινωνίας, ο τύπος και η τοπική αυτοδιοίκηση.

Στην περίπτωση των παιδαγωγικών ταυτοτήτων που διαμορφώνονται με *εξωστρεφή προβολή* μεγαλύτερη δυναμική παρουσιάζει στην παρούσα φάση η ταυτότητα η οποία προβάλλεται στο εξωτερικό του πεδίου του σχολείου και υιοθετεί διαχειριστικά πρότυπα και

ταυτίζεται με τον συνδικαλιστικό λόγο των εκπαιδευτικών. Ιδιαίτερη έμφαση, ως εκ τούτου, δόθηκε στα κείμενα των συλλόγων γονέων.

Από την ανάλυση των κειμένων των γονέων προέκυψε ότι ισχυρότερη μορφή κεφαλαίου για τους γονείς είναι το *πολιτισμικό κεφάλαιο*. Η μορφή αυτή κεφαλαίου μπορεί, στο πεδίο του σχολείου, να μετατραπεί στη συνέχεια σε *κοινωνικό κεφάλαιο*. Προέκυψε ότι η ισχύς που εξασφαλίζει στους γονείς η ύπαρξη πολιτισμικού και κοινωνικού κεφαλαίου τούς δίνει τη δύναμη, την εξουσία αλλά και την πρόθεση να διαπεράσουν τα σύνορα του σχολείου, ακόμα και αν ο σύλλογος των εκπαιδευτικών και κυρίως ο διευθυντής διαφυλάττουν το σύνορο με ισχυρή ταξινόμηση (βλ. για τους διευθυντές των σχολείων, πιο πάνω). Επομένως, οι διαφορές στο πολιτισμικό και κοινωνικό κεφάλαιο των γονέων δυνάμει μεταφράζονται σε *ανισότητες* στη δυνατότητα πρόσβασης, επικοινωνίας και τελικά *επιρροής επί του σχολείου*. Η διαπίστωση αυτή αναδεικνύεται σημαντική, επειδή στη διαδικασία που ορίστηκε να ακολουθηθεί κατά την πρόσφατη ονοματοδοσία των σχολείων, παρακάμφθηκε, όπως αποδείχθηκε, το σχολικό συμβούλιο, παρά την σχετική πρόβλεψη της ισχύουσας νομοθεσίας. Η «παράλειψη» ενεργοποίησης του σχολικού συμβουλίου, μέσω του οποίου θεσμοθετημένα συμμετέχουν οι γονείς, σε συνδυασμό με τις διαφορές πολιτισμικού και κοινωνικού κεφαλαίου των γονέων των μαθητών του ίδιου σχολείου αλλά και μεταξύ σχολείων διαφορετικών περιοχών, είναι πιθανό να οδηγήσει, σύμφωνα με τα παραπάνω, σε *διεύρυνση των ανισοτήτων* μεταξύ των γονέων: οι «ισχυροί» γονείς φαίνεται ότι ισχυροποιούνται περισσότερο ενώ οι γονείς με μικρό πολιτισμικό και κοινωνικό κεφάλαιο εξασθενούν και περιθωριοποιούνται στη σχέση τους με το σχολείο.

Η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας κινητοποίησε επίσης δρώντες άλλων κοινωνικών πεδίων εκτός του πεδίου της εκπαίδευσης (τοπική κοινωνία, τύπος, τοπική αυτοδιοίκηση). Η καταγραφή και μελέτη των κινήσεων τους βοηθά να διερευνηθεί η δυναμική των σχέσεων του πεδίου της εκπαίδευσης με άλλα κοινωνικά πεδία, δυναμική η οποία σχετίζεται με το κρίσιμο, στις μέρες μας, ζήτημα του «ανοίγματος» του σχολείου.

Συγκεκριμένα, από την ανάλυση των κειμένων προέκυψε ότι πολλοί μεμονωμένοι κάτοικοι περιοχών, απλοί πολίτες καθώς και «πνευματικοί άνθρωποι», πολιτιστικοί σύλλογοι, κινήσεις πολιτών, αλλά και τοπικοί επιχειρηματίες, ενδιαφέρθηκαν για τα ονόματα των σχολείων της περιοχής τους και με έναυσμα την προσθήκη προσωνυμίας στα σχολεία κινήθηκαν προς το σχολείο και το πεδίο της εκπαίδευσης. Οι διαμαρτυρίες και η κριτική που εκφράστηκε σε πολλά κείμενα της κατηγορίας αυτής για την αγνόηση του τοπικού παράγοντα στη λήψη της απόφασης σχετικά με το όνομα του σχολείου και για την ανάθεση

της απόφασης αποκλειστικά στην κρίση των εκπαιδευτικών και του διευθυντή του σχολείου, υποδεικνύει ότι οι πολίτες θα επιθυμούσαν μεγαλύτερη συμμετοχή του τοπικού στοιχείου σ' αυτήν και ότι η απόφαση των εκπαιδευτικών δεν επαρκεί για να νομιμοποιήσει στη συνείδηση των πολιτών την επιλογή του ονόματος ενός σχολείου. Ακραία αντίδραση, η ενεργοποίηση των κατοίκων σε διάφορες περιοχές για την ακύρωση του επιλεγμένου από το σύλλογο διδασκόντων ονόματος, καθώς και η προσφυγή τους σε πολιτικούς και η επακόλουθη κατάθεση Ερωτήσεων στη Βουλή. Θεωρούμε ότι μία όψη των αντιδράσεων της τοπικής κοινωνίας είναι η αμφισβήτηση των αποφάσεων του σχολείου, η οποία αντανακλά τη μείωση του γενικότερου κύρους του δημόσιου σχολείου.

Μέσω της *υπόδειξης* του κατάλληλου ονόματος για το σχολείο επιδιώκεται σε πρώτη φάση η προβολή της τοπικής παράδοσης και του τοπικού πολιτισμού, τελικά όμως, η μεγαλύτερη εμπλοκή και συμμετοχή φορέων της τοπικής κοινωνίας σε ζητήματα του σχολείου. Η ονοματοδοσία των σχολείων λειτουργεί επίσης ως έναυσμα για την έναρξη συνεργασιών μεταξύ σχολείου και τοπικών πολιτιστικών κινήσεων και άλλων φορέων, με τη μορφή πνευματικής αλλά και οικονομικής στήριξης των σχολικών εκδηλώσεων που συνοδεύουν την προσθήκη προσωνυμίας. Σε κάθε περίπτωση, η προσθήκη προσωνυμίας στα σχολεία λειτουργεί ως μήνυμα «ανοίγματος» του σχολείου και μείωσης της ισχύος της μόνωσης των συνόρων που διατηρούν μονωμένο το σχολείο από το κοινωνικό του περιβάλλον.

Η αγνόηση της τοπικής αυτοδιοίκησης κατά τη διαδικασία, όπως ορίστηκε να ακολουθηθεί από το ΥΠΕΠΘ, παρά το θεσμοθετημένο σύμφωνα με τη νομοθεσία ρόλο της, εκλαμβάνεται από την τοπική αυτοδιοίκηση ως «απειλητικό» μήνυμα μεταβολής των σχέσεων της με την κεντρική εξουσία με διακύβευμα τον έλεγχο του σχολείου. Παρά τη διαφοροποίηση των σχέσεων τοπικής αυτοδιοίκησης-σχολείου-κεντρικής εξουσίας ανάλογα με την περιοχή, το κεντρικό μήνυμα είναι ο περιορισμός του πεδίου επιρροής της τοπικής αυτοδιοίκησης σε σχέση με το σχολείο. Η συνεργασία περιφερειακών διευθυντών εκπαίδευσης με τους παράγοντες της τοπικής και νομαρχιακής αυτοδιοίκησης η οποία εκ των υστέρων προτάθηκε με επιστολή του υπουργού Παιδείας προς την ΚΕΔΚΕ και την ΕΝΑΕ, προβλέπει την επικοινωνία ασύμμετρων βαθμίδων της διοικητικής διαίρεσης της εκπαίδευσης και της διοικητικής διαίρεσης της χώρας. Θεωρούμε ότι η ασάφεια της διαδικασίας, εκτός των άλλων, προέρχεται από το συνδυασμό δύο διαφορετικών συστημάτων διοίκησης της εκπαίδευσης: του συστήματος που ακολουθούσε τη διαίρεση της χώρας σε νομαρχίες (Ν. 1566/85) και του ισχύοντος συστήματος διοίκησης της εκπαίδευσης που ακολουθεί τη διαίρεση σε περιφέρειες. Σε κάθε περίπτωση, το «άνοιγμα» του σχολείου όπως επιχειρήθηκε

με την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας δεν φαίνεται να αφορά κάποιου είδους αποκέντρωση και μεγαλύτερη εμπλοκή των τοπικών αρχών στα ζητήματα του σχολείου.

Ο ρόλος του τύπου (τοπικού και εθνικής εμβέλειας) αναλύθηκε με βάση τα θέματα που προβάλλει, την ανάδειξη κάποιων κατηγοριών δρώντων και τον αποκλεισμό άλλων και με βάση τις απόψεις που εκφράζουν οι ίδιοι οι δημοσιογράφοι σε άρθρα τους.

A. Ο τοπικός τύπος: συζήτηση για τα ονόματα

Στον τοπικό τύπο, όπως συνάγεται από τα κείμενα που αναλύθηκαν, έχουν πρόσβαση οι παράγοντες της τοπικής και νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, τα στελέχη της διοίκησης της εκπαίδευσης και οι διευθυντές των σχολείων. Οι εκπαιδευτικοί, οι γονείς και οι μαθητές απουσιάζουν από τον τοπικό τύπο. Με τον τρόπο αυτό, το σχολείο τοποθετείται ανάμεσα στην εξουσία που εκφράζουν οι ανώτερες βαθμίδες της διοίκησης της εκπαίδευσης και την πολιτική εξουσία των τοπικών αρχών. Ο τοπικός τύπος προβάλλει κυρίως το έργο των τοπικών αρχών και των διευθύνσεων εκπαίδευσης. Όπως αναφέρθηκε στην ανάλυση των διευθυντών, η προβολή από τον τοπικό τύπο του «διαχειριστικού» τύπου διευθυντή ενισχύει τη δυναμική του ρόλου του. Στην περίπτωση της προβολής του έργου διοικητικών στελεχών, όπως των διευθυντών εκπαίδευσης νομών και των περιφερειακών διευθυντών εκπαίδευσης, η σχέση με τον τύπο μάλλον υποδεικνύει μια σχέση αμφίδρομης εξυπηρέτησης που χαρακτηρίζει περισσότερο τη σχέση του τύπου με την πολιτική εξουσία, γεγονός που ενισχύει την εικασία για πολιτικές, με την ευρύτερη έννοια, φιλοδοξίες των στελεχών αυτών.

Η ατζέντα, όπως καθορίστηκε από τον τοπικό τύπο στην περίπτωση της προβολής της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία, δεν περιέλαβε θέματα σχετικά με το σχολείο και την εκπαιδευτική πολιτική και δεν συζητήθηκαν τα προβλήματα των σχολείων και της εκπαίδευσης γενικότερα. Ο τύπος ασχολήθηκε με τα ονόματα καθαυτά, προτείνοντας ονόματα προσωπικότητας της περιοχής με κύρια στόχευση να τιμηθούν οι τοπικές προσωπικότητες. Η ονοματοδοσία των σχολείων αντιμετωπίστηκε από την πλειοψηφία των δημοσιευμάτων ως ονοματοδοσία δημόσιων χώρων ή άλλων δημόσιων ιδρυμάτων. Υπ' αυτήν την έννοια, ο τοπικός τύπος νομιμοποίησε την απαίτηση άλλων δρώντων, εξωτερικών του πεδίου της εκπαίδευσης, για δικαιοδοσία πάνω στο όνομα του σχολείου. Επιπλέον, η επικεντρωμένη στα ονόματα συζήτηση και η στοχευμένη στην αναζήτηση προτύπων ανάγνωση της τοπικής ιστορίας επανέφερε στο προσκήνιο διαμάχες του παρελθόντος και τραυματικές περιόδους της ελληνικής ιστορίας, αποπροσανατολίζοντας την κοινή γνώμη από τα σχετικά με την εκπαίδευση ζητήματα.

B. Ο τύπος εθνικής εμβέλειας: η δυναμική της συγκέντρωσης και δημοσιοποίησης πληροφοριών

Στον τύπο εθνικής εμβέλειας τα θέματα της εκπαίδευσης προβάλλονται κυρίως μέσα από τον επίσημο λόγο του ΥΠΕΠΘ. Σ' αυτόν αντιπαρατίθεται ο συνδικαλιστικός λόγος, όπως εκφράζεται από ανώτερα συνδικαλιστικά στελέχη των εκπαιδευτικών ομοσπονδιών. Με τον τρόπο αυτό, και με την ταυτόχρονη κάλυψη των κινητοποιήσεων των εκπαιδευτικών, ο χώρος της παιδείας αναδεικνύεται, μέσα στον τύπο, ως χώρος διαρκών συγκρούσεων. Στον αθηναϊκό τύπο δεν βρήκαν βήμα έκφρασης οι εκπαιδευτικοί, οι γονείς και οι μαθητές αλλά ούτε και τα στελέχη της διοίκησης της εκπαίδευσης και η τοπική αυτοδιοίκηση. Οι πανεπιστημιακοί έχουν πρόσβαση στον εθνικό τύπο, αλλά στην περίπτωση της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας δεν τοποθετήθηκαν.

Ο αθηναϊκός τύπος δεν ενδιαφέρθηκε ιδιαίτερα για την πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία, ούτε για τη διαδικασία που ακολουθήθηκε. Το ενδιαφέρον του αθηναϊκού τύπου προκάλεσαν τα ονόματα που επέλεξαν να προτείνουν τα σχολεία και για την αναζήτηση πληροφοριών στράφηκε προς τα σχολεία. Η στροφή του τύπου προς τα σχολεία υπέδειξε την ιδιαίτερη δυναμική που διαθέτει η *συγκέντρωση και δημοσιοποίηση στοιχείων και πληροφοριών* για τα σχολεία. Στον τύπο εθνικής εμβέλειας τονίστηκε ο *ανταγωνισμός* των σχολείων για την απόκτηση συγκεκριμένων ονομάτων μεγάλου συμβολικού κεφαλαίου. Τα ονόματα που πρότειναν τα σχολεία *ταξινομήθηκαν και αξιολογήθηκαν*: προέκυψαν τα δημοφιλέστερα ονόματα, πανελλαδικά και ανά περιοχή, ενώ κάποια ονόματα γελοιοποιήθηκαν, με ταυτόχρονη έκθεση των σχολείων και των συλλόγων που τα πρότειναν. Η δημιουργία αυτής της ιδιαίτερης *λίστας κατάταξης* θεωρούμε ότι είναι ενδεικτική των συνεπειών της συγκέντρωσης και δημοσιοποίησης πληροφοριών για τα σχολεία και της ταυτόχρονης έκθεσης των σχολείων στη δημοσιότητα.

10.3 Η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία: μια απόπειρα ερμηνείας

Όπως αναφέραμε στην εισαγωγή του παρόντος κεφαλαίου, η ερμηνεία της πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία υπήρξε αρχικό ερέθισμα αλλά και ερευνητικός στόχος. Από την ανάλυση των επίσημων κειμένων προέκυψε ότι η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας συμπυκνώνει την απόπειρα συνάρθρωσης ενός αναδρομικού λόγου με το λόγο της αγοράς. Η ανάλυση θεωρούμε ότι ανέδειξε ότι οι δύο λόγοι δεν συνδέθηκαν μέσα στον επίσημο λόγο και ότι η απόπειρα δεν κατέληξε σε μια πειστική κατασκευή.

Η απόπειρα αυτή αντανακλάται με περισσότερο συγκεκριμένο τρόπο στο περιεχόμενο της σχετικής εγκυκλίου που στάλθηκε προς υλοποίηση στα σχολεία. Η εγκύκλιος «Προσθήκη προσωνυμίας στα σχολεία» στοχεύει, όπως έδειξε η ανάλυσή της, αφενός στη διαμόρφωση της συνείδησης των μαθητών μέσω ενός ηθικοπλαστικού λόγου περί προτύπων, αφετέρου σε αλλαγές στη λειτουργία του σχολείου. Μέσω της λεπτομερούς περιγραφής και ρύθμισης των δραστηριοτήτων που προβλέφθηκε να συνοδεύσουν την ονοματοδοσία του σχολείου, σκιαγραφείται στην εγκύκλιο η κατεύθυνση των αλλαγών που επιχειρούνται στη λειτουργία του σχολείου. Σύμφωνα με την ανάλυση, οι αλλαγές στοχεύουν στο «άνοιγμα» του σχολείου, στη μείωση της ισχύος του συνόρου μεταξύ σχολικού-εξωσχολικού. Το άνοιγμα του σχολείου, η μείωση της ισχύος του συνόρου του και της μόνωσης του σχολείου σε σχέση με τον περιβάλλοντα κοινωνικό χώρο, προοπτικά μπορεί να οδηγήσει σε εξωτερική ρύθμιση του σχολείου, με βάση κανόνες μεταβαλλόμενους και ρευστούς, που αντανακλούν ανάγκες εξωτερικές προς τη γνώση (Bernstein, 2000). Επιπλέον, οι δραστηριότητες που προβλέπει η εγκύκλιος υποδεικνύουν τη διαμόρφωση μιας διαφορετικής παιδαγωγικής ταυτότητας των μαθητών, με χαλαρότερες περιχαράξεις και προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης δεξιοτήτων και περισσότερο χρηστικών γνώσεων. Επομένως, η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας φαίνεται ότι επιχειρείται να κατασκευαστεί με δύο ρυθμιστικούς λόγους: η επίκληση του ρυθμιστικού λόγου του ονόματος χρησιμοποιείται για να στηρίξει τη ρύθμιση και προσαρμογή του σχολείου σε περισσότερο επιχειρηματικά πρότυπα. Ο επιχειρούμενος συνδυασμός των δύο ρυθμιστικών λόγων εμφανίζεται προβληματικός.

Για να κατανοήσουμε καλύτερα την προσθήκη προσωνυμίας σ' ένα σχολείο στραφήκαμε σε περιπτώσεις ονοματοδοσίας σχολείων προγενέστερες της εξαγγελίας του υπουργού Παιδείας (28-1-2008). Κοινό στοιχείο όλων των προγενέστερων περιπτώσεων είναι ότι κάθε τέτοια ονοματοδοσία ήταν επιλογή του σχολείου και εξέφραζε την επιθυμία του σχολείου να αποκτήσει όνομα. Η μελέτη των προγενέστερων περιπτώσεων μας οδήγησε στην κατανόηση της σύνδεσης ανάμεσα στην επιθυμία απόκτησης *ονόματος* με την επιθυμία απόκτησης *ταυτότητας*, η οποία χαρακτηρίζει ιδιαίτερα την εποχή κατά την οποία εκδόθηκε η πρώτη εγκύκλιος (1995), η οποία διευκόλυνε και παρότρυνε την ονοματοδοσία των σχολείων. Όπως διαπιστώθηκε, υπήρχε τότε έντονη συζήτηση για το ζήτημα της ταυτότητας και της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας του σχολείου. Η ονοματοδοσία του σχολείου μπορεί πράγματι να υποστηρίξει την επιθυμία της μοναδικότητας και της διαφοροποίησης του σχολείου: το όνομα κατασκευάζει για το σχολείο ιστορία, παρελθόν, όραμα, ιδιαίτερους στόχους, μοναδικότητα. Υπ' αυτή την έννοια, η ονοματοδοσία είναι μία *τεχνολογία* η οποία είναι λειτουργική στη σύνδεσή της με την *τεχνολογία της ταυτότητας*. Ανεξάρτητα από το ποιο όνομα θα επιλεγεί

από το σχολείο, και όσο κι αν για το σχολείο το όνομα αυτό φαίνεται μοναδικό, ή ίσως ακριβώς γι αυτό, το όνομα, με τις συνδέσεις που δημιουργεί, λειτουργεί για να «ντύσει» αυτή την επιθυμία της μοναδικότητας, δημιουργώντας διαφορετικές μοναδικότητες, διαφορετικές φαντασιακές ταυτότητες. Η τεχνολογία της ταυτότητας μπορεί, υποστηριζόμενη και από άλλες μεταρρυθμίσεις του περιεχομένου του σχολείου, να καταστήσει εφικτή τη διάκριση και τον ανταγωνισμό των σχολείων. Επομένως, κατά την εποχή έκδοσης της πρώτης εγκυκλίου η τεχνολογία της ονοματοδοσίας φαίνεται ότι ήταν συνδεδεμένη με την τεχνολογία της σχολικής ταυτότητας και, περισσότερο έμμεσα και διαμεσολαβημένα, με τη διαφοροποίηση των σχολείων. Σημειώνουμε ωστόσο, ότι στα πλαίσια της μετατόπισης του λόγου για την εκπαίδευση, η έννοια της διαφοροποίησης μεταβάλλει περιεχόμενο ανάλογα με τη συγκυρία και τα «συμφραζόμενα» της εποχής. Η σημείωση αυτή κρίνεται απαραίτητη, ιδιαίτερα εφόσον από την ανάλυση των ερμηνειών εκπαιδευτικών της εποχής αναδείχθηκε η διάσταση της σύνδεσης της ονοματοδοσίας με αιτήματα για μια άλλη εκπαίδευση σε συνέχεια εκπαιδευτικών και κοινωνικών αγώνων.

Επανερχόμενες στην πρόσφατη πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία (2008), διαπιστώνουμε από τις αντιδράσεις των εμπλεκομένων ότι η υποχρεωτικότητα της διαδικασίας ακυρώνει ακριβώς την *επιθυμία* (της μοναδικότητας) και ότι η ισχυρή περιχάραξη την απογυμνώνει από το φαντασιακό της: η επιβολή ονόματος, η υποκατάσταση της επιλογής, δεν μπορεί να λειτουργήσει ως απόκτηση «ταυτότητας». Επιπλέον, η τεχνολογία της *σταθερής ταυτότητας* συνδέεται και προϋποθέτει μάλλον το είδος του επαγγελματισμού που ο Ball ονομάζει «αυθεντικό επαγγελματισμό». Ο «αυθεντικός» εκπαιδευτικός, σύμφωνα με τον Ball, χαρακτηρίζεται από εσωτερική και διαρκή δέσμευση στην εκπαίδευση και τους μαθητές και διαθέτει: ηθικές προθέσεις, συναισθηματική επένδυση, πολιτική εγρήγορση και *επιθυμία* (Ball, 2005). Το είδος αυτό του επαγγελματισμού αντιστέκεται στον λεγόμενο «νέο επαγγελματισμό», ο οποίος χαρακτηρίζεται από την ανταπόκριση σε παράγοντες εξωτερικούς προς τη γνώση και το σχολείο και αξιολογείται με δείκτες επιτέλεσης και αποδοτικότητας. Με βάση τα παραπάνω, η τεχνολογία της σταθερής ταυτότητας είναι για την εποχή μας μια *ξεπερασμένη τεχνολογία* (Ball, 2005).

Αν λοιπόν, όπως διαπιστώθηκε από την ανάλυση, ο ένας στόχος της προσθήκης προσωνυμίας είναι το άνοιγμα του σχολείου και η προσαρμογή του στους ρευστούς κανόνες της αγοράς, η σταθερή ταυτότητα όχι μόνο δεν υπηρετεί το στόχο αυτό, αλλά επιπλέον αποτελεί εμπόδιο στην ευελιξία και την προσαρμογή και θεωρείται *αντίσταση*. Αυτό εξηγεί γιατί η πλειοψηφία των συνδικαλιστικών κειμένων των εκπαιδευτικών δεν αρνείται την ίδια την ονοματοδοσία, αλλά την υποχρεωτικότητα και την ελεγχόμενη διαδικασία. Εξηγεί επίσης

γιατί το μέτρο πολιτικής θεωρήθηκε αντιφατικό και ανούσιο από όσους συνδέουν την ονοματοδοσία με το ζήτημα της σχολικής ταυτότητας.

Υπάρχει όμως ένας τρόπος με τον οποίο η ονοματοδοσία μπορεί να στηρίξει τη ρύθμιση για το άνοιγμα του σχολείου και την προσαρμογή του στην αγορά και τον ανταγωνισμό. Αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο χειρίστηκαν την προσθήκη προσωνυμίας τα διαχειριστικού τύπου στελέχη. Τα στελέχη αυτά δεν ασχολήθηκαν με ζητήματα ταυτότητας, ούτε με το ρυθμιστικό λόγο των προτύπων, αλλά ερμήνευσαν το όνομα ως *κεφάλαιο*: κοινωνικό, πολιτικό, οικονομικό. Αυτός είναι πραγματικά ένας ευρηματικός τρόπος με τον οποίο το όνομα μπορεί να υπηρετήσει το λόγο της αγοράς.

Συνοψίζοντας, η σύγκριση των δύο εποχών (σχηματικά 1995/2008) αναδεικνύει την ονοματοδοσία των σχολείων ως τεχνολογία. Κατά την εποχή της πρώτης εγκυκλίου, η τεχνολογία της ονοματοδοσίας είναι συνδεδεμένη με την τεχνολογία της σχολικής ταυτότητας η οποία, υποστηριζόμενη και από ουσιαστικότερες μεταρρυθμίσεις, είναι δυνατό να οδηγήσει στη διαφοροποίηση των σχολείων. Η εποχή εκείνη ήταν σαν να έλεγε στο σχολείο: «γίνε μοναδικό και πάρε όποιο όνομα θέλεις». Η πρόσφατη πρωτοβουλία για ονοματοδοσία σχολείων αντίθετα, δεν μπορεί, και πιθανότατα δεν επιθυμεί, να συνδέσει την ονοματοδοσία με την τεχνολογία της σχολικής ταυτότητας. Διαφαινόμενος στόχος της είναι η σύνδεση της ονοματοδοσίας με την προσαρμογή του σχολείου στα επιχειρηματικά πρότυπα της αγοράς. Η σύνδεση αυτή μπορεί να επιτευχθεί μόνο αν το όνομα ερμηνευθεί ως κεφάλαιο. Η εποχή μας «λέει» στο σχολείο: «εφοδιάσου με κεφάλαιο και γίνε ανταγωνιστικό».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Apple, M.W. (2002). *Εκσυγχρονισμός και συντηρητισμός στην εκπαίδευση*. 1^η έκδοση. Αθήνα: ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ
- Ball, S.J. (1997). Policy Sociology and Critical Social Research: a personal review of recent education policy and policy research. *British Educational Research Journal*, 23 (3), 257-274
- Ball, S.J (2003). The teacher's soul and the terrors of performativity. *Journal of Education Policy*, 18 (2), 215-229
- Ball, S.J. (2005). The SERA Lecture 2004, Education reform as social barbarism: Economism and the end of authenticity. *Scottish Educational Review*, 37 (1), 4-16
- Ball, S.J. (2008). *The education debate*. Bristol: The Policy Press
- Ball, S.J., & Youdell, D. (2008). *Hidden Privatisation in Public Education*. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα της Education International:
<http://www.ei-ie.org/en/news/show.php?id=803&theme=gats&country=global> , σύνδεσμος: Hidden privatization study, (πρόσβαση 25/6/2008)
- Beck, J., & Young, M.F.D. (2005). The assault on the professions and the restructuring of academic and professional identities: a Bernsteinian analysis. *British Journal of Sociology of Education*, 26 (2), 183 - 197
- Bernstein, B. (2000). *Pedagogy, Symbolic Control and Identity*. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood, 241-258.
- Bourdieu, P. (1999). *Γλώσσα και Συμβολική εξουσία*. Αθήνα: Ινστιτούτο του βιβλίου-Α. Καρδαμίτσα
- Δημαράς, Α.(2005). *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*. Αθήνα: Εστία
- Foucault, M. (1982). *Ιστορία της σεξουαλικότητας, τόμος 1^{ος} , Η δίψα της γνώσης*. Αθήνα: Εκδόσεις Ράππα
- Foucault, M. (1991). Πειθαρχική εξουσία και υποτέλεια. Στο: *Η μικροφυσική της εξουσίας* (σελ. 101). Α΄ Έκδοση. Αθήνα: ύψιλον/βιβλία
- Foucault, M. (1991). Δύο δοκίμια για το υποκείμενο και την εξουσία. Στο: *Η μικροφυσική της εξουσίας* (σελ. 75). Α΄ Έκδοση. Αθήνα: ύψιλον/βιβλία
- Greene, J., Kisida, B., & Butcher, J. (2007). *What's in a name? The decline in the civic mission of school names*. Civic Report, 51, July 2007. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα του Manhattan Institute for Policy Research: http://www.manhattan-institute.org/html/cr_51.htm , (πρόσβαση 27/2/2009)
- Hardy, I., & Lingard, B. (2008). Teacher professional development as an effect of policy and practice: a Bourdieuan analysis. *Journal of Educational Policy*, 23 (1), 63-80.
- Howarth, D. (2008). *Η έννοια του λόγου*. Αθήνα: Πολύτροπον
- Κάτσικας, Χ., & Θεριανός, Κ. (2007). *Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Σαββάλας
- Κουλούρη, Χ. (2009, 8 Μαρτίου). Περιμένοντας τον έλληνα μεσσία. *ΤΟ ΒΗΜΑ*, σελ. Α57.
- Lukes, S., (2007). *ΕΞΟΥΣΙΑ ΜΙΑ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ*. Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλας
- Moran, P. (2004) What's in a name: Issues of race, gender, culture and power in the naming of public school buildings in Kansas City, Missouri, 1940-1950. *Planning and changing*, 33 (3&4), 129-142
- Μπουζάκης, Σ. (2005). *Εκπαιδευτικές Μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα*, τ. Β΄. Δ΄ Έκδοση. Αθήνα: Gutenberg
- Παπακωνσταντίνου, Π. (2005). *Εκπαιδευτικό έργο και αξιολόγηση στο σχολείο*. Αθήνα: Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ
- Σαρακινιώτη, Α., & Τσατσαρώνη, Α. (υπό δημοσίευση). *Προγράμματα σπουδών και παιδαγωγικές ταυτότητες στην εκπαίδευση των ελλήνων εκπαιδευτικών σήμερα: Ένα μοντέλο ανάλυσης*.
- Σολομών, Ι. (1991). Εισαγωγή στην προβληματική της πολιτισμικής αναπαραγωγής του Β. Bernstein. Στο: *B. Bernstein, Παιδαγωγικοί κώδικες και κοινωνικός έλεγχος* (σελ. 15-39). Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια
- Σολομών, Ι. (1994). Εκπαιδευτική δράση και κοινωνική ρύθμιση των υποκειμένων: γνώση, πειθαρχία και το πεδίο του σχολείου. Στο: *Ι. Σολομών & Γ. Κουζέλης (Επιμ.). Πειθαρχία και Γνώση* (σελ. 113-144). Αθήνα: Εταιρεία Μελέτης των Επιστημών του Ανθρώπου

- Τσατσαρώνη, Α. & Κουλαϊδής, Β. (2001α). Επιστημονική γνώση και σχολική φυσικο-επιστημονική γνώση: απλοποίηση ή αναπλασίωση. Στο: Β. Κουλαϊδής (επιμ.) *Διδακτική των Φυσικών Επιστημών*, Πάτρα: ΕΑΠ
- Τσατσαρώνη, Α. & Κουλαϊδής, Β. (2001β). Χαρακτηριστικά των σχολικών εγχειριδίων και του παιδαγωγικού κειμένου. Στο: Β. Κουλαϊδής (επιμ.), *Διδακτική των Φυσικών Επιστημών*, Πάτρα: ΕΑΠ
- Υφαντή, Α., & Βοζαίτης, Γ. (2005). Απόπειρες αποκέντρωσης του εκπαιδευτικού ελέγχου και ενδυνάμωσης του σχολείου στην Ελλάδα (1985-2003). *Διοικητική ενημέρωση* (34).
- Φραγκουδάκη, Α. (1992). *Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και φιλελεύθεροι διανοούμενοι*. Αθήνα: Κέδρος
- Whitty, G. (2008). Changing modes of teacher professionalism: traditional, managerial, collaborative and democratic. In Bryan Cunningham (Ed.) *Exploring Professionalism*. London, Institute of Education, University of London, Bedford Way Papers

ΠΗΓΕΣ

Νόμοι-Προεδρικά Διατάγματα

- Νόμος 1566/1985 «Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α 167/30-09-1985)
- Νόμος 2218/1994 «Ίδρυση νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, τροποποίηση διατάξεων για την πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση και την περιφέρεια και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α 90/13-06-1994)
- Νόμος 2240/1994 «Συμπλήρωση διατάξεων για τη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση» (ΦΕΚ Α 153/16-09-1994)
- Νόμος 2525/1997 «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων του στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α 188/23-09-1997) στο Μπουζάκης (2005)
- Νόμος 2640/1998 «Δευτεροβάθμια Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α 206/03-09-1998)
- Νόμος 2817/2000 «Εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α 78/14-03-2000)
- Νόμος 3323/2005 «Κυβερνητική Επιτροπή Παιδείας και Πολιτισμού» (ΦΕΚ Α 61/08-03-2005)
- Νόμος 3369/2005 «Συστηματοποίηση της Δια Βίου Μάθησης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α 171/06-07-2005)
- Νόμος 3389/2005 «Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα» (ΦΕΚ Α 232/22-09-2005)
- Νόμος 3391/2005 «Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α 240/04-10-2005)
- Νόμος 3467/2006 «Επιλογή στελεχών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ρύθμιση θεμάτων διοίκησης της εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α 128/21-06-2006)
- Νόμος 3475/2006 «Οργάνωση και λειτουργία της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α 146/13-07-2006)
- Νόμος 3518/2006 «Αναδιάρθρωση των κλάδων του ταμείου συντάξεων μηχανικών και εργοληπτών δημοσίων έργων (Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε.) και ρύθμιση άλλων θεμάτων αρμοδιότητας του υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας», άρθρο 73: Θέματα Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΦΕΚ Α 272/21-12-2006)
- Νόμος 3655/2008 «Διοικητική και οργανωτική μεταρρύθμιση του συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ Α 58/ 03-04-2008)
- Νόμος 3748/2009 «Πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των κατόχων απολυτηρίου επαγγελματικού Λυκείου και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α 29/19-02-2009)
- Π.Δ. 201/1998 «Οργάνωση και λειτουργία δημοτικών σχολείων», άρθρο 2: Επωνυμία σχολείων (ΦΕΚ Α 161/13-07-1998)

Εισηγητικές εκθέσεις νόμων

- Εισηγητική Έκθεση του νόμου 1566/1985. Στο: Σ. Μπουζάκης (2005). *Εκπαιδευτικές Μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα*, τ. Β'. Δ' Έκδοση. (σελ. 457- 496). Αθήνα: Gutenberg
- Εισηγητική Έκθεση του νόμου 2525/1997. Στο: Σ. Μπουζάκης (2005). *Εκπαιδευτικές Μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα*, τ. Β'. Δ' Έκδοση. (σελ. 675- 682). Αθήνα: Gutenberg

Εισηγητική Έκθεση του νόμου 2640/1998. Στο: Σ. Μπουζάκης (2005). *Εκπαιδευτικές Μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα*, τ. Β'. Δ' Έκδοση. (σελ. 734- 736). Αθήνα: Gutenberg

Εγκύκλιοι ΥΠΕΠΘ

- ΥΠΕΠΘ, (Ε, 1995). Εγκύκλιος «Επωνυμίες σχολείων» (Γ2/8378/9-11-1995)
ΥΠΕΠΘ, (Ε, 2008α). Εγκύκλιος «Προσθήκη προσωνομίας στα σχολεία» (20521/Γ1/15-02-08)
ΥΠΕΠΘ, (Ε, 2008β). Εγκύκλιος «ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ» (55367/Γ1/29-4-2008)
ΥΠΕΠΘ, (Ε, 2008γ). Εγκύκλιος «Προγραμματισμός του εκπαιδευτικού έργου σχολικού έτους 2008-2009» (Φ.12/682 /72791/Γ1/4-6-08)
ΥΠΕΠΘ, (Ε, 2008δ). Εγκύκλιος «Προγραμματισμός εκπαιδευτικού έργου για τα Γυμνάσια, τα Γενικά Λύκεια και τα ΕΠΑΛ/ΕΠΑΣ για το σχολικό έτος 2008-2009» (80350/Γ2/19-6-08)

Υπουργικές Αποφάσεις-ΦΕΚ Μετονομασίας

- ΥΠΕΠΘ (2001). Υπουργική Απόφαση Δ4/471 «Μετονομασία σχολικών μονάδων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης», 2-10-2001, (ΦΕΚ Β 1341/16-10-2001)
ΥΠΕΠΘ (2008). Υπουργική Απόφαση Δ4/32175, 12-3-2008, (ΦΕΚ Β 518/24-3-2008)

Αρχείο της Βουλής

- Βουλή των Ελλήνων (1995), Πρακτικά της Συνεδρίασης της Βουλής της 20¹⁵ Μαρτίου 1995, σελ. 4473-4505
Βουλή των Ελλήνων, ΣΥ.ΡΙΖ.Α, (2008). Κουράκης, Τ. και Τσούκαλης, Ν., Ερώτηση Προς τον κ. υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων: «Η διαδικασία ονοματοδοσίας των σχολείων δημιουργεί περιττές εντάσεις και αποκλεισμούς» (Α.Π. 11673/8-5-2008)
ΥΠΕΠΘ, ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ (2008). Απάντηση στην Ερώτηση με αριθμό 11673/8-5-2008 (Α.Π. 61441/ΠΗ, 21-7-2008)

Δελτία Τύπου ΥΠΕΠΘ

Διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του ΥΠΕΠΘ, σύνδεσμος: ΜΜΕ, σύνδεσμος: Δελτία Τύπου:
http://www.yperph.gr/el_ec_categoryssn3365.htm

- ΥΠΕΠΘ, (Δ.Τ. 25-9-2007). Δελτίο Τύπου «Συνέντευξη τύπου του υπουργού Παιδείας κ. Ευριπίδη Στυλιανίδη»
ΥΠΕΠΘ, (Δ.Τ. 6-12-2007). Δελτίο Τύπου «Εγκαίνια του σχολείου 'Λύκειο Ελλάδα' στο Μακαρέστι της Μολδαβίας»
ΥΠΕΠΘ, (Δ.Τ. 6-1-2008). «Συμμετοχή του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Ευριπίδη Στυλιανίδη στο Διεθνές Συνέδριο 'Moving Young Minds 2008'»
ΥΠΕΠΘ, (Δ.Τ. 8-1-2008). «Δηλώσεις του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Ευριπίδη Στυλιανίδη μετά το πέρας της συνάντησής του με τον Υφυπουργό Παιδείας της Βρετανίας κ. Bill Rammel»
ΥΠΕΠΘ, (Δ.Τ. 24-01-2008). Δελτίο Τύπου «1^η Ημερίδα Προϊσταμένων Γραφείων και Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης». Συνημμένο: «ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ»
ΥΠΕΠΘ, (Δ.Τ. 25-1-2008). Δελτίο τύπου «Συνάντηση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Ευριπίδη Στυλιανίδη με τον Πρόεδρο της εταιρείας Microsoft κ. Bill Gates, Δευτέρα 28 Ιανουαρίου 2008»
ΥΠΕΠΘ, (Δ.Τ. 28-1-2008α). Δελτίο Τύπου «Ομιλία του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Ευριπίδη Στυλιανίδη στην 1^η ημερίδα Προϊσταμένων Γραφείων και Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης»
ΥΠΕΠΘ, (Δ.Τ. 28-1-2008β). Δελτίο τύπου «Δήλωση Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Ευριπίδη Στυλιανίδη μετά τη συνάντησή του με τον Πρόεδρο της εταιρείας Microsoft κ. Bill Gates»

ΥΠΕΠΘ, (Πεπραγμένα 2004-07). *Το Έργο μας για την Παιδεία, Δράσεις του ΥΠΕΠΘ για την Αναβάθμιση της Ποιότητας της Δημόσιας Εκπαίδευσης, Μάρτιος 2004-Μάιος 2007*. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα του ΥΠΕΠΘ, σύνδεσμος: Το Εκπαιδευτικό Σύστημα, σύνδεσμος: Εκσυγχρονισμός Εκπ. Συστ., σύνδεσμος: Πεπραγμένα 2004-2007. (πρόσβαση: 20-1-2009)

Ιστοσελίδες

Ιστοσελίδα «alfavita». <http://www.alfavita.gr/index.php>

Ιστοσελίδα «Εδρα Εκπαίδευσης». <http://www.edra.gr/>

Ιστοσελίδα «Μορφωτική και Αναπτυξιακή Πρωτοβουλία»

<http://www.protouvoulia.org/el/prwtouvoulia.htm> (πρόσβαση: 25-10-2008)

Ιστοσελίδα «Αντίβαρο» (2007). *Ανασκόπηση των αντιδράσεων για το βιβλίο Ιστορίας της ΣΤ΄*

Δημοτικού: <http://www.antibaro.gr/society/anaskophsh.php> (πρόσβαση: 6-11-2008)

Ιστοσελίδα του 132^{ου} Δημοτικού Σχολείου Αθηνών. Ιστοσελίδα: «132»

Αρχική: <http://www.132grava.net/taxonomy/term/1>,

σύνδεσμος: Άρθρα>Τύπος: <http://www.132grava.net/node/156>

σύνδεσμος: Διαμαρτυρίες: <http://www.132grava.net/node/157>

σύνδεσμος: Βουλή: <http://www.132grava.net/taxonomy/term/3>

σύνδεσμος: Βουλή> Ερώτηση Αλευρά (21-11-2007) <http://www.132grava.net/node/7> (πρόσβαση: 15-1-2009)

Ιστοσελίδα 2^{ου} Δημοτικού σχολείου Ναυπάκτου «Γιάννης Βλαχογιάννης»,

<http://2dim-nafrakt.ait.sch.gr/globalsch-autosch/iware/> (πρόσβαση: 13-1-2009)

Ιστοσελίδα 2^{ου} ΓΕΛ Θέρμης. <http://2lyk-thermis.thess.sch.gr/> (πρόσβαση: 20-1-2009)

Ιστοσελίδα της FFII (Foundation for a Free Information Infrastructure – Greece), σύνδεσμος:

Συμφωνία Κυβέρνησης-Microsoft: <http://www.ffii.gr/ms-gov-agreement>.

Για τη συζήτηση στη Βουλή: <http://www.ffii.gr/ms-gov-agreement/2008-01-15-parliament/full-text> (πρόσβαση: 20-1-2009)

Ανακοινώσεις ΟΛΜΕ

ΟΛΜΕ (16-5-2008). Ανακοίνωση: «για την παρέμβαση ιδιωτικών ιδρυμάτων στην εκπαίδευση».

Διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη: <http://olme-attik.att.sch.gr/announces.php?j=1&t=2&y=08>,

σύνδεσμος: ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΙΔΙΩΤ. ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (πρόσβαση: 18-10-2008)

ΟΛΜΕ (6-11-2008). Ανακοίνωση: «Όχι στις Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα». Διαθέσιμο

ηλεκτρονικά στη: <http://olme-attik.att.sch.gr/announces.php?j=1&t=4&y=08>, σύνδεσμος:

ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΔΙΤ ΣΤΟΝ ΟΣΚ (πρόσβαση: 16-11-2008).

Άλλα τεκμήρια

Infosoc (2006). «ΣΔΙΤ: Ευκαιρία για επένδυση και ανάπτυξη». Διαθέσιμο στην Ιστοσελίδα της

Κοινωνίας της Πληροφορίας, σύνδεσμος: Γραφείο Τύπου> Ειδησεογραφία> Ειδήσεις Ε.Π.>

Ανακοινώσεις. <http://www.infosoc.gr/infosoc/el->

[GR/grafeiotypou/news/opis_news/general/sdit_14-03-2006.htm](http://www.infosoc.gr/infosoc/el-GR/grafeiotypou/news/opis_news/general/sdit_14-03-2006.htm) (πρόσβαση: 20-12-2008)

ΟΣΚ (2009). ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΜΕΣΩ ΣΔΙΤ στο: « 'Εξυπνο Σχολείο', Πενταετές

πρόγραμμα δράσης» (σελ.4, 29,30). Διαθέσιμο στην Ιστοσελίδα του ΟΣΚ, σύνδεσμος:

Ανακοινώσεις> « 'Εξυπνο Σχολείο' (13-5-2009)» (πρόσβαση: 25-1-2009).

www.osk.gr/Uploads/media/5etes_programma_drasis.pdf

ΚΕΔΚΕ, (2008α). «Επιστολή Ε. Στυλιανίδη προς τον πρόεδρο της ΚΕΔΚΕ». Διαθέσιμο στην:

www.kedke.gr/pdf/prosvnymia_scholeia_02042008.pdf (πρόσβαση: 25-11-2008)

ΚΕΔΚΕ, (2008β). «Επιστολή Ν. Κακλαμάνη προς τις ΤΕΔΚ της χώρας»

www.kedke.gr/pdf/prosvnymia_scholeia_02042008.pdf (πρόσβαση: 25-11-2008)

Πανελλήνια Ένωση Σχολικών Συμβούλων (2008). Ανακοίνωση «Διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης επιμόρφωσης εκπαιδευτικών» (Α.Π. 23, 7-5-2008)

Καθημερινή (2008, 16 Νοεμβρίου). Λάκασα, Α. Πανεπιστημιακό αλαλούμ από τις μετονομασίες.

Διαθέσιμο ηλεκτρονικά: http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_ell_1_16/11/2008_292396

Η ΑΥΓΗ (2008, 29 Ιουλίου). Περιοδικό *Παιδεία και Κοινωνία*. «Παπα...μαύρο» υπουργείο Παιδείας.

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ (1996, 28 Μάη). ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ. Βαφτίστηκαν «Έλλη Αλεξίου». σελ. 25

Η ΑΛΗΘΕΙΑ (2007, 5 Μαΐου). Γυμνάσιο Βολισσού «ΜΙΧ. ΠΑΠΑΜΑΥΡΟΣ». Διαθέσιμο

ηλεκτρονικά: http://www.alithia.gr/newspaper/2007/05052007/05052007_20167.html

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΑΤΥΠΕΣ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

1. Συζήτηση με τον ιστορικό Αλέξη Δημαρά 2
2. Συζήτηση με τον βουλευτή Αχαΐας του ΣΥ.ΡΙΖ.Α, Ν. Τσούκαλη 4
3. Συζήτηση με τον σχολικό σύμβουλο και πρόεδρο της τριμελούς επιτροπής
ονοματοδοσίας των σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του Ν. Κορινθίας 6
4. Συζήτηση με την Ε. Καπετάνου, επίτιμη διευθύντρια του Λυκείου
Ν. Φιλαδέλφειας «Μίλτος Κουντουράς»..... 10

1. ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΛΕΞΗ ΔΗΜΑΡΑ

Παλαιό Ψυχικό, 19-11-2008

-Το μέτρο της προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία είναι ένα μέτρο στη λογική του ΠΑΣΟΚ. Είναι ένα μέτρο που εντάσσεται στη λογική ότι τα σχολεία δεν είναι κελιά φυλακής. Δεν έχει σημασία το όνομα του σχολείου αλλά το περιεχόμενο του σχολείου. Η τομή στα εκπαιδευτικά πράγματα έγινε το '81 με το ΠΑΣΟΚ και με το νόμο 1566/85. Στο νόμο αυτό πράγματι μπαίνει η λαϊκή συμμετοχή στο σχολείο.

-Η πολιτική της προσθήκης προσωνυμίας είναι μικρή. Το ΥΠΕΠΘ με τη διαδικασία που ακολούθησε δείχνει ότι θέλει να έχει τον έλεγχο. Είναι ένα παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο ενεργεί η σημερινή κυβέρνηση και το ΥΠΕΠΘ. Δεν θέλουν τα σχολεία να αποφασίσουν μόνα τους. Δεν θα 'θελαν να τους βγουν κάποια ονόματα σχολείων όπως Μπελογιάννης, Ρόζα Ιμβριώτη... Βγήκε όμως Νίκος Γκάλης.

(Και στις προηγούμενες κυβερνήσεις δεν προχώρησε το θέμα. Άρα και αυτοί στην πραγματικότητα δεν ήθελαν να προχωρήσει η ονοματοδοσία.)

Δεν σέβονται τις δημοκρατικές διαδικασίες. Δεν αφήνουν τις αποφάσεις στους συλλόγους διδασκόντων. Αυταρχισμός.

Και το 1995, η εγκύκλιος είχε περισσότερο *συμβολική* σημασία παρά ουσιαστική. Ίσως ήταν πιο σημαντικό το γεγονός ότι ενεργοποιήθηκε σ' αυτή τη διαδικασία το Σχολικό Συμβούλιο.

-Είναι πάγια τακτική να βαφτίζουμε με νέα ονόματα, παλιά πράγματα. Για παράδειγμα, η διαθεματική διδασκαλία είναι η παλιότερη Ενιαία Συγκεντρωτική Διδασκαλία. Αυτή η τακτική δεν αφορά μόνο την Ελλάδα, αλλά και άλλες χώρες όπως η Γαλλία.

-Στην ευέλικτη ζώνη, μόλις εφαρμόστηκε, άρχισαν να στέλνουν εγκυκλίους για το τι πρέπει να κάνουν οι εκπαιδευτικοί. Ενώ είναι δουλειά του Συλλόγου, θέλησαν κι εκεί να ασκήσουν έλεγχο και επιβολή.

-Όλη η εκπαιδευτική πολιτική του ΠΑΣΟΚ ανήκει στο ίδιο ιδεολογικό πλαίσιο. Ο Αρσένης άλλαξε την πορεία, αλλά απλώς ήθελε να πάει δέκα βήματα μπροστά από το Εθνικό Απολυτήριο. Το έκανε «άγαρμπα» και υπήρξαν αντιδράσεις. Ήθελε να ανοίξει τα πανεπιστήμια, να υπάρχει ελεύθερη πρόσβαση σ' αυτά. Άλλο είναι η απόκτηση πτυχίου και άλλο η άσκηση επαγγέλματος. Το ΥΠΕΠΘ δεν μπορεί να προγραμματίσει τις ανάγκες που θα υπάρχουν στα διάφορα επαγγέλματα. Η αναγνώριση των ΚΕΣ έχει σχέση με την άσκηση επαγγέλματος.

Η ευρωπαϊκή πολιτική δεν ανακατεύεται στα εθνικά, ούτε στη διαμόρφωση της Μέσης Εκπαίδευσης. Δεν πιστεύω σε συνωμοσίες, ότι θέλουν να μας αλλάξουν την ιστορία κλπ. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ξεκίνησε ως Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, με έμφαση στο οικονομική και η έμφαση και τώρα είναι στην οικονομία.

-Σε ότι αφορά την ονοματοδοσία, θα έχει σημασία το τι προτείνουν τα σχολεία και πού βρίσκονται γεωγραφικά και το τι θα εγκρίνει και τι δεν θα εγκρίνει το ΥΠΕΠΘ. Η διαδικασία θα εγκαταλειφθεί. Το θέμα είναι ήσσονος σημασίας. Τα μεγάλα θέματα είναι άλλα: η χρηματοδότηση, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, το υποχρεωτικό βιβλίο (που το θέλουν και οι εκπαιδευτικοί), οι στέγες που σιάζουν, οι διπλοβάρδιες... Έχει επίσης ενδιαφέρον να δει κανείς πόσο υιοθέτησε η κοινωνία τα ονόματα των σχολείων που είχαν ήδη προσωνυμίες.

Είναι κανόνας της γλωσσολογίας να επικρατούν τα συντομότερα ονόματα. Το 10^ο Αρρένων στους Αμπελόκηπους ήταν ένα ονομαστό σχολείο (Σημείωση: εκεί πήγαινε και ο ίδιος ο Α. Δημαράς).

Τα ιδιωτικά σχολεία έπαιρναν το όνομα του ιδρυτή τους από παλιά.

-Κάποια εποχή, μέχρι και τη δεκαετία του '50, σε πολλές γειτονιές τα σχολεία (κυρίως δημοτικά) έπαιρναν το όνομα του διευθυντή του σχολείου.

(Του ανέφερα ότι και τώρα κάποια σχολεία πρότειναν το όνομα κάποιου παλιού τους διευθυντή.)

Παράρτημα 1

- Μ' αρέσει αυτό! Να παίρνουν τα σχολεία το όνομά τους μέσα από τη ζωή του σχολείου, την ιστορία του σχολείου. Ο Σύλλογος Διδασκόντων να έχει την ευθύνη, όχι οι Δήμοι, οι Νομαρχίες κλπ. Αν θέλει το σχολείο να ονομαστεί «Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος», να πάρει αυτό το όνομα. Όσοι αντιδρούν από την τοπική κοινωνία, στο να επιλέγει ο Σύλλογος, θέλουν κι αυτοί τον αυταρχισμό.

-Τα σχολεία Αρσάκειο, Ιωνίδειος, Αβερώφειος, Ζωσιμαία, πήραν τα ονόματα από τους ευεργέτες τους.

-Σήμερα, δεν βλέπει στην απόφαση του Υπουργού κανένα λόγο και καμία πρόθεση. (κάποιοι σύμβουλοι γράφουν τις ομιλίες του Υπουργού... Τι θα πω στα στελέχη; Πέστε για τα ονόματα...)

-Με ποια διαδικασία θα μπορεί το σχολείο να *αλλάζει* όνομα; Υπάρχει τέτοια διαδικασία;

-Στην Ελλάδα δεν υπάρχει παράδοση να δίνουμε σημασία στο όνομα. Υπάρχει παράδοση να δίνουμε σημασία στα επουσιώδη πράγματα.

-Τα μεγάλα σχολεία (Λύκεια) στη Γαλλία έχουν ονόματα. Είναι παράδοση και περηφανεύονται να πηγαίνουν πχ στο Λύκειο Descartes και όχι σε κάποιο γειτονικό που είναι διαφορετικό Λύκειο. Στη Γαλλία δεν είχαν ποτέ αριθμούς.

-Ενδιαφέρον έχει η σύγκριση του '95 με το σήμερα. Πόσα σχολεία είχαν τότε προχωρήσει σε ονοματοδοσία και τι ονόματα είχαν διαλέξει.

(Του ανέφερα για τα κείμενα του τοπικού τύπου και το θεώρησε ενδιαφέρον. Του ανέφερα επίσης ότι από τα κείμενα αυτά βγήκαν ζητήματα σχετικά με την Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση και την Εθνική Αντίσταση που δείχνει ότι τα ζητήματα αυτά δεν έχουν λυθεί στην ελληνική κοινωνία. Ανέφερε ότι τα ζητήματα αυτά δεν λύνονται, μόνο συζητούνται).

2. ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟ ΒΟΥΛΕΥΤΗ ΑΧΑΪΑΣ ΤΟΥ ΣΥ.ΡΙΖ.Α, Ν. ΤΣΟΥΚΑΛΗ

Κόρινθος, 17-9-2008

ΑΞΟΝΕΣ ΤΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ

- Ποιοι ζήτησαν ή ευαισθητοποιήθηκαν για το θέμα της ονοματοδοσίας;
Από ποια πλευρά υπήρξαν αντιδράσεις; (γονείς, τοπική κοινωνία, ΟΛΜΕ-ΔΟΕ)
Με ποια επιχειρήματα ζητήθηκε η παρέμβαση του ΣΥ.ΡΙΖ.Α;
Γιατί κρίνατε το θέμα σοβαρό και άξιο να προωθηθεί σε Ερώτηση προς τον υπουργό;
- Για ποιο πράγμα ανησυχείτε; Με τι το συνδέετε;
-Υπήρχαν άλλοι βουλευτές άλλων κομμάτων που ευαισθητοποιήθηκαν για το θέμα; Έχει γίνει αναφορά του θέματος στη Βουλή;
Ποιες διαστάσεις δόθηκαν στο θέμα;
Έχετε συζητήσει κατ' ιδίαν με άλλους για το θέμα; (βουλευτές, εκπαιδευτικούς, γονείς)
Πώς το αντιμετωπίζουν;
- Τι υπάρχει στην απάντηση του υπουργού Παιδείας; Σε τι απαντά; Σε τι δεν απαντά; Γιατί απάντησε ή δεν απάντησε κατά τη γνώμη σας; Σας ικανοποίησε η απάντηση;
Υπήρξε ή θα υπάρξει συνέχεια;
- Στην Παιδεία υπάρχουν αλλαγές ή στασιμότητα; Σε ποια σημεία υπάρχουν αλλαγές; Ποια βλέπετε να είναι η κατεύθυνση των αλλαγών;

ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ

Στην αρχική μας ερώτηση για το ποιοι ζήτησαν από το βουλευτή την παρέμβασή του σχετικά με την ονοματοδοσία των σχολείων, μας απάντησε ότι οι αντιδράσεις που έφτασαν σ' αυτόν προέρχονταν από τις τοπικές κοινωνίες. Η αρχική προσέγγισή του έγινε συγκεκριμένα από το νομό Αιτωλοακαρνανίας και στην υπόλοιπη Ελλάδα όμως υπάρχουν έντονες αντιπαραθέσεις για το όνομα. Οι τοπικές κοινωνίες, τα Δημοτικά Συμβούλια και οι Σύλλογοι Γονέων και Κηδεμόνων, ζητούν να συμμετέχουν και αυτοί στη διαδικασία ονοματοθεσίας των σχολείων. Ζητούν να έχει και το Δημοτικό Συμβούλιο λόγο στην επιλογή του ονόματος. Σύμφωνα με το σκεπτικό των δημοτικών συμβουλίων: «οι καθηγητές και οι μαθητές παρέρχονται. Το όνομα είναι δικό μας θέμα».

Σύμφωνα με τον βουλευτή: «το όνομα δεν είναι το άπαν. Το υπουργείο Παιδείας ανακινεί το θέμα για λόγους εντυπώσεων. Αν πρέπει να δοθούν οπωσδήποτε ονόματα στα σχολεία, τότε τα ονόματα πρέπει να είναι έξω από τη λογική των θρησκευτικών ονομάτων, ονομάτων που δεν έχουν καμία σχέση με την εκπαίδευση». Ο βουλευτής μάς είπε ότι η αρχική αντίδραση στο νομό Αιτωλοακαρνανίας είχε προέλθει από την επιλογή του ονόματος του εκλιπόντος αρχιεπισκόπου Χριστόδουλου. Μας ανέφερε επίσης το παράδειγμα του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου του Ρίου, όπου θέλουν να δοθεί θρησκευτικό όνομα.

Ο κ. Τσούκαλης πριν γίνει βουλευτής είχε μακρά εμπειρία ως νομαρχιακός σύμβουλος. Είχε αντιμετωπίσει πολλές περιπτώσεις ονοματοδοσίας σχολείων τα οποία ζητούσαν από το Νομαρχιακό Συμβούλιο να εγκρίνει το όνομα. Σε όλες τις περιπτώσεις, η απόφαση για ονομασία του σχολείου και η εμπλοκή, ήταν προϊόν αυθόρμητης ενέργειας. Μας ανέφερε το παράδειγμα σχολείου των Καλαβρύτων καθώς και το όνομα του σχολικού συγκροτήματος της Πάτρας, Ν. Τεμπονέρας. Το όνομα, μας είπε ο βουλευτής, πρέπει να έχει την ευρύτερη συναίνεση, να μην αμφισβητείται. Στο σημείο αυτό μας ανέφερε ότι το Λιμάνι της Πάτρας είχε ονομαστεί Μελίνα Μερκούρη από το ΠΑΣΟΚ και όταν ήρθε η Νέα Δημοκρατία το μετονόμασε σε Παναγιώτης Κανελλόπουλος ξεσηκώνοντας πολλές αντιδράσεις.

Στην ερώτησή μας «με τι συνδέει το όνομα και τι τον κάνει να ανησυχεί ώστε να υποβάλει ερώτηση προς τον υπουργό», μας απάντησε ότι συνδέει το όνομα με τη φόρτιση που προκαλεί ένα

Παράρτημα Ι

6. Τα σχολεία λειτούργησαν με παρόμοιους τρόπους; Κατάλαβαν τη διαδικασία; Έχετε εικόνα για το πώς λειτούργησαν τα σχολεία; (ψήφισαν τις προτάσεις, ακολουθήθηκε άλλη διαδικασία)
7. Υπήρξαν εντάσεις που έφθασαν στην επιτροπή; Χρειάστηκε να ασχοληθεί η επιτροπή;
8. Υπήρξε σχολείο που δεν πρότεινε κανένα όνομα;
7. Που θα μπορούσα να βρω τη λίστα των ονομάτων που πρότειναν τα σχολεία;
8. Υπήρχαν σχολεία που επικοινωνήσαν με την επιτροπή πριν μπουν στη διαδικασία των προτάσεων; Ζήτησαν διευκρινίσεις; Τι είδους διευκρινίσεις;
9. Τα ονόματα που παραλάβατε τα αποστείλατε όλα ή χρειάστηκε να αποκλειστούν κάποια;
10. Χρειάστηκε να συνεργαστεί η επιτροπή με κάποια σχολεία ώστε να τροποποιηθούν κάποια προτεινόμενα ονόματα;
11. Ποια κριτήρια χρησιμοποιήσατε για να κρίνετε κάποια ονόματα ως ακατάλληλα για προσωνυμίες σχολείων; Μπορείτε να μου δώσετε ένα παράδειγμα;
12. Σε ποια υπηρεσία του ΥΠΕΠΘ δόθηκαν τα ονόματα; Υπήρξε επικοινωνία της υπηρεσίας με την τριμελή επιτροπή; Υπήρξε εκατέρωθεν ενημέρωση;
13. Σε ποιο στάδιο εκτιμάτε ότι βρίσκεται η διαδικασία; Πότε θα ανακοινωθούν τα ονόματα;

Γ. Γενικότερες ερωτήσεις και εκτιμήσεις

1. Ποια η γνώμη σας για το όλο εγχείρημα;
 - A. Σε τι αποβλέπει η πρωτοβουλία του ΥΠΕΠΘ ;
 - B. Η προβλεπόμενη διαδικασία πώς λειτούργησε;
2. Ποιες, κατά τη γνώμη σας, θα είναι οι αλλαγές που μπορεί να επιφέρει στη σχολική ατμόσφαιρα η προσθήκη προσωνυμίας;
3. Έχει συμβεί κατά το παρελθόν κάτι παρόμοιο; Γιατί δεν προχώρησε;
4. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, τα κυριότερα προβλήματα του σχολείου σήμερα;
5. Ποια θα λέγατε ότι είναι σήμερα τα χαρακτηριστικά των καθηγητών; Έχει μεταβληθεί ο ρόλος ή το προφίλ του εκπαιδευτικού από το παρελθόν;

ΟΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΤΡΙΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Στην ερώτηση ποιος όρισε την τριμελή Επιτροπή για την προσθήκη προσωνυμίας στις σχολικές μονάδες, αρχικά ο Πρόεδρος της Επιτροπής μας απάντησε ότι ορίστηκε από την Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Κορινθίας κατόπιν όμως, συμβουλευόμενος την εγκύκλιο, διόρθωσε λέγοντας ότι, σύμφωνα με την εγκύκλιο, η επιτροπή ορίστηκε από την Περιφερειακή Διεύθυνση. Ο ίδιος ο Πρόεδρος, λόγω του ότι είναι Σχολικός Σύμβουλος ορίστηκε από την Περιφερειακή Διεύθυνση και έχει διοικητική σχέση με αυτήν.

Τα άλλα μέλη της επιτροπής είναι ο κ. Β. Μ., διευθυντής Λυκείου και η κα. Α. Π., καθηγήτρια φιλόλογος στο ... Γυμνάσιο ... Τα μέλη αυτά ορίστηκαν και πάλι από την Περιφέρεια, αφού όμως ερωτήθηκε από την Περιφέρεια ο Διευθυντής της ΔΔΕ Κορινθίας, ο οποίος υπέδειξε τα μέλη αυτά. Σε

κάθε νομό η Περιφέρεια όρισε μία επιτροπή. Για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση υπήρχε ξεχωριστή επιτροπή. Πρόεδρος της επιτροπής για την Πρωτοβάθμια ορίστηκε ο διευθυντής του ... Δημοτικού σχολείου Κιάτου, Γ.Α.. Στην ερώτησή μας αν συνεργάστηκαν μεταξύ τους οι επιτροπές της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας, μας ανέφερε ότι άτυπα ο ίδιος συνομιλούσε για το θέμα με τον Πρόεδρο της επιτροπής για την Πρωτοβάθμια, επειδή είναι φίλος του και συζήτησαν ιδιαίτερα για να κατανοήσουν το πνεύμα της εγκυκλίου.

Ο πρόεδρος της τριμελούς μας είπε ότι η επιτροπή συνεργάστηκε με την Περιφερειακή Διεύθυνση και ό,τι διευκρινίσεις πάνω στη διαδικασία ήθελαν απευθύνονταν στην υπεύθυνη κα. Λ.. Η αρμόδια υπηρεσία του ΥΠΕΠΘ είναι το Τμήμα Επιμόρφωσης και Καινοτομιών και αρχικά έπαιρναν τηλέφωνο εκεί, αλλά τους απάντησαν ότι δεν απαντούν στις επιτροπές και να απευθύνουν τα ερωτήματα στην Περιφέρεια. Η Περιφέρεια απηύθυνε κατόπιν τα ερωτήματα στο ΥΠΕΠΘ και οι απαντήσεις δίνονταν πάλι μέσω της περιφέρειας. Για το έργο της η επιτροπή στηρίχθηκε στην εγκύκλιο 20521/Γ1/15-02-08 (πρόκειται για την ίδια εγκύκλιο που στάλθηκε και στους συλλόγους διδασκόντων των σχολείων) και προφορικά τους δόθηκε η οδηγία να μην δεχθούν ονόματα μυθικά και ονόματα ζώντων προσώπων.

Ο πρόεδρος της τριμελούς μας είπε ότι δεν γνωρίζει σε ποιο στάδιο βρίσκεται η διαδικασία της προσθήκης προσωνυμίας, ούτε αν θα υπάρξει κάποια συνέχεια στο έργο της επιτροπής. Μας είπε όμως, ότι η διαδικασία έχει «κολλήσει» και πιθανότατα οι προτάσεις των σχολείων έχουν παραμείνει στην Περιφέρεια. Δεν γνωρίζει αν από εκεί στάλθηκαν στο ΥΠΕΠΘ. Μας είπε ότι γνωστός του διευθυντής που είναι και δημοτικός σύμβουλος του ανέφερε ότι ο πρόεδρος της ΚΕΔΚΕ Ν. Κακλαμάνης ζήτησε από τα μέλη της ΚΕΔΚΕ στους διάφορους νομούς να έρθουν σε επαφή με τις κατά τόπους επιτροπές. Αυτό όμως του ανεφέρθη μετά την ολοκλήρωση της υποβολής των προτάσεων από τα σχολεία και μετά το τέλος της λειτουργίας της επιτροπής.

Σχετικά με την πορεία που ακολουθήθηκε και τον τρόπο λειτουργίας της επιτροπής, μας ανέφερε ότι η επιτροπή συγκροτήθηκε σε σώμα στις 27 Μαρτίου 2008 και η συγκρότηση αποτυπώνεται στην Πράξη 1^η (μας διέθεσε όλα τα πρακτικά της επιτροπής). Εκεί αναφέρεται και η Απόφαση του περιφερειακού διευθυντή βάσει της οποίας ορίστηκε η επιτροπή. Με βάση την εγκύκλιο του ΥΠΕΠΘ προς τα σχολεία, είχε ήδη ζητηθεί από τα σχολεία να συνεδριάσει ο Σύλλογος Διδασκόντων, να συντάξει Πρακτικό και να προτείνει 3 ονόματα. Μελετώντας τα ήδη προταθέντα ονόματα, η επιτροπή, όπως φαίνεται και στην Πράξη 2^η, διαπίστωσε ότι είχαν προταθεί μυθικά ονόματα και ονόματα ζώντων προσώπων και ζήτησε από τους Συλλόγους να τροποποιήσουν τις προτάσεις αυτές. Υπήρχαν επίσης περιπτώσεις όπου το ίδιο όνομα είχε προταθεί από πολλά σχολεία και σ' αυτή την περίπτωση, σύμφωνα με τη 2^η Πράξη, ζητήθηκε από τους διευθυντές των σχολείων να επικοινωνήσουν μεταξύ τους. Σε κάθε περίπτωση η επικοινωνία της επιτροπής με τα σχολεία γινόταν με επικοινωνία της επιτροπής με τον διευθυντή του σχολείου.

Τα σχολεία δεν ζήτησαν βοήθεια για να προτείνουν τα ονόματα, εφόσον μάλιστα είχαν ήδη συνεδριάσει πριν τη σύσταση της τριμελούς επιτροπής. Υπήρξαν ορισμένα σχολεία που δεν απάντησαν και ορισμένα που αρνήθηκαν να ανταποκριθούν και επέμειναν στην αριθμητική προσωνυμία που ήδη είχαν. Όλα αυτά τα στοιχεία καταγράφονται στην Πράξη 3^η που αποτελεί και το τελικό κείμενο της επιτροπής. Ορισμένα σχολεία επίσης δυσκολεύτηκαν να προτείνουν. Τα σχολεία έπρεπε να στείλουν το Πρακτικό από τη συνεδρίαση του συλλόγου και τις αιτιολογημένες προτάσεις, αν υπήρχαν. Όλα αυτά υπάρχουν σε φάκελο που διατηρεί ο υπεύθυνος Εκπαιδευτικών Θεμάτων της ΔΔΕ Κορινθίας. Από ότι γνώριζε ο πρόεδρος της τριμελούς, στα περισσότερα σχολεία διεξήχθη ψηφοφορία και καταγράφηκαν στο πρακτικό τα προτεινόμενα ονόματα και ο αριθμός των ψήφων αντίστοιχα. Αυτό είναι ένα στοιχείο που μπορεί να ελεγχθεί προσεκτικότερα και να εξαχθούν ποσοτικά στοιχεία από τη μελέτη του σχετικού φακέλου.

Σύμφωνα με τον πρόεδρο της τριμελούς, οι ημερομηνίες ήταν πειστικές (έπρεπε να ολοκληρωθεί η διαδικασία σε μία βδομάδα). Χαρακτηριστικό είναι ότι και τα τρία Πρακτικά της τριμελούς επιτροπής έχουν την ίδια ημερομηνία. Μας ανέφερε επίσης, ότι απόφαση της επιτροπής ήταν να προτείνουν και οι ίδιοι την κύρια πρόταση του συλλόγου και να σεβαστούν την απόφασή του. Ο πρόεδρος μας ανέφερε επίσης ότι, μετά από συζήτηση με το Δήμαρχο Νεμέας, συνιστούσε σε όσα σχολεία επικοινωνούσαν να έχουν επαφή και με την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Υπήρξαν επίσης σχολεία που όταν τους ζητήθηκε να τροποποιήσουν την πρότασή τους, αρνήθηκαν και απάντησαν ότι δεν αλλάζουν το όνομα που είχαν προτείνει. Σ' αυτή την περίπτωση, η επιτροπή δεν έκανε πρόταση. Ορισμένα σχολεία επίσης δεν έστειλαν πρακτικό. Και σ' αυτήν την περίπτωση επίσης, δεν έγινε πρόταση από την επιτροπή.

Σχετικά με το εγχείρημα, ο σχ. σύμβουλος και πρόεδρος της επιτροπής εξέφρασε την άποψη ότι οι δραστηριότητες που προβλέπονται από την εγκύκλιο και θα συνοδεύσουν την προσθήκη προσωνυμίας καθώς και το όλο σκεπτικό είναι θετικά. Μας ανέφερε επίσης ότι συμβαίνει σε άλλες χώρες να δίνονται ονόματα στα σχολεία. Ως προς τη διαδικασία, ο σύμβουλος έχει την άποψη ότι γνώμη ο πρέπει να έχει και ο Σύλλογος Διδασκόντων αλλά και η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Κατά τη γνώμη του Συμβούλου, έπρεπε να συγκληθεί το Σχολικό Συμβούλιο όπου μετέχουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς για να μην υπάρχει μονομέρεια. Ο σύμβουλος θυμόταν ότι είχε συμβεί και κατά το παρελθόν κάτι παρόμοιο, αλλά τότε το είχαν ζητήσει οι Δήμοι.

Στην ερώτησή μας σχετικά με το ποιες αλλαγές μπορεί να επιφέρει η προσθήκη προσωνυμίας στη σχολική ατμόσφαιρα, μας ανέφερε ότι αυτό δεν θα αλλάξει την παιδαγωγική ατμόσφαιρα, αλλά θα δώσει διαφορετικό προσανατολισμό και μπορεί να συντελέσει ώστε να αυξήσει τη φήμη του σχολείου. Μας είπε επίσης, συμβουλευόμενος τη εγκύκλιο, ότι μπορεί να δημιουργήσει την αφορμή για δραστηριότητες και εκπαιδευτικές ανταλλαγές. Θα βοηθήσει επίσης σε σύσφιξη των σχέσεων των μελών της σχολικής κοινότητας: μαθητών, γονέων και σχολείου. *Το σχολείο δεν θα είναι μόνο το αναλυτικό πρόγραμμα.*

Σε ερώτησή μας για το ποια είναι σήμερα τα κυριότερα προβλήματα του σχολείου, μας ανέφερε:
- έχει αλλάξει η σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού. Το 30% είναι αλλοδαποί και ένα ποσοστό αυτών δεν γνωρίζει την ελληνική γλώσσα και μπαίνει σε τάξεις χωρίς τη γνώση της γλώσσας. Ο εκπαιδευτικός επομένως αντιμετωπίζει πρόβλημα με την ανομοιογένεια της τάξης.
- η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι ελλιπής. Οι νεοδιόριστοι έχουν διαβάσει για τον ΑΣΕΠ και έχουν περάσει την εισαγωγική επιμόρφωση, αλλά απαιτείται και ενδοσχολική επιμόρφωση για όλους. Ο σύμβουλος αισθάνεται ότι δεν μπορεί να καλύψει αυτό το κενό. Κάνει μία φορά τη βδομάδα επιμόρφωση για κάθε μάθημα, η οποία περιλαμβάνει ενημέρωση για τα θέματα Ιουνίου, προγραμματισμό και δειγματική διδασκαλία «επί χάρτου». Όμως όλα αυτά δεν καλύπτουν τις ανάγκες. Επιπλέον, δεν πηγαίνουν να παρακολουθήσουν όλοι οι καθηγητές.

Σε ερώτησή μας για το πώς έχουν αλλάξει οι εκπαιδευτικοί σήμερα σε σχέση με παλαιότερες εποχές, μας απάντησε ότι τα πράγματα έχουν βελτιωθεί στον παιδαγωγικό τομέα και υπάρχουν καλύτερες σχέσεις καθηγητών-μαθητών. Υπάρχουν όμως προβλήματα σε ό,τι αφορά την επαρκή γνώση του γνωστικού αντικειμένου. Τα προβλήματα σύμφωνα με το σύμβουλο οφείλονται:

- στα Προγράμματα σπουδών των Πανεπιστημίων (χωρίς να τα γνωρίζει, αλλά κρίνοντας από τα αποτελέσματα)
- στο ότι οι διοριζόμενοι εκπαιδευτικοί έχουν εργαστεί προηγουμένως σε φροντιστήρια όπου το μάθημα είναι διαφορετικό.
- στη μεγάλη ηλικία διορισμού των εκπαιδευτικών (παρόλο που έχουν διοριστεί με ΑΣΕΠ, ο μέσος όρος ηλικίας των νεοδιόριστων είναι μεγάλος).

Οι νέοι εκπαιδευτικοί αγνοούν βασικά πράγματα στη διδακτική των μαθημάτων και έχουν ανάγκη από ενημέρωση και επιμόρφωση μεγαλύτερης διάρκειας. Σύμφωνα με το σύμβουλο, *πρέπει να βγάλουμε καθηγητές και όχι φιλολόγους* (μας ανέφερε ως παράδειγμα το σύστημα της Γαλλίας).

4. ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ Ε. ΚΑΠΕΤΑΝΟΥ, ΕΠΙΤΙΜΗ ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ Ν.ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ «ΜΙΛΤΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΑΣ»

Νέα Φιλαδέλφεια, 4-12-2008

ΑΞΟΝΕΣ ΤΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ

1. Ποιοι λόγοι σας έκαναν να κινήσετε τις διαδικασίες για να αποκτήσει το σχολείο προσωνομία, πέρα από το κίνητρο απόδοσης τιμής στο Μίλτο Κουντουρά;
2. Τι σημασία αποδίδετε στην απόκτηση αναγνωρισμένου και επίσημου ονόματος;
3. Τι συνέπειες είχε για το σχολείο η ενέργειά σας αυτή; (στους μαθητές, τους καθηγητές, την τοπική κοινωνία) βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα;
4. Ποιες ενέργειες κάνατε για να δοθεί το όνομα στο σχολείο;
5. Ποιες ενστάσεις έχετε για την ακολουθούμενη σήμερα διαδικασία;
6. Ποια νομίζετε ότι είναι σήμερα η σημασία της προσθήκης προσωνομίας στα σχολεία;
7. Ποιες εκτιμάτε ότι θα είναι οι συνέπειες;
8. Τι έχει αλλάξει σήμερα στα σχολεία;
9. Τι έχει μείνει ίδιο;
10. Η πορεία του σχολείου δικαίωσε τις προσδοκίες σας για την επιλογή που κάνατε τότε;

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ

Η κα Καπετάνου είναι η διευθύντρια που επί των ημερών της και με ενέργειές της, το ΕΠΛ Ν. Φιλαδέλφειας, παρά την έλλειψη σαφούς σχετικής νομοθεσίας, πρόσθεσε στην επωνυμία του, το όνομα Μίλτος Κουντουράς. Σήμερα η κα Καπετάνου έχει συνταξιοδοτηθεί αλλά έχει τον τίτλο της επίτιμης διευθύντριας του 3^{ου} ΓΕΛ Ν. Φιλαδέλφειας Μίλτος Κουντουράς.

Το ΕΠΛ της Ν. Φιλαδέλφειας ιδρύθηκε και λειτούργησε τη σχολική χρονιά 1985-86. Από την ίδρυσή τους, μας λέει η Ε. Καπετάνου, τα Πολυκλαδικά Λύκεια ήταν διαφορετικά σχολεία. Στο ΕΠΛ δινόταν σημασία στη σχολική ζωή. Η διάρθρωση του Αναλυτικού Προγράμματος ήταν πρωτοποριακή. Μας δίνει ως παράδειγμα το μάθημα Τεχνολογία και Παραγωγή, στο οποίο οι μαθητές εκπονούσαν εργασίες που παρουσίαζαν στους συμμαθητές τους, ή το μάθημα Πληροφορικής στη Β΄ Τάξη που διδασκόταν με χρήση υπολογιστών, όταν στα άλλα σχολεία δεν υπήρχαν υπολογιστές, το μάθημα Προβλήματα της Κοινωνίας και του Ανθρώπου, στο οποίο οι μαθητές εξετάζονταν με ανοιχτά βιβλία. Στο ΕΠΛ, συνυπήρχαν παιδιά που θα ακολουθούσαν ένα επάγγελμα αμέσως μετά το σχολείο, με παιδιά που θα ακολουθούσαν ακαδημαϊκή καριέρα. Τα παιδιά αυτά δεν βρίσκονταν σε δύο ξεχωριστά σχολεία, αλλά μαζί. Υπήρχε ατμόσφαιρα μη υποτίμησης της χειρωνακτικής εργασίας. Υπήρχαν προαιρετικά μαθήματα που διδάσκονταν στο απογευματινό πρόγραμμα: θέατρο, καλλιτεχνικά, μουσική. Με αυτές τις δραστηριότητες συμπληρώνονταν το πρόγραμμα.

Το συγκεκριμένο ΕΠΛ λειτούργησε σύμφωνα με τη θεωρία της ομάδας, που ήταν η φιλοσοφία του ΕΠΛ. Αλλά Πολυκλαδικά Λύκεια ήταν διαφορετικά και δεν είχαν αναπτύξει τους κλάδους, όπως χχ το ΕΠΛ Αλεξανδρούπολης που είχε περισσότερο ακαδημαϊκές επιτυχίες. Εν πολλοίς, το ΕΠΛ Ν. Φιλαδέλφειας ήταν ένα επαγγελματικό σχολείο, λειτουργώντας κατά 50% τους κλάδους και κατά 50% τις δέσμες. Το ΕΠΛ είχε ομοιότητες με το Διδασκαλείο του Μ. Κουντουρά που ήταν και αυτό ένα επαγγελματικό σχολείο, αφού προορισμός του ήταν να εκπαιδεύει δασκάλους. Αυτήν την ομοιότητα εντόπισε και ο Αλέξης Δημαράς όταν είπε ότι «Μόνο ένα πολυκλαδικό λύκειο μπορούσε

να πάρει το όνομα Μίλτος Κουντουράς». Η κα Καπετάνου μας υποδεικνύει την ομοιότητα της διαθεματικής διδασκαλίας με την Ενιαία Συγκεντρωτική Διδασκαλία (αυτό το στοιχείο μας δόθηκε και από τον Α. Δημαρά σε προφορική επικοινωνία βλ. Συζήτηση) και μας αναφέρει ότι το Πολυκλαδικό Λύκειο Ν. Φιλαδέλφειας Μ. Κουντουράς, επέλεγε ένα «Θέμα για όλη τη χρονιά» το οποίο παρουσιαζόταν σε ειδική εκδήλωση. Το 1995, μετά την ονοματοδοσία του σχολείου, το θέμα είχε παρουσιαστεί σε μια «Έν πλω παρουσίαση», μια εκδρομή του σχολείου στην οποία συμμετείχαν όλοι οι καθηγητές, οι μαθητές και οι γονείς τους και στην οποία είχε συμμετάσχει και ο Α. Δημαράς.

Το ΕΠΛ Ν. Φιλαδέλφειας είχε πάντα ιδιαίτερη δραστηριότητα και πριν να του δοθεί όνομα. Η κα Καπετάνου μας δείχνει τις Ετήσιες Εκθέσεις Λειτουργίας του σχολείου που από 1994-95 εξέδιδε υπό μορφή περιοδικών. Μας χαρίζει επίσης το σήμα του σχολείου, που τη μακέτα του είχε σχεδιάσει μαθήτριά. Η σκέψη για να δοθεί όνομα στο σχολείο, γεννήθηκε όταν υπήρχαν συζητήσεις για πολλαπλασιασμό των πολυκλαδικών σχολείων στην Ελλάδα. Σ' αυτή την περίπτωση, θα δημιουργούνταν και δεύτερο πολυκλαδικό σχολείο στα όρια του Δήμου της Ν. Φιλαδέλφειας και η αριθμητική ονομασία θα ήταν αναπόφευκτη. Η διευθύντρια δεν ήθελε να δοθεί στο σχολείο η αριθμητική επωνυμία 1^ο, 2^ο ΕΠΛ Ν. Φιλαδέλφειας. Εκείνη τη χρονιά το σχολείο θα γιόρταζε τα 10 χρόνια λειτουργίας του. Η επιλογή του ονόματος του Μίλτου Κουντουρά, οφείλεται, σύμφωνα με τη διευθύντρια, κατά μεγάλο μέρος, στην επιρροή του Α. Δημαρά. Η διευθύντρια είχε παρακολουθήσει την επιμόρφωση στη ΣΕΛΜΕ, όπου δίδασκε ο Α. Δημαράς, ο οποίος εκείνη την εποχή μελετούσε το αρχείο του Μ. Κουντουρά και επιμελούνταν την έκδοση του βιβλίου του «Κλείστε τα σχολεία». Ένας επιπλέον λόγος ήταν η γνωριμία της διευθύντριας με τη χήρα του Μ. Κουντουρά, μέσω ενός καθηγητή του σχολείου, μηχανικού αυτοκινήτων. Το σπίτι του Κουντουρά βρισκόταν στη Ν. Χαλκηδόνα, σε γειτονική προς το σχολείο περιοχή. Η διευθύντρια μας ανέφερε ότι κατά την επίσκεψή της στο σπίτι του Κουντουρά, εντυπωσιάστηκε από το γραφείο του που το είχε σχεδιάσει μόνος του.

Η διαδικασία που ακολούθηθηκε

Η διαδικασία που ακολούθησε η κα Καπετάνου ήταν αρχικά να ρωτήσει το ΥΠΕΠΘ, απευθυνόμενη με έγγραφο της (Α.Π. 2727/ 10-12-1993) στο 1^ο Γραφείο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για να πληροφορηθεί τις διαδικασίες που προβλέπονταν από το νόμο για την προσθήκη ονόματος στο σχολείο. Στο έγγραφο της, αναφερόταν σε όνομα επιφανούς Έλληνα Δασκάλου και Παιδαγωγού. Το έγγραφο διαβιβάστηκε μέσω του Γραφείου Εκπαίδευσης στο ΥΠΕΠΘ (ΑΠ 7722/13-12-93) και η απάντηση του ΥΠΕΠΘ (Α.Π. Δ4/679/17-12-93) παρέπεμπε στις παραγράφους 3 και 6 του άρθρου 8 του Ν.1566/85. Συγκεκριμένα στην απάντηση του ΥΠΕΠΘ αναφερόταν ότι η μετονομασία σχολείου γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, αφού γνωμοδοτήσει το Νομαρχιακό Συμβούλιο, μετά από εισήγηση της Νομαρχιακής Επιτροπής Παιδείας. Ακολούθως, ο Σύλλογος Διδασκόντων αποφάσισε υπέρ της προσθήκης του ονόματος του Μ. Κουντουρά (με σύμφωνη γνώμη όλων των καθηγητών εκτός 2, εκ των οποίων ο ένας είχε προτείνει το όνομα Κουντούρειο) και η διευθύντρια συγκάλυψε στις 12-1-1994 (Πράξη 33^η) το Σχολικό Συμβούλιο στο οποίο εισηγήθηκε τη μετονομασία του σχολείου.

Η εισήγηση είχε δοθεί στα μέλη του Σχολικού Συμβουλίου (το Σύλλογο Διδασκόντων, το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου γονέων και κηδεμόνων, το 15μελές Μαθητικό Συμβούλιο και τη Σχολική Επιτροπή) προκειμένου να αποφασίσουν σχετικά με το θέμα της μετονομασίας. Το Σχολικό Συμβούλιο αποφάσισε ομόφωνα τη μετονομασία του σχολείου σε ΕΠΛ Ν. Φιλαδέλφειας Μίλτος Κουντουράς, στο πλαίσιο του εορτασμού των 10 χρόνων λειτουργίας του. Για τη μετονομασία του σχολείου αποφάσισαν επίσης ομόφωνα:

-Η Δημοτική Επιτροπή Παιδείας του Δήμου Ν. Φιλαδέλφειας στις 27-1-1994

-το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Ν. Φιλαδέλφειας στις 2-2-1994 και

-η Γ' ΕΛΜΕ Αθήνας στις 20-1-1994.

Αποφάσισε επίσης θετικά η Νομαρχιακή επιτροπή Παιδείας και το Νομαρχιακό Συμβούλιο Νομαρχίας Αθηνών.

Η κα Καπετάνου μας ανέφερε ότι για να εισηγηθεί ο Διευθυντής του 1^{ου} Γραφείου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης το όνομα Μίλτος Κουντουράς, της είχε ζητήσει βοήθεια γιατί δεν γνώριζε την προσωπικότητα και το έργο του Κουντουρά. Μας ανέφερε επίσης ότι αποφασιστική υπήρξε η βοήθεια της τότε προέδρου της Γ' ΕΛΜΕ Αθήνας, Αλέκας Ιορδανίδου. Να σημειωθεί ότι η ΟΛΜΕ την προηγούμενη χρονιά είχε κάνει εκδήλωση στη Μυτιλήνη για τον Μίλτο Κουντουρά. Στη συνέχεια

εκδόθηκε η σχετική απόφαση του ΥΠΕΠΘ (Δ4/331/26-5-1994) για τη μετονομασία του σχολείου και δημοσιεύτηκε στα ΦΕΚ 399/τ.Β'/31-5-1994 και ΦΕΚ 661/τ.Β'/31-8-1994.

Η κα Καπετάνου μας ανέφερε ότι για να προκαταλάβει την απόφαση του Υπουργείου είχε ήδη σχεδιάσει τη διοργάνωση εορταστικού διήμερου για τα 10 χρόνια λειτουργίας του σχολείου. Το Διήμερο «αναμορφωτικής παιδαγωγικής προσπάθειας» με θέμα Μίλτος Κουντουράς, συνδιοργανώθηκε με τη Γ' ΕΛΜΕ και εντάχθηκε στις Πολιτιστικές Εκδηλώσεις Άνοιξης 1994 του Δήμου Ν. Φιλαδέλφειας. Ζητήθηκε επίσης άδεια από το Νομάρχη για να μη γίνουν μαθήματα στο σχολείο, κατά τη διάρκεια του εορταστικού διήμερου. Έτσι, όπως μας ανέφερε η κα Καπετάνου: «πέρασε το πνεύμα του Κουντουρά με θριαμβικό τρόπο και έδωσε αίγλη στην ονοματοδοσία, προκαταλαμβάνοντας το ΥΠΕΠΘ. Ο απόηχος βοηθούσε για πολύ καιρό μετά».

Η εισήγηση της Ε. Καπετάνου στο Σχολικό Συμβούλιο

Η διευθύντρια αναφέρει αρχικά ότι το 1994 συμπληρώνονται 10 χρόνια λειτουργίας του ΕΠΛ Ν. Φιλαδέλφειας και ότι εισηγείται την προσθήκη του ονόματος του Μ. Κουντουρά στο πλαίσιο του εορτασμού. Στη συνέχεια, για να τεκμηριώσει την επιλογή του συγκεκριμένου ονόματος, αναφέρεται στη γνωριμία της με το έργο του Μ. Κουντουρά. Σύμφωνα με την εισήγηση, η φοίτηση στα επιμορφωτικά σεμινάρια της ΣΕΛΜΕ και συγκεκριμένα η παρακολούθηση του μαθήματος «Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης» που δίδασκε ο Αλέξης Δημαράς, της «ενέπνευσε ... μια δια βίου αγάπη κι έναν απέραντο θαυμασμό στο έργο και την προσωπικότητα του μεγάλου παιδαγωγού». Αναφέρεται επίσης στη γνωριμία της με την οικογένεια του Μ. Κουντουρά.

Η επιλογή του ονόματος του Μ. Κουντουρά (σύμφωνα και με όσα μας είπε η διευθύντρια στη συζήτηση που είχαμε μαζί της) συμπυκνώνεται σε μια φράση του ίδιου του Κουντουρά: «..Αναζητώντας το θάμα στους μεγάλους, ομολογούμε τις αγάπες και τα ιδανικά που κυνηγάμε». Η φράση αυτή γράφτηκε επίσης στο πρόγραμμα του εορταστικού διήμερου που διοργάνωσε το ΕΠΛ της Ν. Φιλαδέλφειας την Άνοιξη του 1994 (7-8 Απριλίου 1994). Το διήμερο αυτό ονομάστηκε Διήμερο «αναμορφωτικής παιδαγωγικής προσπάθειας» (μια διατύπωση παρμένη από τον Μ. Κουντουρά) και είχε Θέμα: Μίλτος Κουντουράς – ΕΠΛ Ν. Φιλαδέλφειας ή «Αναζητώντας το θάμα στους μεγάλους, ομολογούμε τις αγάπες και τα ιδανικά που κυνηγάμε». Η αναφορά της φράσης αυτής, ως κίνητρο για την επιλογή ονόματος, σημαίνει ότι η απόφασή της να δοθεί όνομα στο σχολείο και η επιλογή του συγκεκριμένου ονόματος, ήταν για την κα Καπετάνου «μία απόφαση». Η επιλογή του ονόματος του Κουντουρά σήμαινε την ομολογία της πίστης της στα ιδανικά και τα παιδαγωγικά οράματα του Μ. Κουντουρά. Η απόφαση να δοθεί όνομα στο σχολείο δεν μπορεί να ξεχωριστεί από την απόφαση να δοθεί στο σχολείο το όνομα του Μ. Κουντουρά. Η επιλογή του ονόματος του Κουντουρά υποστηρίζεται επίσης (αναφέρεται στην εισήγηση και στο Πρόγραμμα του εορτασμού) και από το χαρακτηρισμό του Ασημάκη Πανσέληνου ότι ο Μ. Κουντουράς ήταν «ο πιο ανθρώπινος δάσκαλος που έβγαλε ποτέ το Ρωμαίικο». Όπως αναφέρεται στην εισήγηση, ο εορτασμός των 10 χρόνων λειτουργίας «πρέπει να γίνει αφορμή για μία ατομική και συνολική αυτοσκόπηση των δασκάλων και του σχολείου και επαναπροσδιορισμό του εκπαιδευτικού [μας] οράματος». Ο επαναπροσδιορισμός αυτός μπορεί να γίνει, μέσω της σπουδής και αναβίωσης (προσαρμοσμένης στην εποχή) του έργου των πρωτοπόρων της νεοελληνικής εκπαίδευσης.

Η διευθύντρια αναφέρεται στην εισήγησή της στην ελλιπή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα ΠΕΚ, τόσο σε ότι αφορά τον αριθμό των επιμορφούμενων εκπαιδευτικών, όσο και σε ότι αφορά την ποιότητα της επιμόρφωσης (αναφέρει τη μη διδασκαλία μαθήματος Ιστορίας της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης). Μπορούμε να δούμε εδώ τη σύγκριση της επιμόρφωσης που γίνεται μεταξύ ΣΕΛΜΕ και ΠΕΚ. Σημειώνουμε ότι θέματα της επιμόρφωσης στα ΠΕΚ ρυθμίστηκαν με το Π.Δ. 250/92 με κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας και υπουργό Παιδείας τον Γ. Σουφλιά. Σχετικά με το εκπαιδευτικό όραμα το οποίο θέλει η προσθήκη ονόματος να υπηρετήσει, συστατικά στοιχεία του βλέπουμε και στη συνέχεια της εισήγησης. Μιλά για ανανεωμένη, δημοκρατική Παιδεία, για τους αγώνες και την αγωνία των Κουντουρά, Δελμούζου, Γληνού, Τριανταφυλλίδη, τους οποίους αποκαλεί δασκάλους του γένους και συμπολεμιστές.(βλ. Φραγκουδάκη, Α., Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και φιλελεύθεροι διανοούμενοι, Κέδρος, 1992 και Δημαρά Α., Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε, Εστία, 2005). Θεωρεί ότι το «δημιουργικό σχολείο» είναι ακόμη άπιαστο όνειρο. Καλεί την εκπαιδευτική κοινότητα (δασκάλους, μαθητές, γονείς) να αγωνιστεί για να επεκταθεί ο θεσμός του ενιαίου πολυκλαδικού

λυκείου και να μη γίνει (όπως το Παρθεναγωγείο του Βόλου και το Διδασκαλείο Θηλέων Θεσσαλονίκης) «μια σύντομη παρένθεση των εκπαιδευτικών μας πραγμάτων».

Στη συνέχεια της εισήγησης η κα Καπετάνου αναφέρεται στις επωνυμίες ως προνόμιο των πανεπιστημίων, ιδιωτικών σχολείων και ορισμένων δημόσιων σχολείων που φέρουν το όνομα του ευεργέτη τους. Αναφέρει ότι τα 25 ΕΠΑ που λειτουργούν, προσδιορίζονται με το όνομα του Δήμου στον οποίο ανήκουν. Με την εξαγγελθείσα επέκταση του θεσμού των πολυκλαδικών η κα Καπετάνου εκφράζει την ελπίδα ότι σύντομα στα όρια ενός Δήμου θα λειτουργούν περισσότερα του ενός πολυκλαδικά λύκεια, με αναπόφευκτη την αριθμητική προσωνομία. Καλεί επομένως «να αρνηθούμε τη λογική των απρόσωπων αριθμών ως ονομάτων των Δημόσιων σχολείων και να δώσουμε στα σχολεία προσωπικότητα με επωνυμίες που να εκφράζουν και τον προσανατολισμό τους».

Συγκρίνοντας με την διατύπωση της τωρινής πρωτοβουλίας του Υπουργού Παιδείας στην ομιλία του και στην εγκύκλιο, όπου παρουσιάζεται η αριθμητική προσωνομία να ταιριάζει σε κελιά και παρουσιάζεται το όνομα, ως απελευθέρωση ενός φυλακισμένου σχολείου, βλέπουμε ότι στην εισήγηση της διευθύντριας τονίζεται η ανάγκη να αναδειχθεί η ιδιαίτερη προσωπικότητα του κάθε δημόσιου σχολείου μέσα από την επιλογή ονόματος που θα εκφράζει τον προσανατολισμό του. Αυτό βέβαια προϋποθέτει ότι θα επιτρέπεται στο κάθε σχολείο να έχει δικό του προσανατολισμό ή ότι έχει ήδη από τα πράγματα ιδιαίτερο προσανατολισμό, όπως μας είχε αναφέρει η κα Καπετάνου σε σχέση με το ΕΠΑ Ν. Φιλαδέλφειας και το ΕΠΑ Αλεξανδρούπολης. Επί πλέον βλέπουμε ότι ενώ στην εγκύκλιο του 2008, δίνεται έμφαση στην ίδια την ονοματοδοσία, ανεξαρτήτως του ονόματος που θα επιλεγεί, η λογική της πρωτοβουλίας της διευθύντριας δίνει έμφαση στο ίδιο το όνομα που θα εκφράσει τη διαφοροποίηση, την προσωπικότητα και το ιδιαίτερο όραμα του κάθε σχολείου. Ήδη έχουμε αναφέρει, ότι σε όλη τη συζήτηση που είχαμε με την κα Καπετάνου, της ήταν αδύνατο να διαχωρίσει το όνομα του Μ. Κουντουρά από την απόφασή της να δοθεί όνομα στο σχολείο. Η ιδέα να ονομάσει το σχολείο, γεννήθηκε επειδή ήθελε να ονομάσει το σχολείο Μ. Κουντουράς.

Εκτιμώμενες συνέπειες από την προσθήκη ονόματος στο σχολείο.

Η κα Καπετάνου, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, διαπιστώνει ότι το σχολείο είχε δραστηριότητες και ξεχωριστή προσωπικότητα και πριν να του δοθεί όνομα. Η πρωτοβουλία για προσθήκη προσωνομίας επαινέθηκε με συγχαρητήρια επιστολή από τον Θ. Κατριβάνο (19-12-1994) και τον Κ. Ζουράρι με εγκωμιαστικό κείμενο που έγραψε στην Ελευθεροτυπία (5-7-1995) και το οποίο περιλήφθηκε στο βιβλίο του «Εν αινίγματι πρόσωπα». Το σχολείο είχε μπλούζες με το όνομα του σχολείου και σήμα που αρχικά είχε σχεδιαστεί από μαθήτρια του σχολείου. Το σήμα αυτό άλλαξε όταν από πολυκλαδικό λύκειο έγινε ενιαίο λύκειο, ωστόσο το φορούν ακόμη καθηγητές που υπηρετούσαν τότε στο σχολείο. Η εξήγηση που δίνει σ' αυτό η κα Καπετάνου είναι ότι «η εμπειρία του Πολυκλαδικού, η σύμπραξη σε κάτι καινούργιο, σε κάνει περήφανο». Η κα Καπετάνου διαπιστώνει επίσης ότι «οι μαθητές μας είναι άλλης ποιότητας».

Όσο το σχολείο ήταν πολυκλαδικό λύκειο, η ατμόσφαιρα που είχε προσδώσει το όνομα διατηρήθηκε. Η κα Καπετάνου εκτιμά ότι ο τύπος του Λυκείου και το όνομα πάνε μαζί και ότι υπήρχε μια διαλεκτική σχέση του πολυκλαδικού τύπου του σχολείου με το Διδασκαλείο του Μίλτου Κουντουρά. Όταν το σχολείο μετατράπηκε σε Ενιαίο Λύκειο με τη Μεταρρύθμιση Αρσένη (Ν. 2525/1997 και Ν. 2640/1998, βλ. Κεφ. Νομοθεσία) δεν υπήρχε η δομή του σχολείου που θα στήριζε αυτήν την ατμόσφαιρα. Η κα Καπετάνου μας αναφέρει ότι δεν είχε τότε ξεκαθαριστεί πόσο «πολυκλαδικοκτόνος» ήταν ο νόμος του Αρσένη. Έφυγαν πολλοί καθηγητές, όπως οι γραφίστες και έλειψαν οι μαθητές του κλάδου των Εφαρμοσμένων Τεχνών και έμειναν μόνο κάποιοι καθηγητές που είχαν δύο πτυχία οι οποίοι έγινε προσπάθεια να κρατηθούν. Οι μαθητές μειώθηκαν και το σχολείο ήταν πλέον ένα λύκειο της γειτονιάς. Δεν γίνονταν πλέον εκδηλώσεις όπως η εκδήλωση «Εν πλω», παρά το ότι υπήρχε πάντα παρότρυνση για συμμετοχή σε καλλιτεχνικούς αγώνες.

Το όνομα, εκτιμά η κα Καπετάνου, επιβλήθηκε τόσο, που νόμιζαν ότι το σχολείο είναι ιδιωτικό και ζητούσαν στο τηλέφωνο τον κ. Κουντουρά, θεωρώντας ότι είναι ο ιδιοκτήτης. Έχει ενδιαφέρον να σημειώσουμε ότι τελικά το σταθερό σημείο στο σχολείο έμεινε το όνομα καθώς άλλαξε ο τύπος του Λυκείου και από Πολυκλαδικό έγινε Ενιαίο και σήμερα Γενικό. Κάθε φορά που με νόμο άλλαξε ο τύπος του λυκείου, έπρεπε να γίνουν ενέργειες για να διατηρηθεί η προσθήκη προσωνομίας «Μίλτος Κουντουράς». Την εποχή εκείνη και άλλα Πολυκλαδικά Λύκεια είχαν προσθέσει ονόματα στην επωνυμία τους, αλλά με τις μετονομασίες (αλλαγή τύπου Λυκείου) έχασαν τα ονόματά τους. Μας

αναφέρει ακόμη ότι από την αρχή τα επίσημα έγγραφα (όπως οι καταστάσεις με τη βαθμολογία των μαθητών στις Πανελλήνιες εξετάσεις) δεν έγραφαν την πλήρη ονομασία του σχολείου και η αιτιολογία που έδιναν ήταν ότι ο Η/Υ δεν ήταν δυνατό να περιλάβει τόσα στοιχεία. Σ' αυτά τα έγγραφα, η διευθύντρια συμπλήρωνε χειρόγραφα την πλήρη ονομασία. Το 2002 εγκαινιάστηκε στο σχολείο «Αίθουσα Τύπου και Ενημέρωσης» από τον τότε Υπουργό Παιδείας Π. Ευθυμίου.

Ο Δήμος Ν. Φιλαδέλφειας αναγνωρίζει και τώρα την επωνυμία του σχολείου – μας επιδεικνύεται έγγραφο (13-11-2008) του Δήμου που «καλεί σε Συνεδρίαση στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων του 3^{ου} Ενιαίου Λυκείου Ν.Φ. Μίλτος Κουντουράς». Η κα Καπετάνου μας δίνει επίσης την ομιλία του τωρινού διευθυντή του σχολείου που εκφωνήθηκε κατά την τελετή παράδοσης των απολυτηρίων της σχολικής χρονιάς 2006-07, όπου αναφέρεται: «Ο παιδαγωγός Μίλτος Κουντουράς ήθελε τους μαθητές του δυναμικούς με ελεύθερη σκέψη, ψυχές ικανές να καθορίζουν μονάχες τους αύριο την τύχη τους κι όχι νευρόσπαστα που να κινούνται σήμερα με τη θέληση του πρώτου δασκάλου τους και αύριο με τη θέληση οποιουδήποτε εργοδότη τους». Σ' αυτή την αποστροφή της ομιλίας του τωρινού διευθυντή το σχόλιο της κας Καπετάνου είναι: «Κάποια πράγματα μένουν».

Ενστάσεις για την ακολουθούμενη σήμερα διαδικασία

Οι ενστάσεις της κας Καπετάνου στην ακολουθούμενη σήμερα διαδικασία, εκφράστηκαν και διατυπώθηκαν σε επιστολή-παρέμβαση την οποία απέστειλε σε εφημερίδες και στην εκπαιδευτική ιστοσελίδα ΑΒ. Είχε προηγηθεί επιστολή προς τον Υπουργό Παιδείας με την οποία τον συνέχαιρε για την πρωτοβουλία του και δήλωνε τη διάθεσή της να συμβουλευτεί σχετικά με τη διαδικασία (νομοθεσία κλπ) που έπρεπε να ακολουθηθεί. Στην επιστολή αυτή, δεν υπήρξε από πλευράς υπουργείου καμία αντίδραση. Η παρέμβαση της κας Καπετάνου που δημοσιεύθηκε στον τύπο έχει τον τίτλο: «Επωνυμίες σχολείων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» και ημερομηνία 11-3-2008. Η κα Καπετάνου υπογράφει την παρέμβασή της ως χημικός-επίτιμη διευθύντρια του 3^{ου} Λυκείου Ν. Φιλαδέλφειας «Μίλτος Κουντουράς» και πρώην Αντιδήμαρχος Νέας Φιλαδέλφειας.

Αρχικά η κα Καπετάνου χαιρετίζει ως θετική την απόφαση του υπουργού να αποκτήσουν επωνυμία όλες οι σχολικές μονάδες και τη θεωρεί δικαίωση τόσο του Λυκείου «Μ. Κουντουράς», όσο και του Δήμου Νέας Φιλαδέλφειας. Αναφέρει ότι το Λύκειο «Μ. Κουντουράς» και ο Δήμος Ν. Φιλαδέλφειας πρωτοχάραξαν το δρόμο της προσθήκης επωνυμίας στα σχολεία πριν 14 χρόνια. Αναφέρει ότι το 1994, το Πολυκλαδικό Λύκειο Νέας Φιλαδέλφειας ήταν το πρώτο σχολείο που αποφάσισε να προσθέσει ως επωνυμία στο όνομά του όχι το όνομα ενός οικονομικού ευεργέτη, αλλά το όνομα ενός επιφανούς Δασκάλου και Παιδαγωγού. Στη συνέχεια αναφέρει ότι παρά τις μετονομασίες λόγω εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων, το σχολείο «διατηρεί μέχρι σήμερα την επωνυμία του, γεγονός που λειτουργεί ανυψωτικά στην παιδαγωγική ατμόσφαιρα και στη σχολική ζωή του».

Στην επιστολή αναφέρονται τα στάδια της διαδικασίας η οποία είχε τότε ακολουθηθεί για τη μετονομασία του σχολείου και συγκεκριμένα τα όργανα που είχαν αποφασίσει, «σύμφωνα με τον, μέχρι και σήμερα, ισχύοντα νόμο 1566/1985 (Άρθρα 8, 49 και 50)». (υπογραμμισμένα στο πρωτότυπο). Τα συλλογικά όργανα που είχαν αποφασίσει κατά σειρά ήταν:

- 1) α. Ο Σύλλογος των καθηγητών του σχολείου
β. Ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων
γ. Η Σχολική Επιτροπή
δ. Το 15μελές Μαθητικό Συμβούλιο και, στη συνέχεια,
το Σχολικό Συμβούλιο του σχολείου, με τη σύνθεση που ορίζει το άρθρο 51 του Ν. 1566/1985.
- 2) Η Δημοτική Επιτροπή Παιδείας
- 3) Το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Νέας Φιλαδέλφειας
- 4) Η Νομαρχιακή Επιτροπή Παιδείας
- 5) Το Νομαρχιακό Συμβούλιο Νομαρχίας Αθηνών.

Η απόφαση του Νομαρχιακού Συμβουλίου εστάλη, αναφέρεται στο κείμενο, στο Υπουργείο Παιδείας και εκδόθηκε η σχετική υπουργική απόφαση η οποία δημοσιεύτηκε στα σχετικά ΦΕΚ.

Στη διαδικασία αυτή, αντιπαραθέτει η κα Καπετάνου την προβλεπόμενη σήμερα διαδικασία, σύμφωνα με την οποία θα αποσταλεί στον Περιφερειακό Διευθυντή μόνο η απόφαση του Συλλόγου των εκπαιδευτικών. Η κα Καπετάνου θεωρεί ότι η σημερινή διαδικασία αφενός αντίκειται στην ισχύουσα νομοθεσία και επιπλέον καταργεί τον πρώτο και δεύτερο βαθμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Στη συνέχεια, η κα Καπετάνου αναφέρεται στην εμπειρία της ως δημοτικής συμβούλου, κατά την οποία, έζησε «από κοντά την ασφυκτική παρέμβαση της Κεντρικής εξουσίας στην Τοπική Αυτοδιοίκηση» και καλεί τα Δημοτικά Συμβούλια να μη δεχθούν να αποφασίσει πρώτα το Υπουργείο Παιδείας για την προσθήκη επωνυμίας στα σχολεία των Δήμων τους, επικυρώνοντας εκ των υστέρων μια ειλημμένη απόφαση. Απευθυνόμενη στα Δημοτικά Συμβούλια, η κα Καπετάνου καταλήγει, ζητώντας από αυτά: «να απαιτήσουν να εφαρμοστεί η ισχύουσα νομοθεσία και με τη σειρά των αποφάσεων που προβλέπει ο νόμος, γιατί τα σχολεία και ο Δήμος στον οποίο ανήκουν γνωρίζουν καλύτερα την Τοπική Ιστορία και ποιων επιφανών ανδρών και γυναικών τα ονόματα τους ταιριάζουν ως επωνυμίες των σχολείων».

Η σημασία και οι δυνατές συνέπειες της προσθήκης προσωνυμίας σήμερα

Η κα Καπετάνου ανατρέχει στην δική της πρωτοβουλία για προσθήκη προσωνυμίας στο σχολείο και εκτιμά ότι η γενεσιουργός αιτία ήταν σύνθετο ζήτημα και ευτυχής συγκυρία και όχι φιλολογική αναζήτηση ονομάτων, όπως μπορεί να εξελιχθεί σήμερα. Την εποχή εκείνη, εκτιμά η κα Καπετάνου, υπήρχαν άλλες προϋποθέσεις αποδοχής του ονόματος από τους μαθητές και την τοπική κοινωνία.

Μας αναφέρει ότι το 1994 υπήρχε βεβαιότητα για την ονοματοδοσία του σχολείου, ενώ το 1998 ήταν διαφορετικά τα πράγματα. Μας αναφέρει τον αγώνα που έδινε για να κρατηθεί το όνομα κάθε φορά που άλλαζε ο τύπος του Λυκείου. Αν η επιλογή του ονόματος γίνει τώρα ως διεκπεραίωση και όχι ως ανάγκη επίδρασης του ονόματος πάνω στο σχολείο, το όνομα θα αποτελέσει απλώς μια μακροσκελέστερη αρίθμηση του σχολείου. Μας αναφέρει ως παράδειγμα, σχολείο που επέλεξε το όνομα παλαιότερου δασκάλου του και αναρωτιέται τι θα μπορούσε να διηγηθεί κανείς για το όνομα αυτό, ποια είναι η λαμπρότητα και η αίγλη ενός τέτοιου ονόματος.

Το μέτρο πολιτικής της προσθήκης προσωνυμίας συνεπάγεται ανοιχτό και προοδευτικό μυαλό, μας λέει η κα Καπετάνου. Δεν συνδυάζεται με άκαμπτους και τυπικούς ανθρώπους (stiff and formal). «Το όνομά σου είσαι εσύ, η ταυτότητά σου. Αλλιώς γιατί υπάρχουν αντιδράσεις για το όνομα της Μακεδονίας; ... Ο σημερινός υπουργός το είπε έτσι, για να πει κάτι. Ίσως νόμισε ότι η διαδικασία για προσθήκη προσωνυμίας το 1993, ήταν μια πολιτική της Νέας Δημοκρατίας και μετά κατάλαβε το λάθος...»

Μας αναφέρει ότι η ίδια είχε παρευρεθεί σε πρόσφατη συγκέντρωση όλων των διευθυντών που είχε πραγματοποιηθεί για το ζήτημα της προσθήκης προσωνυμίας και ότι ο Προϊστάμενος της Α' Διεύθυνσης Αθήνας είχε αναφέρει ότι η αρχική σκέψη ήταν να αλλάξουν όλα τα ονόματα ακόμα και των σχολείων που ήδη είχαν προσθέσει προσωνυμία. Έκριναν όμως ότι δεν θα ήταν σκόπιμο. «Όσα ονόματα έχουν δοθεί, καλώς εδόθησαν», τους είχε αναφέρει.

Σήμερα, εκτιμά η κα Καπετάνου, «δεν υπάρχει σχολείο». Δεν μπορεί να αλλάξει τίποτα αν όλα είναι προσανατολισμένα στις Πανελλήνιες Εξετάσεις και οι μεταρρυθμίσεις γίνονται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, με πλειοψηφία ανθρώπων που δεν έχουν σχέση με την εκπαίδευση. Η παιδαγωγική έμπνευση θα σηματοδοτήσει την ατμόσφαιρα του σχολείου. Η κα Καπετάνου εκτιμά επίσης ότι αρνητικό ρόλο παίζει και ο τρόπος επιλογής των διευθυντών των σχολείων. Θα έπρεπε να επιλέγονται άτομα με νεανική νοοτροπία. Η αξιολόγηση σταμάτησε το 1979, διαπιστώνει η κα Καπετάνου. «Θεωρείται συνδικαλιστική κατάκτηση η μη αξιολόγηση!» Θα έπρεπε να υπάρχει συνεργασία μεταξύ των καθηγητών και βοήθεια στους νέους, από έμπειρους καθηγητές. Έχει σημασία, η ηλικία των καθηγητών. Η καλύτερη εποχή για τον καθηγητή είναι μετά τα 10-15 έτη εκπαιδευτικής υπηρεσίας. Ο καλός καθηγητής, σύμφωνα με την κα Καπετάνου, είναι ο καθηγητής που σκηνοθετεί, που είναι και καλός ηθοποιός. Αλλιώς η γνώση βρίσκεται και από αλλού και ο μαθητής μπορεί να μάθει από το Διαδίκτυο, με το ρυθμό που θα επιλέξει προσωπικά.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΕ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Αίτημα προς Περιφερειακό Διευθυντή Εκπαίδευσης	2
2. «Διαβίβαση αιτήματος» στο ΥΠΕΠΘ (από ΠΔΕ)	3
3. Απάντηση ΥΠΕΠΘ προς Π.Δ.Ε	4
4. Αρνητική απάντηση από Π.Δ.Ε	5
5. Αίτημα πρόσβασης σε ερευνητικό υλικό προς ΥΠΕΠΘ	6
6. Απάντηση ΥΠΕΠΘ στο αίτημα πρόσβασης	8
7. Προτάσεις ΠΔΕ Κρήτης για τα σχολεία των Χανίων	9

Κόρινθος, 9-1-2009

Αγγελική Ηλία
Εκπαιδευτικός ΠΕ04
ΠΜΣ: Εκπαιδευτικά Προγράμματα και Υλικό
Τμήμα Κοινωνικής και Εκπ/κής Πολιτικής
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Προς Περιφερειακό Διευθυντή
Εκπαίδευσης

Διεύθυνση κατοικίας:
Κολοκοτρώνη 7
Χιλιμόδι, 20008
Τηλ: 2741098996
6945377916
e-mail: ag-ilia@otenet.gr

Κύριε Περιφερειακέ Διευθυντά,

Ονομάζομαι Αγγελική Ηλία και είμαι εκπαιδευτικός (ΠΕ04) και φοιτήτρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Αναλυτικά Προγράμματα και Υλικό» του τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας, ενδιαφέρομαι και ερευνώ την «Προσθήκη Προσωνυμίας» στα σχολεία (Εγκύκλιος 20521/Γ1/15-2-2008) και τη διαδικασία υλοποίησής της. Θεωρώ ότι η μελέτη ενός τέτοιου μέτρου μπορεί να φωτίσει όψεις της ελληνικής εκπαιδευτικής πραγματικότητας σε μία χρονική συγκυρία όπου, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά και διεθνώς, το ενδιαφέρον έχει στραφεί ξανά προς την εκπαίδευση, τον εκπαιδευτικό και το σχολείο.

Σύμφωνα με την μέχρι τώρα έρευνά μου, στα πλαίσια της διαδικασίας προσθήκης προσωνυμίας, οι τριμελείς επιτροπές των νομών κατέθεσαν τις προτάσεις των σχολείων στις Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης για να προωθηθούν περαιτέρω στο ΥΠΕΠΘ.

Θα σας παρακαλούσα να μου επιτρέψετε την πρόσβαση στις προτάσεις που κατατέθηκαν από τις τριμελείς επιτροπές των νομών που ανήκουν στην Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας και να διευκολύνετε την έρευνά μου, αποστέλλοντάς μου τις σχετικές Πράξεις.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων

Με τιμή
Αγγελική Ηλία

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Όλα είναι θέμα Παιδείας
**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
Α/ΘΜΙΑΣ & Β/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ**

Ταχ. Δ/ση : Λεωφ. Γεωργικής Σχολής 65
Ταχ. Κωδικ: 57001 Θεσσαλονίκη
Πληροφορίες: Κοντολέτα Μαρία
Τηλέφωνο : 2310/474837
FAX : 2310/474328
E-MAIL : mail@kmaked.pde.sch.gr

Θεσσαλονίκη, 14-01-2009
αριθμ. πρωτ. : 159

Προς:

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας
& Θρησκευμάτων
Διεύθυνση Σπουδών
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Τμήμα Α΄

Κοιν:

1. Ενδιαφερόμενη
2. Φ. Αρχείου

ΘΕΜΑ: «Διαβίβαση αιτήματος»

ΣΧΕΤ: Το από 09-01-2009 έγγραφο της εκπ/κού Αγγελικής Ηλία, κλ. ΠΕ04

Σας υποβάλλουμε, από υπηρεσιακό καθήκον, το παραπάνω σχετικό που αφορά σε αίτημα της κ. Αγγελικής Ηλία, εκπ/κού κλ. ΠΕ04, η οποία στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού της προγράμματος Σπουδών επιθυμεί να έχει πρόσβαση στις προτάσεις που κατατέθηκαν από τις τριμελείς επιτροπές των νομών της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας αναφορικά με την προσθήκη προσωνυμίας στις σχολικές μονάδες αρμοδιότητάς μας.

Παρακαλούμε για τις δικές σας ενέργειες.

**Ο Περιφερειακός Διευθυντής
Εκπαίδευσης
Κεντρικής Μακεδονίας**

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΚΑΡΑΤΑΣΙΟΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Να διατηρηθεί μέχρι

Αρ. Πρωτ. 1338
Πρωτ. 12/2/09

Βαθμός Ασφαλείας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Μαρούσι, 03-02-09

Αριθ. Πρωτ. 11734/Γ2

Βαθ. Προτερ.

Όλα είναι θέμα Ηαδείας

ΕΝΙΑΙΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ
Π/ΘΜΙΑΣ ΚΑΙ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ
Δ/ΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ Α'

Ανδρέα Παπανδρέου 37, 151 80 Μαρούσι
Πληροφορίες: Αν. Πασχαλίδου
Τηλέφωνο : 210-3442238

ΠΡΟΣ:

- Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Αττικής
- Περιφερειακή Διεύθυνση Κεντρικής Μακεδονίας

ΘΕΜΑ: Απάντηση εγγράφου

Απαντώντας στα με αρ. πρωτ. 266/15-01-2009 και 159/14-01-2009 έγγραφά σας που αφορούν σε αίτημα της κ. Ηλία Αγγελικής, εκπαιδευτικού κλάδου ΠΕ04, για πρόσβαση στις προτάσεις που κατατέθηκαν από τις τριμελείς επιτροπές των Διευθύνσεων αρμοδιότητάς σας, σχετικά με την προσθήκη προσωνυμίας στα σχολεία, σας γνωρίζουμε ότι η διαδικασία είναι σε εξέλιξη και δεν είναι δυνατή η πρόσβαση στα στοιχεία αυτά.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠ.Ε.Π.Θ.

ΕΝΙΑΙΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
Π/ΘΜΙΑΣ ΚΑΙ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ

Δ/ΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ Α'

Με αρ. πρωτ. 12/2/09

17-2-2009

Ανδρέα Παπανδρέου 37, 151 80 Μαρούσι

Αν. Πασχαλίδου

Τηλέφωνο : 210-3442238

Εσωτερική Διανομή

Δ/ση Σπουδών Δ.Ε. Τμήμα Α'

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

Πιστό Αντίγραφο
Από τη Διεύθυνση Δ.Ε.
Τμήμα Διεύθυνσης & Π.Ε.

ΚΟΤΣΑΛΙΔΑΚΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Κομοτηνή 15-1-2009

Αρ. Πρωτ.: Φ.2.1/ 61

Όλα είναι θέμα Παιδείας

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π/ΘΜΙΑΣ & Δ/ΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ**

Διεύθυνση : Τέρμα Σισμάνογλου
Πόλη : 69100 Κομοτηνή
Πληροφορίες : Βάνα Καλπία
Τηλέφωνο : 25310 83510, 83530 ,83550
Fax : 2531083555
E-mail : pdeamthr@sch.gr

ΠΡΟΣ κα Αγγελική Ηλία

ΘΕΜΑ : « Αποστολή στοιχείων »

Κυρία Ηλία,

Σε απάντηση της αίτησής σας, σας γνωρίζουμε ότι αδυνατούμε να σας κοινοποιήσουμε τις σχετικές Πράξεις των τριμελών επιτροπών που ανήκουν στην Περιφερειακή Δ/ση ΠΕ & ΔΕ Αν. Μακεδονίας – Θράκης. Η διαδικασία προσθήκης προσωνυμίας στα σχολεία δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί. Επομένως δεν μπορείτε να έχετε πρόσβαση στην υπηρεσιακή μας αλληλογραφία με το ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Ο ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Κόρινθος, 6 Φεβρουαρίου 2009

Προς
Τον Διευθυντή Σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Κο Α. Νικολόπουλο
Δ/ση Σπουδών Δ.Ε., Τμήμα Α΄
Ενιαίος Διοικητικός Τομέας Σπουδών
Επιμόρφωσης και Καινοτομιών
ΥΠΕΠΘ

Κύριε Διευθυντά,

Με την παρούσα επιστολή επιθυμώ να σας εκθέσω το αίτημα φοιτήριάς μου για πρόσβαση σε πληροφορίες που βρίσκονται στην υπηρεσία σας και να σας παρακαλέσω για την ικανοποίησή του.

Συγκεκριμένα, η κα Αγγελική Ηλία, φοιτήτρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Τμήματός μας, εκπονεί την μεταπτυχιακή ερευνητική εργασία της, υπό την επίβλεψή μου, με θέμα τους τρόπους ανταπόκρισης των σχολείων σε ορισμένα μέτρα εκπαιδευτικής πολιτικής, μεταξύ των οποίων είναι και η «προσθήκη προσωνομίας» στην αριθμητική ονομασία των σχολείων (εγκύκλιος: 20521/Γ1/15-02-2008). Γνωρίζουμε ότι η διαδικασία της προσθήκης προσωνομίας είναι σε εξέλιξη, ωστόσο στο επίπεδο των Περιφερειακών Διευθύνσεων Εκπαίδευσης το έργο των τριμελών επιτροπών που συστάθηκαν ειδικά για τον σκοπό αυτό έχει ολοκληρωθεί και οι προτάσεις τους έχουν συγκεντρωθεί στο ΥΠΕΠΘ.

Σημειώνω ότι η φοιτήτρια ενδιαφέρεται αποκλειστικά για το είδος και την ποικιλία των προτάσεων που κατατέθηκαν από τα σχολεία ανά περιφέρεια και όχι για τις προτάσεις που έκανε το κάθε σχολείο ξεχωριστά, ανάλογη δε θα είναι και η επεξεργασία του υλικού αυτού. Επιπλέον, είμαι σε θέση να σας διαβεβαιώσω ότι η η φοιτήτρια είναι πλήρως ενημερωμένη για τους δεοντολογικούς κανόνες που διέπουν την ερευνητική πρακτική και

ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

α/α	Επωνυμία Δημοτικού Σχολείου	1η Προτεινόμενη	2η Προτεινόμενη	3η Προτεινόμενη	4η Προτεινόμενη	5η Προτεινόμενη	6η Προτεινόμενη	Τελική Επωνυμία
ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ								
1	1 ^ο Χανίων	Αγίου Λουκά	-	-	-	-	-	Αγίου Λουκά
2	3 ^ο Χανίων	Νικηφοράκη Κων/νου	-	-	-	-	-	Νικηφοράκη Κων/νου
3	4 ^ο Χανίων	Εμμ. Γερακάκης	Πολυχρονίδης Χαριδ.	Βενιζέλου Έλενα	Κοραής Αδαμάντιος	-	-	Εμμ. Γερακάκης
4	6 ^ο Χανίων	Μελέτιος Πηγάς	Νέας Χώρας	Αδαμάντιος Κοραής	-	-	-	Μελέτιος Πηγάς
5	7 ^ο Χανίων	Μινωτής Αλέξης	Θεοτοκόπουλος Δομήνικος	Κορνάρος Βοτσέντζος	Νικηφοράκης Κων/νος	-	-	Αλέξης Μινωτής
6	8 ^ο Χανίων	Καλλιρόη Σιγανού-Παρρέν	Μελίνα: Εκπαίδευση & Πολιτισμός	-	-	-	-	Καλλιρόη Σιγανού-Παρρέν
7	9 ^ο Χανίων	Χαλέπα	-	-	-	-	-	Χαλέπα
8	10 ^ο Χανίων	Ελ. Βενιζέλος	Γ. Κατεχάκης	Ευαγγελίστριας	-	-	-	Ελ. Βενιζέλος
9	11 ^ο Χανίων	Πρ. Ηλίας	-	-	-	-	-	Πρ. Ηλίας
10	12 ^ο Χανίων	Νεάρχου	Ν. Πετρουλάκης	Παναγιώτης Κασσιμάτης	-	-	-	Νεάρχου
11	13 ^ο Χανίων	Π. Πρεβελάκης	Μ. Θεοδωράκης	Εμμ. Κριαράς	Αλεξίου Έλλη	Πετρουλάκης Νικ.	-	Π. Πρεβελάκης
12	14 ^ο Χανίων	Πρωτοπαπαδάκης Ευαγ. Κρητών	-	-	-	-	-	Πρωτοπαπαδάκης Ευαγ. Κρητών
13	15 ^ο Χανίων	Μακεδονομάχων	-	-	-	-	-	Μακεδονομάχων
14	16 ^ο Χανίων	Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης	-	-	-	-	-	Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης
15	18 ^ο Χανίων	Αναγνώστου Γογονή	-	-	-	-	-	Αναγνώστου Γογονή
16	20 ^ο Χανίων	Ελ. Αλεξίου	Αρτεμισία Λανδράκη	Μελισσάνθη	Κωνστίνος Μάνος	Δημήτριος Δούκας ο Κρης	-	Ελ. Αλεξίου
17	1 ^ο Κισάμου	Μάνος Καιράκης	Ι. Χρυσόστομος Μυρτίλος-Καστέλι	-	-	-	-	Μάνος Καιράκης

α/α	Επωνυμία Δημοτικού Σχολείου	1η Προτεινόμενη	2η Προτεινόμενη	3η Προτεινόμενη	4η Προτεινόμενη	5η Προτεινόμενη	6η Προτεινόμενη	Τελική Επωνυμία
18	2 ^ο Κισάμου	Ποιμενάρχου Ειρηναίου	Μύρτιλος	Αναγν. Σκαλίδης	-	-	-	Ποιμενάρχου Ειρηναίου
19	3 ^ο Κισάμου	Ιωάννης Ψαράκης	-	-	-	-	-	Ιωάννης Ψαράκης
20	1 ^ο Σούδας	Αρχαία Άπτερα	-	-	-	-	-	Αρχαία Άπτερα
21	2 ^ο Σούδας	Αρχαία Άπτερα	-	-	-	-	-	Αρχαία Άπτερα
22	1 ^ο Μουρτιών	Βενιζέλειο	-	-	-	-	-	Βενιζέλειο
23	2 ^ο Μουρτιών	Κοσμάς Αιτωλός	-	-	-	-	-	Κοσμάς Αιτωλός
24	1 ^ο Ν. Κυδωνίας	Μ. Θεοδωράκης	Χατζηαγγέλη Βαγγέλη	Γαλατάς	-	-	-	Μ. Θεοδωράκης
25	2 ^ο Ν. Κυδωνίας	Ιωνικό	-	-	-	-	-	Ιωνικό
26	1 ^ο Κουνουπιδιανών	Κουνουπιδιανών	-	-	-	-	-	Κουνουπιδιανών
27	2 ^ο Κουνουπιδιανών	Αγ. Ονούφριος	-	-	-	-	-	Αγ. Ονούφριος
28	1 ^ο Ειδικό	Ραφτόπουλος Ηλίας	-	-	-	-	-	Ραφτόπουλος Ηλίας
29	2 ^ο Ειδικό	Μαρία Τζαμαριουδάκη	-	-	-	-	-	Μαρία Τζαμαριουδάκη
30	3 ^ο Ειδικό	Αλέξιο	-	-	-	-	-	Αλέξιο

ΣΧΟΛΕΙΑ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Γυμνάσια		1 ^η προτεινόμενη	2 ^η προτεινόμενη	3 ^η προτεινόμενη	4 ^η προτεινόμενη	5 ^η προτεινόμενη	6 ^η προτεινόμενη	Τελική Προσωνυμία
ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ								
1	1 ^ο Γ/σιο Χανίων	Γ/σιο Παλαιάς Πόλης Χανίων	Αλέξης Μινωτής	Ελληνικόν Γ/σιο Χανίων	-	-	-	Ελληνικό Γ/σιο Χανίων
2	2 ^ο Γ/σιο Χανίων	Εμμ. Μιχαηλάκης	Μίκης Θεοδωράκης	Κωστής Παλαμάς	-	-	-	Εμμ. Μιχαηλάκης
3	3 ^ο Γ/σιο Χανίων	Κριταβουλίδης Καλλίνικος	Σεφέρης Γεώργιος	Κονδυλάκης Ιωάννης	Μίκης Θεοδωράκης	-	-	Κριταβουλίδης Καλλίνικος
4	4 ^ο Γ/σιο Χανίων	Γιώργης Μανουσάκης	-	-	-	-	-	Γιώργης Μανουσάκης
5	5 ^ο Γ/σιο Χανίων	Νέα Χώρα	Κωνόνος Μάνος	Αлк. Αγοραστάκη	-	-	-	Άλκηστη Αγοραστάκη
6	6 ^ο Γ/σιο Χανίων	Αμπεριά	Καζανιζάκης	Τσόντου Βάρδα	-	-	-	Νίκος Καζανιζάκης
7	7 ^ο Γ/σιο Χανίων	7 ^ο Γ/σιο Χαλέπας	7 ^ο Γ/σιο Ελευθέριος Βενιζέλος	Σπύρος Καγιαλές	-	-	-	Σπύρος Καγιαλές
8	1 ^ο Γ/σιο Ελ.Βενιζέλου	Κωστής Νικηφοράκης	Μάνος Κατράκης	Ιωάννα Καρυστιανή	Χρυσοπηγή Όρος Παραχώρησης Οικοπέδου	-	-	Χρυσοπηγή
9	2 ^ο Γ/σιο Ελ.Βενιζέλου	Ελ. Βενιζέλος	Βενιζέλιο Γ/σιο Μουρνιών	Γ/σιο Μουρνιών	-	-	-	Ελευθέριος Βενιζέλος
10	1 ^ο Γυμνάσιο Κισάμου	Μάνος Κατράκης	Μελίνα Μερκούρη	Μίκης Θεοδωράκης	-	-	-	Μάνος Κατράκης
11	2 ^ο Γυμνάσιο Κισάμου	Κισάμιο Γ/σιο	Ειρηναίοιο Γ/σιο	Τομπάζιο Γ/σιο	-	-	-	Ειρηναίοιο Γ/σιο

Γενικά Λύκεια		1 ^η προτεινόμενη	2 ^η προτεινόμενη	3 ^η προτεινόμενη	4 ^η προτεινόμενη	5 ^η προτεινόμενη	Τελική Προσωνυμία
ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ							
1	1 ^ο ΓΕΛ Χανίων	Εμμ. Κριαράς	Εμμ. & Νικ. Γενεράλης	Ιερολοχιτών Μακεδονομάχων	-	-	Εμμανουήλ Κριαράς

2	2 ^ο ΓΕΛ Χανίων	Αδαμάντιος Κοραΐς	Ι. Δασκαλογιάννης	Μ. Κατράκης	Καραθεοδώρου	-	Αδαμάντιος Κοραΐς
3	3 ^ο ΓΕΛ Χανίων	Αριστοτέλης	Φερραΐος	Πλάτων	-	-	Αριστοτέλης
4	4 ^ο ΓΕΛ Χανίων	Αλ. Παπαναστασίου	Μίκης Θεοδωράκης	Υπατία	-	-	Μίκης Θεοδωράκης

ΕΠΑΛ		1 ^η Προτεινόμενη	2 ^η Προτεινόμενη	3 ^η Προτεινόμενη	4 ^η Προτεινόμενη	Τελική Προσωνομία
ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ						
1	1 ^ο ΕΠΑΛ Χανίων	Μάνος Κατράκης	Ρήγας Φερραΐος	Μελίνα Μερκούρη	Γρηγόρης Λαμπράκης	Ρήγας Φερραΐος
2	2 ^ο ΕΠΑΛ Χανίων	Δαίδαλος	Μυλωνογιάννη	Πολυχρόνης Πολυχρονίδης	-	Δαίδαλος

Ο ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΑΡΚΑΔΙΟΣ ΣΠΑΝΟΥΔΑΚΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

- 1. Συνδικαλιστικά κείμενα**
- 2. Κείμενα του τοπικού τύπου**
- 3. Κείμενα εθνικής εμβέλειας**

ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

A/A	Ημ/νία	Τίτλος	Πηγή	Συντάκτης
1	14/3/2008	Για την ονοματοδοσία των σχολείων	http://olme-attik.att.sch.gr/files/annolme/onomatodosia.pdf	ΟΛΜΕ Εθν. Εμβ.
2	4/3/2008	Με αφορμή την εγκύκλιο του ΥΠΕΠΘ για την "ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΠΡΟΣΩΝΥΜΙΑΣ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ"	http://www.doe.gr/index.php?categoryid=17&p2_articleid=39	ΔΟΕ / Εθν. Εμβ.
3	21/5/2008	Το υπ' αριθμ. 36/20-5-2008 έγγραφο του Δήμου Αμπελοκήπων Θεσσαλονίκης	http://www.doe.gr/index.php?categoryid=17&p2_articleid=329	ΔΟΕ / Εθν. Εμβ.
4	7/3/2008	Στο κελί 33... περί ονοματοδοσίας των σχολείων ο λόγος	http://www.alfavita.gr/anakoinoseis/anak20080307i.php	Παρεμβάσεις Κινήσεις Συσπειρώσεις Π.Ε, συνδ. παράταξη / Εθν. Εμβ.
5	7/3/2008	Σχετικά με τη διαδικασία της ονοματοδοσίας "Δεν έχουμε να φάμε και ετοιμαζόμαστε για βαφτίσια"	http://www.sylogoskotiiriou.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=65&Itemid=62	Σύλλογος Εκπ/κών Π.Ε "Κ. Σωτηρίου" πρωτοβάθμιο συνδ. όργανο / Τοπικό
6	20/3/2008	ΕΠΩΝΥΜΙΕΣ ΣΧΟΛΕΙΩΝ Α' ΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ Β' ΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	http://dakepenikaia.blogspot.com/2008/03/blog-post_20.html	ΔΑΚΕ Π.Ε Νίκαιας συνδ. παράταξη / Τοπικό
7	4/3/2008	Ονομασία σχολικών μονάδων Όλα τά'χε η Μαριορή, ο φερειζές της έλειπε	http://www.sylogosdelmouzos.gr/index.php?categoryid=4&p2_articleid=437	Σύλλογος Εκπ/κών Π.Ε "Αλεξ. Δελημούζος" πρωτοβάθμιο συνδ. όργανο / Τοπικό
8	13/3/2008	Ονοματοδοσία σχολείων	http://www.alfavita.gr/anakoinoseis/anak080314i.php	Γ' ΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης, συνδ. πρωτοβάθμιο όργανο / Τοπικό
9	16/3/2008	ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ Η ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΠΡΟΣΩΝΥΜΙΑΣ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ	http://alexikeravno.wordpress.com/2008/03/16/eponymia/	Αλεξικέραυνο, ανεξάρτητη συνδικαλιστική παράταξη Π.Ε. Δωδεκάνησα
10	12/3/2008	Ονοματοδοσία σχολείων	http://www.sepen.gr	Σύλλογος Εκπ/κών Π.Ε. Νίκαιας Πειραιά, πρωτοβάθμιο συνδ. όργανο / Τοπικό
11	20/3/2008	Ονοματοδοσία σχολείων	http://www.sylogosperiklis.gr/download/anak_syl_2008/enim_20-3-08.html	Σύλλογος Εκπ/κών Π.Ε. "Ο Περικλής" πρωτοβάθμιο συνδ. όργανο / Τοπικό
12	2/3/2008	Ζητάνε κουμπάρους... Δε συμμορφωνόμαστε!!!	http://users.sch.gr/nikasleon/koumparoi020308.doc	Δημοκρατική Συσπείρωση και Παρέμβαση, Ανεξάρτητη Κίνηση Εκπαιδ/κών Π.Ε ΠΥΣΠΕ Πειραιά, συνδικ. παράταξη / Τοπικό
13	8/3/2008	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ "ΜΕΤΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ" Όλα τά'χε η Μαριορή...	Ριζοσπάστης	Συνδικαλιστής, μέλος της Γραμματείας ΠΑΜΕ Εκπ/κών, συνδ. παρατ. ΚΚΕ / Εθν. Εμβ.
14	Σεπτέμβριος 2008	ΝΑ ΜΙΛΗΣΟΥΜΕ ΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	http://www.alfavita.gr/artra/art10_10_08_1949.php	Συνδικαλιστές Π.Ε, Δ.Ε / Τοπικό
15	11/3/2008	Προσθήκη Προσωνυμίας στα σχολεία	http://proodospeiraia.blogspot.com/2008/03/blog-spot.html	Σύλλογος Εκπαιδ/κών Π.Ε Πειραιά "Η Πρόοδος", πρωτοβάθμιο συνδ. όργανο / Τοπικό
16	19/3/2008	Σχολεία με ...ονοματεπώνυμο Αντιδράσεις από την ΕΛΜΕ Ευρυτανίας	Ευρυτανικά Νέα (ηλεκτρονική έκδοση) http://www.evrytanika.gr/0261-0280/0279/reportaz1.htm	ΕΛΜΕ Ευρυτανίας, πρωτοβάθμιο συνδ. όργανο / Τοπικό
17	12/3/2008	"ΠΡΟΣΩΝΥΜΙΑ"; "ΟΧΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ"	http://www.autonomiparemvasi.gr/file/ana/anak120308.doc	Αυτόνομη Παρέμβαση Εκπ/κών Π.Ε, πανεργατική συνδ. παράταξη/ Εθν. Εμβ.
18	14/3/2008	"Αρχή σοφίας, ονομάτων επίσκεψις";	http://www.alfavita.gr/anakoinoseis/anak080314a.php	συνδικαλιστής, μέλος ΔΣ ΟΛΜΕ/ Εθν. Εμβ.
19	24/6/2008	Σύνοδος Περιφερειακών Διευθυντών	http://www.alfavita.gr/anakoinoseis/ank8625n.php	ΕΛΜΕ Φθιώτιδας, πρωτοβάθμιο συνδ. όργανο / Τοπικό
20	Σεπτέμβριος 2008	Για τα ονόματα των σχολείων	ιστοσελίδα "Μαθητές/τριες ενάντια στο σύστημα" και ομώνυμο περιοδικό. http://mes.dea.org.gr/magazine/issue7/gia-ta-onomata-ton-sxoleion.html	μαθητής, 2ου Πειραματικού Λυκείου Αμπελοκήπων, μέλος μαθητικής παράταξης "Μαθητές/τριες ενάντια στο σύστημα" / Εθν. Εμβ.

ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

A/A	Ημ/νία	Τίτλος	Πηγή	Συντάκτης	Μέτρο	Διαδικασία	Υπόδ. στάσης	Εκπ.προβλήματα	Εκπ/κή πολιτική	Ιδιωτικοποίηση	ΥΠΕΠΘ-εκπ/κοί	Στάση Εκπ.	Σχολ.-Κοινωνία	Αιτήματα	Παιδ.ταυτ.
4	7/3/2008	Στο κελί 33... περί ονοματοδοσίας των σχολείων ο λόγος	http://www.alfavita.gr/analysis/analysis/20080307i.php	Παρεμβάσεις Κινήσεις Συσπειρώσεις ΠΕ συνδ. παράταξη Εθν. Εμβ.	σοβαρό, ταυτότητα, φαντασικό, φρονηματοσμός, αναπαραγωγή κυρίαρχων αντιλήψεων, πίσω πόρτα χορηγών, νέων εθνικών ευεργετών	καθολικότητα, επιβολή υποχρεωτικότητας, σύγκριση με προηγούμενη διαδικασία και επιλογή υποδιευθυντών, μεγάλης κλίμακας κινητοποίηση, επιτροπές λογοκρισίας, χρον. περιορισμός, σύλλογος-κομπάρσο	Η άρνηση πράξης διαμαρτυρίας για τη διαδικασία, τις στοχεύσεις, τη συνολική πολιτική. Αν ποτέ κρίνει σκόπιμο ο σύλλογος θα το κάνει με δικούς του όρους, συλλογικές διαδικασίες, παιδαγωγικές δράσεις.	υποχρηματοδότηση, περικοπή χρημ., υποδομές, κενά, μεγάλα τμήματα, υποχρ. υπερωρίες, έλλειψη ειδικοτήτων, ολοήμερα (κενά, καθυστερήσεις)/κατάργηση τάξεων υποδοχής / νέα βιβλία (ανισότητες σχ. αποτυχία, χρηστικά κείμενα)/υποβαθμισμένη εκπ./δαπάνες γον	Εγκατάλειψη της δημόσιας παιδείας, παράδοση στην αγορά, λιτότητα, απαξία του σχολείου, περικοπές κρατικής χρηματοδότησης, στροφή σε πόρους από χορηγούς, "έξυπνο" σχολείο	φροντιστήρια, ιδιαίτερα, βοηθήματα, εργασιακές σχέσεις-ωρομίσθιοι-stage-ελαστικοποίηση, χρηστικά κείμενα στα βιβλία, περικοπή χρηματοδότησης-χορηγοί	υποβάθμιση, απαξία εκπ/κών, αγνόηση των αποφάσεων των συλλόγων, αντίδραση στις καινοτομίες των εκπ/κών, διώξεις, ευτελισμός	καχυποψία άρνηση διαμαρτυρία, ο ανώνυμος εκπαιδευτικός στηρίζει το σχολείο συνεργαζόμενο με μαθητές και γονείς, περιπτώσεις καινοτόμων εκπαιδευτικών	αναφορά προβλημάτων, ενασχόληση του ΥΠΕΠΘ με τα ουσιαστικά προβλήματα, αναβάθμιση, σεβασμός επιλογών συλλόγων, να σκύψει το υπουργείο στον ανώνυμο εκπαιδευτικό, το όνομα του σχολείου να εκφράζει πραγματικές ανάγκες, να προκύψει μέσα από συλλογικές διαδικ	"εν τούτω νικά", Μ. Αλέξανδρος, Π. Μελάς, εθνάρχης Κ. Καραμανλής, έλεγχος (διαδικασίας και τελικού αποτελέσματος), φρονηματοσμός μεσοπολέμου, ιδεολογική επιβολή, χρωματισμός κοιν. μνήμης, κρατική επιλογή για προγράμματα σπουδών, βιβλία, δίωξη καινοτομίας	

ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

A/A	Ημ/νία	Τίτλος	Πηγή	Περιοχή	Συντάκτης
1	14/1/2004	Σχολεία με όνομα;	Η ΑΛΗΘΕΙΑ, Ημερήσια Χιακή Εφημερίδα, Ανάλυση άρθρου	Χίος	δημοσιογράφος
2	15/7/2008	Αφήστε ήσυχα τα σχολεία από "άγια"...ονόματα	Η ΑΛΗΘΕΙΑ, Ημερήσια Χιακή Εφημερίδα, Ανάλυση άρθρου	Χίος	δημοσιογράφος
3	3/5/2007	Αρνούνται το όνομα Παπαμαύρος στο Ιστορικό Γυμνάσιο Βολισσού Παπα...μαύρο Υπουργείο Παιδείας	Η ΑΛΗΘΕΙΑ, Ημερήσια Χιακή Εφημερίδα, Ανάλυση άρθρου	Χίος	δημοσιογράφος
4	18/7/2007	Να δοθούν σε όλα τα σχολεία της χώρας ονόματα άξιων Ελλήνων	Η ΑΛΗΘΕΙΑ, Ημερήσια Χιακή Εφημερίδα, Ανάλυση άρθρου	Χίος	δημοσιογράφος
5	4/2/2008	Σχολεία με ονοματεπώνυμο: Ξανακατατέθηκε η πρόταση για το "Μ. Παπαμαύρος"	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ, αναδημοσιευμένο ηλεκτρονικά στο Chiosnews.com	Χίος	δημοσιογράφος
6	15/4/2008	ΕΥΟΣΜΟΣ Διαμαρτυρία για την ονοματοδοσία σχολείου	Εφημερίδα, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	Εύοσμος Θεσσαλονίκης	δημοσιογράφος
7	10/9/2008	Γυμνάσιο Νεοχωρίου Ένα διαρκές πρόβλημα	ιστοσελίδα AB www.alfavita.gr/anakoinoseis/ank8623i.php	Νεοχώρι, Αιτωλοακαρνανία	εκπαιδευτικός
8	19/3/2008	Σχολεία με ...ονοματεπώνυμο Προσθήκη προσωνυμίας σε Δημοτικά, Γυμνάσια και Λύκεια	Ευρυτανικά Νέα	Ευρυτανία	δημοσιογράφος
9	16/4/2008	Στο ΥΠΕΠΘ οι λίστες με τα ονόματα των σχολείων	Ευρυτανικά Νέα	Ευρυτανία	δημοσιογράφος
10	11/3/2008	Πραγματοποιήθηκε σύσκεψη με στόχο την ονοματοδοσία των σχολείων	ιστοσελίδα Δήμου Νέας Αλικαρνασσού http://www.nea-alikarnassos.gr/citizen/2008/11-03-2008.html	Νομός Ηρακλείου, Κρήτη	
11	22/2/2008	Δημιουργείται "τράπεζα" ονομάτων για τα σχολεία του νομού. Ευρεία σύσκεψη χθες στη Λάρισα για την ονοματοδοσία σχολικών μονάδων	Η ΕΡΕΥΝΑ, τοπική εφημερίδα των Τρικάλων	Λάρισα, Θεσσαλία	δημοσιογράφος
12	15/7/2008	ΣΕΡΡΕΣ Πειραματικό σχολείο με έμφαση στις θετικές επιστήμες	Εφημερίδα, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	Σέρρες, Μακεδονία	δημοσιογράφος
13	5/7/2008	ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΕΡΡΩΝ "Κωνσταντίνος Καραμανλής"	Εφημερίδα, ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ	Σέρρες, Μακεδονία	δημοσιογράφος
14	20/3/2008	Οι Προσωνυμίες των σχολείων Μέσης Εκπ/σης και οι κακόηχες φωνασκίες!	ιστολόγιο Καρδαμά Ηλείας http://kardamas.blogspot.com/2008/03/blog-post_20.html	Ηλεία	Λυκειάρχης, πρώην πρόεδρος ΕΛΜΕ Ηλείας
15	4/4/2008	Σχολεία με ονοματεπώνυμο	ιστολόγιο Agrinio-Culture	Αιτωλοακαρνανία	1.συντάκτης 2. Έξι σχολιαστές
16	31/7/2008	"Επώνυμα" όλα τα σχολεία και στα Χανιά	ηλεκτρονικό κρητικό περιοδικό aera.gr	Κρήτη	δημοσιογράφος
17	(4/3/2008) αναφέρεται στο κείμενο	Προσθήκη προσωνυμιών στα σχολεία του Δήμου	ιστοσελίδα του Δήμου Άργους Ορεστικού http://www.argosorestiko.gr	Άργος Ορεστικό, Καστοριά, Μακεδονία	συντάκτης
18	12/3/2008	Η "αναβάπτιση" των σχολείων	εφημερίδα Νέοι αγώνες Ηπείρου (ηλεκτρονική έκδοση)	Ήπειρος	εκπαιδευτικός, φιλόλογος, τέως σχολικός σύμβουλος
19	27/3/2008	Ονοματοδοσία σχολείων, απολογισμός Αποκρίας ΑΣ Ροδοχωρίου και Κέντρο Μέρμηνας Βρεφών-Νηπίων στο Δημοτικό Συμβούλιο Νάουσας. Ενέργειες του βουλευτή Ηλ. Φωτιάδη για τη Σχολή Αριστοτέλους.	Αδέσμευτη Καθημερινή Εφημερίδα Νομού Ημαθίας, ΛΑΟΣ, ηλεκτρονική έκδ. http://www.laosver.gr/news/local/15983.html	Νάουσα, Ημαθία, Μακεδονία	δημοσιογράφος
20	18/3/2008	ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΕΔΚ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΔΟΣΙΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ	Patranews, e-ενημέρωση http://www.patranews.gr/news.asp?id=8890	Πάτρα	δημοσιογράφος

ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

21	1/4/2008	Σχολείο ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης	ιστολόγιο "Βούλομαι, εκφράζομαι και έτσι υπάρχω". http://math-telos-agras.pblogs.gr/2008/03/eyhomaini.html		εκπαιδευτικός, μαθηματικός
22	22/3/2008	Προσθήκη προσωνυμίας στα σχολεία	εφημ. ΗΩΣ, Διμηνιαία Έκδοση Μουσικοχορευτικού Συλλόγου Προσοτσάνης "Ο Μέγας Αλέξανδρος", ηλ. έκδ. http://prosoma.gr/index_ios_news.php?subaction=showfull&id=1206170478&archive=&start_from=&ucat=1&do=archives&do=allarchives	Προσοτσάνη, Δράμα, Μακεδονία	δημοσιογράφος
23	21/2/2008	Σχολεία...με ονοματεπώνυμο	εφημερίδα ΕΜΠΡΟΣ, ημερήσια εφημερίδα Ν. Λέσβου, ηλ. έκδ. http://www.emprosnet.gr	Λέσβος	δημοσιογράφος
24	15/3/2008	Τα περισσότερα σχολεία δεν πρωτοτύπησαν στις προτάσεις τους για αλλαγή του αριθμού τους με όνομα. Διαλέγουν "Ρήγα", "Ιάσονα" και "Δελμούζο".	εφημερίδα ΘΕΣΣΑΛΙΑ on line (ηλεκτρονική έκδοση)	Θεσσαλία	δημοσιογράφος
25	14/4/2008	Λύκειο Αμφιλοχίας "Γεώργιος Μαρέτας"	ιστολόγιο Αμφιλοχία press http://amfiloxia-news.blogspot.com/2008/04/blog-post_9360.html	Αμφιλοχία	συντάκτης ιστολογίου
26	14/3/2008	Σχολεία με ονοματεπώνυμο	εφημερίδα Πιερικοί Αντίλαλοι (ηλεκτρονική έκδοση)	Πιερία	εκπαιδευτικός
27	3/4/2008	Ονοματοδοσίες...	εφημερίδα Πρώτη, ημερήσια εφημερίδα Ηλείας (ηλεκτρ.έκδ.)	Ηλεία	δημοσιογράφος
28	13/3/2008	ΑΛΛΑΖΟΥΝ ΜΕ ΤΟ ΖΟΡΙ ΟΝΟΜΑΤΑ ΣΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΧΟΛΕΙΑ	ιστολόγιο exeisminima.gr (Local Blog News from Thebes)	Θήβα	δημοσιογράφος
29	10/4/2008	Σ.Χ : Ονοματοδοσία σχολείων	εφημερίδα ΕΙΔΗΣΕΙΣ, εβδομαδιαία εφημερίδα του Νομού Κιλκίς, ηλ. έκδ.	Κιλκίς, Μακεδονία	κάτοικος Κιλκίς
30	14/10/2008	Εκδήλωση για τη μετονομασία του 1ου Γενικού Λυκείου Κορυδαλλού σε "1ο Γενικό Λύκειο Κορυδαλλού Μίκης Θεοδωράκης".	ιστοσελίδα Δήμου Κορυδαλλού	Κορυδαλλός, Πειραιάς	συντάκτης, Δήμος
31	17/1/2001 (ημερομηνία Πράξης)	Πράξη του Σχολικού Συμβουλίου του 2ου Δημοτικού Σχολείου Ναυπάκτου Επωνυμία Σχολείου	Ιστοσελίδα του 2ου Δημοτικού Σχολείου Ναυπάκτου	Ναύπακτος	Σχολικό Συμβούλιο
32	29/4/2008	Γυμνάσιο "Μανόλης Ανδρόνικος"	ηλεκτρονική εφημερίδα 7Επτά	Βεργίνα, Βέροια, Μακεδονία	δημοσιογράφος
33	8/2/2008	Μετονομάζεται σε Γυμνάσιο "Κων. Καραθεοδωρή" το 1ο Γυμνάσιο Κομοτηνής	εφημερίδα ΧΡΟΝΟΣ, καθημερινή εφημερίδα της Κομοτηνής	Κομοτηνή, Θράκη	δημοσιογράφος
34	18/3/2008	Στήλη "ΜΙΚΡΟΚΟΜΟΤΗΝΑΪΚΑ", 2ο και 3ο σχόλιο	εφημερίδα ΧΡΟΝΟΣ, καθημερινή εφ. Κομοτηνής	Κομοτηνή, Θράκη	δημοσιογράφος
35	20/12/2007 (πράξη πρότασης μετονομασίας)	2ο Γενικό Λύκειο Θέρμης: Ένα σχολείο γεννιέται	ιστοσελίδα 2ου ΓΕΛ Θέρμης http://2lyk-thermis.thess.sch.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=25&Itemid=53	Θέρμη, Θεσσαλονίκη, Μακεδονία	μαθητές(ς)
36	16/4/2008	Περί προσωνυμιών, επωνυμιών και μετονομασιών σχολείων	ΗΜΕΡΗΣΙΑ, καθημερινή εφημερίδα Ν. Κιλκίς, ΜΑΧΗΤΗΣ ΤΟΥ ΚΙΛΙΚΙΣ, εβδομαδιαία εφημερίδα, ιστοσελίδα Ελληνική Πύλη Παιδείας http://www.eduportal.gr	Κιλκίς, Μακεδονία	εκπαιδευτικοί, διευθυντές σχολείων, ερευνητές

ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

37	26/11/2008	Μετονομασία σχολείων	ιστοσελίδα Πληροφοριοδότης, Ενημερωτικός, Επαγγελματικός, Τουριστικός οδηγός του νομού Ημαθίας	Βέροια, Ημαθία, Μακεδονία	δημοσιογράφος
38	7/5/2008	Για το θεαθίνα	εφημερίδα Δημοκρατική, ηλεκτρονική έκδοση	Χίος	ακαδημαϊκός
39	12/3/2008	Διαφωνίες για δάνεια και προσωνόμια...	εφημερίδα Πρώτη, ημερήσια εφημερίδα Ηλείας (ηλ. έκδ.)	Ηλεία	δημοσιογράφος
40	17/3/2008	Και το όνομα αυτού...	ιστολόγιο Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων 5ου Δημοτικού σχολείου Βέροιας http://sgk5dsv.wordpress.com/2008/09/	Βέροια, Ημαθία, Μακεδονία	γονείς
41	16/4/2008	Προτάσεις για την ονομασία του σχολείου μας	ιστολόγιο Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων 4ου Δημ. Σχ. Χαλανδρίου http://www.tetarto.gr/	Χαλάνδρι, Αττική	γονείς
42	16/3/2008	Ονοματοδοσία σχολείων	ιστοσελίδα Ένωσης Γονέων Αμαρουσίου http://enosi-amarousiou.blogspot.com/2008/03/blog-post_1515.html	Μαρούσι, Αττική	γονέας
43		ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ "ΜΕΤΟΝΟΜΑΣΙΑ" ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ Όλα τ'α'χε η Μαριορή...	ιστοσελίδα www.asgme.gr Ομοσπονδία Ενώσεων Γονέων Μαθητών Νομαρχίας Πειραιά κ' Ένωση Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων Δήμου Κερατσινίου		Διοικητικά συμβούλια της Ομοσπονδίας Γονέων και Ένωσης Γονέων
44	2/4/2008	Μια φορά κι έναν καιρό...	ιστολόγιο Χαρταετός, Κίνησης Προβληματισμού-Επικοινωνίας-Παρέμβασης Πολιτών Ηλιούπολης http://xartaetos-7.blogspot.com/2008/04/5-1.html	Ηλιούπολη, Αθήνα, Αττική	μέλη Κίνησης Πολιτών
45		Για την ονοματοδοσία του 132ου Δημοτικού Σχολείου Αθηνών	ιστοσελίδα 132ου Δημοτικού Σχολείου Αθηνών "132", http://www.132grava.net/taxonomy/term/1	Γκράβα, Αθήνα	εκπαιδευτικοί
46	15/3/2008	Ονοματοθεσία σχολείων	ιστολόγιο Ένωσης Γονέων Κηδεμόνων Δήμου Παλλήνης http://www.egp.gr/prosthiki.html	Παλλήνη, Αττική	γονείς
47	23/6/2008	ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ	ιστοσελίδα AB www.alfavita.gr/anakoinoiseis/ank8623i.php	Παραλία, Αχαΐα	Σύλλογος εκπαιδευτικών
48	21/4/2008	Παραβολές	ιστοσελίδα AB, αναδημοσίευση από εφημερίδα Αγγελιαφόρος	Θεσσαλονίκη, Μακεδονία	δημοσιογράφος
49	8/4/2008	Γυμνάσιο μετονομάστηκε σε Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος ο Α΄	Φόρουμ Acrobace http://www.acrobace.gr/showthread.php?t=106168		σχολιαστής
50	22/4/2008	"Φωτιές" άναψε ο Χριστόδουλος	ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΑΙΤΩΛΩΝ ΚΑΙ ΑΚΑΡΝΑΝΩΝ	Αιτωλοακαρνανία	δημοσιογράφος
51	20/5/2008	Ο ΣΥΡΙΖΑ για την ονοματοδοσία των σχολείων	ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΑΙΤΩΛΩΝ ΚΑΙ ΑΚΑΡΝΑΝΩΝ	Αιτωλοακαρνανία	δημοσιογράφος

ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

A/A	Ημ/νία	Τίτλος	Πηγή	Περιοχή	Συντάκτης	Ομιλητές	Περίληψη	Ονόματα	Παρατηρήσεις
5	4/2/2008	Σχολεία με ονοματεπώνυμο : Ξανακατατέθηκε η πρόταση για το "Μ. Παπαμαύρος"	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚ Η, αναδημοσιευμένο ηλεκτρονικά στο Chiosnews.com	Χίος	δημοσιογράφος	1. δημοσιογράφος 2. Διευθυντής ΔΔΕ Χίου	1. Ομιλία Υπουργού-απόσπασμα, η εξαγγελία. Πολλά σχολεία στη Χίο με όνομα. Γνωστά: Ανδρεάδειο, Λιβάνειο. Άγνωστα: Κοραής, Βαρβάκειο Γυμν. Ψαρών. 2. Ξανακατατέθηκε αίτηση για "Παπαμαύρος" από Γυμν. Βολισσού. Επίσημη εξήγηση για προηγ. απόρριψη: εκπρόθεσμη αίτηση, όχι τα αριστερά φρονήματα Παπαμαύρου. Να ονομαστούν και οι σχ. αίθουσες. Παράδειγμα: το όνομα του αστροφυσικού Στ. Κριμιζή-καταγωγή Βροντάδο. Ως δ/ντής σχολείου ονόμασε αίθουσες-πληροφοριακή ταμπέλα. "Ερέθισμα στο μαθητή να μάθει".	Καθιερωμένα ονόματα σχολείων στη Χίο: Ανδρεάδειο, Λιβάνειο. Μη καθιερωμένα, αλλά υπάρχοντα ονόματα: Αδ. Κοραής, Βαρβάκειο Γυμν. Ψαρών.	Παρακολούθηση της εξέλιξης της ονοματοδοσίας του Γυνασίου Βολισσού. Άλλα ονόματα σχολείων καθιερώθηκαν και άλλα όχι. Ο διευθυντής διαμεσολαβεί την πολιτική προς την τοπική κοινωνία.
6	15/4/2008	ΕΥΟΣΜΟΣ Διαμαρτυρία για την ονοματοδοσία σχολείου	Εφημερίδα, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	Εύοσμος Θεσσαλονίκης	δημοσιογράφος	1. δημοσιογράφος 2. Σύλλογος γονέων, Σύλλογος κατοίκων 3. Διευθυντής (έμμεσα) 4. Συνεργάτης του Περιφερειακού Διευθυντή Κ. Μακεδονίας 5. ΟΛΜΕ	1. Έντονες αντιδράσεις σε σχ., τοπικές κοινότητες. Γονείς, μαθητές στους δρόμους. 2. Προτείνουν το όνομα παλιού δασκάλου και πρ. δ/ντή του σχολείου. Δεν ήταν τυχαίος δάσκαλος, πρότυπο αναφοράς για τοπική κοινωνία, καλλιεργούσε το πνεύμα, δίδασκε τις ανθρωπίνες αξίες. Αντιδρούμε, έξω από τη λήψη αποφάσεων οι τοπικές κοιν. 3. Η απόφαση δεν θα είναι ένομη-η εγκύκλιος μιλά για ευεργέτες. 4. Το ΥΠΕΠΘ δεν έδωσε κατεύθυνση, η πρόταση δεν είναι οριστική. Το ΥΠΕΠΘ θα συνεργαστεί με τους τοπικούς φορείς. 5. Το όνομα δεν αναβαθμίζει. Απαξίωση, υποβάθμιση του δημ. σχολείου.	Γονείς, κάτοικοι: Το όνομα παλιού δασκάλου και διευθυντή του σχολείου. Πρότυπο αναφοράς (πνεύμα, ανθρ. αξίες) Διευθυντής: εθνικοί ευεργέτες	Διαφορετικές νοηματοδοτήσεις της εγκυκλίου, από διαφορετικούς φορείς. Κατά τη διαδικασία, το σχήμα: σχολείο, ΥΠΕΠΘ, τοπική κοινωνία. Το σχολείο δεν έχει, κατά τη διαδικασία, άμεση επικοινωνία και επαφή με την τοπική κοινωνία. Το όνομα του παλιού δασκάλου, μικρό πολιτισμικό κεφάλαιο ανταλλακτική αξία.
7	10/9/2008	Γυμνάσιο Νεοχωρίου Ένα διαρκές πρόβλημα	ιστοσελίδα AB www.alfavita.gr/apakoinoiseis/ank8623i.php	Νεοχώρι, Αιτωλοακαρνανίας	εκπαιδευτικός	εκπαιδευτικός	Η διευθύντρια διαίρεσε σε "καλά" και "κακά" τα παιδιά του σχολείου, ανάλογα με τη θέση για το όνομα. Χρησιμοποίησε τα παιδιά στην "κόντρα" με το δήμαρχο. "Μηχανισμοί εξουσίας, συνωμοσία ασήμαντων"	Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος	Ακατάλληλα στελέχη. Κομματικοί μηχανισμοί στην επιλογή στελεχών.

ΚΕΙΜΕΝΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΜΒΕΛΕΙΑΣ

A/A	Ημ/νία	Τίτλος	Πηγή	Συντάκτης
1	4/2/2008	Τι χρειάζονται τα σχολεία;	ΤΑ ΝΕΑ	δημοσιογράφος
2	14/3/2008	Να το πούμε Ελύτης ή Γκάλης;	ΤΑ ΝΕΑ	δημοσιογράφοι
3	1/4/2008	Λόγος περί προσωνομίας	ΕΘΝΟΣ ONLINE	αρθρογράφος, συνθέτης
4	29/1/2008	Με ονόματα προσωπικοτήτων θα "βαπτιστούν" σχολικά συγκροτήματα	ΕΘΝΟΣ ONLINE	δημοσιογράφος
5	29/1/2008	Αποκτάμε σχολεία με ονοματεπώνυμο	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, Enet	δημοσιογράφος (ανώνυμα)
6	29/1/2008	Συντονισμός για την εφαρμογή των αναδιαρθρώσεων Ημερίδα-"αχτίφ" προς τα στελέχη της εκπαίδευσης	ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ	δημοσιογράφος (ανώνυμα)
7	29/1/2008	Στην ώρα τους βιβλία, διορισμοί εκπαιδευτικών Υπόσχεται από φέτος το Υπουργείο Παιδείας	Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	δημοσιογράφος (ανώνυμα)
8	29/1/2008	Μεταρρυθμίζουν τώρα τις ταμπέλες στα σχολεία Τη "βάφτισή" τους με ονόματα ηρώων δρομολογεί το Υπουργείο	ΤΑ ΝΕΑ	δημοσιογράφος (ρεπορτάζ, επώνυμα)
9	3/2/2008	Έξυπνα σχολεία, Παιδεία χαζή	ΤΟ ΒΗΜΑ	ακαδημαϊκός, συγγραφέας
10	13/2/2008	Το σχολείο είναι "έξυπνο" μόνο αν βγάζει έξυπνους μαθητές	ΤΟ ΒΗΜΑ	παιδαγωγός
11	19/3/2008	ΣΧΟΛΕΙΑ ΜΕ ΟΝΟΜΑ ΑΛΛΑ ΧΩΡΙΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ	Περιοδικό "Νέα Παιδεία", τεύχος 125	πανεπιστημιακός, διευθυντής περιοδικού
12	30/6/2008	Μειοψηφία της μικροψυχίας	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, Enet	δημοσιογράφος (επώνυμα)
13	26/7/2008	Σχολείο στην Κύθνο	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, Enet	κάτοικος Κύθνου
14	19/3/2008	Για την ονομασία των σχολείων	ιστοσελίδα AB http://www.alfavita.gr/anako_inoiseis/ank8413c.php	δάσκαλος
15	14/6/2008	Προσωπικότητες δίνουν το όνομά τους σε σχολεία. Με στόχο να αφυπνιστεί η τοπική μνήμη	Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	δημοσιογράφος
16	16/3/2008	Έγραψαν στα παλιά τους τα παπούτσια, δημάρχους, δημοτικά συμβούλια και γονείς...ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ "ΒΑΦΤΙΖΕΙ" ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΣΧΟΛΕΙΑ ΜΕ ΟΝΟΜΑΤΑ ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ, ΚΛΠ.	ΤΟ ΠΑΡΟΝ της Κυριακής	δημοσιογράφος (ανώνυμα)
17	1/5/2008	happy end...ΒΑΦΤΙΣΤΕ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΑΣ	The Schooligans, ηλεκτρονική μορφή	δημοσιογράφος, σκίτσογράφος
18	από 2/5/08 έως 7/9/08	Σχόλια στο ντοκουμέντο 17	The Schooligans, ηλεκτρονική μορφή	μαθητές
19	20/10/2008	Βαφτίστε το σχολείο σας!	ιστοσελίδα ischool, Forum	μαθητές
20	14/8/2008	Τα ονόματα των σχολείων της Θράκης	Εφημερίδα Στόχος, αναδημοσίευση σε ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ-Η ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ, ηλεκτρονική έκδοση http://www.metopo.gr/article.php?id=3353 (17/8/2008)	πολιτικός (μέλος της Κ.Ε. ΛΑΟΣ) εκδότης (περιοδικό Ενδοχώρα)

ΚΕΙΜΕΝΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΜΒΕΛΕΙΑΣ

A/A	Ημ/νία	Τίτλος	Πηγή	Συντάκτης	Στήλη	Ομιλητές	Κύρια σημεία	Παρα
1	4/2/2008	Τι χρειάζονται τα σχολεία;	ΤΑ ΝΕΑ	δημοσιογράφος	[ΑΝΑΛΩΣΙΜΑ]	δημοσιογράφος	Τα σχολεία δεν διαθέτουν τους απαραίτητους χώρους, ανθρώπους, εξοπλισμό. Με το όνομα θα ξεχαστούν οι ελλείψεις; Το όνομα "είναι πια η ψυχή μας". Ιδιοφυές σχέδιο αντιμετώπισης της πενίας και των ελλείψεων. Η Παιδεία θα γίνει διαχείριση συμβόλων. Το κράτος έχει αλλάξει τα μη ελληνοπρεπή ονόματα πόλεων και χωριών.	Η Παιδεία ως διαχείριση της ονοματοδοσίας σε εξελληνισμό ονομάτων
2	14/3/2008	Να το πούμε Ελύτης ή Γκάλης;	ΤΑ ΝΕΑ	δημοσιογράφοι	ΕΛΛΑΔΑ, ρεπορτάζ	1. δημοσιογράφοι 2. διευθυντές σχολείων 3. πρόεδρος ΔΟΕ, πρόεδρος Συλλόγου Εκπ/κών ΠΕ Α. Δελμούζος 4. Καθηγήτρια Λυκείου "Μ. Κουντουράς" 5. Διευθύντρια Δημ. "Έλλη Αλεξίου"	1. Το όνομα, ταυτότητα του σχολείου. Ανταγωνισμός σχολείων για το όνομα (κονταροχτυπιούνται, γίνεται μάχη). Τα πρώτα ονόματα στη λίστα. Αλλά και Γκάλης, Μητσοτάκης. 2. Δ/ντής Δημ. Ν. Ιωνίας: Σ. Καζαντζίδης, εξέφρασε τους πρόσφυγες και τον εργατόκοσμο. Θα είμαστε περήφανοι. Δ/ντής Δημ. Δραπετσώνας: Α. Σικελιανός, μεγάλη εμβέλεια. Μεγάλη τιμή. Το σχολείο σε δρόμο που φέρει το όνομά του. Αλλιώς "Ηετίων". 3. Πρόεδρος ΔΟΕ: ενοχλεί η υποχρεωτικότητα. Να είναι πρωτοβουλία του συλλόγου διδασκόντων και του συλλόγου γονέων. Πρόεδρος Συλλόγου "Α. Δελμούζος": επιφανειακό μέτρο. Οι ελλείψεις σοβαρότερο ζήτημα από την ονοματοδοσία. 4. Η διευθύντρια είχε διαβάσει τα κείμενα του Κουντουρά. Η διαδικασία ήταν χρονοβόρα. 5. Στην περιοχή του σχολείου η κατοικία και μουσείο Έ. Αλεξίου. Ε. Αλεξίου, πρόσωπο της τοπικής ιστορίας.	Οι δημοσιογράφοι "πεκυρίως δημιουργούν τα σχολείων. Δύο σχολεία γειτονιές αντιδρούν διονοματοδοσία. Το ένα του, το άλλο προσπαθ αυτήν. Οι σημερινοί εκ σχολεία με παλαιότερη νοματοδοτούν διαφορ πρωτοβουλία.
3	1/4/2008	Λόγος περί προσωνομίας	ΕΘΝΟΣ ONLINE	αρθρογράφος, συνθέτης	Τέχνες, Πολιτισμός, Υπογραφές	1. διάλογος μαθητών 2. αρθρογράφος	1. Ενθουσιασμός του μαθητή για το όνομα και την εμπλοκή. Γέλια από τους συμμαθητές. 2. Συστράτευση εκπαιδευτικών, γονέων, μαθητών για ζήτημα μη εκπαιδευτικό. Δεν προβλήθηκε από τα ΜΜΕ. Στην αναζήτηση ονομάτων, υπερβολή. Πλειοψηφούν ονόματα σύγχρονων "ηρώων": αθλητών, λαϊκών τραγουδιστών, πολιτικών.	Η ονοματοδοσία παλαιά Σκεπτικισμός για το χειμ εκπαιδευτικούς.